

P C 18956

~~T A J N Ě~~

EV. ČÍS. 261

Stupeň utajení zrušen
RMO č. 22/1999.

VOJENSKÁ MYSL

3

1954

VYDÁVÁ MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

ОБСАН

Военско-политická část

- Подполковник Зденек Паул:
За širokou propagandu a další rozvoj vojenské
vědy 3

Operační umění a taktika

- Подполковник Ростислав Шлапак:
Možnosti zdokonalení protiletadlové obrany vzhle-
dem k soudobým vývojovým tendencím kon-
strukce a použití letadel a raket řízených na dálku . . . 11

- Подполковник Bronislav Rapoš:
Boj vyšší taktické jednotky o město 33

- Plukovník Jaroslav Hlado:
Součinnost letectva s tankovými a mechanisova-
nými vojsky v operační hloubce se zřetelem k ne-
přátelským protitankovým (protitankovým) 47

- Подполковник Ota Hudrlik:
Použití dělostřelectva při přechodu vodního toku
z chodu 57

- Подполковник Julius Kleskeň:
Organisace a způsob provádění takticko-ženijního
průzkumu obranných pásem v hloubce vlastní
obraně 64

- Подполковник Jaroslav Šolc:
Součinnost v otázkách týlu na stupni vyšších
jednotek 70

Operační a bojová příprava

- Major Václav Háza:
Jak zlepšit používání pomůcek pro kodování . . . 85

- Nadporučík Jaroslav Skopový:
Poznatky z velitelských cvičení — nutná znalost
operační administrativy 91

Informace o cizích armádách

- Major Albert Holouš:
Budování západoněmecké armády 96

- Hlavní rysy taktiky americké armády v Koreji (Pře-
klad z čínského pramene) 103

Военско-исторická část

- Plukovník Vojtěch Sokol:
Rozdrcení německé skupiny armád „Střed“ na Bílé
Rusi roku 1944 109

- Informace o obsahu zahraničních vojenských
časopisů 125

- Informace o obsahu nových služebních knih
a pomůcek 129

- Do čísla jsou vřity 3 obrázkové přílohy na zvláštních
nestránkovaných listech.

Dále je do čísla vložena mapka světa se schematickým
vyznačením amerických leteckých základů na území
různých států. Schema je doplněním článku nadporučíka
Svatoslava Gosmana, otištěného v 2. čísle Vojenské
mysli 1954. Příloha není tajná.

СОДЕРЖАНИЕ

Военно-политический отдел

- Подполковник Зденек Паул:
За широкую пропаганду и дальнейшее раз-
витие военной науки 3

Оперативное искусство и тактика

- Подполковник Ростислав Шлапак:
Возможность усовершенствования противо-
воздушной обороны видами современных тен-
денций развития конструкции и применения
самолетов и самолетов-снарядов дальнего
действия 11

- Подполковник Bronislav Rapoš:
Бой тактического соединения за город . . . 33

- Подполковник Ярослав Гладко:
Взаимодействие авиации с танковыми и ме-
ханизированными войсками в оперативной
глубине ввиду контрударов (контратак) про-
тивника 47

- Подполковник Ota Hudrlik:
Применение артиллерии при форсировании
водного рубежа с хода: 57

- Подполковник Julius Kleskeň:
Организация и способ проведения тактико-
инженерной разведки оборонительных по-
лос в глубине своей обороны 64

- Подполковник Ярослав Шолц:
Взаимодействие по вопросам тыла на степе-
ни соединения 70

Оперативная и боевая подготовка

- Майор Вацлав Газа:
Как улучшить применение пособий для ко-
дирования 85

- Старший лейтенант Ярослав Скоповы:
Познания из командирских учений — необ-
ходимое знание оперативной администра-
тивы 91

Информации об иностранных армиях

- Майор Albert Голоуш:
Создание западногерманской армии 96

- Главные характерные знаки тактики амери-
канской армии в Корее (Перевод с кита-
йского текста) 103

Военно-исторический отдел

- Подполковник Войтех Сокол:
Разгром немецкой группы армий «Центр» в
Белоруссии в 1944 г. 109

- Информации о содержании иностранных
военных специальных журналов 125

- Информации о содержании новых служеб-
ных книг и пособий 129

- В номер вшиты 3 иллюстрированных при-
ложения на отдельных нумерованных ли-
стах.

Далее в номер вставлена карта мира со схе-
матическим изображением американских авиа-
баз на территории разных государств. Схема
является дополнением статьи старшего лейте-
нанта Сватослава Госмана опубликованной в
№ 2 Военная мысль 1954 г. Приложение не
является секретным.

JEN PRO GENERÁLY A DŮSTOJNÍKY
ČS. ARMÁDY

VOJENSKÁ MYSL

Casopis ministerstva národní obrany

Ročník čtvrtý

3

MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

PRAHA 1954

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE HISTORY OF THE UNITED STATES

BY JOHN P. HARRIS

VOLUME I

VOJENSKO-POLITICKÁ ČÁST

ZA ŠIROKOU PROPAGANDU A DALŠÍ ROZVOJ VOJENSKÉ VĚDY

Podplukovník Zdeněk Paul

Současnou mezinárodní situaci charakterizuje určité zmírnění mezinárodního napětí. Lidové masy, vedené komunistickými stranami, dosáhly v boji za mír významných úspěchů. Vládnoucí kruhy Spojených států byly přinuceny skončit více než tři léta trvající zločinnou válku v Koreji. Z iniciativy Sovětského svazu a pod stále rostoucím tlakem mírových sil celého světa došlo v Berlíně po pěti letech ke schůzce zahraničních ministrů.

Hlavní význam berlínské konference ministrů čtyř velmocí tkví v tom, že bylo přijato usnesení o účasti Čínské lidové republiky v řešení důležitých mezinárodních otázek, a tak byla posílena pozice světového demokratického tábora na mezinárodním poli. Závažným faktem také je, že konference potvrdila možnost výměny názorů a dohod v nejpálčivějších otázkách mezinárodní politiky.

Berlínská konference odhalila před celým světem demagogii amerických vládních kruhů v otázce upevnění míru. Další krok v tom učinila sovětská nota vládám Francie, Velké Británie a USA ze dne 31. 3. 1954 o ochotě Sovětského svazu stát se účastníkem Severoatlantické smlouvy a přetvořit Severoatlantický pakt v účinný nástroj kolektivní bezpečnosti na základě toho, že se jeho členy stanou všechny velmoci, které se účastnily za války protihitlerovské koalice.

Rovněž ženevská konference svědčí o dalších úspěších mírových sil. Agresivní politika vládnoucích kruhů Spojených států, směřující k rozpoutání války na Dálném Východě, všemožně bránící jakémukoli dohodnutí mezi státy různých společenských systémů a prosazující i nadále politiku hospodářské a politické diskriminace zemí světového demokratického tábora, utrpěla beze sporu významnou porážku. Při jednáních na konferenci se přesvědčivě projevila Čínská lidová republika nejen jako mocná mírová síla, ale také jako záštita asijských národů proti imperialistickým kolonizátorům. Na světové veřejné mínění, jehož hlas nemohou dnes již imperialistické kruhy opomíjet, mocně zapůsobily reálné návrhy na vyřešení korejské otázky a zastavení špinavé války ve Vietnamu. Státnímu tajemníku USA Dullesovi se ani za použití hrubého nátlaku na Anglii a Francii v předvečer konference po prvé nepodařilo prosadit jednotný postup velmocí podle amerického diktátu. Tuto skutečnost možno hodnotit nejen jako vážný nesouhlas s politikou síly, prováděnou americkými imperialisty po řadu let, ale především jako uskutěčňování snahy stále značnější části buržoasie v zemích, které jsou závislé na Spojených státech amerických, distancovat se od politiky USA a jednat v duchu svých hospodářských a politických zájmů a potřeb.

A tak předcházející prozíravá jednání Sovětského svazu, konstruktivní návrhy představitelů lidové Číny, Korejské lidové demokratické republiky a Vietnamu maří plány agresivních amerických kruhů, napomáhají vy-

tváření mírové spolupráce mezi národy a jsou mocným popudem k zesílení boje lidových mas za další upevnění míru.

S největším uspokojením a radostí vítáme tato velká vítězství mírových sil, neboť ukončila utrpení hrdinného korejského lidu, posilují také vyhlídky na skončení béd vietnamského národa, znamenají upevnění míru a jsou tedy předpokladem ještě rychlejšího a plnějšího zabezpečování neustále rostoucích materiálních a kulturních potřeb pracujících ve státech světového demokratického tábora. Nesmíme však při tom zapomínat na poučení z dějin, a pouštět se zřetele, že nehledě na obrovské přesuny sil na mezinárodní aréně ve prospěch demokracie a socialismu, ke kterým došlo po světodějném vítězství Sovětské armády v druhé světové válce, nemůžeme dosud říci, že tábor demokracie a socialismu již není v kapitalistickém obklíčení.

Dějinná zkušenost nás učí, že války jsou průvodním zjevem kapitalistického společenského řádu, že „válka je pro kapitalistické státy stejně přirozeným zákonným stavem, jako vykořisťování dělnické třídy.“

Proto při hodnocení výsledků boje národů za mír musíme mít na paměti slova soudruha Stalina, že žádný boj za mír nemůže odstranit nebezpečí válek navždy, nýbrž že může jen odstranit nebezpečí rozpoutání dané války, že odstranit nevyhnutelnost válek znamená odstranit imperialismus.

Za mír je nutno bojovat ze všech sil. Zachování míru odpovídá samé podstatě socialistického společenského řádu. Avšak náš boj za mír nemá nic společného s pacifismem, který by byl jen vodou na mlýn válečným paličům. Choutky americko-anglických válečných paličů drží na uzdě především reálná vojenská síla SSSR a států lidové demokracie.

Společenské a státní zřízení státu socialistického typu vytváří organisační socialistické výroby a morálně politickou úroveň obyvatel předpoklady k vítězství, jaké nemůže mít žádný kapitalistický stát. Avšak nelze nevidět, že váleční paliči pokračují v usilovném zbrojení, za zády ženevské konference slepují vojenské bloky, budují stále vojenské základny a znovu stavějí na nohy německý a japonský militarismus jako svůj nástroj pro příští válku. Je nutno počítat též s historickou skutečností, že imperialističtí agresori přeceňují význam dočasně působících činitelů, na příklad moment překvapení, nevyhlašují válku, ale zákeřně přepadají mírumilovné státy. To vše vyžaduje maxima ostrážitosti a bojové pohotovosti ozbrojených sil států světového demokratického tábora, jako nezbytného předpokladu rozdrčení jakéhokoli pokusu o napadení.

Jedině správným závěrem tedy je, že úspěchy mírového hnutí nemohou vést k zeslabení úsilí států světového demokratického tábora o zvyšování bojové připravenosti a bojové pohotovosti jejich ozbrojených sil. Upevňovat ozbrojené síly, zvyšovat jejich bojovou pohotovost, zůstává nadále nejpřednějším úkolem zemí tábora míru a součástí jejich budovatelského úsilí.

Odtud vyplývá nutnost čím dál hlouběji si osvojovat a dále rozvíjet marxisticko-leninskou sovětskou vojenskou vědu. Sovětská vojenská věda, která není jako věda socialistického státu ničím a nikým omezoována, vychází z potřeb socialistické společnosti a opírá se o přednosti socialistického společenského zřízení, po prvé v historii lidstva odhalila zákony, které určují průběh války. Pochopení významu sovětské vojenské vědy a její zvládnutí celým důstojnickým sborem je závažnou podmínkou úspěšného provádění bojové a politické přípravy.

Osvojení sovětské vojenské vědy umožňuje důstojnickému sboru hlouběji chápat politiku strany na úseku obrany státu, což se musí projevovat v uvědoměném, iniciativním plnění rozkazů a směrnic ministra národní obrany, v tvůrčím pochopení řádů a předpisů, v jejich dokonalejším využití a v soustavné snaze chápat jejich smysl čím dál hlouběji.

Pochopení zákonitostí soudobé války znamená také správně chápat úlohu vojenských mas ve válce. To přispívá k upevňování soudružského poměru velitele k vojákům, k všestranné a cílevědomé jejich výchově pro boj a k větší odpovědnosti za jejich bojovou a politickou přípravu.

Osvojení sovětské vojenské vědy, znalost skutečných zdrojů síly armády a zákonů války má v boji nesmírný význam. Je spolu se žhavým vlastenectvím a pevným přesvědčením o spravedlivých cílech války zdrojem morální síly důstojníka armády nového typu a jeho neotřesitelné víry ve vítězství a předpokladem pro plné využití jeho vojenských schopností.

Hluboké chápání smyslu bojových řádů, v míru získané návyky tvůrčího přístupu k jejich ustanovením, návyky samostatně řešit úkoly bojové přípravy, jakož i chápání příčinných závislostí mezi jevy války, a proto správná, vědecky zdůvodněná řešení, to jsou znaky velkých velitelských předností důstojníka armády nového typu. Naproti tomu šablovitost a bezradnost velitelů imperialistických armád v složitých situacích, tak častých v soudobé válce, jsou jednou z hlavních příčin vzniku paniky celých jednotek, charakteristické pro imperialistické armády.

Velitelé Sovětské armády se uměli vždy správně orientovat v dané situaci, uměli předvídat a připravovat podmínky pro získání převahy nad nepřítelem, dovedli v daných podmínkách využít maxima možností pro dosažení vítězství.

Tvůrčí ovládání sovětské vojenské vědy a vědomí osobní odpovědnosti za obranu socialistické vlasti, to je ve skutečnosti buržoasními theoretiky nesprávně nazývaná vlastnost „mistrovské improvisace“, kterou závistivě pokládají za vrozenou vlastnost sovětských velitelů a vojáků.

Hlavní linií ve výchově důstojnického sboru naší armády je co nejvíce se přiblížit sovětskému vzoru. Úroveň znalostí sovětské vojenské vědy velké většiny našich důstojníků není uspokojivá. To má své důsledky především v kvalitě bojové a politické přípravy naší armády.

Proto zesílit propagandu sovětské vojenské vědy, pečovat o organizování této propagandy je naléhavým úkolem především všech vyšších velitelů. K šíření a prohlubování znalostí sovětské vojenské vědy jsou všechny nutné předpoklady. Dnes jsou u nás již dostupná všechna základní díla klasiků marxismu-leninismu. V našich bojových rádech jsou zevšeobecněny bohaté válečné zkušenosti Sovětské armády, jakých nezná žádná kapitalistická armáda. V těchto rádech jsou obsaženy nejnovější poznatky sovětské vojenské vědy. Mnohé katedry a skupiny společenských věd na našich vojenských školách mají vypracovány hodnotné lekce na themata ze sovětské vojenské vědy. U útvarů a vyšších jednotek jsou v činnosti agitačně propagační kolektivy, které mohou v propagandě sovětské vojenské vědy mnoho vykonat. Velitelé mají možnost zaměřovat tematiku samostatných prací důstojníků více na problémy sovětské vojenské vědy. Těchto možností však není využíváno.

Podobně není dostatečně využíváno k propagandě sovětské vojenské vědy vojenského tisku, což lze vidět již při letném srovnání se sovětským vojenským tiskem. Sovětský vojenský tisk využívá na příklad výročí vydání významných rozkazů J. V. Stalina ve Veliké vlastenecké válce k hlubokému objasňování těchto rozkazů.

Avšak nelze zapomínat na hlavní předpoklad osvojení sovětské vojenské vědy. Živým, nevyčerpatelným pramenem převahy sovětské vojenské vědy nad buržoasní vojenskou vědou, pevným základem, o který se sovětská vojenská věda opírá a z kterého vychází, je marxisticko-leninské učení.

Proto je především nutné, aby naši generálové a důstojníci plánovitě a cílevědomě zvyšovali především svou ideově theoretickou úroveň, tvůrčím způsobem si osvojovali základy marxisticko-leninského učení, a co je zvláště důležité, jeho jádro, dialektický a historický materialismus jako jedinou metodu a teorii, která umožňuje orientovat se v množství souvislostí společenských i složitých přírodních jevů a správně analyzovat jejich vzájemnou závislost a podmíněnost, příčiny, směr a způsob jejich změn, jejich vývoje.

Výsledky, jichž důstojníci dosahují ve studiu marxismu-leninismu, stále ještě nejsou uspokojivé, ač nutnost hlubokého studia marxismu-leninismu zdůrazňují loňská usnesení Ústředního výboru Komunistické strany Československa a ačkoli základní dokumenty na výcvikový rok 1953/54 každému důstojníkovi ukládají zvýšit péči o toto studium.

Slabým článkem marxisticko-leninské přípravy důstojníků a generálů je zvláště samostatné studium, které má být těžištěm marxisticko-leninské přípravy. Vytváření lepších podmínek důstojníkům velitelů, stejně jako kontrola velitelů a politickými pracovníky jsou nezbytná opatření k celkovému zvýšení úrovně studia.

Potřeba zesílit propagandu sovětské vojenské vědy je motivována ještě také tím, že se naše vojenská inteligence má aktivně účastnit v dalším rozvoji sovětské vojenské vědy. Naše velitelské a vědecko-odborné kádry jsou povinny, jak jim to ukládají řády a rozkazy ministra národní obrany a jak je k tomu zavazuje odpovědné chápání spojení se Sovětským svazem a s lidově demokratickými státy, vnést svůj podíl do společné pokladnice vědeckých poznatků o válce a obraně státu nového typu.

Úspěšné rozvíjení sovětské vojenské vědy našimi generály a důstojníky, tvůrčí rozpracování důležitých otázek z oblasti vojenské, hospodářské a morální, vyžaduje široké masové základny. To znamená, že se otázkami vojenské vědy musí zabývat všichni generálové a důstojníci a nejspokojnější musí být přímo a organizovaně zapojování do jejího rozvoje. Jedině tehdy, jestliže si velký počet důstojníků osvojí sovětskou vojenskou vědu a jestliže důstojníci budou způsobit zevšeobecnovat nové poznatky a provádět samostatné dílčí závěry, bude i dostatek nezbytného materiálu k zevšeobecnování na vyšším stupni, k novým theoretickým závěrům. Tak je tedy masovost prvním a základním předpokladem pro úspěšné rozvíjení sovětské vojenské vědy. Neboť jenom v takové armádě, která má dostatek důstojnických kádřů ovládajících základy sovětské vojenské vědy, jsou požadavky kladené vojenskou praxí hlubší a pro theoretickou práci a rozvoj vojenské vědy daleko podnětější a cennější.

Důsledné zvládnutí sovětské vojenské vědy všemi důstojníky naší armády se projeví i v tom, že se rozšíří obzor důstojníků, zejména vojensko-odborný, zvýší se jejich kultura a široce se rozvinou jejich organizátorské schopnosti.

Takové důstojnické kádry jsou způsobilé správně posuzovat každou situaci v jejich konkrétních podmínkách, stanovit si hlavní úkoly a hlavní článek jejich řešení, jsou citlivé ke všemu novému a umějí nové prosazovat.

Dalším základním předpokladem pro rozvíjení sovětské vojenské vědy je správné řešení otázky, kterými problémy se zabývat především, na co zaměřovat svou pozornost. Každá věda, a to platí plnou měrou i pro vojenskou vědu v našem pojetí, řeší ty problémy, které vyzvedá praxe.

Zásadou musí být rozpracovávat otázky z celé oblasti sovětské vojenské vědy. Nejen otázky vojenského umění, ale také otázky týkající se hospodářského a morálního potencionálu vlastní země i možného protivníka ve válce.

Naši generálové a důstojníci podle povahy své odbornosti a zaměření pokoušejí se stanovit si praktické úkoly a chtějí je iniciativně řešit. Avšak hodnotíme-li stav theoretické práce z daného oboru, nemůžeme být nijak spokojeni, neboť je zatím naprostý nedostatek původních publikací. Příčiny nelze vidět jen v objektivních podmínkách, že naše důstojnické kádry jsou mladé, že poměrně nedávno zvládly základy sovětské vojenské vědy. Závažnější příčinou je malá cílevědomost v tvořivé práci a ta je zpravidla vyvolávána nejistotou v přesvědčení o účelnosti a vhodnosti tematu, a tedy slabého předsvědčení o smyslu své práce. Odstranit tyto překážky je v naší moci: vytvořit celoarmádní komisi, složenou ze zástupců ministerstva národní obrany, vyšších jednotek, vojenských akademií a redakcí vojenských theoretických časopisů a pověřit je vypracováním seznamu tematické z oboru sovětské vojenské vědy, které je nutno řešit s hlediska našich potřeb a podmínek. Tato komise v dohodě s vojenskou vědeckou publikační radou vydavatelství Naše vojsko, vytvořenou na počátku května t. r., vypracovala by zároveň i tematický plán vlastních prací z oboru sovětské vojenské vědy, určených k široké propagandě.

Kromě toho je nutno bojovat ještě i s další subjektivní překážkou rozvoje vědeckého bádání v oboru vojenství, kterou je mnohde zastávaný názor, že se u nás v tomto oboru nemůžeme ničeho dopracovat a že je proto lépe počkat až na zveřejnění prací sovětských odborníků.

Takové názory nesvědčí o chápání nutnosti vysoké kvalitativní úrovně našich velitelů a důstojníků specialistů, jsou podceňováním tvořivých schopností našich důstojníků a co je hlavní, jsou v přímém rozporu s usnesením ÚV naší komunistické strany z 5. prosince 1953, v kterém se zvláště zdůrazňuje potřeba rozvíjet tvořivou ideologickou práci na všech úsecích.

Značná pomoc v rozvíjení sovětské vojenské vědy, jak bylo již mnohokrát deklarováno, se očekává od našich vojenských vysokých škol. Mezi četnými funkcionáři vojenských akademií se sice hovoří o odpovědnosti za rozvoj sovětské vojenské vědy, avšak zatím se v této oblasti projevuje stagnace. Příčinu nutno vidět v tom, že náčelníci kateder nevyvinuli dostatečné úsilí, aby si ujasnili podmínky a předpoklady rozvoje sovětské vojenské vědy na vojenských školách a aby také všemožně

tyto podmínky a předpoklady vytvářeli. Je chyba, že jsou právě na tomto úseku opomíjeny cenné sovětské zkušenosti, které přináší sovětský vojenský tisk.

Ze sovětských zkušeností vyplývá především požadavek vysoké náročnosti náčelníků vojenských akademií a politických orgánů vůči učitelským kádrům. U nás odpovědné orgány takřka vůbec nečiní praktických závěrů z toho, když učitel na vysoké škole nezvyšuje svou vědeckou kvalifikaci, neprovádí výzkumné práci, nespojuje práci učitele s vědeckým bádáním, soustavně nerozpracovává některou důležitou otázku sovětské vojenské vědy nebo vojenské techniky a tedy neplní požadavky kladené na vysokoškolského učitele.

Je závažným faktem, že malá náročnost je mnohdy uplatňována dokonce i vůči těm soudruhům, kteří již mají dobrý theoretický základ a mohli by samostatně vědecky pracovat. Růst vědecké úrovně učitelských kádrů předpokládá soustavnou kontrolu se strany náčelníků kateder a organisování konkrétní pomoci v řešení otázek a především velké soustavné péče o zvyšování ideové úrovně těchto kádrů. Zde se zcela zřejmě otázka péče o rozvoj sovětské vojenské vědy prolíná s péčí o dosažení vědeckých titulů učiteli našich vysokých vojenských škol, se zabezpečením kvalitních kandidátských a doktorských disertačních prací.

Nezbytnými podmínkami úspěšného rozvoje sovětské vojenské vědy v budoucnu, konkrétní pomoci náčelníků kateder v jejím rozvíjení je také řádně organisovaná a vedená práce vědeckých, badatelských kroužků posluchačů. Zatím i zde malá náročnost a cílevědomost v řízení těchto kroužků je takřka obecným zjevem. Mnohde chybí právě to nejdůležitější: pomoc posluchačům při výběru nejdůležitějších temat, systematické odevzdávání zkušeností v organisovanosti vědecké práce a pěstování příslušných návyků u posluchačů, jejich výchova k zájmu o řešení vědeckých otázek.

Zřejmou překážkou ve výchově nových vědeckých kádrů je nesprávný názor, který je běžně rozšířen u značné části jak vědecko-pedagogických kádrů, tak i mezi posluchači, že o vědecké práci je možné mluvit jen tehdy, je-li záležitostí věhlasných autorit. Takové myšlení je přezíték staré společnosti a nutno je z našich škol vymýtit jako škodlivé.

Naše vojenské akademie dostatečně nedoceňují význam zevšeobecnování zkušeností z řešení vědeckých problémů a neorganisují plně jejich výměnu. Bude nutné pořádat více kvalitních přednášek význačných odborníků, jako pomoc vědeckým pracovníkům, zajišťovat jejich těsné spojení se životem armády a celé naší země. Zvláště pak zabezpečovat pro vědecké kádry akademií spolupráci všech důstojníků, zejména od bojových útvarů, kteří pracují na odborných problémech.

Avšak ani tato opatření nepovedou plně k cíli. Žádná věda, a to platí i pro rozvoj sovětské vojenské vědy v našich podmínkách, se nemůže rozvíjet bez otevřené zásadové kritiky, bez bojové výměny názorů. Vytvářet podmínky pro rozvoj kritiky, účastnit se této kritiky a být v ní vzorem, to je největší pomoc náčelníků vědeckým pracovníkům a to je také svatá povinnost všech funkcionářů, kterým leží na srdci otázka rozvoje theoretické práce v oboru sovětské vojenské vědy u nás.

Schůdnou cestou k organisování výměny názorů, jak ukazují zkušenosti našich akademií, je pořádání theoretických konferencí. I když se

u nás provádějí, zatím nedochází na nich k boji názorů a nedosahuje se opravdu svobodné diskuse. Příčinou je často nedostatečná konkrétní příprava účastníků a její organizace.

Významnou pomoc v rozvíjení kritiky mohou a musí poskytovat vojenské časopisy. Zatím však nelze hodnotit tuto významnou úlohu vojenských odborných časopisů, protože ji v podstatě neplní. Kritický rozbor příspěvků k theoretickým otázkám a diskuse k nim jsou zcela opomíjeny. Škoda, která tím vzniká, je značná. Nedostává se oplodnění klíčovými řešení u autorů, nenapomáhá se správné orientaci ve složitých problémech, nevymyčují se názory, které neodpovídají duchu marxismu-leninismu.

Nelze nevidět, že na nedostatečném rozvoji poznatků z oboru sovětské vojenské vědy mají podíl i stranické organizace. Tuto skutečnost potvrdily konference komunistů na našich vojenských akademiích, kde právě těmto otázkám byla věnována jen malá pozornost a v podstatě se projevila tolerance vůči komunistům, kteří neplní úkoly vědecké práce. Odtud vyplývá nutnost zesílit pozornost politických orgánů a zaměřovat dílčí organizace strany a stranické skupiny na poskytování účinné pomoci vědeckým kádrům.

Mementem pro stranické orgány a stranické organizace v armádě budiž to, že není u nás ještě vynikající práce v oboru sovětské vojenské vědy, které by se dostalo vysokého veřejného ocenění, a že máme nedostatek kvalitních vědeckých vedoucích pracovníků pro zabezpečení studia adjunktů.

V současné době je konkrétním úkolem kateder všech našich vojenských škol mimo jiné i rozpracování otázek souvisejících s použitím atomových zbraní ve válce. Američtí imperialisté, kteří zneužili výsledků atomového bádání k válečným účelům, postavili před nás reálnou možnost použití atomových zbraní v případné válce a nutnost připravit se po této stránce. Zavedení atomových zbraní do výzbroje armády a ochrany proti ní a mocný růst i jiné vojenské techniky po druhé světové válce vede k určitým změnám v organizaci armády i ve vedení boje a operace.

Problémy součinnosti jednotlivých druhů vojsk, určení správného vztahu v jejich vzájemném rozvíjení a proporcích, otázky organizace a stanovení šířky fronty jednotkám, umístění jednotek, zejména týlových, v terénu, otázky vedení boje a záloh, otázky ženijních prací a p., musí být řešeny na základě zavedení nových zbraní do výzbroje armády. Nově musí být řešena i otázka ochrany vojsk i civilního obyvatelstva.

Tuto zákonitost potvrzuje vývoj vojenství. Na konci první světové války, čítajíc v to rozdrčení intervence v sovětském Rusku, bylo hromadně používáno kulometů a dělostřelectva. Z rychlých jednotek bylo masově použito jen jezdecktvo. Velení se opíralo téměř výhradně jen o linkové spojení. Používání radiového spojení bylo teprve v prvních počátcích rozvoje a bylo ještě velmi nedokonalé. Pro druhou světovou válku je charakteristické masové využití letectva a tanků a využití dokonalého pojítka, radia.

Rozvoj výroby bojových prostředků si vynucoval změny v organizaci a vedení boje právě tak, jako změny v organizaci výroby těchto prostředků. Zároveň válka přestala být věcí jen bojujících armád.

Užití atomových zbraní právě tak jako plné využití radiotechnických prostředků vyvolává potřebu rozšiřovat okruh otázek vědeckého bádání a výzkumu, souvisejících s těmito problémy. Avšak při řešení kterékoli z těchto složitých otázek nelze zapomínat, že hlavní zásady zůstávají v platnosti. Pracovat na prohloubení a zkvalitnění bojové přípravy, zvyšovat tělesnou zdatnost našich vojáků je i nadále předním úkolem. A především nelze zapomínat, že žádný rozvoj vojenské techniky sám o sobě nestačí rozhodnout o výsledku války. Boj rozhoduje člověk. Proto neoddelitelnou součástí řešení všech, i nejsložitějších otázek, je současná péče o výchovu podřízených, aby jejich morálně politická příprava byla na úrovni plnění úkolů ve válce.

Poznámka redakce:

Redakce Vojenské myslí plně souhlasí s autorovým kritickým zhodnocením dosavadního plnění úkolu rozvíjení kritiky našimi vojenskými odbornými časopisy. Opravdu kritická odezva čtenářů, diskuse a polemika k jednotlivým článkům otiskovaným v našich vojenských odborných časopisech jsou až doposud zcela řídkou výjimkou, zatím co v sovětských vojenských odborných časopisech není snad jediného článku obsahujícího nové myšlenky, který by zůstal bez živé diskuse a polemiky čtenářů. I v tom by se měli řídit sovětským příkladem čtenáři našich vojenských odborných časopisů.

OPERAČNÍ UMĚNÍ A TAKTIKA

MOŽNOSTI ZDOKONALENÍ PROTILETADLOVÉ OBRANY VZHLEDEM K SOUDOBÝM VÝVOJOVÝM TENDENCÍM KONSTRUKCE A POUŽITÍ LETADEL A RAKET ŘÍZENÝCH NA DÁLKU

Podplukovník Rostislav Šlapák

1. Vývoj taktiky letectva a řízených střel v imperialistických státech

Letectvo, jako zbraň vyzbrojená vysoce specialisovanou technikou prochází v posledních letech prudkým vývojem vyvolaným technickým pokrokem a novými technickými objevy. Čtenář studující letectvo imperialistických států je pak zvláště překvapen množstvím vyrobených typů a prototypů zbraní, palubních přístrojů a výstroje. Tento zjev je vyvoláván kapitalistickou soutěží a konkurenčním bojem o získání vojenských zakázek. Jednou z forem tohoto boje je široká reklamní kampaň vychvalující jednostranně jednotlivé exempláře kapitalistické letecké „supertechniky“.

Poznatky a zkušenosti z korejského bojiště nám však ukazují pravý stav vývoje letectva kapitalistických států, jakož i jeho nedostatky v srovnání s letectvem severokorejským.¹⁾ Nepřátelské letectvo použité na korejském bojišti v roce 1952 se liší podstatně od toho, s nímž spojenci skončili druhou světovou válku. Některých typů, z konce druhé světové války, jako jsou letouny F-47, F-51, F-82, B-26 a B-29, bylo sice ještě v Koreji použito, avšak byly brzo vyřazeny z používání. Na jejich místo nastoupily ve výzbroji nové moderní proudové stroje. Podle současných zpráv je nyní taktické letectvo americké armády vyzbrojeno těmito typy letounů: F-86, F-84 (kromě varianty A) B-45 a B-57. Úředně jsou za zastaralé prohlášeny letouny typů F-51, F-82, F-68, F-84 a B-36 verze A B.

Stíhací letectvo je v Koreji představováno typem F-86 s rychlostí 1080 km/hod. Dostup nad 14 000 m, dolet s přídatnými nádržemi do 2000 km. Oba typy se nemohou svými letovými vlastnostmi ani výzbrojí měřit se severokorejským typem stíhacího letounu. Tato skutečnost ve Spojených státech vyvolala veliké zděšení. Sama výzbroj letounů se dosud podstatně nezměnila. Američané zůstali při obligátních 12,7mm kulometech typu Browning, Angličané při výzbroji kanony 20mm typu Hispano, jen s poněkud vyšší kadencí proti zbraním použitým v druhé světové válce. Tento nepoměr ve výzbroji severokorejských stíhacích letounů a stíhačů vojsk OSN, zvláště pak amerických, je jednou z hlavních příčin selhání amerických stíhačů v souboji se severokorejskými stíhacími letouny, které jsou vyzbrojeny kanonem 37 mm a 2 kanony 23 mm.

To povede se vsí pravděpodobností ke změně výzbroje amerických stíhacích letounů, čemuž nasvědčuje vyzbrojení nového stíhacího letounu Scorpion F-89 kanony ráže 20 mm. U jiných letounů, jako u F-94 Stare-Fire, je zkoušena výzbroj, v níž jsou jen protiletadlové rakety.

¹⁾ Pod pojmem »severokorejské letectvo« je v tomto článku zahrnováno jak letectvo korejské lidové armády, tak letectvo čínských lidových dobrovolníků.

Co se taktického použití stíhačů týče, je prováděno skupinami 4, 8, 12 nebo 16 letounů a v určitých případech i v silnějších celcích odstupňovaných patrovitě do výše. Působí převážně ve středních a velkých výškách. Kromě normálních úkolů plněných stíhači provádějí tyto letouny v Koreji stíhací doprovod i bombardovacích stíhačů, a nejsou-li ve vzduchu nepřátelští stíhači, umlčují svými palubními zbraněmi pozemní prostředky protiletecké obrany.

Bombardovací stíhači. Všechny pístové typy (i F-51) v Koreji definitivně dolétaly. Jako bombardovací stíhač je nyní ve výzbroji letoun F-84 ve svých četných variantách, z nichž F-84 A byl prohlášen úředně za typ zastaralý. Proudový motor ovládl pole i u bombardovacích stíhačů. Co se navádění tryskových letounů na cíl týče, zdá se, že bylo již vyřešeno, neboť přes silnou členitost korejského terénu, který zavinil četné havarie těchto strojů, bylo upuštěno od všech vrtulových typů. Vzhledem k inferioritě typů F-84 proti severokorejským stíhačům jsou Američané nuceni poskytovat těmto typům k ochraně stíhací doprovod z letounů F-86. Tím byli Američané nuceni zrevidovat svou koncepci taktického letectva v použití stíhačů, představujících $\frac{2}{3}$ počtu letecké taktické armády. Stíhačů je používáno jako stíhačů bombardovacích, vzhledem k zvýšeným takticko-technickým požadavkům na bombardovací stíhače a vzhledem k vysokým kvalitám severokorejských stíhačů. Tím se podstatně mění poměr sil stíhacího a bombardovacího letectva v americké taktické letecké armádě ve prospěch bombardovacích stíhačů. Zároveň je potvrzením správnosti sovětské koncepce použití zvláštního typu letounů k přímé podpoře vojsk, to jest letounů se specifickými takticko-technickými vlastnostmi. Bombardovací stíhací letouny v Koreji útočily v menších skupinách v přízemních výškách, po případě v šikmém letu na obvyklé polní cíle. Bylo však použito i velkých skupin bombardovacích stíhačů k útokům na elektrárny na řece Jalu (Amnok-kang), to jest na cíle vyložené strategické, které bývají normálně napadány jednotkami strategického letectva.

Bombardéry taktického letectva, zastoupené typem B-26, byly v Koreji snadnou kořistí severokorejských stíhačů i palby protiletadlového dělostřelectva, takže tu Američané zdá se, definitivně upouštějí od své koncepce bombardovacích letounů vyzbrojených velkým počtem kulometů (12 až 16), pancéřovaných, dvumotorových s rychlostí menší než 500 km/hod., a přešli tu na britskou koncepci rychlých bombardérů představovaných za druhé světové války typy Moskito a Hornet, v současné době proudovým letounem Canberra. Tento letoun má velmi dobré takticko-technické vlastnosti, z nichž zvláště rychlost činí 960 km/hod., dostup při vyzbrojení novými motory Bristol-Olympus až 20 000 m. Důkazem toho je licenční výroba onoho typu ve Spojených státech, kterým pod názvem B-57 jsou vyzbrojovány bombardovací jednotky taktického letectva.

Rovněž u středních bombardérů strategického letectva byli Američané značnými ztrátami přinuceni přejít v Koreji na britskou koncepci nočního bombardování jako méně riskantní, neboť snižuje účinek palby protiletadlového dělostřelectva i zásah nepřátelských stíhačů. Vzhledem však k vývoji nových typů strategických bombardérů B-60, jež mají nahradit dosavadní pístové bombardéry B-29 a B-50, které nemají vyhlídek při střetnutí s novodobými proudovými

stíhači, je možno se vši pravděpodobností očekávat, že onen přechod nebude trvalý.

Jako typický příklad americké letecké doktriny uvádím bombardování vojenských objektů v týlovém pásmu severokorejských armád strategickým letectvem typu B-29, zvláště ničení železničních tratí a komunikačních zařízení na hlavních tepnách přísunu severokorejských vojsk. Tím je znovu ověřena možnost použití strategického letectva k plnění taktických úkolů při podpoře vojsk.

K normální raketové výbroji používané kapitalistickým letectvem koncem druhé světové války přistupují nyní těžké raketové střely typu „Tinny Tim“ a „Mickey Mouse“ rovnající se svým účinkem těžkému dělostřeleckému granátu. Jako nového druhu pum je hodně používáno zápalné pumy plněné hořlavinou napalm (obsahuje naftu, hliníkový prášek a jiné přísady) především při útocích na tanky a obrněná vozidla, kde skýtá až 50% pravděpodobnost zásahu při útoku z malých výšek. Rovněž se jí používá při útocích na pevnůstky a zákopy pěchoty místo tříštivých pum. Liší se od doposud používaných typů zápalných pum především tím, že působí převážně hořením své vlastní zápalné nálože (obsahuje), která se při dopadu rozstříkne do okruhu až 50 m. Thermitové nebo fosforové pumy působily totiž více jako zdroj požáru látek druhých, které byly v místě jejich dopadu.

Jako nové zbraně, t. j. dálkové řízené střely, bylo Američany použito zastaralých letounů typu Fireball. Je na nich zřejmě prověřována možnost dálkového řízení. V rámci taktických leteckých armád se objevují letky řízených střel, vyzbrojených letouny typu Matador B-61. V letce je až 200 letounů B-61. Tento letoun je opatřen zařízením k nesení atomové pumy. Letouny budou odpalovány z pojezdných startovacích ramp, jejichž místo bude často měněno. Lze očekávat, že letouny budou radiové řízeny na cíl, a to buď se země pomocí zaměřovacích stanic, nebo za letu pomocí jiných letounů. Předpokládá se, že letouny jsou určeny k útokům na větší cíle v taktické a operační hloubce, po případě v nehlubokém týlu. Zatím není zjištěno, zda letoun bude řízen celý do cíle (podobně jako německá V₁) nebo zda na cíl shodí nálož pum a potom bude řízen zpět na svou základnu. Je pravděpodobné, že bude používáno obou způsobů — podle vzdušné situace, vzdálenosti a povahy cíle, podle možnosti vedení letounu na cíl a podle síly protivníkovy protiletadlové obrany.

Z dosavadní tendence vývoje letectva v kapitalistických armádách je možno očekávat asi tento další vývoj v příštích letech.

Proudový motor ovládne plně pole nejen u stíhačů, ale i u bombardovacích letounů. Kromě toho bude používáno i raketového motoru sloužícího k dosažení maximálních rychlostí a k překonávání kritické hranice Machova čísla.¹⁾ Proto mohou rychlosti stíhačů i bombardovacích stíhačů dosáhnout rychlostí 1200 až 1400 km/hod. Dostup stíhačů i stíhačích bombardérů se zvýší až do 16 000 m.

¹⁾ Machovo číslo „M“ je poměr rychlosti letounu k rychlosti zvuku. Při rychlosti shodné s rychlostí zvuku je $M=1$, při rychlostech menších než rychlost zvuku je menší než 1 a při rychlostech nadzvukových je větší než 1.

Co se výzbroje letounů týče, budou převládat hlavně rakety používané jak proti pozemním, tak i proti vzdušným cílům. Kulomety zůstanou jen u těch letounů, kterými jsou nyní letecké jednotky vyzbrojovány a které se svými letovými vlastnostmi ještě nějaký čas ve výzbroji udrží. Zlepšená radiolokační výzbroj zvýší podstatně přesnost navádění, jakož i možnost vyhledávání cíle a zahájení palby na něj, bez ohledu na meteorologické podmínky a denní nebo noční dobu.

U bombardovacích letounů dosáhnou hranice rychlosti 1000 km/hod. Dostup přesáhne u některých typů možnosti účinného zásahu stíhacího letectva, t. j. výšek kolem 20 000 m. Kulomety a kanony zůstanou jako výzbroj bombardovacích letounů soustředěny převážně v zadní části letounu, ač i tu není vyloučena možnost použití raketových střel. Z pumové výzbroje možno počítat nejen s používáním dosavadních průrazných tříštivo-trhavých a napalmových pum, ale také s použitím pum atomových a vodíkových. Dosvědčují to pokusy provedené s vodíkovou pumou v březnu tohoto roku v Tichomoří. S jejich použitím je třeba počítat nejen na cíle v zápolí, ale i na bojující vojska a objekty armádního a frontového týlu. Stále se zdokonalující radarová výzbroj zajistí možnost provádění leteckých útoků nezávisle na meteorologických podmínkách a denní době. Útoky za špatných povětrnostních podmínek budou mít tu výhodu, že znesnadní účinný zásah všech prostředků protiletecké obrany, které nebudou vybaveny radiolokátory. Výšky útoků bombardérů taktického letectva zůstanou však nezměněny vzhledem k obtížnosti rozpoznání taktických cílů, zvláště jsou-li zamaskovány, a budou se pohybovat od 2000 do 4000 m.

Útoky budou prováděny bombardováním z horizontálního letu skupinami letounů v počtu úměrném velikosti napadeného objektu. Hlavními objekty útoků budou plošné rozměrné cíle, jako soustředění vojsk, vykládací stanice, zásobovací základny a p. Na zvláště důležité a velké cíle nutno počítat i s útoky strategického letectva.

Zvláštního významu nabudou řízené střely použité zvláště k útokům na důležité, jinak pro silnou protileteckou obranu těžko dosažitelné cíle. V srovnání s normálním letounem mají řízené střely jednodušší motor i konstrukci draku a větší únosnost trhavin. Vše nasvědčuje tomu, že jich bude nepřítel hodně používat. Řízené střely mohou nést i atomovou nálož. Co se jejich rychlosti týče, může dosáhnout hodnot jako u stíhacího letectva, i když nyní zaváděná americká řízená střela typu Matador má rychlost nepřesahující 1000 km/hod. Slabou stránkou řízených střel je okolnost, že jejich útoky budou prováděny ze základen z určitého směru, čím je dána možnost účinného zásahu jak stíhacího letectva, tak i protiletadlového dělostřelectva.

Hlavním způsobem útoku bombardovacích stíhačů zůstane i nadále přízemní let, po případě šikmý let, umožňující zamíření a odpálení raket nebo palbu palubních zbraní, po případě shození napalmových pum. Často budou větší skupiny bombardovacích stíhačů, chráněných stíhači, přelétávat frontu ve výškách mimo účinný dosah protiletadlových kanonů střední ráže, t. j. nad 8000 m a vlastní útok budou provádět při zpátečním letu. Tím se budou snažit co nejrychleji dosáhnout vlastního území a zvýšit moment překvapení. Rovněž budou tyto letouny využívat oblačnosti a směru po slunci, jakož i provádět útok z různých směrů. Střemhlavý útok bude nahrazen útokem ze šikmého letu, protože jeho provedení tryskovými letouny není účelné.

Ve výzbroji letounů bude stále ve větší míře používáno raketových střel.

2. Předpoklady úspěšného vedení boje s nepřátelským letectvem

Uvedené zvýšení takticko-technických možností nepřátelského letectva ztíží podstatnou měrou vedení boje s nimi a proto se tato skutečnost projeví ve všech složkách protiletadlové obrany.

Průzkum

Zvětšení rychlosti letounů na 250 až 300 m/vt. i více, (t. j. 900 až 1080 km/hod.) vede k podstatnému zkrácení doby jejich průletu okruhy účinnosti radiolokátorů a značně zkracuje dobu, v které nutno zaktivovat prostředky protiletadlové obrany. Visuální průzkum sice může chránit před překvapením sestavu protiletadlového dělostřelectva zabezpečující objekty rozmístěné v hloubce sestavy (druhý sled, AZZ, VS armády a p.), ale ve většině případů přijde jeho hlášení tak opožděně, že s jeho použitím k aktivování prostředků protiletadlové obrany a sdělení výstrahy chráněným objektům při rušení našich radiolokátorů možno počítat až v operační hloubce obrany našich jednotek a pro vojska PLOSŮ. Kromě toho rozlišení vlastních letounů od nepřátelských, vzhledem k stále se zdokonalujícím aerodynamickým tvarům letounů, které jsou dnes již všude přibližně shodné, a vzhledem k vysokým rychlostem bude velmi omezené a v mnoha případech bude problematické.

Vzhledem k tomu vzroste ještě více význam radiolokačního průzkumu přes to, že již dnes je hlavním prostředkem vzdušného průzkumu, při čemž je nutno, aby jeho vývoj sledoval splnění těchto požadavků:

zvýšení dosahu, aby bylo co možná zabezpečena maximální doba k aktivování prostředků protiletadlové obrany, zvláště stíhacího letectva a protiletadlového dělostřelectva;

zlepšení schopnosti zachycení cílů v malých výškách, v nichž bude nepřátelské letectvo velmi často operovat proto, aby ztížilo nebo úplně znemožnilo radiolokační průzkum;

zlepšení identifikace, aby bylo možno spolehlivě rozpoznat vlastní a spojenecké letouny od nepřátelských vzhledem k tomu, že palba bude u středorážního protiletadlového dělostřelectva vedena výhradně s použitím radiolokátorů často bez visuálního pozorování postřelovaných cílů;

zvýšení možnosti změny rozsahu radiolokátorů, k ztížení možnosti rušení jejich práce nepřítelem.

Vedení palby

Na konci druhé světové války byla doba přímé přípravy střelby zkrácena na 30 až 40 vteřin.

Radiolokátory zjišťovaly nepřátelské letouny na vzdálenosti odpovídající 3 až 4 minutám letu. Tato doba se vlivem vzrůstajících rychlostí letounů neustále zkracuje a je třeba počítat s tím, že se v budoucnu zkrátí na 1 až 2 minuty.

Současně s tím se zvětší podstatně i nadběhy. Při rychlosti letounu 300 m/vt. a doby letu střely s mechanickým zapalovačem 30 vt. je tento nadběh roven 30×300 m, t. j. 9000 m u středorážního protiletadlového dělostřelectva.

U malorážního protiletadlového dělostřelectva při 10 až 15 vt. maximální doby letu střely je nadběh roven 10×300 m = 3000 m nebo 15×300 m = 4500 m. Při takových enormních nadbězích se snižuje přesnost protiletadlových zaměřovačů a body výstřelu se posunou u středorážního protiletadlového dělostřelectva na 9 km, u malorážního protiletadlového dělostřelectva na 6 až 8 km od stanoviště zbraně, nemluvě o bodech měření předpokladů, to jest vyhodnocení bodu výstřelu a bodu zásahu počítačím mechanismem zaměřovače, jež se při schopnostech současných zaměřovačů, vypočítat balistické koordináty cíle po udání vstupních prvků za 15 až 30 vt. posunou na hranici 23 až 25 km u středorážního protiletadlového dělostřelectva a na 10 až 12 km u malorážního protiletadlového dělostřelectva, t. j. daleko za hranici možnosti vizuálního pozorování a optického zachycení cíle.

Kromě toho je pravděpodobné použití řízených střel nepřitelem, ať už letounů bez osádek nebo speciálních střel s raketovým nebo athotydivním motorem¹⁾, je dána značně větší možnost jejich manévru, zvláště v palbě protiletadlového dělostřelectva, kdy není nutno se ohlížet na fyzické schopnosti osádky, prudké zatáčky, změny výšky, což si vynutí konstrukci nových protiletadlových zaměřovačů schopných řešení bodu zásahu skoro okamžitě i při současné změně jednoho nebo více parametrů pohybu cíle.

Tolik, co se týká problému vedení střelby na vzdušné cíle. K tomu však přistupuje další a vlastně rozhodující otázka, t. j. účinnost vlastní střelby, neboť stupeň zabezpečení vojsk před úderem nepřátelského letectva závisí především na účinnosti prostředků protiletadlové obrany, t. j. na tom, do jaké míry máme možnost nepřátelského leteckého útočníka zničit, poškodit nebo alespoň odvrátit od plnění daného úkolu.

Protiletadlové dělostřelectvo Sovětské armády mělo podle zkušeností z Veliké vlastenecké války pro vyhovující zabezpečení vojsk a týlu následující kritéria: 450 ran středorážního protiletadlového dělostřelectva na sestřel jednoho letounu nepřítele, 720 až 750 ran malorážního protiletadlového dělostřelectva (37 mm) a z toho vyplývající hustotu hlavní 15 až 20 na běžný kilometr fronty v pásmu průlomu v armádní operaci, 3 až 5 hlavní na 1 km² za útoku a 2 až 3 hlavně na 1 km² v obraně.

Vzestup rychlosti a zvýšení koeficientu pevnosti letounů zavedením samonosných skořepinových konstrukcí povede však k podstatné změně těchto zkušeností, jak vysvitne z následujícího rozboru: okruh účinnosti 85mm protiletadlových kanonů je 10 km do šířky a 4 km do výšky, již je možno proti taktickému letectvu pokládat za dostatečnou. Při rychlosti nepřátelského letounu nebo řízené střely 200 m/vt. (t. j. 720 km/hod.) se zkrátí doba průletu nepřátelského cíle v okruhu účinnosti 85mm protiletadlového kanonu na 100 vteřin (2×10 km = 20 km; 1 km uletí cíl za 5 vt.; $20 \times 5 = 100$ vt.). Za 100 vt. je

¹⁾ Athotydivový motor je nejjednodušší proudový náporový motor, označovaný též názvem „letící trubka“. Jeho princip je vysvětlen v knize „Rychlejší vzduchu“ od S. M. Iljašenka (str. 1 až 44), vydané v roce 1950 v Našem vojsku ve sbírce „Universita vojáka“.

zbraň s to při maximálním tempu střelby²⁾ 5 vt. vypálit celkem 20 ran ($100 = \text{doba průletu} : 5 = \text{tempo střelby} = 20$). Baterie o 4 dělech tedy vypálí za 5 vteřin 80 ran. Jedna baterie není tudíž zdaleka schopna s uvedeným počtem vystřelených ran zabezpečit pravděpodobnost sestřelu jednoho letounu. Ani středorážní protiletadlový pluk o 4 bateriích nedosahuje počtem $4 \times 80 = 320$ vystřelených ran pravděpodobnosti sestřelu nepřátelského letounu, k němuž je třeba 450 ran. Při rychlosti cíle 300 m/vt. jsou tyto výsledky ještě nižší; doba průletu nepřátelského cíle klesá ze 100 vteřin na 66 vteřin. Za tuto dobu může jedno dělo vypálit nejvýš 14 ran, (nebereme-li v úvahu mrtvý kužel zbraně), baterie 56 ran a pluk 224 ran, takže by teprve armádní protiletadlová skupina v sestavě 2 až 3 pluků a 2 oddílů středorážního protiletadlového dělostřelectva dosáhla pravděpodobnosti sestřelu asi dvou letounů při průletu středem své sestavy.

Již Němci učinili určitou zkušenost při boji s americkým letectvem a přišli k poznatku, že časovaná střelba je mnohem méně účinnější než nárazová, a počali střílet podkaliberními nárazovými granáty ze svých středních i těžkých protiletadlových děl, při čemž dosahovali značně většího počtu sestřelů. Ani zavedením těžkých raket se problém časované střelby plně nevyřešil, protože účinek exploze trhavin ve středních a zvláště ve velkých výškách je o mnoho nižší, než účinek stejného množství trhaviny u země. Chceme-li tedy v současné době zachovat poměrně stejné procento zabezpečení jednotek prostředky protiletadlové obrany, jak tomu bylo při střelbě na cíle pohybující se rychlostí 100 m/vt. (t. j. 360 km/hod.) za Veliké vlastenecké války, musíme buďto zvýšit počet protiletadlových děl anebo zvýšit jejich kadenci na dvojnásobek až trojnásobek kadence dnešní a zvětšit i okruh účinnosti zbraně a tím prodloužit i dobu pobytu letounu v účinném okruhu působnosti děla.

Obdobně je tomu u malorážního protiletadlového dělostřelectva, které má okruh účinnosti 2,5 km a praktickou kadenci 150 ran za minutu (theoretická 180 ran). Cíl pohybující se rychlostí 200 m/vt. proletí okruhem účinnosti malorážního protiletadlového děla za 25 vteřin, při rychlosti 300 m/vt. jím proletí za 17 vt. Za tuto dobu vypálí dělo nejvýše 4 až 5 dávek po 20 až 40 ranách (theoreticky 35 až 75 ran). V baterii o 6 dělech je tedy možno vypálit 210 až 380 ran, takže by teprve malorážní protiletadlový oddíl nebo pluk o 3 až 4 bateriích měl matematickou pravděpodobnost sestřelení jednoho nepřátelského letounu. Nutno tedy i u malorážního materiálu zvýšit kadenci asi na dvojnásobek až trojnásobek a rovněž co možná nejvíce zvýšit dostřel. Současně však je nutno zvýšit počet děl o jednu třetinu až jednu polovinu.

Z předcházejícího rozboru vyplývá závěr, že se zdokonalující se leteckou technikou nepřítele, je třeba zdokonalovat i organizaci našich protiletadlových prostředků a jejich takticko-technické vlastnosti. Splnění těchto požadavků je možné využíváním nejvyšších vymožeností socialistické moderní techniky a vědy.

²⁾ Tempo střelby je časový interval mezi odpálením po sobě jdoucích salv v SPL baterii. Skládá se z pracovní doby, t. j. doby nutné k načasování a nabití střely do hlavně a odpálení, již přístroj počítá při řešení nadběhu, a z doby nutné k uložení granátu do časovacího přístroje a načasování.

3. Vývoj prostředků protiletdecké obrany

Po theoretickém rozebrání požadavků kladených na pozemní prostředky protiletdecké obrany vzhledem k vývoji letectva a jeho možností prostudujeme dosavadní vývoj a možnosti dalšího zdokonalení protiletadlových děl, která jsou dosud hlavním bojovým prostředkem pozemní protiletdecké obrany vojsk.

Malorážní protiletadlové dělostřelectvo bylo již před začátkem druhé světové války technicky poměrně na značně vysokém stupni. Je zajímavé, že většina států skončila druhou světovou válku s touž výzbrojí malorážního protiletadlového dělostřelectva, jakou měly na začátku války. V Sovětské armádě to byl 37mm protiletadlový kanon vz. 39, jenž zvláště svým zaměřovačem a spolehlivostí funkce byl jedním z nejlepších protiletadlových kanonů druhé světové války. V anglické a americké armádě to byl 40mm protiletadlový kanon typu Bofors. Jen Německo, jež šlo do války s protiletadlovými kanony 20mm Oerlikon a 37mm vz. 18, bylo nuceno urychleně během roku 1944 přezbrojovat na nový kanon 37mm vz. 43 konstrukčně nedořešený, mající sice dvojnásobnou kadenci, avšak velmi nespolehlivou funkci. Na základě zkušeností z války a vzhledem k vývoji letectva, zvláště proudového dochází po druhé světové válce k rychlému vývoji malorážního protiletadlového dělostřelectva, jež charakterisují tyto tendence:

Zvyšování kadence. Na příklad 20mm protiletadlový kanon Oerlikon měl na začátku druhé světové války při počáteční rychlosti 800 m/vt. kadenci 280 ran v minutě; poslední typ tohoto kanonu zavedený nyní ve výzbroji švýcarské armády má při počáteční rychlosti 850 m/vt. kadenci 800 ran v minutě. Nejvyšší kadenci 1000 ran v minutě bylo zatím dosaženo u švýcarského výrobku W+F 30mm, který využívá německého vynálezu revolverového způsobu nabíjení.

Zdvojování hlavní právě k zvýšení kadence. Viz americký dvojkulomet Bofors, švýcarský 34mm kanon W+Z, čtyřce kulomet Oerlikon a p.

Zvětšení ráže k zvýšení účinku v cíli, který byl u dosavadních ráží na moderní celokovová letadla slabý. Tak se v posledních letech objevily vysoce výkonné protiletadlové kanony ráže 57mm zavedené ve výzbroji již takřka u všech armád, v sovětské, švédské, anglické a v americkém námořnictvu.

Při srovnání výkonu posledních malorážních zbraní a výpočtu pravděpodobnosti zásahu soudobých letounů vidíme, že nezůstávají pozadu a vyhovují předpokladu v předchozí části uvedenému, aby malorážní protiletadlové baterie byla i v budoucnu střelecko-technickou jednotkou, schopnou sestřelu nejméně jednoho letounu při průletu okruhem účinnosti baterie.

Jak je tomu u středorážního dělostřelectva? Také tu byl v průběhu druhé světové války obdobný vývoj. Většina států započala i skončila válku se stejnou výzbrojí středorážního protiletadlového dělostřelectva ráží 75 až 90 mm. Jedině Sovětský svaz dokázal v průběhu války úspěšně přezbrojit se na nový vysoce výkonný protiletadlový kanon 85mm, jenž svými vlastnostmi, zvláště nízkou vahou, pohyblivostí a balistickými vlastnostmi není dosud předstížen. Německo pak pod útoky anglického a amerického strategického letectva konstruovalo děla větších ráží s vyšším dostřelem, 105 mm a 128 mm.

Poválečné období se zvětšeným dostupem bombardovacího letectva a zvýšenými rychlostmi je ve znamení konstrukcí nových typů středorážního a velkorážního protiletadlového dělostřelectva, které mají tyto hlavní znaky:

Zvyšování počáteční rychlosti na 900 m/vt. až 1000 m/vt. ke zkrácení nadběhů a k zvýšení okruhu účinnosti. Přitom však zvětšení okruhu účinnosti zdaleka neodpovídá těžkostem spojeným se zvyšováním počáteční rychlosti.

Zvětšování ráží s cílem zvýšit účinek střely v cíli a současně zvětšit okruh účinnosti a výšky dostřelu. Zajímavé je, že se zvětšení dostřelu vlivem zvětšení ráže projevuje pronikavěji než zvyšováním počáteční rychlosti.

Tím si vysvětlíme, proč řada konstruktérů i států setrvávajících po dlouhou dobu s hlediska pohyblivosti i ekonomičnosti na rážích 70 až 90 mm přešla ve svých poválečných konstrukcích bez mezipřechodu na ráží 100 až 105 mm, ihned na ráže kolem 120 mm. Tato ráž je nyní nejčastěji používanou ráží u protiletadlového dělostřelectva (viz poslední výrobek švýcarské továrny W + F 120 mm, výrobek švédské továrny — protiletadlový kanon Bofors 120 mm — používaný americkou armádou a 117mm britský protiletadlový kanon). Sovětský svaz podle zpráv švýcarského odborného tisku zkonstruoval prý úspěšně 150mm kanon s výškovým dostřelem přes 15 km.

Je pochopitelné, že účinek v cíli je také závislý na počtu a váze střepin, které dají jednotlivé střely. Údaje o počtu a váze střepin u jednotlivých ráží ukazuje tato tabulka:

Ráž	Váha střely	Počet střepin	Průměrná váha jedné střepiny
75 mm	6,5 kg	65	100 g
88 mm	9,6 kg	80	120 g
94 mm	12,0 kg	100	120 g
105 mm	17,5 kg	140	125 g
114 mm	22,0 kg	175	125 g
120 mm	25,0 kg	200	125 g

Zkouškami bylo zjištěno, že jen střepiny těžší než 20 až 25 g jsou účinné.

Automatisaci střelby, t. j. přechodem od poloautomaticky k plně automatické, aby bylo dosaženo co největší kadence a tím zvýšena pravděpodobnost zásahu při průletu letounu okruhem účinnosti.

Uvedené konstrukční změny mají však vesměs společný následek — zvětšení váhy děl na 10 tun, zmenšení pohyblivosti a manévrovací schopnosti, což tyto zbraně činí málo způsobilými k použití při protiletadlové obraně vojsk.

Kromě toho bylo při jejich konstrukci dosaženo již krajní meze výkonnosti hlavnového dělostřelectva. Další zvyšování výkonů bude již jen stěží možné, neboť by znamenalo neúnosné zvětšení váhy a zmenšení mobility.

Vezmeme-li v počet dostřel těchto zbraní 12 až 14 km a kadenci 20 až 25 ran za minutu, vidíme, že při střelbě na současné bombardéry s rychlostí kolem 200 m/vt. splní požadovanou podmínku, aby útvar jimi vyzbrojený byl samostatnou střelecko-technickou jednotkou a měl pravděpodobnost zničení alespoň jednoho letounu. Letoun prolétávající okruhem účinnosti děla rychlostí 200 m/vt. je v okruhu děla po dobu 140 vteřin, za které je zbraň s to vypálit 46 až 58 ran, což činí v baterii 184 až 232 ran a v oddíle více než 480 ran nutných k sestřelu jednoho letounu. V úvaze byl ponechán empirický koeficient stejný přes to, že jde o ráže větší o 3 až 4 cm, vzhledem k růstu pevnosti a odolnosti současných letounů. Při vzrůstu rychlosti většiny letounů na 300 m/vt., kterou je možno očekávat v nejbližších letech, ani tyto zbraně svým výkonem nepostačí splnit požadavky (112 až 144 ran na baterii, 336 až 432 na oddíl). Nehledě k tomu, že jejich praktická kadence bude značně nižší, vzhledem k nutnosti podávání nábojů, které jsou při své ráži a váze pro obsluhu velmi těžko ovladatelné. Kromě toho zahřátí hlavně při takové rychlobalbě vede brzo k vyřazení zbraně pro další střelbu. Sama váha zbraně pak nedovoluje její použití v armádní protiletectvé obraně vzhledem na nízkou pohyblivost a neprůchodnost terénem.

Má-li být splněn požadavek kladený na protiletadlovou baterii, t. j., aby byla střelecko-technickou jednotkou, měla pravděpodobnost zásahu a zničení alespoň jednoho nepřátelského letounu při jeho průletu v okruhu účinnosti baterie rychlostí 300 m/vt., musela by mít děla kadenci 60 až 80 ran/min. Tento požadavek hlavnové dělostřelectvo střední ani velké ráže již splnit nemůže. Je proto třeba použít takového bojového prostředku, který je svými vlastnostmi s to splnit požadavek kadence, zvýšení účinku střel v cíli, zvětšení přesnosti střelby, a mohutnosti exploze a účinku střepein. Tímto novým bojovým prostředkem může být jen protiletadlový raketomet, zbraň, u které ani zvýšení kadence, ani zvýšení ráže nemá tak nepříznivý vliv na mobilnost a manévrovací schopnost jako u hlavnového protiletadlového děla.

Prostudujme nyní dosavadní technický stupeň vývoje protiletadlových raketometů a řízených střel a možnost použít jich v armádní protiletadlové obraně vzhledem na tendence příštího vývoje letectva protivníka.

Pomímám historický vývoj raketometu jako zbraně a rovněž tak podstatu jeho funkce, protože mám za to, že jsou dostatečně známy z populárně vědeckého tisku.

V druhé světové válce bylo raketometu použito ke střelbě proti vzdušným cílům dvěma základními a zcela odlišnými způsoby.

Angličané použili raketometů při obraně Londýna a jižního pobřeží Anglie proti útokům německého letectva v roce 1940 a 1941. Šlo o soustředěné útoky německých bombardérů typu Heinkel 111, Junkers 87

a 88 a DO 217, prováděné ve výškách 3 až 5 km. Použité typy i způsob útoku odpovídají taktickému letectvu, jímž tehdy německé letectvo bylo. Dále bylo použito protiletadlových raket při odrážení útoků zbraní typu V v roce 1944. V obou případech šlo o to, aby použitím raketometů bylo dosaženo podstatného zvýšení hustoty palby, jež hlavně dělostřelectvo nebylo s to vzhledem ke své nízké kadenci uskutečnit. Použité raketomety byly jednoduché kozlíkové konstrukce, později s jednoduchou lafetací umožňující hrubý odměr a náměr. Byly dvouhlavňové v bateriích s celkovým počtem hlavní 48 až 64. Ráž měly 90 až 120 mm. Náboj byl časovaný, později s radiovým zapalovačem. Byla jimi prováděna převážně přehradná, někdy doprovodná palba.

Němci používali raketometů a raketových střel při boji se strategickým letectvem Angličanů a Američanů, když hlavně dělostřelectvo již nestačilo ani svým dosahem ani účinkem v cíli na čtyřmotorové bombardéry. Jejich způsob použití byl jiný, a proto bylo jiné i jejich konstrukční řešení.

Běželo o poměrně velké rakety, které vzhledem k požadovanému dostupu musely být poháněny kapalinovým palivem jako výkonnějším, než je palivo prachové. Byly opatřeny zařízením k dálkovému řízení nebo k samonavádění na cíl. Okruh účinnosti se pohyboval od 15 do 20 km, startovací váha raket 0,5 t až 3 t. Množství trhaviny u typu Rheintochter bylo 20 až 147 kg.

Co se jejich účinnosti týče, lze říci ze skromných zpráv, které jsou k dispozici, že účinek jejich zásahu byl různý. V lednu roku 1945 bylo vystřeleno proti svazu bombardérů typu B 27 82 střel R 1 Wasserfall, z nichž 51 zasáhlo cíl. Naproti tomu v únoru téhož roku z 88 střel (2 řízeny radiem) zasáhlo cíl jen 5.

Obtíže působilo použití kapalného paliva tím, že zbraně musely být plněny krátce před použitím, a že tato manipulace byla dosti složitá. Hlavně však byli němečtí konstruktéři zklamáni v zjištění značně menšího detonačního účinku náloží střel ve výškách nad 8 km, než bylo předpokládáno. Způsoboval to značně nižší tlak okolního vzduchu, jakož i možnost šíření tlaku všemi směry. (Tato možnost není při výbuchu střely na povrchu země.) Zbraní nebylo vzhledem k jejich vysokým výrobním nákladům a nutnosti řízení použito hromadně. Při explozi největších typů raket mohly být letouny zničeny nebo vážně poškozeny do okruhu 30 m.

V poválečném období se vývoj protiletadlových řízených střel a raketometů ještě urychlil. Zvláště ve Spojených státech a v Anglii jsou vydávány obrovské částky na raketový vývoj. Výsledky však, zvláště v oboru protiletadlových střel, nejsou asi nejlepší, jak vysvítá i z odborného tisku a hlavně ze zájmu o švýcarské konstrukce, které při srovnání dostupných pramenů, mají, jak se zdá, dosud nejlepší známé výsledky.

Účinnost raketometů a raketových střel vůbec po stránce rychlosti závisí na použitém raketovém motoru a na jeho palivu, které při práci vyvine určitý, jemu odpovídající tah, určující výkon rakety.

Praktickými zkouškami bylo zjištěno, že prachových motorů je možno použít jen do 30 vteřin práce. Má-li raketový motor pracovat déle, je nutno použít kapalných pohonných hmot. Při jejich použití nutno kromě paliva, jímž bývá nejčastěji ethylalkohol, petrolej, kapalný čpavek, hy-

drazin-anilin, methanol, nitromethan nebo toluidin, použit ještě nutného okysličovačla, jímž nejčastěji je kapalný kyslík, kyselina dusičná (dýmová) nebo peroxyd vodíku.

Co se použití paliva týká, je možno s hlediska protiletadlových raket stanovit následující závislost: Rakety s dostřelem převyšujícím 8 km musí používat kapalinových motorů, mají-li být ekonomické a rozměrově pro vojenské účely přijatelné. Použití kapalinových motorů vzhledem k nutnosti jejich plnění až před samým použitím a k nemožnosti dlouhodobého skladování, jakož i k nebezpečné manipulaci při plnění (zvláště s kyselinou dusičnou, kdy nutno pracovat v maskách) v polních podmínkách při protiletadlové obraně vojsk nese s sebou značné obtíže a omezují skutečně jejich masový zásah.

Prachový pohon raket je omezen uvedeným dostupem rakety a vzhledem k malé ekonomice raketového motoru je dosti drahý proti některým tekutým palivům. Rovněž otázka výroby dostatečného kvanta prachu pro rakety je vážný hospodářský problém. Jinak je vhodný pro použití, vzhledem k možnosti manipulace v podstatě shodné, jako u ostatních druhů střeliva.

Při dalším studiu balistiky raket zjistíme, že mají všeobecně značně nižší počáteční rychlost než dělostřelecké střely. U raket bylo až dosud dosaženo hodnot počáteční rychlosti řádově od 100 do 300 m/vt. Proto i doby letu rakety od odpálení do okamžiku, kdy dosáhne své maximální rychlosti, jsou větší. To má nepříznivý vliv na velikost nadběhů, které jsou proti nadběhům u protiletadlových kanonů zvětšeny na dvojnásobek až trojnásobek.

Sám dostřel jednostupňové prachové rakety je při použití dnešních pohonných prachů omezen na 8 až 9 km. U kapalinových raket je naopak proti prachovým raketám a dělovým střelám takřka neomezen.

Maximální rychlosti dosahuje u prachových raket 600 až 900 m/vt., u kapalinových raket pak hodnot 1000 m/vt. a i značně vyšších. Při tom zvyšování počáteční rychlosti není spojeno s takovými potížemi jako u protiletadlového děla, kde každý přírůstek počáteční rychlosti o 100 m/vt. nese s sebou enormní zvětšení váhy zbraně.

Rozptyl sám je u raketových střel několikanásobně větší než u normálního dělostřelectva, činí 2 až 4% dostřelu. Tuto nevýhodu lze nahradit u raketometů vysokou kadencí nebo řízením střel.

Co se časování týče, je vzhledem k velikosti rozptylu zvláště v dostřelu vlivem nestejné doby letu, nejpříjemnější řešení použití radiových zapalovačů, které tak částečně eliminují chyby v dostřelu.

Velkou předností raket je jednoduchost odpalovacího zařízení, ať už kolejnicového nebo rourového typu, jeho malá váha a tím dosažená vysoká pohyblivost, konstrukční jednoduchost a snadnost výroby.

Rovněž kadencí převyšují raketometry několikanásobně protiletadlové kanony. Kadence je u protiletadlových raketometů omezena jen délkou časového intervalu, který je nutno dodržovat mezi odpálením jednotlivých raket, aby nedošlo k ovlivnění dráhy rakety hořením a tlakem plynů vyřázejících z rakety před tím odpálené. Zkouškami bylo zjištěno, že tento časový interval je asi 0,7 vteřiny. Tím je zatím dána maximální kadence protiletadlového raketometu hodnotou 100 až 120 výstřelů v minutě.

Druhou stránkou problému je praktické zkonstruování protiletadlového raketometu salvového typu o 100 až 120 hlavních, vzhledem k nemožnosti nabíjení během střelby. Při konstrukci raketometu o menším počtu hlavních bude praktická kadence úměrně klesat. Možný způsob řešení by tu byl v podobě raketového automatu, který vyřešili Němci již za druhé světové války, ovšem jen pro lehké rakety 50 mm, střelené z letounů (raketomet R 45). Potíží u automatu pro větší ráže je váha

Údaj	100mm protiletadlový raketomet	85mm protiletadlový kanon
Náboj — průměr a délka	100 mm, 2182 mm	85 mm, 965 mm
Váha náboje v kg	42,	15,70
Váha střely v kg	7,10	9,20
Váha trhavin v kg	1,60	0,80
Váha prachu v kg	12,25	3,08
Váha kovu na náboji	28,10	11,82
Váha účinných střepin	10,—	8,—
Dostřel výškový a dálkový	9800 m, 15 200 m	12 000, 18 000 m
Rozptyl	3 × horší než kanonu 85 mm	

Protiletadlový raketomet 100 mm

Kadence	Počet ran	Váha nábojů v kg	Váha trhaviny v kg	Váha prachu v kg	Váha účinných střepin v kg
theoretická	100	4200	160	1225	1000
praktická v 1 min.	32	1340	51	392	320
praktická v 5 min.	64	2680	102	784	640
praktická v 15 min.	96	4020	153	1176	960
praktická v 30 min.	128	5360	204	1568	1280

Protiletadlový kanon 85 mm

theoretická	20	314	16	62	160
praktická v 1 min.	15	236	12	46	120
praktická v 5 min.	60	943	48	185	480
praktická v 15 min.	100	1570	80	308	800
praktická v 30 min.	140	2200	112	345	1120

a rozměry raket. U raketometu ráže kolem 100 mm je délka rakety 120 až 160 cm a váha 60 až 80 kg. To pochopitelně ovlivňuje rozměry, konstrukci i funkci automatu.

K srovnání technických dat a balistických vlastností protiletadlového raketometu a středorážního protiletadlového kanonu jsou uvedeny v tabulce data 85mm protiletadlového kanonu a raketometu ráže asi 100 mm.

Možnosti zvýšení účinku střely v cíli

Zvýšení účinku lze dosáhnout především zvětšením ráže, t. j. zvýšením účinku exploze a střepin (viz tabulka na str. 19). Výhody větších ráží jsou, jak vidět z této tabulky, nepoměrné, při čemž zvýšení ráže u protiletadlových raket vede nutně ke zvýšení váhy rakety samé při nutnosti zvětšení hnací náplně. S hlediska konstrukce lafety protiletadlového raketometu nevyskytují se zdaleka takové potíže jako u hlavně dělostřelectva a není tu nebezpečí snížení pohyblivosti pro velkou váhu raketometu. Detonační účinky raketových střel jsou, jak již bylo uvedeno, ve velkých výškách podstatně nižší než na zemi. Zkouškami bylo zjištěno, že ke zničení cíle explozí střely ve výšce 6000 až 10 000 m, ve vzdálenosti asi 100 m od cíle, je třeba zhruba 40 kg trhaviny. Toto množství přesahuje možnosti únosnosti normální prachové rakety ráže 80 až 150 mm, kterou lze ještě brát v úvahu pro použití v armádní protiletadlové obraně. Proto i raketové střely ráže 80 až 150 mm musí být konstruovány s účinkem především střepinovým, případně kombinovaným se zápalným.

Co se použití zapalovače u raketového střeliva týče, nutno řešit problémy vzniklé z toho, že raketa nemá počáteční silný náraz, sloužící u zapalovačů hlavně dělostřelectva k odjištění a iniciaci chronometrového mechanismu. To znamená, že časovací zapalovače u raket nutno zkonstruovat. Plynulé časování pak bude možné jen u protiletadlových automatů a salvových raketometů, kde by bylo nutno mít pro každou raketnici vlastní časovací přístroj. Konstrukce je to neúnosně složitá, takže u posledního typu by byla možná jen střelba přehradná s časováním zapalovačů.

Velmi vhodné je však použití radiového zapalovače, kdy možno vyjít z vyvíjených typů radiových zapalovačů pro dělovou protiletadlovou munici bez velkých úprav. Nastavitelnost radiového zapalovače je v mezích 5 až 20 m. Při přímém zásahu nastává funkce v malé vzdálenosti od cíle asi 1 m.

Druhý způsob zvětšení účinku je snížení velkého rozptylu raket, jejich řízením během letu. Tím lze odstranit nejen chyby způsobené rozptylem, ale i počátečním zaměřením na cíl, jež je rovněž provázáno určitými chybami.

Samo řízení protiletadlových raket je umožněno jejich konstrukcí, kdy raketa nese s sebou svůj zdroj pohybu. Přiškrcováním výtokových trysek na určité straně podle požadované opravy směru letu nebo pomocí kormidel na stabilizačních plochách (druhý způsob nyní méně používaný) je možno raketu navést na cíl.

Při studiu dráhy letu rakety zjistíme, že má dvě části, a to část od bodu odpálení po bod, kde končí pohon rakety a kde raketa dosahuje své maximální rychlosti, a z části od tohoto bodu do bodu dopadu nebo

rozprasku, v níž se raketa pohybuje svou kinetickou energií v závislosti na své hmotě a udělené jí konečné rychlosti, a podléhá ve svém letu zákonům balistiky jako ostatní druhy střel.

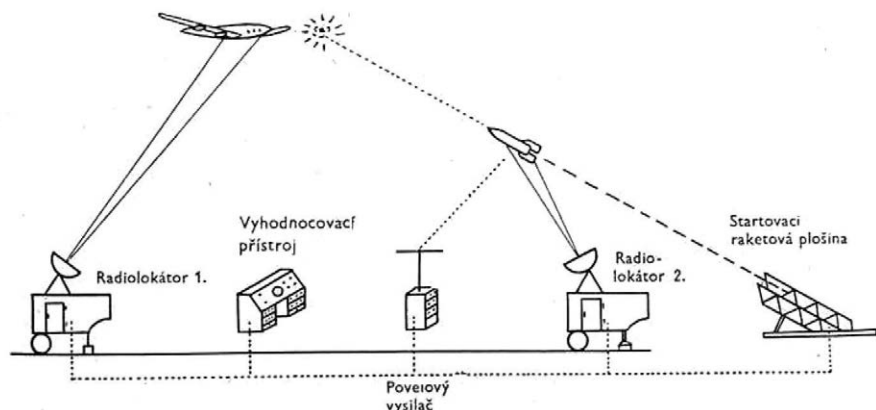
Je nasnadě, že řídit raketu prvním způsobem lze jen v prvním úseku jejího letu. Kormidly lze raketu řídit v průběhu celého jejího letu.

Tu však je nutno zdůraznit, že řízením rakety nelze rozumět možnost měnit směr jejího letu o libovolný úhel, možnost střelby „za roh“, schopnost sledovat podle libosti nepřátelské letadlo nebo střelu po obloze, jak si to často laik mylně vykládá. Pojmem řízení rakety nutno rozumět možnost vychýlení dráhy rakety od původní postupně v hodnotě do 7 až 15°. Nutno si představit obtíže řízení rakety pohybující se rychlostí 1000 m/vt. i více, kdy její kinetická energie činí 200 až 500 metrtunsekund a je třeba k jejímu vychýlení z původní dráhy přemoci uvedené síly. Z těchto důvodů používá se nyní k řízení letu raket ponejvíce měnění intenzity hoření trysek, které je při uvedených rychlostech a silách majících vliv na let rakety snazší, než řízení pomocí kormidel.

Co se samotného řízení protiletadlových raket týče, existují celkem tři známé způsoby jejich řízení.

Řízení protiletadlové rakety pomocí povelové soustavy (viz obr. 1)

Používá se dvou radiolokátorů s automatickým sledováním cíle. První radiolokátor sleduje nepřátelský letoun, druhý sleduje řízenou raketovou střelu. Radiolokátor sledující nepřátelský letoun postupuje plynule souřadnice cíle (dálku, odměr a náměr) do vyhodnocovacího přístroje, kde se provedou cílové opravy. Z vyhodnocovacího přístroje se opravené souřadnice cíle vysílají přizpůsobeným radiovým vysílačem do letící rakety. Letící raketu sleduje druhý radiolokátor, který plynule postupuje souřadnice polohy letící raketové střely do vyhodnocovacího přístroje. Ve vyhodnocovacím přístroji nebo přímo u druhého radiolokátoru se srovnávají a opravují naměřené okamžité hodnoty cíle a rakety tak, aby raketová střela byla vedena do místa setkání s nepřátelským letounem.

Obr. 1. Schema povelového řízení protiletadlových raket

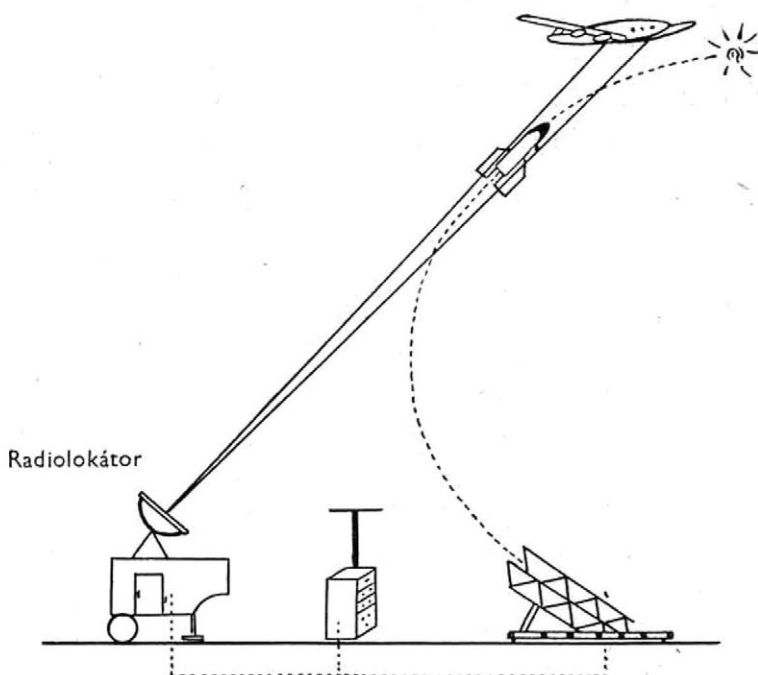

Získané povelové hodnoty se vysílají pomocí přizpůsobeného krátkovlnného radiového vysílače do řízené rakety. V řízené raketové střele je radiový povelový přijímač, který trvale a okamžitě postupuje zachycené povely po zesílení a stabilisaci do řídicích silových mechanismů řízené rakety a ta je vedena směrovými kormidly od místa setkání s nepřátelem letounem.

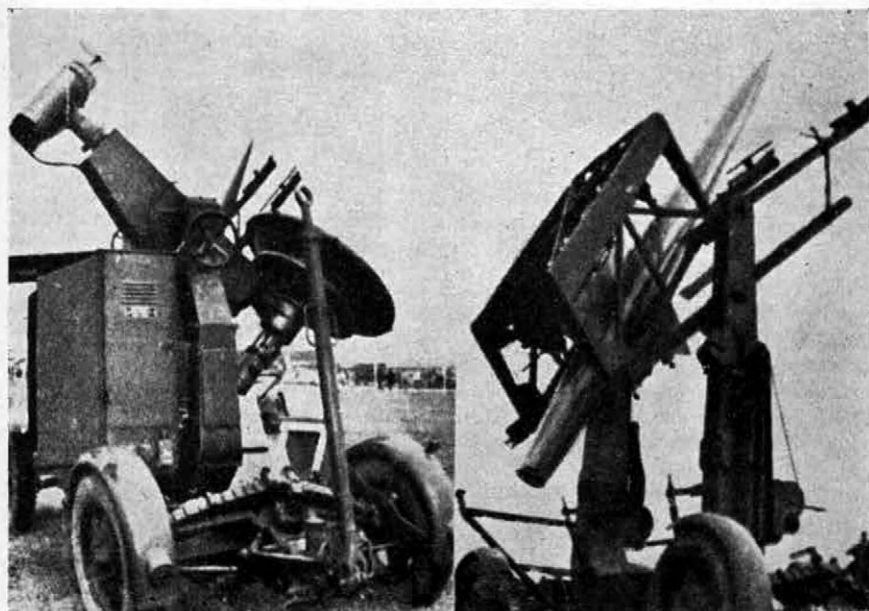
Řízení protiletadlové raketové střely soustavou vodícího paprsku (viz obr. 2)

Používá se jen jednoho radiolokátoru s automatickým sledováním cíle. Řízená raketová střela se ve vhodný okamžik samočinně odpálí ze startovací plošiny a zavede do elektromagnetického vodícího paprsku, který je vytvořen otáčením nebo kmitáním antenního vyzářovače ve středu parabolické antény radiolokátoru. Přizpůsobený povelový radiový vysílač vysílá samočinně rozdílové hodnoty z dráhy letu letícího letounu a raketové střely. Rozdílové hodnoty jsou trvale a okamžitě přijímány radiovým povelovým přijímačem v raketové střele. V raketové střele vedené soustavou „vodící paprsek“ jsou elektronické přístrojové části složitější než u povelově řízené raketové střely. Elektronický a elektromechanický výstroj je funkčně podobný jako u dálkové raketové střely V-2.

Hlavním řídicím prvkem jsou gyroskopy se spráženými potenciometry a přidavnými namontovanými elektromotorky, které při letu rakety po

Obr. 2. Schema soustavy vodícího paprsku pro navádění protiletadlových raket

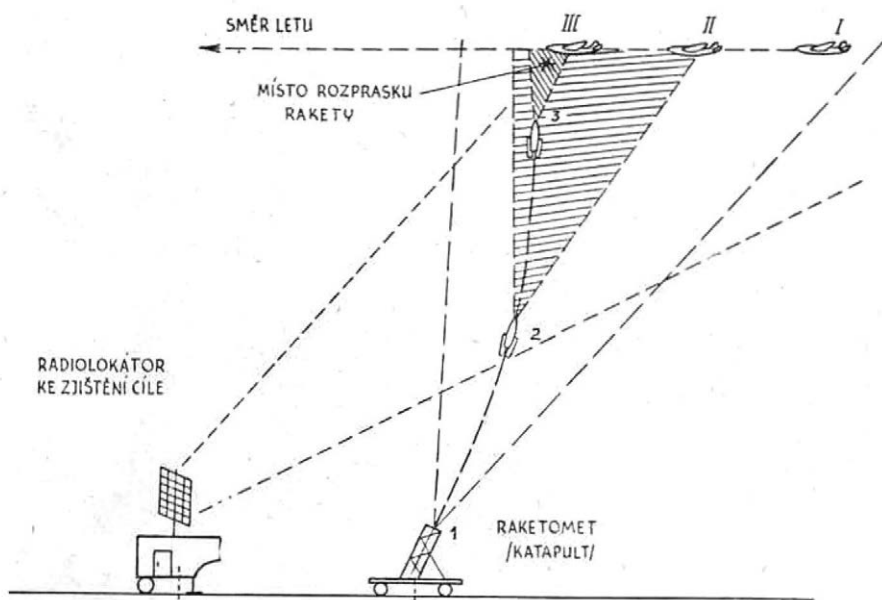
Obr. 3.

vodicím paprsku zaujímají střední, nulovou polohu. Při vybočení raketové střely ze středu vodicího paprsku vyšle pozemní vysílač rozdílové opravné hodnoty a ty působí po zesílení a stabilisaci na ovládací silové mechanismy směrového a výškového kormidla tak dlouho, až raketová střela letí opět ve středu vodicího paprsku vytvářeného pozemním radiolokátorem, který stále a automaticky sleduje dráhu letu nepřátelského letounu.

Připojená fotografie ukazuje jeden kapitalistický typ zařízení pro dálkově řízené střely určené pro boj s letouny ve velkých výškách. Má dosah kolem 20 km a dálkové řízení methodou po vodicím paprsku. Odpalovací zařízení rakety je namontováno na normálním podvozku protiletadlového kanonu 75 mm. Zajímavé je poměrně nízké umístění rakety, takže její tryska je blízko nad zemí. Tato okolnost může mít vliv na přesnost letu rakety vlivem plynů odrážejících se od země. Na pravé polovině obrázku je řízená střela před odpálením, na obrázku vlevo je centimetrový radar určený k řízení vystřelené rakety.

Samočinné navádění raket na cíl (viz obr. 4)

Pro vojenské použití jsou obě popisované soustavy — povelová a pomocí vodicího paprsku — dosti složité a náročné na technickou organizaci a pohotovost obsluhy. Proto jsou konstruovány protiletadlové raketové střely s vestavěným samočinným naváděcím zařízením na cíl. Samočinná raketová střela se odpálí povelovým signálem vyslaným ze stanoviště hlášeného radiolokátoru v tom okamžiku, jakmile se radiolokační

Obr. 4. Schema samočinného řízení protiletadlové rakety

signál vyvolaný nepřátelským letounem objeví na stínítku přehledové obrazovky v prostoru účinného dosahu samočinné raketové střely. Povelovým signálem se uvede do činnosti nejdříve vestavěné radiolokační zařízení umístěné pod isolačním krytem přední části řízené raketové střely. Jakmile vestavěný radiolokátor řízené rakety zachytí odražený radiolokační signál od nepřátelského letounu, uvede se do činnosti odpalovací mechanismus rakety a ovládací silové servomechanismy směrových a výškových kormidel. Radiolokační antenní zařízení umístěné v přední části samočinné rakety vytváří směrem k nepřátelskému letadlu vodící elektromagnetický paprsek. Odpálená samočinná raketa se samočinně udržuje ve středu vodícího paprsku, který stále sleduje nepřátelský letoun a dává opravné letové popudy vzdušným a tryskovým kormidlům a automatická raketová střela stále směřuje k nepřátelskému letounu.

V blízkosti nepřátelského letounu, v dosahu účinného zásahu nálože třaskaviny raketové střely, je tato nálož přiváděna do exploze pomocí samočinné rozbušky reagující na blízkost nepřátelského letounu.

Nevýhodou tohoto způsobu je velká komplikovanost samočinného naváděcího zařízení v raketě a nemožnost vyskytne-li se větší počet cílů, dosáhnout soustředění palby na zvolený cíl a možnost ohrožení i vlastních letounů. Přesnost tu závisí na citlivosti přijímacího a naváděcího zařízení.

Poslední popsáný způsob se hodí vzhledem k značným rozměrům a váze samočinného naváděcího zařízení jen pro velké řízené střely vážící několik tun.

V rozboru možnosti řízení raketových střel a zvýšení účinku touto cestou vidíme, že poměrně nejdokonalejší a nejvýhodnější s hlediska možnosti řízení raket při jejich masovém použití vyhovuje způsob řízení po vodicím paprsku.

*

Ze studia současného vývoje protiletadlových raketových střel a jejich dalších možností možno závěrem říci, že se vývoj protiletadlových raketových zbraní dnes ubírá dvěma směry. Jsou to:

1. Vývoj raketové řízené střely s kapalinovým motorem, s dostřelem převyšujícím značně hlavnové protiletadlové dělostřelectvo, nesoucí značnou váhu trhavin, dálkově řízené jedním z uvedených způsobů. S jejich použitím se počítá v protiletdecké obraně státního území v boji s nepřátelským strategickým letectvem, po případě s dálkovými střelami nepřítele. Tomuto vývoji je dáována většinou států přednost a jsou na něj věnovány obrovské částky. Použití uvedených raket v protiletdecké obraně vojsk je nevhodné vzhledem k obtížím s jejich manipulací před použitím, rázu činnosti taktického letectva nepřítele a takticko-technickým vlastnostem raket samých.

2. Vývoj vysokokadenčního protiletadlového raketometu s omezeným výškovým dostřelem ráže 80 až 150 mm, mobilního, určeného k zesílení palby hlavnového protiletadlového dělostřelectva. Vzhledem k jeho takticko-technickým vlastnostem dříve popsaným je jeho použití při obraně vojsk možné a pro zajištění požadavku úspěšného boje s nepřátelským taktickým letectvem v nastávajících 5 až 10 letech nutné.

Vývoji protiletadlových raketometů je věnována v armádách všech států velká pozornost. Použití raketových zbraní s vysokou kadencí je nutné k zabezpečení dostatečné obrany vojsk a objektů týlu vzhledem k tomu, že středorážní protiletadlové dělostřelectvo technicky nebude s to (nehledě na případ zdvojnásobení až ztrojnásobení jeho počtu) zabezpečit chráněné objekty proti útokům nepřátelského letectva ze středních výšek.

Srovnání balistických vlastností protiletadlových raketometů a rozbor všech cílů, s nimiž protiletadlové dělostřelectvo vede boj, ukazují, že protiletadlové raketometry nemohou plně nahradit středorážní hlavnové protiletadlové dělostřelectvo.

Vysokou kadencí a pohyblivostí, jakož i konstrukční jednoduchostí jsou protiletadlové raketometry nutnými zbraněmi k doplnění palby současného protiletadlového dělostřelectva a k zajištění zničení postřelovaných cílů. Při hromadném použití jsou protiletadlové raketometry s to odrazit hromadné útoky nepřátelského taktického letectva při letecké přípravě útoku, při letecké protipřipravě, při zásahu nepřátelského letectva na jednotky v pochodových proudech při přesunech, při zasazení rychlých jednotek do boje a p.

Vzhledem k své mobilnosti umožňují protiletadlové raketometry být prostředkem manévru tím, že zesilují protiletdeckou obranu podle vývinu situace na směrech a v prostorech nejvíce ohrožených nepřátelským letectvem.

Nevýhodou protiletadlových raketometů jsou dosud vzhledem k použitému palivu horší balistické vlastnosti než u protiletadlových děl, zvláště pokud jde o rozptyl a dostřel na 8 až 9 km.

Protiletadlový raketomet má jako mladá zbraň značné možnosti dalšího vývoje, a to jak ve směru zlepšení pohonu použitím kaloricky lepších paliv, automatisace střelby, řízení střelby a raket pomocí vodícího paprsku, zmenšení váhy a rozměrů řídicího zařízení ve střele, aby ho bylo lze použít i u ráží 80 až 155 mm, tak i ve směru zlevnění výroby protiletadlových raket.

Podle rázu činnosti nepřátelského taktického letectva a požadavků na protiletadlovou obranu u všech stupňů organizace jednotek, počínaje četou až po armádu, by se měl podle mého názoru vývoj zaměřit na tyto protiletadlové raketové zbraně:

1. Ruční raketomet ráže 50 až 60 mm s dostřelem 800 až 1000 m, umožňující boj s nepřátelskými stíhacími bombardéry útočícími v přízemních výškách. Raketu odpalovat z používaných nebo zavedených raketových zbraní pěchoty, určených k boji s nepřátelskými tanky, t. j. tarasnic a pancéřovek. Výhody této zbraně: Poměrně laciná a jednoduchá výroba raket požadované ráže i doletu.

Možnost využití k odpalování protiletadlových raket u pěchoty již používané a zavedené výzbroje.

Zásah rakety uvedené ráže povede ke zničení nepřátelského letounu, kdežto palba protiletadlových velkorážních kulometů je poměrně méně účinná a je při ní třeba k dosažení sestřelu zasažení vitální části letounu a značného počtu zásahů.

Při zavedení této rakety do výzbroje v rozsahu dosavadní protitankové raketové výzbroje vzroste mohutnost protiletadlové palby a budou zajištěny i nejmenší jednotky účinnou protiletadlovou zbraní. Již sama tato skutečnost bude mít ovšem značný vliv na morální stav jednotek.

2. Protiletadlový raketomet — automat ráže 50 až 60 mm, umožňující doprovodnou mířenou palbu do okruhu 5 až 6 km s kadencí 250 až 300 ran v minutě, určený k ničení nepřátelských letounů v malých a středních výškách, jako doplněk malorážního protiletadlového dělostřelectva, ukáže-li se účinnost protiletadlových kanonů ráží 20 až 30 mm nedostatečnou proti nově se vyskytнувším cílům a nebudou-li ráž 57 mm a jí podobné svou kadencí kolem 200 ran/min. již vyhovovat vzhledem k zvýšeným rychlostem nepřátelských letounů.

3. Protiletadlový raketomet ráže 100 až 130 mm, salvový nebo automat.

Tento druh raketometu pokládám za nutný nový prostředek protiletectvé obrany k boji s nepřátelským letectvem ve výškách od 3 do 8 km. Tento raketomet by měl mít tyto vlastnosti: kadenci 80 až 100 ran/min., dostřel 8 až 14 km, používat radiového zapalovače, vybaveného jednoduchým přímým zaměřovačem a schopným nepřímé střelby s radiovým zaměřovačem a povelovým přístrojem. U tohoto raketometu je třeba předvídat řízení raket methodou vodícího paprsku, jakmile se podaří zlevnit výrobu řízených střel. K dosažení schopnosti provedení rychlého manévru měl by být upevněn na podvozku auta nebo kolopásu tak, jako polní raketomet. Raketomet musí být schopen okamžitého zahájení palby přímou střelbou a po zachycení cíle radiolokátorem řízení raketových střel pomocí radiolokačního paprsku.

Do vyřešení kaloricky hodnotnějšího tuhého paliva použít prachového pohonu.

V ý h o d y : Uvedený protiletadlový raketomet zabezpečí dostatečnou hustotu palby nutnou k odrazení náletu silných skupin nepřátelského taktického letectva. Je s to zabezpečit při použití po 6 kusech na baterii pravděpodobnost sestřelu nepřátelského letounu a tím vytvořit z baterie střelecko-technickou jednotku. Je možno dosáhnout podstatně většího účinku střely než u protiletadlových kanonů ráže 88 a 85 mm a mnohem větší pohyblivosti než u středorážního protiletadlového dělostřelectva.

Použije-li se řízení střel, není třeba povelového přístroje nutného v středorážním protiletadlové baterii, ani kabelů pro elektrický přenos a při namontování raketometu přímo na vozidle, není třeba ani tažného vozidla jako samostatné jednotky.

Co se týče organizačního začlenění, navrhuji použít 100mm až 130mm raketometů v armádním sboru ve sborovém protiletadlovém raketometném oddíle o 3 bateriích (t. j. celkem 18 raketometů) a u armády v protiletadlovém raketometném pluku o jednom oddíle jako u sboru spolu s jedním oddílem protiletadlových raketometů ráže 50 mm (18 raketometů).

Pro zálohu hlavního velitelství vytvořit 1 až 2 pluky, složení jako u armády. Útvary protiletadlových raketometů by měly počty rovnající se asi dvěma třetinám počtů odpovídajících jim útvarů středorážního protiletadlového dělostřelectva. Úspory vznikají vypuštěním měřičských čet, redukcí velitelských čet, jakož i obsluh palebných čet. Není třeba časovače a pomocníka.

Závěr

Tendence vývoje vzdušných taktických sil kapitalistických armád naznačují, že v průběhu asi 5 let dosáhnou takových takticko-technických vlastností — hlavně rychlostí — že by je účinnost dosavadních protiletadlových prostředků málo ohrožovala. Je proto třeba hledat prostředky účinnější. Současný stav vývoje protiletadlových prostředků a jejich další vývojové možnosti dávají předpoklady k úspěšnému vyřešení zvýšení účinnosti zavedením raketové výzbroje, jako doplňku dosavadního protiletadlového dělostřelectva.

Malorážní protiletadlové dělostřelectvo při použití revolverového způsobu nabíjení, servomotorů a vysoce účinného střeliva je s to udržet krok s vývojem letecké techniky.

Středorážní a těžký protiletadlový dělostřelecký materiál dosahuje posledními svými projekty maxima své výkonnosti vzhledem ke kadenci, dostřelu i účinnosti. Další jejich zvýšení, uskutečnitelné jen při enormním zvýšení váhových rozměrů a snížení trvanlivosti není pro použití v protiletadlové obraně vojsk možné. Vyžadují doplnění palbou vysoko-kadenčních raketometů.

Protiletadlové rakety se jeví jako jediný způsob zvýšení účinnosti protiletadlové obrany proti útokům nejnovějších typů letounů ve středních a ve velkých výškách. V armádní protiletadlové obraně je možno zatím použít jen prachových raket s omezenými sice balistickými vlastnostmi, avšak vyhovujícími podmínkám ukládání a manipulace v polních podmínkách.

Velké kapalínové rakety jsou zbraně určené především k boji se strategickým letectvem nepřítele. Pro svou nákladnost, obtížnost hromadného použití i obtížnou manipulaci nejsou vhodné pro použití v armádní protiletadlové obraně.

Prachový protiletadlový raketomet ať už salvový nebo automat, nemůže zcela nahradit protiletadlová děla střední ráže. Jeví se jako doplněk určený k odražení silných nepřátelských leteckých útoků. Svými vlastnostmi, vysokou kadencí a pohyblivostí skýtá možnosti manévru i soustředění palby na určeném prostoru nebo směru.

Jako nejvhodnější se jeví ráž 100 až 130 mm. Zároveň nutno urychleně vyvinout a hlavně zlevnit výrobu naváděcího zařízení protiletadlových raket, aby bylo umožněno použití řízení střel i u protiletadlových raketometů. Tím by se účinnost protiletadlové obrany vojsk zvýšila na několiknásobek.

I použití protiletadlových raket ráže asi 50 až 60 mm bude v budoucnu výhodné, vzhledem k možnosti dosažení vysokých kadencí i přes 300 ran/min.

Výhodné bude využít raketových protitankových zbraní pěchoty také jako protiletadlových zbraní, použitím protiletadlových raket ráže 50 až 60 mm s dostřelem do 1 km.

Vzhledem k probraným možnostem protiletadlových raket a jejich předpokládanému použití jeví se nutným plné zabezpečení jejich vývoje a výroby.

Poznámka redakce:

Článek podplukovníka Šlapáka přináší cenné informace a nové myšlenky k zvlášť významné otázce zdokonalení protiletadlové obrany. Je třeba, aby se o této otázce rozvinula diskuse, ke které redakce vyzývá především příslušníky štábů vyšších jednotek letectva, protiletadlového dělostřelectva, PLOSÚ a všechny techniky a odborníky, kteří se zabývají otázkami protiletadlové obrany. Diskusní příspěvky zašlete redakci do konce července t. r. Zašlete i třeba zcela krátké připomínky k některému detailu z obsahu článku. Podle početnosti diskusních příspěvků bude v září nebo v říjnu t. r. svolána konference čtenářů Vojenské mysli k prodiskutování tematiky tohoto článku.

Použitá literatura:

Příkladnaja matematika i mechanika raketno-vooruzenija, Sborník statí, ročník 1947 a 1951.

Články ze sovětského časopisu „Vojennyj vestnik“, ročník 1951 až 1953.

Články ze švýcarského časopisu „Flug-, Wehr- und Technik“, ročník 1950 až 1953 a „Protar“, ročník 1950 až 1952.

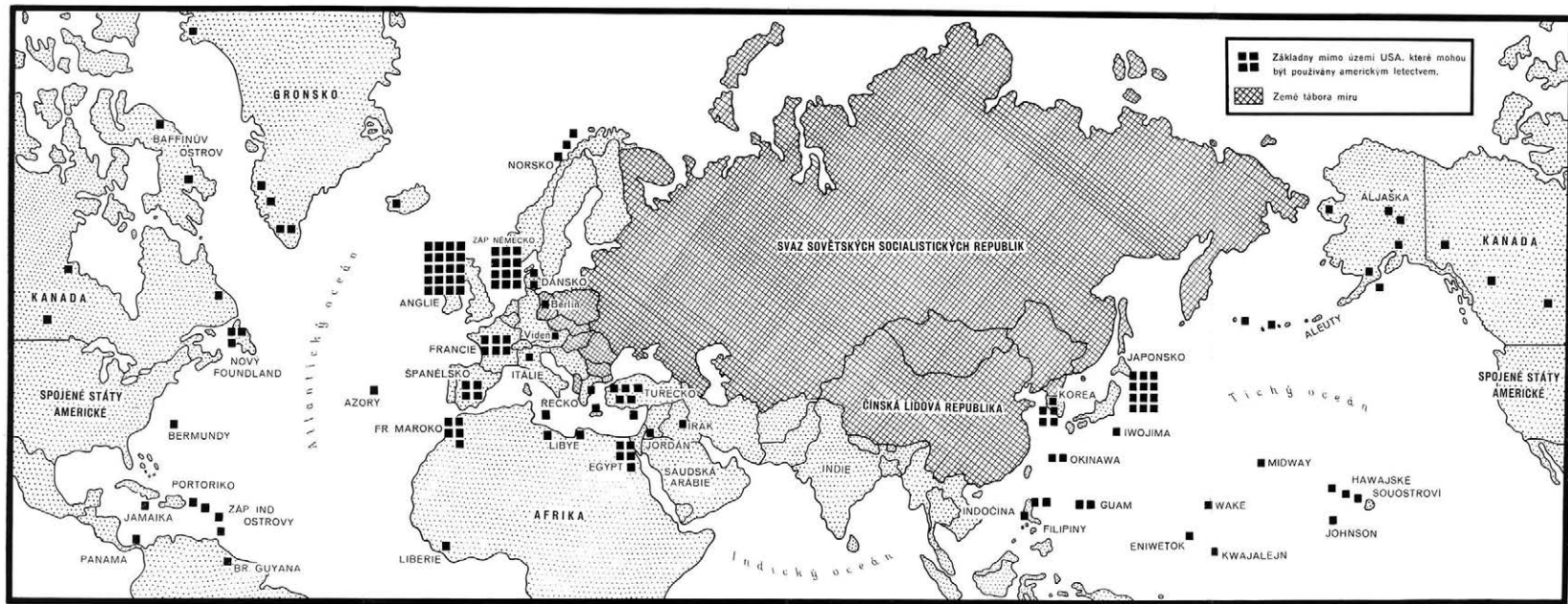
Články z časopisu „Explosives Engineer“ čís. 3/1951.

„The Military Engineer“, ročník 1948, 1950 a 1952.

„Revue militaire suisse“, ročník 1952.

„Schweizerischer Artillerist“, ročník 1951, číslo 1 až 4 a „Wehrwissenschaftliche Rundschau“, ročník 1952, číslo 8.

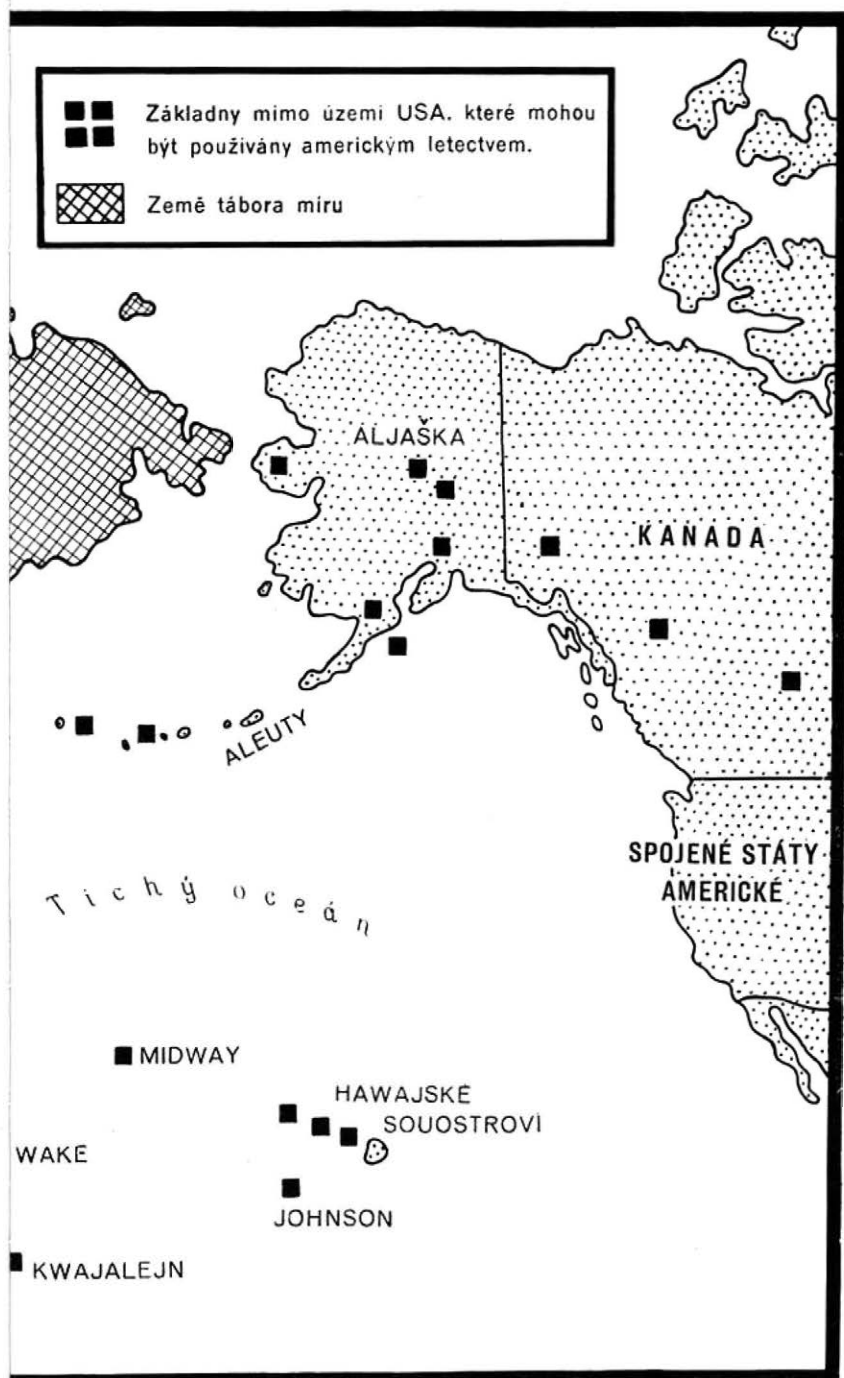
PŘEHLED ROZMÍSTĚNÍ AMERICKÝCH LETECKÝCH ZÁKLADEN MIMO ÚZEMÍ SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH

Základny mimo území USA, které mohou
být používány americkým letectvem.

Země tábora míru

BOJ VYŠŠÍ TAKTICKÉ JEDNOTKY O MĚSTO

Podplukovník Bronislav Rapoš

Taktika boje o město se zrodila v boji vykořisťovaných tříd proti jejich utlačovatelům. Jsou všeobecně známy boje pařížských komunardů v roce 1871. Pařížská komuna nevytvořila sice nové formy vojenského umění, ale zkušenosti z bojů přispěly ke zdokonalení taktiky jak obranného, tak i útočného boje o město. Veliká vlastenecká válka dává nám mnoho příkladů tohoto druhu boje. Ve svém článku se pokusím shrnout zásady organizace a vedení boje o město vyšší taktickou jednotkou podle zkušeností z Veliké vlastenecké války.

Sovětská armáda dala klasické příklady využití měst v obraně, zejména v prvním období Veliké vlastenecké války. Obrana Leningradu, Oděsy, Sevastopolu, Moskvy, Stalingradu a jiných měst je toho nejlepším příkladem. Potvrdila velký význam obrany měst ve všeobecném systému obrany i jejich vliv na další průběh vývoje bojových událostí. Německé hitlerovské armády vykrvácely při útoku na obranu měst, organizovanou Sovětskou armádou, a hlavní velení Sovětské armády provedlo protiúder, které zničily fašistická německá vojska. Tím Veliká vlastenecká válka ukázala, že stalinská vojenská věda daleko převyšuje buržoasní vojenské doktriny i v boji o města. Příkladem toho je bohatýrská obrana Sevastopolu. Sovětská armáda dovedla bránit Sevastopol 250 dní, kdežto hitlerovská vojska byla schopna jej bránit jen několik dní. Sovětská armáda ubránila Moskvu i Leningrad a naproti tomu dobyla Berlín a to za pouhých několik dní.

Města jsou obvykle politickými a hospodářskými středisky, křižovatkami silnic, železničními uzly a s tohoto hlediska jsou taktickými, operačními, ba i strategickými objekty. Význam města pro boj je v tom, že se město dá rychle upravit k obraně a je značnou překážkou pro útočící vojska. V zimě poskytují velké osady a města přístřeší a dobré ubytovací podmínky pro vojska.

Ztráta měst, zejména průmyslových, podlamuje ekonomickou sílu obránce a má demoralisující vliv na jeho vojska. Naopak ovládnutí města zvyšuje morálku útočících vojsk a skýtá i jiné politické a ekonomické výhody.

V článku se budu zabývat jak otázkami obrany, tak i otázkami útoku na město podle zkušeností z Veliké vlastenecké války.

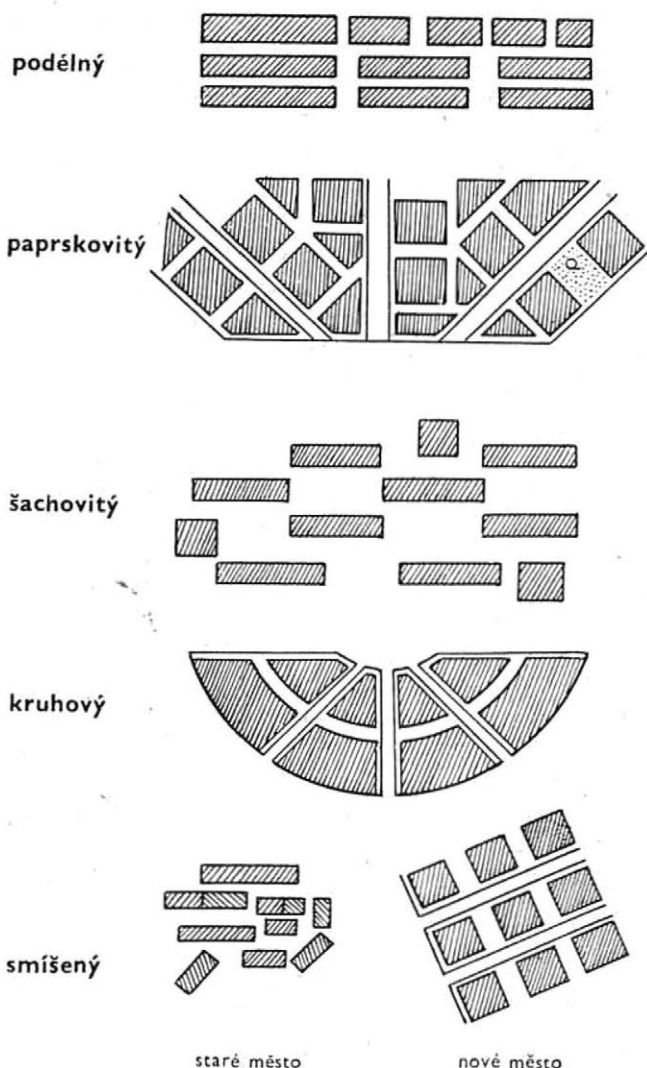
1. Obrana města

Velká sídliště jsou výhodná pro budování obrany zejména proto, že se jejich kamenných staveb dá po náležité úpravě využít jako opěrných bodů.

Obrana sídlišť závisí na rozměrech (velikosti města), umístění sídliště, na tvaru ulic, na materiálu použitém ke stavbě budov, na morálce a připravenosti bránícího je vojska. Organizace paleb a velení musí být přizpůsobena těmto podmínkám.

Organizace obrany města v mnohém závisí na systému celkové výstavby města. Charakteristické systémy zastavění města lze schematicky vyjádřit takto:

Obr. 1.

Pro obranu je nejvýhodnější paprskovitý způsob zastavení města. Výhodný je i způsob kruhový.

Města stavená do formy kruhu (Moskva, Krakov, Paříž) jsou nejvýhodnější k organizaci obrany a umožňují dobré umístění záloh ve středu města i použití jich k protiútokům ve všech směrech.

Boj v městě má některé zvláštnosti a ty je nutno mít na zřeteli při organizaci obrany i při vedení obranného boje. Jsou to zejména:

Nedostatečný výhled a výstřel

Výhled a výstřel má velký význam při organizaci systému paleb. Generál Čujkov v článku o obraně Stalingradu zvlášť podtrhuje význam systému paleb: „Při organizaci obrany v městě je nejdůležitější pečlivá příprava paleb všech druhů vojsk jak k ničení sil nepřítele, který se připravuje k útoku, tak i k odražení nepřátelského útoku.“ To znamená organizovat systém paleb tak, aby nebylo místa, které by nebylo postřelováno. Proto je třeba rozmístit bojové prostředky se zřetelem na jejich bojové možnosti i zvláštnosti braněného města.

Stísněnost manévru

Zastavěné plochy města nedovolují ani útočníkovi, ani obránci provádět větší manévry. Palebný systém musí proto křížovými palbami postřelovat všechny volné prostory. Protiútoky záloh je nutno připravit širokými ulicemi a nezastavěnými prostorami.

Obtížné velení

Ztížené pozorování, značná zranitelnost linkového spojení a snížená donosnost radiových stanic mají nepříznivý vliv na kvalitu velení. Je proto nutno připravit více pozorovatelů než v otevřeném terénu a využívat ve velké míře pohyblivých pojítek a signálů. Zvláštnost velení je v tom, že celému městu velí velitel města, který je odpovědný za organizaci obrany i za boj o město. Jemu jsou podřízeny všechny jednotky bránící město.

Síla obrany města je založena na houževnatosti a úpornosti vojsk, na odolnosti obrany a na skloubení systému paleb se systémem záatarasů. Obrana musí být hluboká a protitanková, protidělostřelecká, protiletická i protiatomová, kruhovým způsobem budovaná vcelku i v jednotlivých opěrných bodech.

Dalším požadavkem je, aby byla budována jak na přístupech k městu, tak i v městě, aby systém paleb byl několikapatrový a aby byla sladěna součinnost vojsk bojujících mimo město s vojsky v městě. Polní řád v článku 558 klade další požadavek:

„Každá osada musí být proměněna systémem obranných zařízení a ženijních záatarasů na přístupech i v osadě samé v pevnost, způsobilou zastavit postup nepřítele a samostatně se bránit po dlouhou dobu, i kdyby se ocitla v úplném obklíčení.

Ne množství, ale hodnota vojsk, dobrá organizace palby a velení tvoří pevnost obrany osady. Vojska bránící osadu ji musí udržet a nesmějí ji opustit bez rozkazu představeného velitele.“

Organisace obrany

Obrana města se organizuje vně města, to je na přístupech k němu, a v samém městě.

Obrana vně města je organisována systémem obranných pásem v menších nebo větších vzdálenostech od města. V každém případě však vzdálenost od města musí být taková, aby nepřátelské dělostřelectvo nemohlo dělostřeleckými palbami působit na město.

Obranných pásem může být několik. To záleží na terénu, na velikosti města a na jeho významu, jakož i na silách, které jsou vyčleněny pro obranu města.

První obranné pásmo tvoří obvykle vnější obranný kruh. Buduje se ve vzdálenosti 25 až 35 km od města a skládá se z několika obranných postavení. U měst, která jsou stavěna paprskovitě nebo kruhově, bývá toto pásmo budováno jako uzavřený obranný kruh okolo města. Úkolem vnějšího obranného kruhu je vyčerpat už na dalekých přístupech k městu síly nepřítele a rozrušit jeho bojovou sestavu.

Další obranné pásmo může tvořit vnitřní obranný obvod a je vybudováno na blízkých přístupech k městu. Toto pásmo je ženijně lépe vybudováno, je vyztuženo pevnostkami, palebnými sruby a zátarasy, hlavně protitankovými.

Tato pásma jsou vybudována systémem polní obrany, jsou vzájemně spojena příčkami a jsou obsazena polními vojsky.

Přední okraj prvního vnitřního pásma obrany buduje se na obvodu města nebo se vysunuje dopředu, jestliže k městu přiléhají dominující výšiny, a je spojen s obranou samého města. Úkolem tohoto pásma je nedovolit nepříteli vniknout do města.

Struktura obrany uvnitř města je vytvořena z jednoho nebo z několika obranných pásem podle velikosti a typu výstavby města, buďto v kruhové formě nebo ve formě několika souběžných postavení za sebou, která jsou navzájem spojena skrytými průchody a spojovacími zákopy. Základem každého vnitřního pásma obrany je postavení skládající se ze systému uzlů obrany. Každý uzel obrany se obvykle skládá ze dvou až tří opěrných bodů pevně vzájemně spojených systémem paleb a zátarasů. Tyto opěrné body a uzly obrany je třeba přizpůsobit pro kruhovou obranu. Hloubka postavení a vzdálenosti mezi nimi jsou menší než při obraně polního typu, 1 až 2 km. Vyplývá to z nutnosti obsadit početné a hustě rozmístěné budovy, z kratšího výstřelu než v otevřeném terénu a s možností skrytého pronikání nepřítel přes dvory, zahrady a p. do hloubky obrany. Mezi postaveními se budují příčky s využitím ulic, parků, náměstí a větších objektů, které se dají snadno bránit.

Při organisaci obrany města má velký význam správný výběr předního okraje. Přední okraj možno budovat před městem na okraji nebo v hloubce města. V každém případě nutno jej vybrat tak, aby dal možnost udržet pod mnohapatrovou palbou přístupy k přednímu okraji, nejméně na vzdálenost 400 m.

Přední okraj se vysune před město tehdy, když to zaručí několika-patrový systém paleb, když je dostatek času na zemní práce a když to dovoluje situace. V opačném případě buduje se přední okraj na kraji města.

Uvnitř města se buduje přední okraj tehdy, když není dostatek sil a prostředků k obraně města a když před zděnými budovami jsou dřevěná stavení, jejichž obrana je obtížná a bezúčelná.

Přední okraj musí být velmi silně opevněn, aby bylo zabráněno nepříteli vniknout do krajních budov města a rozvíjet útok do hloubky ke středu města, kde jsou nejdůležitější úřady, instituce, ústavy a p.

Bojová sestava vojsk v obraně města závisí na stejných podmínkách jako obrana polního typu. Mimo to je třeba vzít v úvahu množství a rozmístění budov, šířku ulic a umístění náměstí. V každém případě musí bojová sestava zabezpečit obranu do celé hloubky.

Nebezpečí použití atomových zbraní, zejména na města, bude mít též vliv na bojovou sestavu vojsk. Šířka obranných úseků a pásem bude pravděpodobně větší, než je níže uvedeno, a bojová sestava bude více členěna do hloubky.

Pěší rota vytváří opěrný bod široký 500 až 700 m a hluboký 300 až 400 m. Může bránit též jednu nebo dvě budovy nebo jeden blok domů. Opěrný bod může být bráněn též jen jednou pěší četou nebo družstvem.

Pěší prapor brání praporem uzel obrany široký 1,5 až 2 km a hluboký 700 m. Praporem uzel obrany je vytvořen z rotních opěrných bodů. Jde-li o velmi rozlehlé a důležité budovy, nádraží, poštu, závod a p., vytváří se z nich opěrný bod.

Pěší pluk bývá v jednom sledu s vyčleněním pěších rot do zálohy. Šířka obranného úseku pluku bývá 3 až 4 km, hloubka do 3 km. Obranný úsek pluku se skládá z praporem uzlů obrany, ze záloh a z plukovní dělostřelecké skupiny. Zahrnuje obvykle jednu městskou čtvrť, několik ulic nebo jen několik bloků domů.

Pěší divise bývá také v jednom sledu s vyčleněním silné zálohy (do dvou pěších praporů). Šířka obranného pásma divise je do 8 km, hloubka 4 až 5 km. Podle typu města a ostatních činitelů majících vliv na vytvoření bojové sestavy, může být pěší divise i ve dvou sledech. Pěší divise brání zpravidla divisi okresek města v rozloze několika městských čtvrtí. Někdy však může bránit jen jednu čtvrť města. To závisí na velikosti čtvrtě.

Armádnímu sboru přiděluje se pro obranu zpravidla jeden z okrsků, na které je celé město pro obranu rozděleno. Obranný okresek přidělený armádnímu sboru protíná do hloubky několik pásem obrany.

Šířka a hloubka opěrných bodů a uzlů obrany bude vždy závislá na úkolech, silách a prostředcích, na množství a druhu budov a na míře nutnosti vytvořit silnou palebnou překážku před předním okrajem. Síla jednotek bránících opěrné body a uzly obrany bude záležet na konkrétních podmínkách. Někdy opěrný bod bude bránit jen družstvo nebo i jen několik mužů (na příklad Pavlovův dům ve Stalingradě). Uzel obrany může bránit jedna až dvě pěší rot. Taktéž pěší prapor může jednou bránit několik domovních bloků, jindy jen jeden dům.

Armádní sbor může mít bojovou sestavu v jednom nebo ve dvou sledech. Vzhledem k možnosti použití atomových zbraní je učenění bojové sestavy do dvou sledů účelnější.

Zvláštností bojové sestavy při obraně města je, že jednotky obsazují menší prostory jak na šířku, tak do hloubky než v polní obraně.

Celá obrana, jednotlivé prvky obranného systému, opěrné body a uzly obrany se budují systémem kruhové obrany. Všechny jednotky, i pěší

čety, si vyčleňují silné zálohy, aby byla zabezpečena vysoká aktivnost obrany. I velitel města musí mít vždy svou pohyblivou zálohu kromě záloh, které si vyčlení jednotliví velitelé jednotek. Záloha velitele města je obvykle rozmístěna ve středu města na jednom nebo několika místech, aby mohla provádět protiútoky i po rotách, neboť šířka ulic obvykle nedovolí podnikat protiútoky většími jednotkami.

Velitelé všech jednotek si musí připravit směry protiútoků, to znamená udělat průchody v domech, v zahradách, v plotech a p. V průběhu boje je fronta přerušována, takže se vytvářejí otevřené boky, trhliny v bojové sestavě a spojení je narušováno palbou. Požáry a zničené budovy vytvářejí přechody tam, kde prve nebyly, a uzavírají je tam, kde byly připraveny. Tyto okolnosti nutí velitele, aby v každém konkrétním případě vyvinul iniciativu ve volbě směru protiútoků.

Palebný systém. Životnost a úpornost obrany závisí v mnohém na kvalitně připraveném systému paleb. Křížové palby musí být připraveny jak na přístupech k městu, tak i v samém městě, do ulic, volných prostranství, tak i před jednotlivé budovy a opěrné body. Poschodových budov je třeba využít k vytvoření několikapatrových paleb a proměnit je v těžko dobyté objekty. Okna i dveře na domech se zazdíávají a ve stěnách se vytvářejí střelny k vedení palby. Každé poschodí musí být připraveno k dlouhodobé obraně. Okolo bloků budov je nutno vykopat zákopy a úkryty, které by umožňovaly palbu z pěchotních a protitankových zbraní a chránily vojska před leteckými útoky.

Velká pozornost musí být věnována protitankové obraně. Tu je nutno organisovat na celou hloubku. Základem obrany jsou protitankové opěrné rajony a uzly organisované na tankových směrech. Protitanková děla se v nich umísťují v dolních patrech a ve sklepech budov tak, aby mezi sebou měla spojení palbou a možnou účinnou palbou postřelovat ulice, náměstí a volná prostranství. Výhodné je používat děl i celých dělostřeleckých baterií z léček. Děla umístěná v léčkách je nutno s boků i z týlu chránit pěšími jednotkami. Boj s tanky vedou pěší jednotky pancéřovkami, tarasnicemi, tekutou hořlavinou a protitankovými granáty. Mimo to si velitelé vyčleňují ve všech jednotkách od pěšího pluku výše pohyblivé protitankové zálohy a pohyblivé zatarasovací oddíly.

O ženíjních úpravách při obraně města podrobně hovoří náš Polní řád v člancích 563 až 567. Proto se o nich nebudu zmiňovat.

Systém dělostřeleckých paleb musí být založen na vzájemném spojení bočních a čelních paleb jednotlivých děl. Zmínil jsem se již o tom, že se boj ve městě vede v jednotlivých ohniscích. Z toho vyplývá, že se dělostřelectvo decentralisuje a 50% z něho se přiděluje jednotlivým opěrným bodům a uzlům obrany. K decentralisaci dělostřelectva taktéž nutí omezené pozorování, ztížená možnost manévru pohybem a nedostatek výhodných palebných postavení. Dělostřelectva pro nepřímou střelbu se používá podle konkrétních podmínek centralisovaně, to znamená, že se v pěších plucích a divisích vytvářejí dělostřelecké skupiny. Palebná postavení těchto skupin jsou umístěna uvnitř města, ale mohou být též za městem. Závisí to na velikosti města a na podmínkách terénu mimo město. Úkoly dělostřelectva v boji o město se v zásadě neliší od úkolů v normální obraně.

Tanky a samohybná děla se přidělují do opěrných bodů a uzlů obrany a používá se jich k vyztužení protitankové obrany jako kočujících děl

a v léčkách. K podpoře druhých sledů nebo všeobecné zálohy se vytváří tanková záloha. K zesílení protitankové obrany se využívá i stabilních a přenosných plamenometů, které se přidělují do opěrných bodů a uzlů obrany. Přenosných plamenometů se nejčastěji využívá v úderných (deblokovacích) skupinách spolu s pěchotou a ženisty.

Protože město je častým cílem leteckých útoků, má velkou důležitost správně organisovaná protiletecká obrana. Poměrně omezený prostor města ulehčuje protileteckou obranu, kterou zabezpečují organické prostředky jednotek. Umísťují se na střechách domů (zejména lehké a těžké kulomety) a používá se jich k boji s nízko útočícími letouny. Jinak obstarávají protileteckou obranu organické a přidělené protiletadlové a dělostřelecké jednotky.

Město se dá velmi lehko zapálit, proto musí velitelé věnovat velkou pozornost požární ochraně.

Je ještě nutno zmínit se o obraně proti atomovým zbraním, kterých bude zejména používáno na velká města.

Proti účinkům tlakové vlny způsobené výbuchem atomové pumy, je nutno vybudovat kryty se stropem nejméně 90 cm tlustým, který musí být přikryt ještě 80 až 100 cm silnou vrstvou hlíny. Vojska nemají vyhledávat úkryty v lehkých stavbách nebo za málo pevnými stěnami, neboť tam hrozí nebezpečí zasypání sesutým stavebním materiálem nebo zranění troskami a střepinami. Nejvýhodnější je vybudovat do země zapuštěné úkryty z vlnitého plechu s násypem asi 90 cm vrstvy zeminy. Takové úkryty dostatečně chrání vojska před účinky výbuchu atomové pumy.

Zbraně a bojová technika jsou značně odolné proti účinkům atomových zbraní. Jemnější zbraně a choulostivější bojovou techniku je nutno zakopat nebo ukryt v úkrytu. Jestliže atomová puma vybuchne na terénu nebo pod ním, je nutné udělat opatření k odstranění účinků radioaktivního zamoření. Zbraně a bojová technika odmořují se omýváním proudem vody. Je však nutno použitou vodu odvést pod zem.

Voda a potraviny se chrání plechovými obaly, s kterých se dají zamořující látky snadno odstranit.

Taktéž s betonových, asfaltových nebo dlaždicových silnic a náměstí bude nutno odstranit zamořený prach. To se provede splachováním proudem vody. Odmořovat obytné budovy, stavby a porostlý terén je prakticky nemožné a je nutno vyčkat, až radioaktivní zamoření předmětů přestane mít účinek. Po jednom až dvou dnech stupeň radioaktivního zamoření značně klesne a je možno provádět bez zvláštních následků odmořovací nebo vyprošťovací práce.

Správně organisovaná protiatomová ochrana, zejména zvýšená zdravotní péče, vybudování protiatomových úkrytů a dokonalé opatření proti požárům mohou podstatně snížit ztráty na lidech i na bojovém materiálu.

Činnost velitele a štábu v přípravném období

Způsob zpracování rozhodnutí je analogický jako v normální obraně. Když si velitel ujasňuje úkol a rozebírá situaci, musí vzít v úvahu ty zvláštnosti, které mají vliv na organizaci obrany v městě. Jsou to: ráz výstavby města, úloha a místo jednotky v obraně města (zda jednotka

brání celé město sama či v součinnosti s jinými jednotkami), množství a rozložení důležitých objektů a komunálních zařízení města, vodárny, plynárny, elektrárny a p.), zdravotní poměry a morálně politický stav obyvatelstva města.

Velitelský průzkum se provádí z několika stanovišť, je podrobnější a z toho vyplývá, že je třeba mu věnovat více času. Každý vyšší velitel je povinen podrobně provést průzkum rajonů obrany na možném směru hlavního úderu nepřítele a tím zabezpečit podmínky samostatné činnosti podřízených jednotek.

Způsob organisace součinnosti je tentýž jako v obraně polního typu. Vzhledem na důležitost samostatné činnosti i menších jednotek v boji o město musí velitelé organisovat součinnost do nejnižšího stupně. Velkou pozornost je nutno věnovat zabezpečení styků, zejména proto, že je možnost prosakování malých skupin útočníka do týlu jednotek. Aby se to zamezilo, je nutno organisovat na stycích a odkrytých bocích hlídky, léčky, na stycích včas rozmístit palebné prostředky a p. Ulice bývají obyčejně rozhraním mezi jednotkami. Obě strany ulice je však třeba přidělit vždy téže jednotce. Kromě otázek, které se řeší při normální obraně, musí vyšší velitel provádějící organizaci součinnosti upřesnit způsob organisace obrany komplexů budov, čtvrtí a způsob vzájemné palebné podpory. Dále musí určit činnost jednotek, vznikne-li požár. Každý velitel musí dokonale znát plán města, rozmístění bráněných objektů a na základě toho sladit protiútoky až do nejmenších jednotek.

Velení se organisuje podle všeobecných zásad. Při organizaci spojení je možno využít městské telefonní a telegrafní sítě, avšak je třeba provést opatření proti odposlouchávání. VS se buduje podle všeobecných zásad, využívá se zvláště odolných staveb a sklepů. Nedoporučuje se však umístit VS ve zvláště nápadných a významných budovách, protože budou cílem útoků nepřátelského dělostřelectva a letectva. Velitelských pozorovatelů se v obraně města buduje více než ve volném terénu. Přisunují se blíže vojskům, neboť osobní styk velitelů je nevyhnutelný a hloubka pozorování je mnohem menší než v polní obraně.

V přípravném období je nutno věnovat velkou pozornost organizaci průzkumu, pozorování a bojovému zajištění. Průzkum se provádí stejnými způsoby jako v polní obraně. Využití průchodů skrytých před pozorováním nepřítele, zvláště podzemních cest, ulehčuje do značné míry plnění úkolů průzkumných hlídek. Využití sklepů, stěn a plotů ulehčuje činnost léček a dává větší možnost získat zajatce. Pozorování je značně složité pro nepřehlednost terénu. Proto musí být síť pozorovatelů hustší a vzájemně spojená. Pozorovací úseky jednotlivých pozorovatelů mají se vzájemně překrývat tak, aby větší část terénu byla pod dvojím pozorováním. Pozorovatelní se nebudují jen na předním okraji, nýbrž i v hloubce obrany a je nutno je obsadit zkušenými poddůstojníky nebo důstojníky, kteří důkladně znají plán města.

Bojové zajištění se organisuje podle všeobecně platných zásad. Vzhledem k větší možnosti pronikání drobných nepřátelských skupin do hloubky obrany a k větší možnosti provádění sabotáží nepřátelskými záškodníky je nutno vysílat větší počet hlídek, zejména v noci. Hlídky zajišťují východy z kanálů a podzemních tunelů. Je nutno zabezpečit dokonale střežení důležitých objektů v městě, jako jsou elektrárny, plynárny, nádraží a p.

Zásady vedení obranného boje v městě

Boj o město začíná bojovou činností v předpolí. Tam vedou boj před-sunuté oddíly a jednotky bojového zajištění, které mají úkol zdržet útočícího nepřítele, zjistit jeho sestavu, směr hlavního úderu a nedo-pustit neočekávanou zteč na přední okraj. Velitel armádního sboru a ve-litelé divisi podporují boj předsunutých oddílů dělostřeleckými palbami.

Nepřítel začne boj o město dělostřeleckou a leteckou přípravou. Po dobu jejího trvání je třeba udržet nepřetržité pozorování. Jinak jsou vojska v úkrytech, aby byla udržena jejich bojeschopnost. Dělostřelec-tvo zabráňuje útoku pěchoty a tanků útočníka na přední okraj, oslepuje pozorovatelný a ničí jeho zálohy (druhé sledy). Ženisté během dělostře-lecké přípravy obnovují porušené zátarasy. Bránci se vojska odrážejí nepřátelský útok palbou všech bojových prostředků a nedovolují ne-příteli ovládnout přední okraj obrany. Jeho udržení závisí na houžev-natosti a úpornosti osádek jednotlivých bráněných domů na okraji města. Ztráta budov na předním okraji umožňuje nepříteli rozšířit vlom do stran a do hloubky obrany. Proto je nutno každý dům dobytý ne-přitelem orámovat palbou ze sousedních budov a protiútokem malých jednotek zničit vklínivšího se nepřítele. Protiútoky musí být provedeny velmi rychle, neboť každá ztráta času dává možnost nepříteli opevnit se v dobytých budovách a opěrných bodech. Jednotlivých budov znovu dobývají úderné (deblokovací) skupiny, které jsou složeny z pěchoty a zesíleny dělostřelectvem, tanky, ženisty a chemiky a jsou k těmto úkolům speciálně vycvičeny. Protože se boj ve městě rozpadá na jednot-livá ohniska, je možno neustálými protiútoky ničit nepřítele po částech.

Úkolem jednotek bránících opěrné body a uzly obrany je úporně bránit každý jednotlivý dům, poutat síly nepřítele, zastavit jeho útok a přinutit ho předčasně zasadit do boje druhé sledy (zálohy) a při-pravit podmínky k provedení protiútku zálohami nadřazených velitelů.

Nepřátelské tanky proniklé do hloubky obrany jsou ničeny proti-tankovými děly, samohybným dělostřelectvem, tanky z lécek a tanko-borníky.

Kdyby obrana některého domu pozbyla významu, může jeho osádka na rozkaz nadřízeného velitele odejít, při čemž opuštěný dům zaminuje.

Důležitým údobím boje o město je provedení protiútku zálohou (druhým sledem) velitele vyšší taktické jednotky. Protiútoky jsou ve-deny ulicemi nebo volným prostranstvím z různých směrů, je-li záloha rozložena v několika prostorech. Začátek protiútku závisí na konkrétní situaci. Cílem protiútku je zničit vklínivšího se nepřítele a obnovit přední okraj, který musí být po znovudobytí ihned opevněn. Také systém paléb musí být ihned zorganizován. Nedosáhne-li protiútok sta-noveného cíle, opevní se jednotky provádějící protiútok na dobyté čáře a připraví podmínky k provedení nového protiútku nadřazeným ve-litelem.

Mechanisovaná divise se používá k protiútku v boji o udržení vněj-ších pásem obrany města. Jestliže se nepřítel těchto pásem zmocnil, přesunuje se mechanisovaná divise do druhého sledu sboru nebo je jí přiděleno pásmo (okrsek) obrany. Její tankové útvary zůstávají však v záloze velitele sboru a používá se jich zpravidla ke společné činnosti s vševojskovou zálohou.

Opustit čtvrt města nebo celé město může jednotka jen na rozkaz nadřízeného velitele.

Úspěch obrany města závisí zejména

- na správné organizaci palebného systému;
- na podrobně organisované a dobře provedené součinnosti;
- na vysoké aktivitě obrany;
- na těsné součinnosti vojsk v předpolí, jednotek ve městě i mimo město;
- na iniciativě všech velitelů a schopnosti vést boj samostatných jednotek i v plném obklíčení;
- na vysoké morálce všech velitelů a vojsk;
- na ženijním vybudování obrany.

2. Útok na město

Útok na město se připravuje již na dalekých přístupech k městu. Při organizaci útoku musí mít velitel na zřeteli zvláštnosti boje o město, které budou mít vliv na volbu směru hlavního úderu, na bojovou sestavu, na organizaci součinnosti, na stanovení úkolů podřízeným jednotkám i na způsob vedení boje. Takovými zvláštnostmi jsou: stísněnost výhledu a výstřelu, které závisí na způsobu zastavení města, rozmístění budov a parků, uspořádání ulic, náměstí a p. To vyžaduje dokonalé organizace palebného systému, zejména využití přímé střelby, a většího počtu pozorovatelů.

Charakteristickým rysem v boji o město je boj zblízka, který vyžaduje dokonalé přípravy a tělesné zdatnosti, jakož i vysoké morálky vojsk.

Největší úloha v boji o město připadá malým jednotkám, neboť stísněnost prostoru k manévru nedovolí kompaktně použít velkých jednotek. Boj se rozděluje na jednotlivá ohniska, vede se bez přestávky od jednoho bloku domů k druhému, dostává ráz boje o opevněný prostor, což vyžaduje organizace úderných skupin (oddílů) dobře vycvičených a vyzbrojených různou bojovou technikou.

Boj se vede na zemi, nad zemí i pod zemí a vyžaduje sladěné součinnosti všech druhů vojsk i jednotlivých úderných skupin.

Budovy, kanály, podzemní chodby dávají možnost malým skupinám prosakovat do hloubky obrany a ničit tam velitelská stanoviště, sklady a spojovací uzly a dostat se tak na odkryté boky a do týlu nepřítele.

Při organizaci útoku na město musíme mít na zřeteli, že se boj o město vede v součinnosti s jednotkami, které bojují mimo město, obklíčují a izolují je od ostatních vojsk obránců.

Boj o město je charakterisován častými protiútoky malých jednotek, a proto je bezpodmínečně nutno každý dobytý dům, blok domů, ulici, zajistit proti protiútokům nepřítele a připravit je ke kruhové obraně.

Z uvedených zvláštností boje o město vyplývají tyto hlavní zásady útoku ve městě:

- Nesmějí být přestávky v boji od prolomení postavení na přístupech k městu, dobytí okraje města a využití úspěchu až k boji uvnitř města. To znamená, že útok nesmí být přerušen od začátku boje na

přístupech k městu až do úplného dobytí města a musí probíhat vysokým tempem. Jestliže se boj vně města rozvíjí úspěšně, je nutno útokem z chodu překvapit posádku a vniknout do města. K tomu účelu se silné předsunuté oddíly probíjejí do středu města, dobývají důležitých objektů, upevňují se v nich a bojují až do příchodu hlavních sil. Činnost předsunutých oddílů má být podporována letectvem.

- Na město je nutno útočit z několika úseků současně, ve sbíhavých směrech. Ty je nutno volit tak, aby vyúsťovaly k důležitým objektům města, k budovám centrálních úřadů, pošt, nádraží, továren a p., neboť ovládnutím těchto objektů se podlomí morálka obránce. Vždy však budou směry útoků záviset na zámyslu velitele, na celkové situaci, na struktuře města a na podmínkách terénu.
- Boj úderných skupin a úderných oddílů musí splynout v jeden celkový útok.
- Útočit se musí ve dne i v noci s narůstáním úderů z hloubky, zejména tam, kde se projeví úspěch.
- Dobyté objekty, bloky domů, ulice musí být ihned opevněny a musí v nich být organisována kruhová obrana.
- Ve všech případech musí před útokem předcházet dělostřelecká a letecká příprava.

Příprava a organisace útoku

Jednou z hlavních podmínek úspěšného útoku na město je dokonalá organisace a provedení průzkumu. Proto už na dalekých přístupech k městu organisují všichni velitelé průzkum s úkolem zjistit ráz polních opevnění města, průběh předního okraje, zjistit, které budovy a jak jsou upraveny k obraně, kde je nepřátelská obrana nejslabší a jakými jednotkami je město bráněno. Bez těchto zpráv nelze správně zhodnotit situaci a správně se rozhodnout.

Ve svém rozhodnutí musí velitel vyšší vševojskové jednotky určit: pásmo (úsek) útoku podřízené jednotky, směr hlavního úderu a ostatní směry útoků, bude-li jednotka útočit z několika směrů, objekty, jejichž ovládnutím se naruší systém celé obrany města, bojovou sestavu při bojích na přístupech k městu, o okraj města i uvnitř města. Úkoly podřízeným jednotkám. Vzhledem k velké obtížnosti boje o město určují se úkoly menší hloubky než při boji v polních podmínkách. Bližší úkol armádního sboru zpravidla obsahuje dobytí několika obvodů nebo částí města. Další úkol — dobytí nových objektů v hloubce města. Bližším úkolem pěší divise bude zmocnit se městské čtvrti nebo části města, úkolem pěšího pluku dobytí městské čtvrti nebo několika ulic, úkolem pěšího praporu dobytí bloku domů nebo opevněné velké budovy. Pěším divisím a pěším plukům se ve velkém městě dává několik dalších úkolů. Šířka pásma útoku závisí na situaci. Pěšímu pluku se zpravidla přiděluje jedna až dvě ulice, které jdou do hloubky s přílehlými bloky. Pěší divise dostane tři až čtyři ulice nebo obvod města, armádní sbor část města nebo celé město.

Bojová sestava musí být hluboká (armádní sbor, pěší divise, pěší pluky ve dvou sledech), složená ze sledů a ze silných záloh, aby útok mohl být živen z hloubky. Druhých sledů a záloh se použije k vystřídání prvních sledů, k útokům v nových směrech. Z pěších praporů se bezpodmínečně vytvoří úderné oddíly a v nich úderné skupiny, které

jsou základním prvkem k zteči a rozhodující jednotkou v boji o město. Úderné skupiny se dělí na podskupiny: útočnou (pěší četa + ženisté s plamenomety, tanky a děly), zajišťovací a palebnou. Činnost úderných skupin a jejich složení nerozvádím, neboť bylo již o nich psáno ve vojenském tisku.

Pěší divise není schopna svými organickými prostředky vést úspěšně boj v městě a je ji třeba zesílit zejména minomety, houfnicemi, raketomety, ženijními a plamenometnými jednotkami. Bojové prostředky se přidávají nižším jednotkám, neboť ty vedou boj samostatně a na nich leží celá tíha boje o město.

Je nutno se zmínit o účelnosti použití raketometů v boji o město, zejména pro jejich pohyblivost a velkou palebnou sílu. Použije se jich zejména k ničení uzlů odporu v ženijně upravených zděných domech, k jejichž ničení nebude možno použít děl velkých ráží pro přímou střelbu, protože vojska budou bojovat někdy jen přes ulici blízko sebe a bude velmi obtížné zaujmout těmito děly palebná postavení. Raketometných střel může být použito k přímé střelbě nejen z raketometů, ale též z balkonů a z oken, kde stačí položit raketu na okno, přibližně zamířit na ohnisko odporu a odpálit ji pomocí elektrické baterie.

Velkou pozornost je nutno věnovat organizaci součinnosti, která v boji o město má též své zvláštnosti.

Velitel vyšší vševojskové jednotky je při organizaci součinnosti povinen:

- Určit, jakým způsobem bude dobývat postavení nepřítele na přístupech k městu, na okraji města, i způsob ovládnutí významných opěrných bodů a uzlů obrany ve městě, jejichž ztráta bude mít za následek rozrušení systému obrany města.
- Stanovit úkoly dělostřelectvu k zabezpečení útoku na okraj města i k podpoře jednotek v boji o důležité opěrné body a uzly obrany uvnitř města. Taktéž musí uložit dělostřelectvu zabezpečit styky a boky útočících jednotek po dobu průběhu celého boje. Dále musí zabezpečit dobyté objekty i části města dělostřelectvem, a dát jim úkoly k odražení protiútoku.
- Stanovit způsoby určování cílů, smluvená znamení a signály.
- Nařídít způsob zasazení druhých sledů vyšší vševojskové jednotky, a když je to nutné, i zasazení druhých sledů pěších pluků. Vyřešit otázky zabezpečení jejich zasazení.

Zásady vedení útoku

Útok na obranné postavení na přístupech k městu provádí se podle všeobecných zásad útoku na polní obranu. Dělostřelectvo a minomety umlčují palebný systém obránců jak ze zakrytých palebných postavení, tak i přímou střelbou. Pěchota útočící pod ochranou dělostřeleckých paleb v těsné součinnosti s tanky a samohybnými děly přibližuje se k obranným postavením, zmocňuje se jich ztečí a snaží se ovládnout okraje města. Po dobytí okrajů města mění velitelé bojové sestavy svých jednotek a organizují činnost úderných skupin a úderných oddílů.

Boj na okrajích města vedou úderné skupiny a úderné oddíly v součinnosti s ostatními jednotkami, které útočí v rojnicích. Podporují je minomety a dělostřelectvo ze zakrytých palebných postavení, ale účinnější pomoc poskytuje dělostřelectvo přímou střelbou a zejména raketo-

metry. Tanky a samohybná děla postupují za pěchotou a podporují ji palbou s místa i z chodu. Jejich činnost bude však nutná i podél ulic před pěchotou; tehdy jeden tank kryje palbou druhý. V boji o město se s dobrými výsledky používá k zapalování budov plamenometných tanků.

Boj uvnitř města velkými jednotkami je vyloučen, protože ulice a náměstí jsou postřelovány organisovanou palbou z budov a jakýkoli pohyb po volných prostranstvích je nebezpečný pro pěchotu i pro tanky. O jednotlivé budovy a opěrné body bojují úderné skupiny a úderné oddíly. Sestava úderné skupiny závisí na úkolu úderné skupiny a na druhu zdolávaného objektu. Úderná skupina se může skládat z pěší čety nebo roty, družstva až čtyř těžkých kulometů, z jednoho nebo dvou družstev ženistů, ze 2 až 5 přenosných plamenometů, ze 2 až 3 chemiků, z baterie děl 76mm, nebo i větší ráže, z čtyř až roty tanků a čtyř samohybných děl.

Úderná skupina je základním prvkem v boji o vlastní město. Na její bojeschopnosti a činnosti závisí úspěch boje. Ničí živou sílu obránců, zmocňuje se opěrných bodů, opevněných budov a zajišťuje je. Tanky, samohybná děla a kulomety postřelují ulice, což ztěžuje obráncům organisovat protiútoky a současně usnadňuje rychlý postup úderných skupin do hloubky města. Děla přidaná úderným skupinám vedou palby do oken budov, kulomety postřelují okna vyšších poschodí. Pěší jednotky útočí na budovy otvory ve stěnách, okny a dveřmi a zmocňují se jich. K domům se přichází pod ochrannou palbou kulometů, které z poschodí budov dříve obsazených přestřelováním zajišťují úderné skupiny. Velkou pozornost je nutno věnovat zabezpečení tanků a samohybných děl před činností nepřátelských tankoborníků. Podle zkušeností z Veliké vlastenecké války nesmí se připustit přerušení boje uvnitř města. Jakmile se útočící skupiny zmocní jedné budovy, nečekají na její úplné vyčištění od nepřítelů a již musí útočit na další budovy. To znemožňuje obránci orientovat se v situaci a podlamuje jeho schopnost odporu.

Velitelé úderných skupin musí stále udržovat spojení s velitelem úderného oddílu a stále ho informovat o situaci.

Velitelé vyšších jednotek bedlivě pozorují vývoj bojových situací a v pravý čas živí útok z hloubky zasazováním druhých sledů a záloh. Je nasnadě, že všechny dobyté posice obránců, jednotlivé budovy, opěrné body, bloky domů a ulice musí být zajištěny hned po dobytí před protiútokem obránců a připraveny ke kruhové obraně.

Nepodařilo-li se dobyt město náhlým útokem, vojska jej obkličují, blokují a připravují nový útok.

Nakonec ještě několik slov o materiálním zabezpečení vojsk v boji o město.

Útočící vojska musí být vybavena plány velkého měřítka, které jsou opraveny podle leteckých snímků. Na těchto plánech je třeba zakreslit důležitá podzemní zařízení a očíslovat městské bloky a důležité objekty.

Aby jednotky nepociťovaly nedostatek střeliva, je nutno před útokem na město odlehčit jednotky od všeho zbytečného a místo toho je vybavit dostatkem střeliva a proviantu. Po dobu boje o město nebude totiž vždy možno jednotky normálně zásobovat.

Praporní a plukovní muniční sklady i divisní zásobovací místa se přisunují co nejvíce k bojujícím vojskům. Teplá strava z praporních kuchyní a dávka proviantu na celý den musí být dodána vojskům bezpodmínečně každého rána až do bojové sestavy. Zvláštní pozornost je nutno věnovat zásobování vodou, neboť místní zdroje mohou být ustupujícími vojsky otráveny.

K zajištění první pomoci je nutno každé úderné skupině přidělit zdravotníka a praporní, plukovní a divisní obvaziště přisunout co nejvíce k bojujícím vojskům.

Použitá literatura: Myśl wojskowa, čís. 4/1953,
Pom-chem-15,
Polní řád čs. branné moci.

SOUČINNOST LETECTVA S TANKOVÝMI A MECHANISOVANÝMI VOJSKY V OPERAČNÍ HLOUBCE SE ZŘETELEM K NEPRÁTEL- SKÝM PROTIÚDERŮM (PROTIÚTOKŮM)

Plukovník Jaroslav Hlad'o

O úspěchu útočné operace na daném směru lze mluvit teprve tenkrát, když budou zničeny na tomto směru všechny nepřátelské operační zá- lohy.

Letectvo ve značné míře zabezpečuje dosažení taktického úspěchu a jeho přeměnu v úspěch operační. Spolu s tankovými vojsky zajišťuje rozmach a tempo operace zvláště v hloubce a tak vydatně přispívá k do- sažení operačních cílů a konečného cíle operace.

V soudobém boji je možno dosáhnout rozhodujícího úspěchu jen v těsné součinnosti všech druhů vojsk a prostředků zasazených k do- sažení jednoho cíle. Toto společné úsilí však vyžaduje, aby bojová čin- nost byla správně a rychle dohovořena, naplánována, technicky a ma-teriálně zabezpečena a řízena. Toho dosáhneme jedině tehdy, jestliže každý vševojskový velitel a příslušník jeho štábu bude v dostatečné míře znát bojové vlastnosti, bojové možnosti a použití jednotlivých druhů vojsk zúčastněných v nastávajícím boji (operaci). Letečtí velitelé pak musí mít dobré znalosti vševojskové taktiky a znát podstatu boje po- zemních vojsk v jeho různých údobích.

Zkušenosti z Veliké vlastenecké války dokazují, že úspěch bojové činnosti letectva na bojišti netkví jen v číselné a morální převaze vlast- ního letectva nad letectvem nepřátelským, nýbrž že závisí i na tom, v jakém pořadí a zaměření se letectva v boji po- užije a jaké cíle se mu vytyčí.

Nejdůležitější zásady použití letectva na základě zkušeností z Veliké vlastenecké války jsou:

a) Utvoření zřetelné převahy nad nepřítelem na hlavním rozhodujícím směru (ne na rovnoměrné rozdělení letectva na všechny směry aktivní činnosti pozemních vojsk).

b) Výběr a volba nejdůležitějších cílů pro údery letectva, odpovídající zájmu pozemních vojsk v každém jednotlivém období ope- race nebo údobí boje.

c) Určení nejvhodnější doby pro letecké údery na vybrané cíle vzhledem ke vlivu těchto úderů na průběh pozemního boje v různých údobích.

d) Určení délky doby letecké činnosti proti nepříteli.

e) Vytvoření dostatečně silné zálohy jako nejpohyblivější zá- lohy paleb vševojskového velitele.

Úkoly letectvu byly vždy určovány v duchu zá- myslu vševojskového velitele po správném rozboru pozemní situace, podle rázu boje, jeho reálných možností a podle možností nepřítel.

2. Přípravná činnost letectva pro bojovou činnost v hloubce nepřátelské obrany

V přípravném období útočné operace pozemní vojska přeskupují a soustřeďují své síly a materiál všeho druhu. Štáby získávají údaje o nepříteli a shromažďují podklady pro rozhodnutí svých velitelů. Vševojskoví velitelé se zabývají otázkami součinnosti všech druhů vojsk, která se mají zúčastnit boje. Z úkolů pozemních vojsk vyplývají i úkoly pro podporující je letectvo.

Otázky spojené s průlomem nepřátelské obrany nejsou předmětem tohoto pojednání. Přikročím proto k otázkám účasti letectva za bojů v operační hloubce.

K zabezpečení úspěchu boje v operační hloubce musí letectvo dodat vyšším vševojskovým, tankovým a leteckým velitelům dostatek zpráv o nepříteli v hloubce.

Tyto zprávy vyjádřeny v úkolech jsou:

- zjistit systém obranných postavení nepřítele, jeho hloubku, ráz obranných prací a staveb, stanovení hlavních i týlových obranných pásem, protitankových zátarasů, podle možnosti minových polí a p.,
- zjistit hlavní operační uskupení nepřítele a jeho operační zálohy,
- vyjasnit hlavní uskupení palebných prostředků nepřítele (dělostřelectva, minometů, základen pro odpalování atomových a jiných střel),
- zjistit hlavní přísunové komunikace nepřítele a provoz na nich,
- zjistit rozmístění letectva a protiletadlových prostředků nepřítele,
- shromáždit a zpracovat data o cílech pro nastávající bojovou činnost letectva, tanků a dělostřelectva,
- provést ofotografování plánovaných pochodových cest pro rychlé jednotky (MD, TD, ARS, FRS).

Hlavním dokladem této činnosti letectva je letecký fotografický snímek. Zkušenosti z Veliké vlastenecké války ukazují, že zákopy byly leteckou fotografií zjištěny bez chyb na 100%, kryty na 90%, stanoviště malých zbraní na 50%. K upřesnění zpráv o nepříteli budou pořízeny snímky všech druhů (prostorové, řadové, stereoskopické a p.).

Při plánování leteckého průzkumu je nezbytné brát v úvahu:

- a) potřebu frontu a požadavky armád,
- b) potřebu armádních rychlých skupin,
- c) potřebu dělostřelectva,
- d) zájmy letectva.

Nastávající boj v operační hloubce je třeba včas zabezpečit i předsunutím vlastních radiolokačních stanic. Jinak by se stala ochrana tankových vojsk v operační hloubce po pěti dnech postupu problematickou.

Podpora a ochrana vojsk v operační hloubce letectvem musí se zabezpečit i po stránce plánů pro zamýšlený letištní manévř a určením stavebních a letištních prostředků k přípravě letišť na nepřátelském území.

Součinnost letectva s vojsky druhého sledu, hlavně s tankovými a mechanisovanými vojsky, musí být zásadně dohodována a připravena již v přípravném období. Nejlepšího výsledku se dosáhne osobním stykem tankových a leteckých velitelů a výměnou styčných důstojníků.

Předmětem dohovoru pro činnost v hloubce budou tyto otázky:

- ničení odporů bránících rychlému postupu prvních sledů tanků,
- ochrana boků proti nepřátelským protiútokům a protiúderům,
- ochrana proti úderům nepřátelského letectva,
- průzkum a snímky dalších obranných postavení nepřítele,
- spojení mezi letectvem a tanky a signály pro součinnost,
- úkoly pozemních vojsk při zmocnění se nepřátelských letišť,
- úkoly letectva při obklíčování nepřátelských skupin.

3. Činnost letectva během boje v operační hloubce

V tomto období zvětšují tanková vojska spolu s letectvem hloubku úderu, zabezpečují velký rozmach a vyšší tempo rozvinutí operace, rychle lámou nepřátelský odpor, izolují jednotlivé části operační sestavy a po částech je ničí. Ochromují celý systém nepřátelské obrany.

Boj v operační hloubce je veden ze začátku hlavně armádní rychlou skupinou a letectvem. Je proto boj s nepřátelskými zálohami a jejich protiútoky v prvním období až do obklíčení nepřítele, otázkou součinnosti letectva s armádní rychlou skupinou a s jinými motomechanisovanými vojsky.

Otázka boje s operačními zálohami nepřítele byla vojenskými odborníky již dlouho sledována a děly se pokusy o její řešení i ve válkách minulých, ale až do druhé světové války neměly bojující strany dostatek vhodných bojových prostředků k jejich ničení; operační zálohy ve většině případů přicházely na bojiště organisované a beze ztrát.

Jinak tomu bylo ve Veliké vlastenecké válce a stejná perspektiva trvá i do budoucna.

Letectvo svými vlastnostmi se výborně hodí pro součinnost s rychlými pozemními vojsky. Má velkou operační a taktickou nezávislost, bombardovací a palebnou údernou sílu, schopnost rychlého manévru a je s to působit do značných vzdáleností. Letectvo samo získává zprávy pro sebe i pro tanková vojska do jakýchkoli vzdáleností. Pro tyto vlastnosti je schopno mocných zásahů proti cílům v hloubce, nedostupným jiným druhům vojsk.

Letectvo je jedním z důležitých prostředků k ničení operačních záloh a tím může významným způsobem přispět k dosažení cíle operace.

Po zasazení armádní rychlé skupiny (a motomechanisovaných jednotek) se letecká podpora uskutečňuje hlavně:

- nepřetržitým dodáváním zpráv,
- zvýšenou ochranou pozemních vojsk,
- bojem s nepřátelskými operačními zálohami a
- drcením ustupujícího nepřítele a zabraňováním mu organisovaně zaujímat obranná pásma v hloubce.

Letecký průzkum musí plnit především tyto úkoly:

- zjišťovat palebná postavení dělostřelectva, hlavně protitankového,
- sledovat pohyb operačních záloh nepřítele,
- zjistit terénní čáry, na kterých se nepřítel připravuje a organizuje, aby kladl další odpor útočícím jednotkám,
- zjistit okamžik zahájení útupu nepřítele,
- pozorovat křídla a boky útočících vojsk, aby byla včas zjištěna možná příprava nepřátelského protiúderu (protiútoky),
- sledovat pohyb vlastních vojsk,
- pozorovat nepřátelský týl,
- pozorovat nepřátelská letiště.

Letecký průzkum musí být prováděn nepřetržitě, do hloubky 150 km před čelem a do vzdálenosti až 70 km podél boků armádní rychlé skupiny. Velká soustředění vojsk a nepřátelské proudy, zvláště rychlých vojsk, musí být sledovány neustále, dnem i nocí. Kromě toho letecký průzkum musí sledovat směry postupu armádní rychlé skupiny a včas radiem upozorňovat na protitankové překážky a neprostupné prostory. Při tom letouny ukazují tankovým jednotkám, kudy je možno tyto překážky obejít.

Byla-li ARS přidělena menší jednotka průzkumného letectva, řídí průzkumnou činnost štáb velitele ARS. K zajištění lepší součinnosti je nutné zajistit místa pro sběr a shazování rozsáhlejších zpráv poblíž velitelské pozorovatelné velitele tankových vojsk nebo umožnit přistání těchto letounů na letištní ploše, která musí mít spojení se štábem ARS. Letecký průzkum se opakuje každé dvě hodiny, v nutných situacích (střetný boj) i častěji.

Ochrana stíhacím letectvem

Současné tendence vývoje letectva možného nepřítele zvyšují požadavky na ochranu tankových vojsk proti úderům ze vzduchu.

Stíhací letectvo provádělo již při zasazení tankových vojsk nepřetržitou přímou ochranu hlídkováním nad sestavou ARS. Při její bojové činnosti v hloubce musí stíhací letectvo chránit bojovou sestavu ARS proti úderům nepřátelského letectva a umožnit bojovou činnost bitevního a bombardovacího letectva.

Podle vzdálenosti cílů bitevního letectva od čelních jednotek ARS bude často hlídkováním nad bojovou sestavou ARS současně dosaženo i ochrany bitevního letectva.

Je nutno si uvědomit, že tankoví velitelé mají více vlastních sil a prostředků k zdolání pozemního odporu nepřítele než k odrazení úderů ze vzduchu. Z toho vyplývá, že tankové jednotky budou především požadovat účinnou ochranu ze vzduchu, aby mohly nerušeně rozvíjet boj a manévry. Ke zvýšené účinnosti leteckého zajištění ARS v operační hloubce je proto třeba učinit opatření, aby část stíhacího letectva pracovala z letišť umístěných v sestavě armádní rychlé skupiny.

I malá stíhací jednotka, pluk nebo letka, je s to zabránit nepřátelským průzkumu, po kterém zpravidla následuje letecký úder, nebo podstatně narušit přesnost a účinnost napadení ze vzduchu. Další narůstání sil ve vzdušném boji je při dnešních rychlostech stíhacích letounů a užití radiolokátorů značně ulehčeno.

Jednotky stíhacího letectva mohou být armádní rychlé skupině i operačně podřízeny. Nebude-li tomu tak, doporučuje se, aby u velitele

armádní rychlé skupiny byl představitel stíhacího letectva, který musí mít spojení se štábem stíhacího letectva a s některými letišti umístěnými za čarou dotyku. Důvody pro plně centralisované velení stíhacímu letectvu, odůvodňované v těchto případech radiolokační technikou v praxi, neobstojí.

Podpora boje letectvem a odrazení nepřátelských protiúderů

Boj v operační hloubce nevyžaduje stálého bitevního doprovodu, jako tomu bylo při zasazení ARS, protože se organisovaný odpor nepřítele bude projevovat jen na jednotlivých čarách a uzlech nepřátelské obrany. Proto bude bitevních a bombardovacích úderů třeba jen při zdolávání jednotlivých postavení nepřítele, uzlů obrany a proti přisunovaným zálohám. Je důležité, aby letecká podpora byla časově provedena tak, aby překážky byly vzaty z chodu.

V tomto údobí bombardovací letectvo ničí opevněná místa, osady a větší, hlavně tankové zálohy. Bitevní letectvo útočí na nepřátelské baterie a protitanková děla, hlavně na ty, které se teprve během boje objevily. Může postřelovat i zákopový systém nepřítele. Bezpečnostní: vzdálenost je asi 200 m. Přímý doprovod provede se tehdy, když je nutno zesílit dělostřelecké palby, když tanky vycházejí na hřbety nebo vstupují do nepřehledného (částečně porostlého nebo zastavěného) terénu, v kterém je možno očekávat překvapení, dále při přechodu řek. Skupina 4 bitevních letounů, t. j. jeden roj, může manévrovat v pásmu do 5 km širokém. Pracovní doba je závislá na vzdálenosti od letiště a na množství a síle nepřátelských odporů.

V tomto údobí je bitevní letectvo zpravidla na svých letištích v pohotovosti a startuje na výzvu velitele vyšší letecké jednotky, kerý je na velitelské pozorovatelně velitele ARS. V některých případech startuje na výzvu průzkumného letounu. Velitel bitevního letectva musí organisovat neustálý průzkum pro svou potřebu na směru postupu armádní rychlé skupiny a na jejích bocích. Průzkum prováděný při plnění bojových úkolů podřízenými jednotkami nestačí. Průzkum musí včas objevit, kde a jaké síly se připravují k obraně, kde se soustřeďují zálohy, zvláště tanková vojska. Je třeba pokračovat v průzkumu cest. Všechny získané zprávy musí být ihned radiem odeslány na velitelské pozorovatelně tankových velitelů.

Přípravy nepřátelského protiútoku jednou leteckým průzkumem odhalené, musí být nepřetržitě sledovány. Jednotky, které se připravují k protiútoku, musí být neustále pozorovány a napadány. Každé překvapení nepřátelským protiútokem, zvláště je-li proveden rychlými jednotkami, jde na vrub velitele letectva.

Nepřetržité střežení boků ARS je doplňováno pozorováním všemi bitevními letci vracejícími se z bojového úkolu. Každé nebezpečí nepřátelského protiúderu musí být osádkou, která je zjistila, ihned radiem hlášeno na letiště a na velitelskou pozorovatelnu vševojskového leteckého velitele. Letouny zálohy neprodleně startují k leteckým úderům. Aby nedošlo k opožděnému zásahu, lze navést k zásahu proti nepřátelskému protiúderu skupiny letící za jiným úkolem na cíl, který není v dané době tak nebezpečný jako nepřítel připravující protiúder.

Jestliže operační zálohy nepřítele obsadily předem připravená obranná postavení, provede letectvo, hlavně bombardovací, krátkou, ale mohutnou leteckou přípravu před postupujícími tankovými jednotkami.

V takové situaci musí letci pátrat po slabě obsazených místech nebo mezerách v nepřátelské sestavě. Letecké prostředky k zadýmování boků při průchodu takovými mezerami musí být v pohotovosti.

Jinde dojde k střetnému boji. V tom případě půjde o to, aby naše vlastní tankové jednotky dostihly a včas zajistily důležité a výhodné terénní body nebo čáry. Letectvo povede boj s těžištěm proti hlavním silám nepřítele, aby je oslabilo, uchovalo síly vlastních jednotek a tím zlepšilo podmínky pro pozdější boj.

Všimněme si blíže boje našich tankových a mechanisovaných vojsk v hloubce nepřátelské obrany s nepřítelem, který vážně ohrožuje jejich postup organisováním protiútoků (protiúderů). Při obraně amerického armádního sboru na důležitém směru v šířce 16 km, to je 8 km na jednu pěší divisi, bude mít tento sbor za hlavním obranným pásmem nejméně 5 až 6 hlavních uzlů obrany, každý zaujímající plochu 1 až 1½ km². Zničení živé síly a prostředků v těchto uzlech obrany vyžaduje leteckého zásahu na celkovou plochu 6 až 9 km². Pokrýt takovou plochu hustotou 60 až 80 t/km², jsou s to dvě bombardovací divise (jedna divise má asi 90 letounů, maximální únosnost jednoho letounu typu B-228 3 t), s celkovou váhou pumové salvy 540 t při jednom vzletu obou divisí. Uvedená střední hustota umlčení a zničení nepřítele bombardováním se nesmí stejnoměrně rozdělovat po celém pásmu obrany. Konkretní situace a ráz objektů ukáže, které objekty vyžadují zhuštěné zvýšené hustoty (80, 100 i více tun) a na které stačí menší hustota, nebo které je možno postřelovat raketami a kulomety bitevních letounů, nebo zda se vůbec upustí od jejich leteckého zpracování. Půjde-li o úkol uvolnit cestu našim tankovým vojskům na jednom nebo dvou směrech, ne v celém pásmu, zpravidla úplně postačí jeden divisní bombardovací vzlet (pumová salva = 270 t).

Nepřítel může mít jako zálohy v operační hloubce pěší divise, lehké obrněné pluky a celé armádní sbory. Tyto jednotky buď obsadí obranná pásma a postavení nebo provádějí protiútoky (protiúdery).

Lehký obrněný pluk má 3 průzkumné prapory, 72 lehkých tanků, 51 středních tanků a 18 samohybných děl (105mm houfnice). Při kalkulaci dvou bitevních letounů na jeden tank k likvidaci všech uvedených bojových vozidel při jednom vzletu, by bylo třeba 282 vzletů bitevního letectva. V taktické hloubce obrany, kdy vlastní dělostřelectvo bude ještě s to snadno podporovat první sledy, je možné a účelné podstatně snížit tento propočet nejméně na polovinu i více a šetřit vzlety k použití ve větší hloubce.

Americká pěší divise má 135 středních tanků, 9 lehkých tanků a 15 obrněných vozidel. K likvidaci všech těchto bojových vozidel by bylo třeba 318 bitevních vzletů, což představuje značné množství z možných povolených vzletů. Je proto potřeba hledat cesty k zmenšení tohoto počtu. Letectvo musí zjistit a napadnout tuto pěší divisi ještě předtím, než se rozvine k protiútoku (protiúderu), nebo dříve, než obsadí předem připravená pásma, postavení a uzly obrany. Podstatného snížení bojeschopnosti lze pak dosáhnout daleko menšími leteckými silami a lze velmi výhodně použít bombardovacího letectva. Zaujala-li pěší divise obranu, půjde o vytvoření 2 až 3 průchodů pro vlastní tanková vojska, což znamená likvidaci asi 1/3 počtů nepřátelských tanků, neboli použití asi 100 vzletů.

Americká obrněná divise má 58 lehkých a 303 středních tanků, 72 samohybných děl (105 a 155 mm) a 207 různých jiných obrněných vozidel. Celkem to je 640 obrněných bojových vozidel. K 50% zničení této bojové techniky by bylo potřeba více než jednoho sborového vzletu bitevního letectva. Udržení bojové pohotovosti bitevního letectva pro vzlety na výzvu a plnění požadavku nepřetržitého působení bude vyžadovat, aby se na ničení obrněné divise podílelo bitevní i bombardovací letectvo.

Jak vypadá situace u protitankových zbraní?

Americká pěší divise má celkem 282 protitankových zbraní (81 bezzákluzových kanonů 57 mm, 21 bezzákluzových kanonů 75 mm, 36 bezzákluzových kanonů 105 mm), 9 lehkých a 135 středních tanků.

Poněvadž nepůjde o vytvoření průchodů v celé šířce obranného pásma divise, ale zhruba jen asi na jedné třetině, můžeme počítat s odporem asi 80 až 100 protitankových hlavních. Na jejich umlčení a částečné zničení je nutno počítat maximálně s jedním divisním vzletem bitevní divise nebo s jedním plukovním vzletem bombardovacího pluku (letoun B-228). V obrněné divisi za obdobných předpokladů půjde o zničení 66 až 70 protitankových hlavních; rozpočet vzletů zůstává přibližně stejný.

Všechny uvedené propočty potřeby bitevních letounů jen za předpokladu zásahu samého letectva mají za cíl dát konkrétní představu o možnostech boje letectva s nepřítelem v hloubce.

Je samozřejmé, že letectvo nebude s uvedenými nepřátelskými jednotkami bojovat samo. V bojové praxi nelze si počínat mechanicky, je nutno počítat se součinností všech druhů vojsk, s terénem a zámyslem vševojskového velitele, a podle toho stanovit počty nutných vzletů, které budou zpravidla nižší, než bylo uvedeno v předchozích propočtech.

4. Organizace součinnosti a velení letectvu při podpoře tankových a motomechanizovaných vojsk v operační hloubce

Rychlé pronikání tankových vojsk v operační hloubce a jejich účinná podpora letectvem bude záviset hlavně na pečlivé přípravě operace. To vyžaduje společné přípravy zúčastněných pozemních a leteckých štábů a vojsk. Jen budou-li mít velitelé a štáby všech druhů vojsk v přípravném období možnost pečlivého studia prostoru a nepřátelské situace, budou s to připravit své jednotky a podrobně zpracovat otázky součinnosti. Z toho vyplývá závěr, že je třeba předem určit, které letecké jednotky budou boj tankových vojsk v operační hloubce podporovat.

Poněvadž i sebelepší plánování bude nutno podle vývoje situace upravovat a doplňovat, je nutné v plánové tabulce součinnosti vyjádřit dostačnou zálohu vzletů.

Při organizování součinnosti je třeba vyřešit tyto otázky:

- přesně vypracovat plán použití letectva,
- sestavit tabulku součinnosti,
- sestavit tabulku radiových signálů a všech jiných dorozumívacích a rozpoznávacích signálů,
- připravit společnou kodovanou mapu,
- všechno letectvo, které podporuje jednu armádní rychlou skupinu, podřídit jednomu staršímu leteckému veliteli,
- organisovat síť leteckých orgánů u tankových jednotek,

- seznámit vojska s typy tanků a letounů, které se operace zúčastní, a jaké budou jejich rozpoznávací znaky,
- technicky zabezpečit radiové spojení mezi letectvem a tanky.

Aby součinnost byla co nejlépe zajištěna, musí být velitel letecké vyšší jednotky s užším štábem na velitelské pozorovatelně tankového velitele. U podřízených tankových jednotek musí být letečtí styční důstojníci. U každého čelního tankového praporu musí být letecký návodčí, který se pohybuje v tanku nebo v obrněném transportéru.

Letecký velitel musí u svých jednotek zajistit

- znalost skutečné bojové situace pozemních vojsk, stálé a včasné její doplňování,
- znalost skutečné a během boje se měnící letecké situace,
- včasné doručování rozhodnutí tankových a leteckých velitelů vykonavatelům,
- jednotný způsob ukazování cílů mezi letectvem a tanky,
- kontrolu činnosti a příprav letectva.

Spojení

Základním prostředkem velení během celé operace je radio. Spojení lze zdvojit motocykly, auty a spojovacími letouny.

Všechny zprávy o bojové situaci na zemi i ve vzduchu a o provedení bojových úkolů se soustavně zasílají na společnou velitelskou pozorovatelnou tankového a leteckého velitele.

Cíle se udávají radiem pomocí kodované nebo síťované mapy a pomocí palby rámuující cíl. Letectvo navádí tanky prudkým klouzavým letem na cíl, raketami a světelnými signály.

Radiové stanice leteckých orgánů je nutno namontovat na obrněná vozidla, tanky a auta.

Letectvo a tanky pracují na společné radiové frekvenci.

Letiště

Aby byla zabezpečena plynulost součinnosti letectva s tankovými a mechanizovanými jednotkami, je nutno již v přípravném období vybudovat v nevelké vzdálenosti od bojové čáry předsunutá letiště a přistávací plochy. Na těchto letištích je třeba do zahájení operace vytvořit zásoby leteckých pohonných hmot, střeliva, pum a potravin na několik dní činnosti letectva, organisovat letecké týlové útvary tak, aby ke konci prvního dne operace bylo možno na tato letiště přesunout přidělené stíhací a bitevní jednotky. V plánu bojového použití letectva je nutno přesně stanovit způsob (pořadí) přesunu přiděleného stíhacího a bitevního letectva a podle postupu ARS do operační hloubky obrany nepřítele určit, v kterých prostorech, kdy a kolik bude třeba připravit letišť nebo pásových přistávacích ploch. Stíhací a bitevní letectvo bude tuto připravenou síť letišť obsazovat tak, aby bylo s to podporovat ARS z letištních uzlů vzdálených 20 až 40 km od čáry dotyku.

Bitevní letectvo ztrácí možnost delšího setrvání nad podporovanými vojsky, jsou-li jeho letiště dále než 100 km. K přípravě nových letišť a přistávacích ploch v operační hloubce nepřátelské obrany je třeba včas a předem rozmístit potřebné letecké stavební jednotky (letecké stavební prapory) s ženisty a s lehkými mobilními stavebními stroji. Tyto sta-

vební jednotky postupují v druhých sledech tankových vojsk až do doby zahájení své práce. Letecké stavební prapory vysílají své odborníky na autech k předním tankovým jednotkám, aby prováděli postupně odminování a průzkum míst vhodných k budování letišť, odminování a obhlídku letišť zanechaných nepřítelem, zda jich bude možno použít. K zajištění přesunu a bojové činnosti letectva na připravených letištích v operační hloubce je třeba určit letištní prapory, které postupují v sestavě druhého sledu ARS. Na autech jsou vezeny zásoby všeho potřebného materiálu k materiálnímu zabezpečení letectva určeného provádět další bojovou činnost z určených letišť.

Velitel ARS musí projevit součinnost s letectvem i tím, že při plánování postupu tanků bere v úvahu i možnosti pro vzetí nepřátelských letišť, pro letectvo bojové i dopravní (k případnému zásobování ARS).

Závěr

Význam techniky v soudobé válce vzrostl hlavně v boji v operační hloubce nepřátelské sestavy. Mohutnost palby spojená s rychlým postupem a obklíčováním nepřítele v operační hloubce těsně souvisí s bojovou činností letectva.

Důležitost leteckého průzkumu vzrůstá. Okamžité zaslání zpráv leteckého průzkumu na velitelské pozorovatelný tankových velitelů nabývá rozhodujícího významu.

Bojová činnost bitevního a bombardovacího letectva je vyjádřena okamžitým napadáním nepřátelských záloh a vojsk provádějících protiútoky (protiúder). Tím je dosaženo výhodných podmínek pro následující jejich zničení vlastními tankovými jednotkami.

Činnost stíhacího letectva při ochraně vlastních sestav vzhledem k možnému nepříteli a jeho vojenské doktríně nabývá na významu.

Úkoly letectva při činnosti rychlých vojsk v operační hloubce jeví se takto:

- zvýšená ochrana tanků, neboť jde o těžko nahraditelnou techniku,
- průzkum; rozdílný pro přípravu průlomu obranných pásem a postavení nepřítele, kdy jde o souvislé ofotografování systému nepřátelské obrany a o průzkum během boje, kdy jde o zachycení pohybu nepřátelských záloh a o jejich přímé ničení dříve, než mohou být zasazeny k obsazení obranných pásem a postavení nebo do protiútoků,
- ničení odporů bránících postupu předních tankových jednotek,
- zajištění boků průzkumem a ničením jednotek nepřítele ohrožujících boky rychlých vojsk,
- poskytnout první podporu tankovým jednotkám při udržení dobytých předmostí, přeprav a důležitých bodů v terénu.

Při boji v hloubce má letectvo plnou odpovědnost za to, že vlastní tanky nebudou s překvapením napadeny.

Letectvo hlavně zaměřuje svoji činnost na přisunované operační zálohy. Nebezpečné bližší cíle ničí soustavně na hlavních směrech postupu tanků a na bocích.

Rozhodnost a smělost tankových velitelů při pronikání vpřed je rozhodujícím faktorem. Proto musí být zabezpečena co nejtěsnější součin-

nost tankových a leteckých jednotek. Dosahuje se jí operačním podřízením části leteckých jednotek určených k přímé podpoře tankových vyšších jednotek. Ostatní jednotky letecké armády provádějí podporu do větší hloubky a šířky nebo v rozhodné okamžiky svými údery zesilují údery letectva podřízeného přímo tankovým vyšším jednotkám.

Aby součinnost tankových vojsk a letectva byla úspěšná, je nutná důkladná společná příprava již v přípravném období a neustálý osobní styk během boje.

Včasnost letecké podpory musí být zabezpečena přípravou a vybudováním letišť za postupujícími rychlými vojsky.

POUŽITÍ DĚLOSTŘELECTVA PŘI PŘECHODU VODNÍHO TOKU Z CHODU

Podplukovník Ota Hudrlik

Zvláštnosti útoku s násilným přechodem vodního toku mají vliv i na zvláštnosti v použití dělostřelectva. Vodní překážka ztěžuje provádění dělostřeleckého průzkumu nepřítele, má vliv na uspořádání úkolů, ztěžuje řízení palby, jakmile jednotky dosáhnou nepřátelského břehu, komplikuje organizaci linkového spojení mezi veliteli dělostřeleckých jednotek, kteří byli přepraveni, a jejich palebnými jednotkami a ztěžuje i zásobování střelivem.

Všechny tyto zvláštnosti je třeba brát v úvahu při organizaci dělostřeleckého zabezpečení útoku s násilným přechodem řeky. Sovětská armáda získala bohaté zkušenosti v násilném přecházení řek, které nám poskytují nepřebornou studnici poznatků a podkladů k studiu tohoto druhu boje. Pokusím se ve svém článku za použití příkladu z Veliké vlastenecké války objasnit zásady dělostřeleckého zabezpečení násilného přechodu řeky z chodu.

Příklad z Veliké vlastenecké války

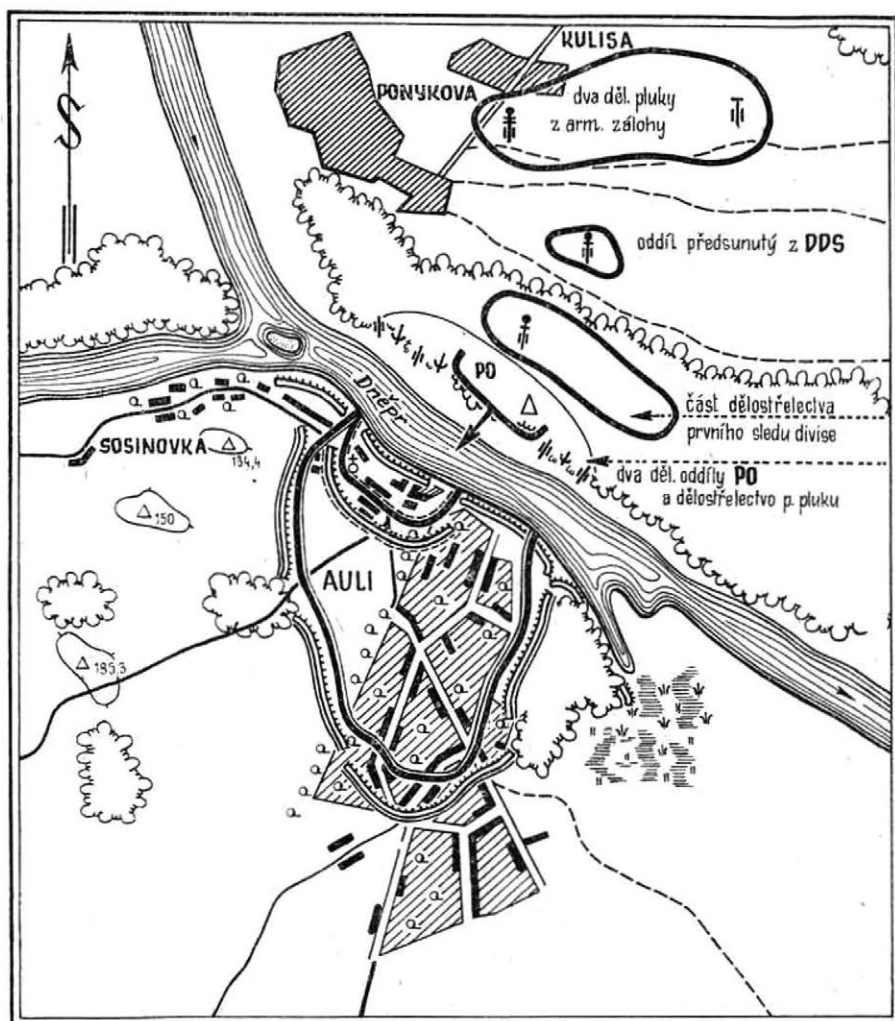
Násilný přechod řeky z chodu se nejčastěji uskuteční za pronásledování, kdy vlastní vojska nedopřejí nepříteli času a sil k tomu, aby svou obranu za řekou dostatečně organisoval a připravil se k obraně. Činnost vlastních vojsk bude tedy směřovat k tomu, aby rychlostí a důrazností útoku bylo zabráněno přeskupování sil a aby byly vytvořeny podmínky pro přechod řeky s překvapením nepřítele na široké frontě. Rychlost a překvapení jsou tedy základem úspěchu násilného přechodu, a proto útok bude mnohdy zahájen i bez dělostřelecké přípravy, zvláště pak, je-li prováděn menšími jednotkami a za noci. Ovšem, že i v takovém případě musí být dělostřelectvo připraveno na vyžádání kdykoli zahájit palbu.

Abych mohl vyvodit potřebné závěry, uvedu nejprve příklad násilného přechodu vodního toku z chodu za Veliké vlastenecké války. Jde o přechod Dněpru z chodu, provedený jednou z pěších divisí v létě r. 1943. Divise vytvořila předsunutý oddíl v síle pěšího praporu.

Boj předsunutého oddílu byl podporován dělostřelectvem divise a kromě toho ještě dvěma dělostřeleckými pluky z armádní zálohy. Velitel předsunutého oddílu podplukovník Orlov plánoval přechod bez dělostřelecké přípravy. Dělostřelectvo mělo zahájit palbu jen v tom případě, že přechod nezůstane utajen a že předsunutý oddíl bude muset ihned zahájit boj. Dělostřelectvo mělo za úkol zahájit palbu na výšiny kóty 134,4 a 185,3 až po přepravení druhé roty (viz obr. 1). Dělostřelectvo zaujalo tuto sestavu: Dva oddíly z divisičního dělostřeleckého pluku, jakož i dělostřelectvo pěšího pluku prvního sledu divise s těžkými kulomety zaujaly palebná postavení na vlastním břehu pro přímou střelbu. Dělostřelecké pluky z armádní zálohy zaujaly palebná postavení za lesem v prostoru Kulisa. Část dělostřelectva prvního sledu divise zaujala krytá palebná postavení po bateriích v lese. Vysunutý oddíl z DDS zaujal palebná postavení hned za lesem. Dělostřelecká pozorovatelná byla zaujata

na okraji lesa. Každá baterie dostala palebný úsek a cíl. Dělostřelectvo stojící za lesem připravilo palby na prostory výšin kóty 134,4 a 185,3, jakož i na okraje osady Auli a lesíky a porosty západně. Hlavním úkolem dělostřelectva větší ráže bylo zarámovat prostor předmostí, kterého se měl zmocnit předsunutý oddíl.

Průzkumníci zdolali řeku v 01.30. Byla tmavá noc. Nepřítel je nezpozoroval. Za nimi přešel první koloběh. Při jeho přechodu byl však zahájen tvrdý boj a při přepravě druhé rotы zahájilo palbu i dělostřelectvo ze zakrytých palebných postavení. Do svítání dvě přepravené rotы vyřadily z boje na 400 Němců a obsadily větší část plánovaného před-

Obr. 1. Historický příklad násilného přechodu vodního toku z chodu jedné ze sovětských pěších divisí za Veliké vlastenecké války

mostí. Po svítání se situace změnila. Němci se po překvapivém úderu vzpamatovali. Podnikli protiútok praporem zesíleným 10 tanky a silnou dělostřeleckou palbu vedli hlavně na přepravené části. Při odražení tohoto protiútku, jakož i osmi dalších, mělo rozhodující úlohu dělostřelectvo. Protilehlý, dobře pozorovatelný břeh byl s velmi dobrými výsledky postřelován děly pro přímou střelbu, která dobře viděla cíle i výsledky palby. Dělostřelectvo uzavíralo přesnou střelbou ze zakrytých palebných postavení získané předmostí a bojovalo s nepřátelským dělostřelectvem. V průběhu boje se stávalo, že dělostřelečtí pozorovatelé na vlastním břehu zjišťovali cíle dříve než velitelé a mužstvo bojující na předmostí. Kromě mnoha padlých Němců vyřadilo dělostřelectvo z boje 4 tanky. Všechny pokusy nepřítele o sražení přepravených částí byly marné a následující noc zahájila přepravu další část divise. Po bojích trvajících dva dny přinutila divise nepřítele k ústupu.

Uvedený příklad není sice typickým případem násilného přechodu řeky z chodu, přesto však nám v mnohém potvrzuje zásady o činnosti dělostřelectva, které dále uvedu.

1. Organizace a příprava dělostřelectva k násilnému přechodu řeky z chodu

Plánování a příprava činnosti dělostřelectva pro násilný přechod řeky z chodu se provádí již v době přibližování k řece. Upřesnění a doplnění plánování bude závislé na včas získaných zprávách průzkumu o rázu vodní překážky, o terénu a nepříteli v prostoru předpokládaného přechodu. Při organizaci průzkumu zaměřeného na budoucí násilný přechod řeky je třeba pod zabezpečením předsunutých oddílů včas přisunout k řece jednotky dělostřeleckého měřického průzkumu a stanovit jim úkoly. K získání co nejúplnějších zpráv o nepříteli se použije ve značné míře i leteckého průzkumu.

Plánování činnosti dělostřelectva se provede na základě rozhodnutí vševojskového velitele a po důkladném rozboru podmínek budoucího násilného přechodu.

Dělostřelecký velitel musí plánovat a organizovat:

- posílení předsunutých oddílů dělostřelectvem, raketometry a stanovit úkoly pro podporu boje předsunutých oddílů; předsunutý oddíl je posilován jednotkami divisního dělostřelectva, raketometů a protitankového dělostřelectva, v počtu 1 až 3 oddílů podle síly, složení a úkolů předsunutého oddílu;
- přisunutí části dělostřelectva valných sil k řece ihned za předsunutými oddíly, při čemž určí úkoly pro podporu boje předsunutého oddílu a hlavních sil;
- včasné doplnění střelivem;
- průzkum řeky, nepřítele a terénu v prostorech předpokládaného přechodu všemi druhy dělostřeleckého průzkumu a v součinnosti s vševojskovými průzkumy;
- podle potřeby změnu v uskupení dělostřelectva se zřetelem na násilný přechod řeky z chodu.

Dělostřelecké skupiny vytvořené před příchodem k řece se zpravidla nemění. Jejich složení se mění částečně jen vyčleněním určitých částí pro

přímou střelbu a určením několika baterií k znázornění klamného násilného přechodu řeky na úsecích, kde přechod není plánován.

Štáb dělostřelectva na základě směrnic velitele provede zkrácené plánování dělostřeleckého zabezpečení násilného přechodu, při čemž je třeba brát v úvahu:

- získané zprávy o nepříteli na řece (síla nepřitele, okopové práce, palné prostředky, rozmístění dělostřeleckých a minometných baterií, možnost zásahu nepřátelských záloh);
- úkol předsunutého oddílu;
- sílu a složení dělostřeleckých skupin, kterých jednotek, jaké ráže a od koho použít pro přímou střelbu;
- délku dělostřelecké přípravy a její strukturu, bude-li předcházet před násilným přechodem;
- způsob podpory útoku a její hloubku, které cíle a jak dlouho je třeba držet pod dělostřeleckou palbou;
- směry předpokládaných protiútoků nepřitele proti dobytému předmostí;
- způsob zabezpečení předního okraje dobytého předmostí;
- protiletickou a protitankovou obranu přechodu a vlastního předmostí proti tankům;
- pořadí přepravy dělostřelectva na získané předmostí;
- způsob zásobování střelivem.

Z dokumentů štáb zpracuje hlavně náčrt paleb s legendou a plánovou tabulku přepravy dělostřelectva. Náčelník štábu vydá nařízení pro průzkum nepřitele a organizaci spojení.

Leží-li vodní tok v taktické hloubce obrany nepřitele a bude jej třeba překonat v 1. den útočného boje, provede se plánování a organizace dělostřeleckého zabezpečení násilného přechodu řeky již v přípravném období útoku. V takovém případě se dělostřelecké zabezpečení násilného přechodu řeky z chodu plánuje tak, že se palby naplánují podle dosud získaných zpráv o obraně nepřitele na celou šířku přepravních úseků jednotlivých divisí. Pro sborovou dělostřeleckou skupinu plánují se palby na směr hlavního úderu sboru, zpravidla na předpokládaný přepravní úsek mechanisované divise. Plánování paleb se tedy provede pro předpoklad, že obranu nepřitele na řece bude třeba zdolávat po zkrácené plánovité přípravě. Pro případ dělostřelecké podpory předsunutého oddílu, který se v každém případě musí pokusit o překročení řeky a o získání předmostí před příchodem hlavních sil, použije se jen těch dříve připravených paleb, které podle vývoje boje odpovídají situaci předsunutého oddílu. Je přirozené, že plánované palby budou podle potřeby doplňeny i palbami neplánovanými, které v každém případě budou mít významnou úlohu a budou vycházet u hromadných soustředění z plánovaných jednotlivých paleb.

2. Vedení boje o předmostí a činnost dělostřelectva

K zabezpečení úspěchu násilného přechodu řeky z chodu je třeba, aby dělostřelečtí velitelé i štáby těsně spolupracovali s vševojskovými veliteli a s jejich štáby a předvíдали nutná opatření pro násilný přechod. Jakmile na příklad jednotky sboru přejdou do pronásledování poraženého nepřitele, musí ihned zahájit provádění opatření směřujících k zabezpečení boje předsunutých oddílů na přístupech k řece a při boji

o předmostí. Velitel upozorní podřízené dělostřelecké velitele na tento budoucí úkol, ověří si situaci dělostřelectva, podle potřeby nařídí manévry pohybem tak, aby v době zahájení boje o předmostí mohl zabezpečit boj hromadnými palbami většiny svého dělostřelectva. Jedině včasným vydáním rozkazů k manévru dělostřelectvem zabezpečí dělostřelecký velitel maximální podporu boje předsunutých oddílů.

V době příchodu průzkumných jednotek předsunutého oddílu k řece, s kterými postupují i dělostřelecké průzkumné orgány, předsunuje se dělostřelectvo předsunutého oddílu co nejbližší k řece, rozvíjí se a zaujímá palebná postavení pro přímou střelbu nebo nepřímou střelbu poblíž komunikací. V této době i část plukovních, divisních a sborová dělostřelecká skupina musí být připraveny k plnění palebných úkolů ve prospěch předsunutého oddílu.

Každá dělostřelecká baterie zahájí po zaujetí palebného postavení ihned zastřelení a provede kontrolu střelby na plánované úseky. Tyto úseky velitel upraví, doplní nebo z plánu vypustí podle konkrétní situace a rozkazu velitele, který organizoval krátký dělostřelecký velitelský průzkum.

Při rozvinování dělostřelectva předsunutého oddílu přemísťuje se velitel dělostřelectva divise na pozorovatelnu, z které je možno pozorovat obranu nepřítele na směru hlavního úderu. Je-li na úspěchu divise závislý úspěch sboru, dostaví se na pozorovatelnu zpravidla i velitel dělostřelectva sboru, aby zajistil centralisované řízení paleb a plnou podporu náporové divise dělostřelectvem sboru.

Odpovědným úkolem dělostřelectva je zabezpečit dobytí a především udržení získaného předmostí předsunutým oddílem, zabezpečení přechodu řeky dalšími silami divise, odražení protiútoků a boj s přicházejícími zálohami nepřítele.

Proto na krátkém velitelském průzkumu je třeba organizovat:

- dělostřeleckou přípravu útoku, při čemž divise potřebuje 2 až 3 hodin denního světla. Délka dělostřelecké přípravy bude závislá na stupni odolnosti nepřátelské obrany, na terénu, jehož je třeba se zmocnit, aby nepřítel byl zbaven pozorování na řeku a úkolu předsunutého oddílu. Má-li být násilný přechod proveden bez dělostřelecké přípravy, aby bylo dosaženo co největšího překvapení, musí být dělostřelectvo v plné pohotovosti zahájit přepad kdykoli na vyžádání;
- zarámování dobytého předmostí přehradnými palbami jak na bocích, tak na čele předmostí;
- palbu děl a tanků pro přímou střelbu na zabezpečení boků předmostí z vlastního břehu i palbu děl a minometů přepravených na předmostí;
- palby k odražení protiútoků nepřítele (hromadná soustředění na pravděpodobná východiště protiútoků, přehradné palby);
- umlčování dělostřeleckých a minometných baterií střelících na dobyté předmostí a přepravy a palby k zabránění manévru přicházejícími zálohami nepřítele;
- palby k zabezpečení rozšíření předmostí;
- manévry dělostřelectva pro případ zdařilého přechodu jinde, než kde byl očekáván.

Velitel organizující velitelský průzkum stanoví úkoly v širším měřítku, to znamená, že jednak upřesní dříve zpracovaný plán paleb, jednak určí úkoly pro dělostřelectvo divise nebo skupiny jako celek. Pro nedostatek času nemůže se zabývat podrobným určováním úkolů a musí mít stále na zřeteli, aby podřízeným poskytl co nejvíce času k provedení palebných úkolů až do baterií, k dělu. Podrobné určení a přidělení paleb na oddíly provedou velitelé plukovních dělostřeleckých skupin, kteří nejlépe znají cíle.

V této fázi boje není možné povolávat velitele vedoucí boj a zdlouhavě jim úkoly přidělovat. K rychlému vydání úkolů je třeba využít radia a styčných důstojníků.

Jakmile předsunutý oddíl zahájí násilný přechod umlčuje dělostřelectvo živou sílu, palebné prostředky a zvláště tanky na protilehlém břehu. Veliký význam v této fázi boje má přímá střelba, která poměrně malým počtem střeliva a bez složitého plánování dosahuje velkých výsledků. Proto většina dělostřelectva předsunutého oddílu plní úkoly z odkrytých palebných postavení. Poskytuje-li terén na vlastním břehu výhodné podmínky pro přímou střelbu, je třeba použít co nejvíce děl k přímé střelbě i na újmu oslabení skupin střelících normálně ze zakrytých palebných postavení. Umlčování dělostřeleckých a minometných baterií provádí sborová a podle potřeby i divisní dělostřelecká skupina.

Současné s pěšími jednotkami předsunutého oddílu je přepravováno na nepřátelský břeh jejich organické dělostřelectvo s potřebným množstvím střeliva na improvizovaných nebo předepsaných přepravních prostředcích. Předsunutí pozorovatelé a část velitelských dělostřeleckých pozorovatelů se přepraví na dobyté předmostí s radiovými stanicemi. Z dělostřeleckých jednotek je v prvním pořadí přepravováno dělostřelectvo doprovodné a protitankové, které ihned organizuje protitankovou obranu, a to především na ohrožených bocích předmostí.

K protiletectvé obraně předmostí je třeba co nejdříve přepravit i část protiletadlových malorážních baterií, neboť na předmostí bude hned z počátku veden hlavní úder nepřátelského letectva.

Po dobytí předmostí ničí dělostřelectvo dále palebné prostředky, živou sílu, tanky, odráží protiútoky, umlčuje nepřátelské dělostřelecké a minometné baterie, zabezpečuje přechod řeky a rozvinutí úspěchu předsunutého oddílu hlavními silami divise.

Způsob provedení palebných úkolů je závislý na dané situaci a využívá se všech obvyklých druhů paleb. Velký význam má dovedné využití paleb raketometů, které svou mohutností palby a výbornou manévrovací schopností na bojišti přispívají k úspěšnému řešení nejsložitějších úkolů. Raketometné jednotky, které lze skrytě a neočekávaně soustředit na určeném směru přepravy, mohou za velmi krátký čas mocnou, hromadnou a zničující palbou řešit úkoly boření a umlčení nejdůležitějších uzlů obrany a odrazit protiútoky nepřítele s maximální hustotou palby v nejkratším čase. Často bude třeba použít neplánovaných soustředění palby na nově se objevivší cíle a proto je povinností velitelů oddílů i skupin ihned po zaujetí bojové sestavy organizovat sestavení střeleckého plánu podle výbuchů spojeného s mapou nebo leteckým snímkem. Včas připravený střelecký plán umožní rychle a s dostatečnou přesností provést potřebná hromadná soustředění palby na jakýkoli cíl.

Rovněž palba pro přímou střelbu bude mít velký význam, neboť její palba umožňuje rychle a úspěšně ničit objevující se jednotlivé cíle.

Je-li o řeku opřeno předem připravené obranné postavení, bude úspěch násilného přechodu řeky z chodu v daleko větší míře záviset na úspěšné činnosti dělostřelectva. Dělostřelecká příprava bude musit zabezpečit nejen přepravu předsunutého oddílu, ale především umlčení nepřátelské obrany. Proto se její délka a struktura bude v podstatě lišit od způsobu uvedeného dříve.

Dělostřelectvo bude mít za úkol zpracovat především přední okraj obrany nepřítele, umlčet palebná ohniska a prostředky nepřítele na řece a manévrem palbou odhalit a umlčet živou sílu v hloubce obrany nepřítele. Způsob použití dělostřelectva bude záviset na situaci, terénu a systému nepřátelské obrany. Každý případ bude vyžadovat vlastní řešení, někdy bude násilný přechod zabezpečen krátkou dělostřeleckou přípravou, jindy bude třeba organisovat dělostřeleckou přípravu trvající 30 i více minut. Proto je důležité, aby násilný přechod řeky z chodu byl uskutečněn za takových podmínek, aby nepřítel neměl čas zaujmout předem připravenou obranu na protilehlém břehu, a tedy nebylo třeba plánovat přechod řeky se současným průlomem obranného postavení.

Závěr

Základním předpokladem pro úspěch násilného přechodu vodního toku z chodu je obsazení nepřátelského břehu s překvapením a mohutnou dělostřeleckou převahou.

Úspěch násilného přechodu řeky z chodu bude záviset

- na rychlém prisunutí dělostřelectva k řece ihned za předsunutým oddílem;
- na dostatečném zesílení předsunutého oddílu dělostřelectvem a raketo-mety;
- na organisaci dělostřeleckého zabezpečení boje předsunutého oddílu na přístupech k řece většinou dělostřelectva divise a dostatečnou podporou dělostřelectva sboru;
- na rychlé přepravě protitankových a protiletadlových děl na dobyté předmostí;
- na umění velitele krátce a jasně vydat úkoly podřízeným jednotkám, aby nebyl ztracen čas pro dovedení úkolů až do děl.

Způsob použití dělostřelectva bude vždy záviset na konkrétní situaci, terénu a systému nepřátelské obrany, proto je třeba včas a všemi dělostřeleckými průzkumnými orgány získávat zprávy z plánovaného úseku přepravy a využívat jich k plánování paléb a k eventuálnímu přeskupení dělostřelectva ještě před příchodem k řece.

Prameny:

A. I. Lebeděv, Dělostřelectvo při útoku pěší divise s překonáním řeky.

Příklad z Veliké vlastenecké války převzat z maďarského vojenského časopisu „Katonai Figyelő“ z roku 1951, překlad majora Husíka, MNO, VZV.

ORGANISACE A ZPŮSOB PROVÁDĚNÍ TAKTICKO-ŽENIJNÍHO PRŮZKUMU OBRANNÝCH PÁSEM V HLOUBCE VLASTNÍ OBRANY

Podplukovník Julius Kleskeň

Bohaté zkušenosti z obranných bojů a operací Sovětské armády v průběhu Veliké vlastenecké války, hlavně z jejího prvního období, nám jasně ukazují na význam a důležitost organisování hluboce členěné obrany nejen v taktické, ale i v operační hloubce.

Zásady organisace a členění obrany na základě těchto zkušeností jsou shrnuty v Polním řádu čs. branné moci a rozvedeny v předpisech, služebních pomůckách i v odborné vojenské literatuře. Nebudu se proto těmito základními otázkami v pojednání zabývat. Chci se zaměřit jen na dílčí otázku, která těsně souvisí s celým problémem organisace obrany, t. j. na otázku organisace a provádění průzkumu obranných pásem v hloubce, která budou v polních podmínkách připravována pro obsazení vojsky v průběhu obranných bojů nebo operací.

Všeobecné zásady

Je všeobecně známo, že hodnota obrany stoupá, je-li dána možnost včasného průzkumu terénu a tím správného využití jeho vlastností pro vhodné použití bojových prostředků a uskutečnění potřebného manévru. Na základě provedeného průzkumu nutno terén po ženijní stránce, dovozuje-li to čas a situace, upravit tak, aby poskytoval možnost obrany proti všem, i nejnovějším bojovým prostředkům.

K průzkumu obranných pásem v hloubce může dojít za různých bojových a taktických situací. Dochází k němu v průběhu neúspěšných obranných bojů na předcházejících pásmech, při plánovaném odchodu vojsk na nové postavení k šetření vlastních sil a k vyčerpání nepřítele nebo při ustálení fronty, jsou-li očekávány nepřátelské útočné akce většího rozsahu.

Průzkum obranných pásem je důležitá a velmi odpovědná činnost. Proto ten, kdo průzkum provádí, je povinen, dříve než přistoupí k provádění průzkumu, ujasnit si podstatu úkolu a vžít se do situace jednotky, pro kterou průzkum provádí. Dále je nutno si ujasnit a zhodnotit význam pásma nebo úseku obrany, jehož průzkum má být proveden, s hlediska celkového pojetí obrany. Je povinen včas se seznámit s terénem a uvědomit si jeho vlastnosti po stránce taktické, i s hlediska ženijního budování a vzhledem k tomu řešit potřebu a druh objektů.

Průzkum obranných pásem vyžaduje od velitelů, kteří ho provádějí, zvláštní zkušenosti. Ty lze získat jen praxí a důkladnou znalostí taktických zásad organisace obrany. Při jeho provádění je nutno mít dostatek představivosti o možných variantách bojové situace, která v boji může vzniknout, a podle toho řešit jednotlivá obranná opatření.

Průzkum obrany je tvůrčí práce a bez představivosti není možno tvořit. Pro průzkum obrany není možno stanovit šablony, protože každý má své charakteristické celky a zvláštnosti vyžadující vždy jiné řešení.

Ten, kdo průzkum provádí, musí terén cítit a obranu řešit s hlediska možnosti plnění obranných úkolů, vzhledem k možné činnosti nepřítele.

Průzkum obranných pásem v taktické hloubce (hlavního a druhého pásma obrany) a jejich budování provádějí zpravidla velitelé a štáby jednotek sborů prvního sledu armády, které je obsazují a brání (nebyly-li již předem prozkoumány a vybudovány).

Jinak tomu bude při průzkumu a budování předem připravovaných obranných pásem v operační hloubce. Příprava ženijních prací a příprava manévru armády v obraně bude prováděna zpravidla do větší hloubky, než je hloubka obranné sestavy vojsk. Obranná pásma armády se budují po ženijní stránce nejen pro jednotky, které armáda má, ale i pro ty, které mohou být manévrem z jiných prostorů v průběhu operace přivedeny (na př. od sousedních armád, ze zálohy frontu, stažením sil z předcházejících pásem). Průzkum těchto pásem se bude provádět za podmínek, kdy se na nich ještě nebojuje, tedy mimo dotyk s nepřítelem. Průzkum nebudou zpravidla provádět velitelé, kteří je budou svými jednotkami obsazovat, protože buď nejsou ještě přítomni nebo plní jiný bojový úkol, a konečně bude záviset na vývoji situace, která jednotka je během bojů obsadí.

Bude proto úkolem vyšších velitelů (velitele armády nebo i frontu), aby k průzkumu předvídaných obranných pásem vytvořil zvláštní průzkumné skupiny. Tato pásma budou budovat zvláště k tomu účelu určené jednotky vybavené stroji (zákopovými pluhy, korečkovými hlubidly a p.) často za pomoci civilního obyvatelstva. Plány obranných pásem se zpracovávají na základě materiálu získaného průzkumem.

Na důležitých operačních směrech se připravují obranná pásma v hloubce tak, aby mohla plnit po obsazení vojsky funkci hlavního pásma obrany, pronikne-li k nim nepřítel. Proto se určuje již předem podle zámyslu vedení obranné operace, pro jakou jednotku mají být jednotlivá obranná pásma v hloubce připravena, a vzhledem k tomu se provádí i jejich průzkum.

Poněvadž není možno do všech podrobností předvídat průběh boje vyplývající ze zámyslu nepřítele, a dále vzhledem na omezený počet sil v obraně (u armády v obraně se často mění její složení, početní stavy i sestava), je třeba, aby vyšší velitel připravil pro různé varianty na důležitých směrech hluboko členěná obranná pásma, jejichž rozsah budování bude závislý na čase a na prostředcích, které jsou k dispozici. Bude proto často nutné provádět současně průzkum na několika operačních směrech.

Organisace a počet průzkumných skupin

Organisace a počet průzkumných skupin mohou být různé. Budou záviset na tom, kde a za jaké situace se průzkum provádí, o jaký druh obranného pásma jde, a konečně, pro jaký stupeň jednotky se průzkum provádí.

Jde-li o průzkum obranného pásma poblíž rozmístěných jednotek, kterými se předvídá toto pásmo v průběhu boje obsadit, bude výhodné vytvořit průzkumné skupiny ze štábů a velitelů těchto jednotek. To bude zpravidla při průzkumu druhého pásma obrany, které připravuje armádní sbor svým druhým sledem. Jeho průzkum nařizuje velitel sboru. Může tomu tak být i při průzkumu třetího (týlového) pásma armády, má-li

armáda vytvořen druhý sled nebo alespoň zálohu a ta nemá jiné, nálehavější úkoly. Dále v hloubce budou obvykle průzkum provádět zvlášť k tomu účelu organizované, často i speciální jen pro tyto úkoly určené průzkumné skupiny.

Co se týká druhu zamyšleného budování obranných pásem, bude poněkud jiné složení průzkumných skupin pro průzkum obrany budované v polních podmínkách, než při průzkumu opevněného rajonu. V druhém případě budou průzkum provádět zpravidla speciální průzkumné skupiny, v kterých budou zvlášť školení technici, s potřebným pomocným personálem, jako jsou kreslíči, rýsovači, písaři k pořizování potřebných dokumentů, pomocní pracovníci pro vytyčování, a které budou vybaveny potřebným speciálním technickým materiálem pro práci.

Podívejme se nyní na možné složení průzkumných skupin k provedení průzkumu obranného pásma budovaného v polních podmínkách pro armádní sbor, jehož štáb ani jednotky nejsou k dispozici. Průzkum organizuje armáda nebo front. Rozhodnutí pro obranu sboru zpracuje podle mapy štáb armády (frontu) a schválí velitel armády (frontu). Ze svého štábu a štábů jednotek druhých sledů, záloh a p., pokud neplní důležitý bojový úkol, určí velitel armády (frontu) potřebný počet důstojníků a pomocného personálu k vytvoření průzkumných skupin pro sbor, divise, pluky a prapory.

Velitelem sborové průzkumné skupiny bude velitelem armády určený vševojskový důstojník, zpravidla ze štábu armády, způsobilý řešit úkoly velitele sboru. K ruce může mít jednoho důstojníka ze štábu dělostřelectva a ženijního vojska armády k řízení otázek obrany s hlediska dělostřelectva a ženijního vojska. Na zpracování dokumentů bude potřebovat alespoň jednoho kreslíče, písaře a pro práce v terénu dva až čtyři pomocné pracovníky pro vytyčování.

Pro každou divisi bude průzkum provádět skupina ve složení: jeden vševojskový důstojník, schopný řešit úkoly organizace obrany divise (obvykle zástupce velitele některé divise) s důstojníkem ze štábu dělostřelectva a ženijního vojska, s kresličem a 2 až 4 pomocnými pracovníky pro vytyčování.

Za každý pěší pluk, pro který se průzkum provádí, bude nutno určit jednoho důstojníka schopného řešit úkoly organizace obrany pluku (zástupce velitele pluku) se dvěma pomocnými pracovníky.

Pro pěší prapor bude nutno určit k průzkumu po jednom důstojníkovi schopném řešit organizaci obrany praporu (zástupce velitele praporu) se dvěma pomocnými pracovníky pro vytyčování.

Při dostatku času může jedna průzkumná skupina zpracovat několik praporek rajonů obrany, čímž se celková potřeba osob k provedení průzkumu sníží.

Celkem bude třeba pro průzkum obranného pásma předvídaného k obsazení dvěma divisemi armádního sboru asi 35 důstojníků a 60 až 65 pomocných pracovníků (kresličů, písařů a pomocných pracovníků pro vytyčování). Kromě toho bude třeba skupiny vybavit podle konkrétní situace potřebným počtem dopravních vozidel a personálem pro zásobování. Není-li k provedení průzkumu dostatek velitelů, mohou se průzkumné skupiny redukovat, což se pak odrazí v délce času pro průzkum.

Každá skupina musí být vybavena nutnými měřickými a kreslicími pomůckami, jako jsou měřický stolek, kompas, dalekohled, dálkoměr, mapy potřebného měřítka, psací a kreslicí potřeby.

Jak ukázaly zkušenosti z války, je výhodné, ba nutné, aby se průzkumu obrany zúčastnili též zástupci pracovních jednotek, které budou obranu budovat. Má to velkou výhodu v tom, že jsou na místě současně s prováděným průzkumem informováni o potřebě i o podrobnostech požadovaných prací, které často nebude možno ani dobře vytyčit, ani zachytit v písemných dokumentech. Získá se tím čas jak pro jednotku, která má obranu budovat, tak pro toho, kdo průzkum prováděl, protože nemusí znovu seznamovat s výsledkem průzkumu toho, kdo bude práce při budování řídit.

Pro provedení celkového průzkumu a zpracování dokumentů z něho vyplývajících je třeba při uvedeném složení skupin asi 3 dní času. V zimě a v horách se práce prodlužuje jedenapůlkrát až dvakrát. Nepříznivé povětrnostní podmínky (mlha, déšť, vánice) mohou mít vliv na průběh a délku provádění průzkumu. Při silně omezené viditelnosti (300 až 400 m) je neúčelné provádět průzkum v terénu. V tom případě je účelnější využít času na přípravné práce nebo na zpracování výsledků již provedeného průzkumu. Samo sebou se rozumí, že čas stanovený pro průzkum bude závislý i na celkové bojové situaci a na požadovaném rozsahu průzkumu. Podle toho může být doba pro průzkum i kratší.

Organisace a postup práce při provádění průzkumu

Velitel armády (frontu), který organisuje provedení průzkumu obranných pásem, vydá po důkladném studiu situace na mapě ve smyslu pojetého zámyslu vedení obranné operace velitelům průzkumných skupin krátké směrnice pro provedení průzkumu.

Směrnice budou zpravidla obsahovat:

- kdo a pro jakou jednotku průzkum provede,
- v kterém pásmu s udáním hranic vpravo a vlevo,
- směry, na které klade důraz při budování obrany,
- dobu stanovenou pro průzkum,
- kdy, v jaké formě a v kolika exemplářích předložit dokumenty o výsledku průzkumu,
- složení a počet průzkumných skupin a jejich materiální vybavení.

Velitel každé průzkumné skupiny dostane ve štábu armády (frontu) mapu 1:200 000 nebo 1:50 000, v níž bude zakreslen hrubý průběh předního okraje jednotlivých obranných postavení, hranice obranného pásma (úseku) příslušné jednotky a po případě i některé další údaje taktického řešení úkolu.

Před odchodem do určeného prostoru prostudují velitelé průzkumných skupin s přidělenými důstojníky svůj úkol a podle potřeby požádají o vysvětlení těch otázek, které jim nejsou zcela jasné.

Po příjezdu do určeného prostoru se skupiny ubytují a orientují v terénu.

Velitel sborové průzkumné skupiny provede v terénu nejprve povšechný průzkum tak zvaných „sborových opatření“, t. j. východiště a směrů předvídaných sborových protiútoků, prostorů vyhrazených pro sborovou dělostřeleckou skupinu a pro sborový protitankový rajon, pro předvídané zásahy sborové protitankové zálohy a umístění VP a VS sboru.

Obdobně velitelé divisních průzkumných skupin provedou povšechný průzkum divisních opatření, jako jsou východiště a směry divisních proti-

útoků, příčná postavení, nutná s hlediska divise, rozmístění divisního dělostřelectva, záloh, předvídané zásahy divisní protitankové zálohy v souvislosti s opatřeními sborovými.

Také velitelé provádějící průzkum pro pěší pluky a prapory provedou v terénu povšechný průzkum plukovních (praporních) opatření.

Bude výhodné provést tyto práce ještě večer před zahájením podrobného průzkumu a využít co nejvíce denního světla.

Ještě před výjezdem do terénu je nutné, aby si velitelé praporních a plukovních skupin připravili pro práci v terénu podle mapy zvětšený náčrt terénu, v kterém si při průzkumu terénu doplní objekty, jež na mapě nebyly uvedeny. Do tohoto náčrtu pak co nejpřesněji zakreslují výsledky průzkumu (průběh zákopů, palebná postavení zbraní atd.). K provedení povšechného i podrobného průzkumu stanoví velitel každé skupiny jednoduchý plán postupu prací.

Při provádění podrobného průzkumu v terénu je třeba vyjít si před obranné postavení, podívat se na ně ze směru od nepřítele, zjistit tak možnosti přístupu nepřítele k obrannému pásmu a možnosti jeho pozorování a podle toho pak volit přesný průběh předního okraje postavení, umístění zbraní atd. Zároveň bude při obhlídce terénu před obranným pásmem výhodné určit prostory (čáru), kde bude nutno organisovat bojové zajištění a jeho sílu vzhledem k důležitosti směru, který se má přehradit. Je výhodné začít podrobný průzkum na stycích, kde vyřeší zástupci obou sousedních skupin především opatření k zabezpečení styku (styky zákopů, umístění zbraní pro zabezpečení styku palbou, umístění nebo úpravu zátarasů na stycích a p.), aby pak mohli samostatně pokračovat ve své práci.

Obsahem práce velitelů jednotlivých průzkumných skupin bude asi toto:

Velitel provádějící průzkum praporního rajonu provede průzkum a vytyčení průběhu jednotlivých zákopů, spojovacích zákopů, umístění palebných postavení lehkých a těžkých kulometů, protitankových zbraní předvídaných v praporním rajoně, umístění palebných postavení minometné roty, protiletadlové čety, velitelských stanovišť rot, praporů, umístění bojového zajištění, praporního obvaziště, po případě jiných nutných opatření.

Každá průzkumná skupina bude mít zpravidla k ruce album typisovaných obranných objektů, takže bude v terénu určovat přímo typy objektů. V albu bude uvedena i potřeba materiálu a denních výkonů na zřízení jednotlivých typů objektů.

Na základě podrobného průzkumu zakresluje průzkumná skupina všechna tato opatření do náčrtu. K náčrtu zpracuje přílohy vyjadřující potřeby budování délky zákopů, druh a počet palebných postavení, úkrytů, velitelských stanovišť, potřebu stavebního materiálu a počet potřebných denních výkonů jak pěších, tak i ženíjních jednotek, po případě i další údaje, které při průzkumu mohou vyplynout.

Velitelé plukovních průzkumných skupin provedou průzkum prostorů vhodných pro plukovní opatření, t. j. průběh plukovních příček, výchoďště protiútoků, prostory palebných postavení pro plukovní minometnou baterii, rozmístění záloh, zásahy plukovní protitankové zálohy, VS a VP pluku, umístění plukovního obvaziště a p. Zpracují náčrt plukovního úseku s vyjádřením praporních rajonů do rot, s podrobným zakreslením plukovních opatření a vypracují k němu příslušnou legendu.

Velitelé divisních průzkumných skupin provádějí průzkum divisních příček, východišť k protiútokům divisních záloh, umístění palebných postavení divisního dělostřelectva, divisních záloh, VS a VP divise a p. Po průzkumu vypracují co nej přesněji náčrt obrany na mapě do praporečnických rajonů s podrobným zakreslením divisních opatření. Pro jednotlivá palebná postavení dělostřelectva, pro umístění záloh a jejich plánované zásahy, pro divisní protitankový rajon, pro VS a VP a jiné podobné objekty, které nelze podrobně zakreslit do mapy, se pořizují zvláštní náčrtky, které se přiloží k mapě. V legendě se uvede potřeba, počet a druh budování divisních opatření.

Velitel sborové průzkumné skupiny postupuje obdobným způsobem jako velitel divisní skupiny. Řeší však jen sborová opatření v obranném pásmu divisi prvního sledu. Na podkladě náčrtů velitelů divisních, plukovních a praporečnických průzkumných skupin zpracovává náčrt obrany sboru do praporečnických rajonů s legendou vyjadřující potřebu budování zákopů, palebných postavení, úkrytů a jiných opatření v celém pásmu obrany.

Průzkum umístění týlových zařízení (skladů, obvazišť, nemocnic a p.) provádějí zvláštní průzkumné skupiny složené z týlových odborníků.

Takto zpracovaný elaborát výsledků průzkumu předloží v nařízeném počtu exemplářů tomu, kdo nařídil průzkum provést.

Elaborát výsledků průzkumu se bude zpracovávat ve 2 až 3 exemplářích. Jeden, který musí být co nejdříve protokolárně odevzdán pracovní jednotce, která bude obranu budovat, druhý pro velitelství, jež průzkum nařídilo provést, a třetí bude zpravidla určen pro tu jednotku, která obranu podle vývoje situace zaujme.

*

Závěrem chci zdůraznit, že průzkum obranných pásem v hloubce je úkol velmi důležitý a odpovědný, protože hodnota využití takto připravených obranných pásem k boji bude ve značné míře závislá na správnosti a přesnosti provedení průzkumu. Chyby učiněné při provádění průzkumu mohou mít velmi nepříznivý vliv na průběh boje nebo budou muset být pracně odstraňovány vojsky po zaujetí obrany.

Proto by se nemělo při výcviku velitelů a štábů zapomínat na organizaci a provádění takticko-ženižního průzkumu obranných pásem v hloubce, neboť se velitelé a štáby s tímto úkolem v boji často setkávají. S ženižního hlediska bude nyní třeba věnovat pozornost zejména otázkám rychlého budování obranných pásem v hloubce takovým způsobem, aby vojskům skýtalo ochranu před účinky atomových zbraní.

Při provádění průzkumu obranných pásem v hloubce je třeba mít na zřeteli, že nepřítel bude mít vždy velký zájem o zprávy, kde a v jakém rozsahu připravujeme obranná pásma v hloubce. Je proto nutné dbát při provádění tohoto druhu průzkumu náležitě bdělosti a ostražitosti, zvláště při zpracování dokumentů, aby se tyto nedostaly do rukou nepovolaných osob.

Prameny:

1. Překlad pojednání podplukovníka A. P. Gruško „Rekognoskace praporečnického úseku týlových obranných postavení“ (VA KG poř. čís. tisku 377).
2. Překlad pojednání podplukovníka E. Ivanova „Takticko-ženižní průzkum polních obranných postavení“ (VA KG poř. čís. tisku 465).

SOUČINNOST V OTÁZKÁCH TÝLU NA STUPNI VYŠŠÍCH JEDNOTEK

Podplukovník Jaroslav Šolc

Požadavky kladené na velitele a štáby v soudobém boji velmi vzrostly a velení vojskům se stalo složitějším, než tomu bylo dříve.

Soudobého boje se účastní pěchota, dělostřelectvo různého druhu, mechanisované a tankové jednotky, ženijní, chemické a spojovací vojsko. Jejich boj na zemi je podporován mohutným letectvem. V boji je hromadně používáno velikého množství bojové techniky a je spotřebováno značné množství munice, pohonných hmot a mazadel, automobilního a traktorového, tankového, ženijního, spojovacího, chemického, proviantního a jiného materiálu.

Úspěchu v boji mohou dosáhnout vojska jen tehdy, jsou-li včas a nepřetržitě zásobována vším nezbytným ke splnění daných úkolů a ke svému životu a dostává-li se jim potřebné zdravotnické, technické a veterinární péče. Průběh Veliké vlastenecké války jasně prokázal platnost slov soudruha Stalina, že „ani jediný velitel nemůže počítat s úspěchem v boji, není-li tento boj materiálně zabezpečen“.

Týl od okamžiku vydání rozhodnutí velitele musí pracovat v duchu tohoto rozhodnutí a veškerá jeho další činnost musí odpovídat potřebám vojsk v průběhu boje. Všechny složky týlu musí být od toho okamžiku vedeny společným úsilím k materiálně technickému zabezpečení splnění daného úkolu bojujícími vojsky.

Každý úkol, daný velitelem jednotky týlu, a veškerá činnost týlu po něm musí vyvěrat ze skutečné bojové situace. Pružné manévrování týlovými prostředky, zásobami, jakož i udržování nezbytných záloh materiálu k uskutečnění manévru v souladu s vyvíjející se bojovou situací je nezbytným předpokladem úspěšného řízení celé činnosti týlu.

Nelze však správně řídit činnost týlu bez těsné součinnosti náčelníka týlu s náčelníkem štábu, s náčelníky jednotlivých oddělení štábu a veliteli (náčelníky) druhů vojsk a služeb. Všechny tyto složky jsou k vedení boje naprosto nezbytné, vzájemně se svou činností doplňují a podporují. Musí tak činit vždy s plným vědomím, že bez náležité součinnosti všech nelze v boji dosáhnout konečného cíle, t. j. porážky nepřítele.

Neustálá péče o udržení a rozvíjení nepřetržité součinnosti v boji je jedním ze základních znaků stalinského vojenského umění, k němuž soudruh Stalin položil základy v bojích o Caricyn v období zahraniční intervence.

Proto také Polní řád stanoví, že velitelé (náčelníci) druhů vojsk, náčelník týlu a náčelníci služeb jsou povinni informovat náčelníka štábu o všech hlavních nařízeních a opatřeních, která zamýšlejí provést, aby zabezpečili rozhodnutí velitele.

Štáby velitelů (náčelníků) druhů vojsk a náčelníka týlu musí tedy pracovat v plné součinnosti s vševojskovým štábem. Tyto štáby jsou povinny neustále zpravovat vševojskový štáb o opatřeních jimi podnikaných a o nařízeních připravovaných k zabezpečení rozhodnutí velitele.

Velitelé (náčelníci) druhů vojsk a služeb jsou povinni zpracovávat své příspěvky do týlového rozkazu (každý podle své odbornosti), předkládat štábu týlu zprávy o materiálním zabezpečení a o potřebách své

jednotky a žádanky o přísun a odsun materiálu, a konečně organisovat ochranu a obranu svých týlových zařízení.

Všechny služby, které nejsou svou činností přímo spojeny s činností jednotlivých druhů vojsk, jsou podřízeny náčelníkovi týlu. Služby, provádějící odborné materiální zabezpečení jednotlivých druhů vojsk, jsou řízeny ve své činnosti příslušnými veliteli (náčelníky) druhů vojsk, avšak všechny služby bez výhrad podléhají náčelníku týlu v otázkách celkové organisace týlu, přísunu, odsunu, ochrany a obrany týlu. Tato skutečnost je také naprosto jasně vyjádřena v návrhu předpisu Sovětské armády „Organisace a činnost týlu armády“ (viz též služební pomůcka Pom-týl-1, str. 80), kde je stanoveno:

„Náčelník týlu má v mezích své působnosti a svých povinností právo vydávat rozkazy, které musí plnit všechny druhy vojsk a služeb a rovněž velitelé a náčelníci podřízených vyšších jednotek, útvarů a ústavů.“

Z toho, co bylo uvedeno, vyplývá, že bojový úkol jednotky, rozhodnutí velitele, jeho pokyny vydané před rozhodnutím, po rozhodnutí a za boje, týlový rozkaz nadřízené vyšší jednotky a rozkazy (nařízení, směrnice, pokyny) nadřízených velitelů (náčelníků) druhů vojsk a služeb, jakož i stav týlu dotčené jednotky jsou podkladem pro uskutečňování součinnosti v otázkách organisace týlu a materiálně technického zabezpečení mezi týlem a veliteli (náčelníky) druhů vojsk, mezi týlem a operačním štábem jednotky a uvnitř týlu, t. j. mezi náčelníky služeb.

Druhy a základní podmínky provádění součinnosti

Součinnost může být různého druhu, a to

- mezi jednotkami a mezi druhy vojsk,
- taktická a operační,
- mezi druhy vojsk a týlem, štábem a týlem a uvnitř týlu (dále je budu nazývat „součinností týlovou“).

Tato součinnost však je vždy neodlučitelnou částí prvních dvou a organicky s nimi nutně souvisí, neboť právě ona zabezpečuje reálnou a dané situaci odpovídající organisaci týlu a materiálně technické zabezpečení splnění úkolu.

Organisátorem součinnosti mezi týlem a operačním štábem a mezi týlem a veliteli (náčelníky) druhů vojsk se strany týlu je náčelník týlu, který organisuje činnost týlu v souhlase s rozhodnutím velitele, s týlovým rozkazem nadřízeného a s vývojem bojové situace. On usměrňuje dále činnost velitelů (náčelníků) druhů vojsk a služeb v otázkách materiálně technického zabezpečení boje.

S hlediska materiálně technického zabezpečení boje, odpovídá za organisování a neustálé udržování součinnosti s týlem operační štáb a štáby druhů vojsk s jejich náčelníky v čele. Jedině tento způsob organisace a uskutečňování součinnosti může být zárukou, že materiálně technické zabezpečení bude vždy prováděno v naprostém souladu se skutečnými potřebami odpovídajícími dané bojové situaci, že nebude jen formální a nereálné.

Jednou z hlavních podmínek k zabezpečení neustálé součinnosti v přípravném období i za boje je nepřetržité spojení mezi týlem, štábem a veliteli (náčelníky) druhů vojsk. Může být uskutečněn různými druhy pojití (telefon, radio, spojky), ale nejlepším způsobem je využití osobního styku náčelníkem týlu, náčelníky služeb a vysílanými odpovědnými styč-

nými důstojníky týlu na místa, kde to vyžaduje situace. Tento způsob dává zpravidla všem účastníkům nejlepší podmínky pro dokonalé vyjasnění všech otázek, které v rámci součinnosti nutno vyřešit, a to ve všech obdobích bojové činnosti.

Při osobním styku lze si vzájemným rozhovorem mnohé otázky plně vyjasnit a rychle dospět k usměrnění činnosti jednotlivých složek. O závažných rozhodnutích a ujednáních lze po ukončení součinnostního rozhovoru učinit potřebný zápis.

Písemný styk mezi složkami je třeba omezit jen na závažné otázky nebo na řešení takových případů, pro něž je písemný způsob předepsán nebo předem ujednán.

Ústní jednání (přímá i vedená pomocí technických pojítek) mají však být vždy stručně písemně zachycena v polním bloku nebo na mapě, a to podle potřeby s uvedením místa, času a jména funkcionáře, s nímž byla věc projednána.

Vnější konkrétním způsobem vyjádření této součinnosti jsou jednak dva hlavní týlové dokumenty, a to týlový rozkaz a plán organizace týlu a materiálně technického zabezpečení, jednak některé pomocné dokumenty, jako týlová souhrnná hlášení, plán týlového průzkumu, plán ochrany a obrany týlu, plán regulace, plán přísunů, přehled potřeby a zabezpečení, údaje v týlové situační mapě (v pracovních mapách jednotlivých týlových funkcionářů), žádanky různého druhu a p.

V přípravném období bude častým zjevem, že všechny důležité otázky týkající se materiálně technického zabezpečení nastávajícího boje budou projednány příslušnými funkcionáři na druhém velitelském sledu, kde budou pro to nejvýhodnější podmínky. Bude však i v tomto období řada případů, kdy mnohé podklady pro práci týlu a naopak pro práci operačního štábu a štábu velitelů (náčelníků) druhů vojsk musí být vzájemnou součinností jednotlivých funkcionářů vyřešeny přímo na velitelském stanovišti, a to proto, že jejich výsledků musí být nezbytně využito mnohdy již k sestavení informačních zpráv.

Za boje nebo ve všech případech, kdy bude méně času, může naopak zase velmi často dojít k situacím, že základní otázky součinnosti budou projednány náčelníkem týlu nebo jeho zástupcem jen na velitelském stanovišti nebo dokonce i na velitelské pozorovatelně.

Proto má v boji s hlediska rychlého a úspěšného provádění součinnosti s týlem velký význam i způsob umístění druhých velitelských sledů.

Zkušenosti z Veliké vlastenecké války ukazují, že druhé velitelské sledy je výhodné rozmisťovat asi takto:

- u pěších pluků prvního sledu: v prostoru plukovních skladů, t. j. v přípravném období k útoku ve vzdálenosti do 6 km, v obraně do 10 km od fronty;
- u divisí prvního sledu: v prostoru divisních skladů, t. j. v přípravném období k útoku ve vzdálenosti asi 9 až 10 km a v obraně ve vzdálenosti asi 15 až 20 km od fronty;
- u armádních sborů prvního sledu: v přípravném období k útoku ve vzdálenosti 7 až 10 km a v obraně 14 až 20 km od fronty;
- u vševojskové armády: v přípravném období útočné operace ve vzdálenosti 20 až 30 km a v obranné operaci 30 až 40 km od fronty.

Bylo-li pro nedostatek linkového materiálu nutno používat ve značném rozsahu spojek nebo styčných důstojníků na dopravních prostředcích (motocyklech, osobních autech), volila se, jak ukazují zkušenosti

z Veliké vlastenecké války, vzdálenost druhého velitelského sledu od velitelského stanoviště tak, aby překonání této vzdálenosti netrvalo na stupni armádního sboru déle než 15 až 20 minut a na stupni armády déle než $\frac{1}{2}$ až 1 hodinu jízdy.

V prostorech soustředění (ve vyčkávacích prostorech) se rozmisťoval druhý velitelský sled co nejbližší velitelskému stanovišti nebo společně s ním v jednom místě.

Za útočného pochodu, v boji a za pronásledování dlel zpravidla náčelník týlu s nutným počtem spojek a podle potřeby i s jedním nebo dvěma důstojníky svého štábu u operačního štábu; štáb týlu (organisačně plánovací oddělení) s náčelníky služeb býval v čele sledu (proudu) jádra týlových prostředků.

Bylo-li v průběhu boje nutno ponechat k usnadnění velení a ovládání týlových útvarů a útavů druhý velitelský sled na větší vzdálenost od velitelského stanoviště, osvědčovalo se vysílání odpovědných řídicích funkcionářů týlu k jednotkám na směr hlavního úderu nebo tam, kde to situace vyžadovala. Ti pak podle potřeby přímo na místě řešili naléhavé otázky součinnosti.

Na stupni vševojskové armády bylo s výhodou používáno k zabezpečení nepřetržité součinnosti se štábem armády a s veliteli (náčelníky) druhů vojsk t. zv. „operační skupiny štábu týlu“, vytvořené z potřebného počtu důstojníků štábu týlu, z náčelníka zdravotnické služby, silniční služby a podle potřeby i z náčelníků jiných, v dané situaci důležitých služeb. Této skupině bylo zpravidla vyhrazeno místo přímo v prostoru velitelského stanoviště nebo se rozmisťovala zcela blízko něho. K rychlému uskutečnění materiálně technického zabezpečení vojsk v dané situaci disponovala taková „operační skupina štábu týlu“ nebo i jednotliví funkcionáři týlu potřebnými materiálními prostředky, na př. pohyblivou zálohou munice, PHM, léčebnými ústavy, odsunovými, dílenskými prostředky a p.

Obsah součinnosti

Obsah součinnosti a její rozsah nebude vždy stejný, a to proto, že musí plně odpovídat úkolu jednotky, celkové bojové i materiální situaci a rozhodnutí velitele. Přesto však lze předem určit řadu otázek, které v širším nebo užším měřítku budou zpravidla předmětem týlové součinnosti vnější a vnitřní.

Při vnější součinnosti jde o otázky součinnosti

- mezi náčelníkem týlu a náčelníkem štábu,
- mezi náčelníkem týlu (náčelníkem štábu týlu) a veliteli (náčelníky) druhů vojsk,
- mezi štábem týlu (organisačně plánovacím oddělením) a vševojskovým štábem,
- mezi týlem vlastním a týlem jednotky (útvaru), do jejíhož dosavadního prostoru nová jednotka přichází, aby ho buď převzala (na př. vystřídání jednotek), nebo ho částečně pro svoji potřebu využívala (na př. umístění mechanisované divise ve vyčkávacím prostoru jako druhý sled armádního sboru),
- mezi týlem vlastním a týlem jednotek, jejichž bojové použití v útočném pásmu vlastní jednotky je nadřazeným velitelem předvídáno (na

př. zasazení mechanisované divise v útočném pásmu pěších divisí; zasazení armádní rychlé skupiny, postup vševojskových vyšších jednotek druhého sledu armády útočným pásmem sboru, použití vševojskových vyšších jednotek k provedení protiúderu v obranné operaci armády a p.).

Při vnitřní součinnosti jde o vyřešení otázek součinnosti mezi náčelníky služeb.

Hlavní otázky, které musí být předmětem součinnosti mezi náčelníkem štábu a náčelníkem týlu, jsou v podstatě dány základními předpisy Oper-I-1 a Týl-I-1.

Náčelník štábu musí včas uvědomovat náčelníka týlu o všech změnách v bojové situaci, o zámyslu a rozhodnutí velitele (jestliže je ovšem z vážných důvodů velitel neoznámí náčelníkovi týlu sám), o místě a době, kdy velitel bude vydávat svoje rozhodnutí, o všech hlavních bojových nařízeních, o změnách v sestavě vojsk, o jejich úkolech, o opatřeních k udržení pořádku v týlovém prostoru a k jeho ochraně a obraně (na př. vytvoření protivýsadkové zálohy, její umístění a úkoly, způsob likvidace nepřítele, který pronikl do týlu, jakým způsobem bude realizován požadavek náčelníka týlu na letectvo, o přezkoušení opatření k maskování týlových útvarů a ústavů a p.), jak bude splněn požadavek náčelníka týlu na přidělení pracovních sil ke zvládnutí nutných prací v týlu, jakým způsobem bude v jednotlivých obdobích bojové činnosti zabezpečeno spojení s týlem, jakož i o všech ostatních nařízeních a opatřeních majících i sebezmenší vztah k dosavadní nebo předvídané organizaci a činnosti týlu.

Náčelník týlu naopak podává náčelníkovi štábu soustavné a přehledné informace o stavu týlu, o jeho činnosti, o jeho potřebách a požadavcích na velitele, na štáb a na velitele (náčelníky) druhů vojsk, směřujících k zlepšení jeho práce a celkového stavu materiálního zabezpečení, o vydání základních nařízení pro činnost týlu nadřízeným velitelem, vlastním velitelem (nejsou-li již náčelníkovi štábu známa), informace o všech změnách v organizaci a činnosti týlu (o provedení těch, které byly plánovány, jakož i těch, které bylo nutno provést se zřetelem na vývoj situace, aniž byly předvídaný).

Součinnost mezi těmito dvěma funkcionáři velitelství vyšší jednotky musí být udržována soustavně v takovém rozsahu, aby její výsledek v každém okamžiku zabezpečoval:

- náčelníkovi štábu: podat veliteli své návrhy a připomínky k organizaci týlu, navrhované náčelníkem týlu v informační zprávě pro nastávající boj a řešit otázky taktické (návrh na rozhodnutí) v těsné spojitosti s materiálně technickou situací;
- náčelníkovi týlu: pružné a tvůrčí řízení týlu v úplném souladu s vývojem bojové situace a v intencích zámyslu a rozhodnutí velitele.

Bylo by nejenom chybné, ale i škodlivé, kdyby se jednotliví velitelé (náčelníci) druhů vojsk domnívali, že k zabezpečení součinnosti s týlem stačí prostě náčelníkovi týlu poslat „objednávku“ ve formě žádanky s údaji o množství materiálu, o jeho váze, o místu odběru a o místu jeho výdeje, o době provedení, po případě o počtu aut k tomu potřebných. Náčelník týlu není jen pouhým „dopravním orgánem“ a týl jako celek není a nemůže být, má-li správně plnit všechny úkoly materiálního zabezpečení boje, jen „zasílatelským podnikem“.

Kdekoli se takové názory u některých vyšších jednotek Sovětské armády za Veliké vlastenecké války objevily a byly uplatňovány v praxi, vždy to vedlo k tržštění sil a prostředků týlu a k jejich ne hospodárnému využití.

Příkladem správného chápání významu součinnosti a jejího dobrého uskutečňování v praxi, může být běloruská útočná operace provedená v létě roku 1944, při níž sovětská vojska urazila více než 500 km při středním denním tempu 25 až 30 km. Při plánování soustředění zásob munice bylo počítáno, že v období průlomu hlavního obranného pásma nepřítele bude z plánované spotřeby munice největší spotřeba min, ručních granátů, munice kanonové a houfnicové. Základními dokumenty pro plánování soustředění zásob v přípravném období byly plány přísunu munice vyšším jednotkám (až do divisí) a plány předvídané potřeby munice pro vlastní boj, sestavovány vždy na pětidenní období operace. Oddělení dělostřeleckého zásobování frontu připravilo pro štáb týlu frontu přesné výpočty (tabulky) pro každou vyšší jednotku s údaji o složení palebného průměru (ráž, druh, munice a její váha) munice u vojsk, údaje o celkové potřebě munice a zároveň, jaké množství může být nebo má být přisunuto, odkud a jakými prostředky.

Všechny tyto údaje byly uvedeny jak v palebných průměrech, tak i v tunách. Na základě tohoto požadavku mohl potom štáb týlu frontu sestavit příslušnou část svého plánu přísunu s uvedením druhů dopravních prostředků i doby přísunu munice vojskům. Takto sestavený plán přísunu štáb týlu frontu dal zpět na vědomí oddělení dělostřeleckého zásobování frontu, s nímž byl v neustálém styku, aby bylo soustavně kontrolováno plnění plánu přísunu a byly prováděny nutné změny v tomto plánu podle vývoje situace.

Tento způsob součinnosti mezi náčelníkem dělostřeleckého zásobování a týlem, použitý dále důsledně na všech nižších velitelských stupních až do pluků vto, zajistil pravidelný a vždy včas uskutečňovaný přísun munice po celou dobu této významné operace.

Tím však nebyla a ani nemůže být vyčerpána celá obsahová náplň součinnosti mezi náčelníkem týlu a náčelníkem dělostřeleckého zásobování. Mezi těmito funkcionáři bude třeba konkrétně řešit a navzájem si plně objasnit i řadu jiných důležitých otázek, jako na př. otázky o místech, která v týlovém prostoru příslušné nebo podřízené jednotky (útvaru) nutno se zřetelem na prostory palebných postavení vyhradit pro dělostřelecké sklady dělostřeleckých skupin, útvarů nebo dělostřeleckých vyšších jednotek, jakož i hlavní údaje o jejich předvídaném přemístění (pravděpodobné prostory pro umístění většiny dělostřelectva a přibližnou dobu jejich zaujetí v průběhu boje). Stejně důležité je vyřešit včasný odsun poškozeného nepotřebného a ukořistěného dělostřeleckého materiálu, jakož i otázky řešící ochranu a obranu dělostřeleckých skladů a dilenských prostředků, které musí být vždy pevně zakotveny v celkovém systému ochrany a obrany týlu, zpracovaném štábem týlu. Jak se nedostatek součinnosti v tomto směru může nepříznivě na činnosti týlu projevit, o tom svědčí tento příklad z Veliké vlastenecké války:

5. července 1942 bylo při kontrole dělostřeleckého skladu číslo 118 jedné vyšší jednotky, umístěného na železniční stanici Tišanka, nalezeno 50 vagonů ukořistěné munice. Na otázku, proč tam tato munice dosud je, řekl náčelník skladu: „Munici je nutno odsunout do týlu. Já sám však v této otázce nemohu rozhodovat. To je věc náčelníka dělostřelec-

kého zásobování.“ Náčelník dělostřeleckého zásobování řešil tuto věc obdobným způsobem; pokládal to za věc náčelníka týlu, který však o celé situaci informován nebyl. A jaký byl výsledek? O dva dny později bylo těchto 50 vagonů zničeno náletem nepřátelského letectva. Stanice Tišanka byla velmi těžce poškozena a delší dobu vyřazena z provozu. Nedostatek součinnosti byl v tom, že náčelník dělostřeleckého zásobování předložil štábu týlu jen všeobecný požadavek na odsun a pokládal svůj úkol za splněný, místo aby si neustálým stykem se štábem týlu ověřoval a bedlivě sledoval, co se s tímto materiálem děje, zda je již k odsunu naložen a zda je vůbec již odsunován a při tom, zda je nově přisunovaný materiál vykládán nebo dále vojskům po železnici dopravován. Štáb týlu se dopustil chyby, že jednak nedostatečně kontroloval provedení opatření k maskování tohoto skladu ukořistěné munice s hlediska ochrany a obrany týlu, jednak nekontroloval opatření k rychlému odsunu kořistního materiálu využitím prázdných vlakových souprav vracejících se do týlu.

Tento příklad je však poučný ještě s jiného hlediska. Dokazuje totiž, že skutečně nelze vidět součinnost mezi jednotlivými veliteli (náčelníky) druhů vojsk a náčelníkem týlu jen ve schematické podání žádanky na provedení přísunu nebo odsunu. Dokazuje, že takovou otázku nutno řešit stále v součinnosti od počátku až do konce, že je třeba se neustále v celém průběhu jejího řešení o ní v potřebné šíři navzájem informovat a že není zpravidla vždy možné stanovit přesné hranice, kdy se ta nebo ona otázka stává předmětem řešení jen jedné strany. Právě tyto velmi cenné zkušenosti Sovětské armády si vyžádaly opatření, že náčelníkům dělostřeleckého zásobování bylo uloženo denně informovat náčelníky týlu o celkové spotřebě munice (v palebných průměrech) a o tom, jak jsou hlavní zásoby munice v rámci jednotky rozděleny, aby tak štáb týlu mohl reálně předvídat rozsah příštího přísunu.

Na dalším příkladě ukáží, jak v tomto směru i nejvyšší funkcionáři odpovědní za zásobování Sovětské armády viděli v součinnosti a vzájemném informování jednu ze závažných okolností, podmiňující včasné provedení přísunu munice.

V přípravném období útočné operace stalingradského frontu organizačně plánovací oddělení hlavního velitelství dělostřelectva zpravovalo pravidelně telefonicky (kodem) současně náčelníka dělostřeleckého zásobování frontu a náčelníka rozdělovací stanice tohoto frontu (stanice Urbach) o všech plánovaných transportech munice a ostatních předmětů dělostřeleckého zásobování pro stalingradský front a o jejich situaci na železnicích před příjezdem na železniční úsek frontu. Hlavní velitelství dělostřelectva Sovětské armády oznamovalo současně, kdy a odkud byl odeslán takový železniční transport, kolik má vagonů, a jmenovitě, jakou municí obsahuje, (druh, ráž a počet). Stejným způsobem se vzájemně informovali náčelník dělostřeleckého zásobování frontu s náčelníkem týlu frontu.

Od 5. 12. 1942 dostával tak štáb týlu frontu od náčelníka rozdělovací stanice frontu a od náčelníka dělostřeleckého zásobování frontu denně a včas dlouho před příjezdem transportu s municí do stanice Urbach zprávy o transportech, zaslanych na adresu oddělení dělostřeleckého zásobování stalingradského frontu. Stejného postupu bylo použito i u jednotlivých armád, armádních sborů a vyšších jednotek tohoto frontu.

Tato těsná součinnost orgánů dělostřeleckého zásobování a týlu správně chápána, organizovaná a důsledně prováděná již u hlavního velitelství a uplatňovaná ve stejném rozsahu i u nižších velitelských stupňů zabezpečila:

- včasnou kontrolu přísunu munice a ostatních předmětů dělostřeleckého zásobování v celém průběhu operace,
- neustálou informovanost náčelníka dělostřeleckého zásobování frontu prostřednictvím náčelníka rozdělovací stanice frontu a štábu týlu frontu o místě transportů a jejich obsahu,
- včasné vydání nových nařízení o dalším roztrídění a rozeslání předmětů dělostřeleckého zásobování podle určení,
- včasné sestavení reálných plánů přísunu štábem týlu frontu a jejich rozeslání týlům podřízených armád,
- u armád a vyšších jednotek reálné zpracování plánů přísunu a munice do dělostřeleckých skladů armády, vyšších jednotek a v mnohých případech i přímo do palebných postavení dělostřelectva.

Výsledek těchto opatření se projevil značným zlepšením v přísunu munice na frontu právě v době, kdy vojska stalingradského frontu útočila, kdy spotřeba munice značně vzrostla a kdy se délky přísunových cest podstatně prodloužily.

A konečně, studujeme-li některé poznatky a zkušenosti z vítězných bojů korejské lidové armády, vidíme, jak i tam správně chápána součinnost přinášela dobré výsledky. Tak na příklad v šangaňské operaci byla plynulost dělostřeleckého zásobování zabezpečena jen tím, že náčelníci dělostřeleckého zásobování řešili v součinnosti s týlem zcela podrobně i takové otázky, jako jsou výběr přísunových a odsunových cest (přísun bylo nutno provádět pod silnou palbou nepřátelského dělostřelectva a letectva), způsob dopravy v jednotlivých úsecích přísunu (auty, soumary, skupinami nosičů), výběr kádrů do dopravních skupin (do nich byli vybíráni nejlepší komunisté a mládežníci, kteří svým nadšením strhávali ostatní), síly a prostředky bojového zajištění jak úseků přísunu, tak i zásobovacích oddílů a p.

Studujeme-li blíže obsahovou náplň této „týlové“ součinnosti, zjistíme, že na jedné straně je jejím předmětem řada otázek, společných všem jejím účastníkům, na druhé straně pak to jsou otázky zvláštní, týkající se příslušného druhu vojska, příslušného oddělení štábu nebo příslušné služby.

Takovými společnými otázkami mohou na př. být jednání o prostorech (místech) po rozvinutí skladů, dílenských a jiných zařízení (na př. SPV, odmořovací místa), o době zahájení (ukončení) jejich činnosti a jejich přemístění. Neméně důležitou otázkou, která v podstatě vyplývá z předcházející a je nutným jejím doplňkem, je projednání obsahu, doby a způsobu provádění týlového průzkumu. Nejinak tomu bude při organizování a provádění kořistního průzkumu, sběru, shromažďování a využívání kořisti, na čemž musí mít zájem všechny druhy vojsk a služeb.

Dalším předmětem součinnosti jednání v otázkách materiálně technického zabezpečení budou prostory pro rozmístění týlových jednotek vlastního druhu vojska, stav a způsob jejich materiálního zabezpečení, způsob, síly a prostředky jejich ochrany a obrany, upřesnění požadavků na provedení přísunu a odsunu materiálu (množství, druh a váha materiálu, potřebný počet dopravních prostředků, místo a doba odběru, místo a doba doručení), sledování, jakým způsobem týl tyto po-

žadavky plánuje plnit a zda také včas činí opatření k jejich splnění (na př. včasné odeslání vozidel na místo určení a p.).

V řadě jiných případů to budou opět otázky, jejichž výsledkem bude poskytnutí odborné pomoci druhu vojsk týlu. Tak na př. již při určování prostorů (míst) předvídaných pro rozvinutí týlových jednotek, útvarů a zařízení, jakož i komunikací předvídaných jako přísunové a odsunové cesty, bude třeba řešit otázku jejich včasného odminování ženijním vojskem nebo odmoření chemickým vojskem pro případ, že by je nepřítel zaminoval (zamořil).

Kromě těchto otázek však bude i řada takových, které vyplývají z rázu toho nebo onoho druhu vojska (služby). Tak dalšími otázkami součinnosti mezi týlem a velitelem tankového a mechanisovaného vojska, po případě zástupcem velitele pro technické věci, mohou ještě být:

- přísunové a odsunové cesty, jejich průběh; jsou-li společné i pro ostatní jednotky, pořadí a rozsah jejich používání v jednotlivých obdobích boje;
- možnosti a opatření k šetření týlových prostředků tankových a mechanisovaných jednotek pro boj v operační hloubce obranného systému nepřítel, kdy budou po stránce materiálního zabezpečení odkázány samy na sebe (na př. využitím již rozvinutých vyprošťovacích a dílenských prostředků);
- normy spotřeby tankové munice, munice pro samohybná děla a PHM pro bojová vozidla v jednotlivých obdobích a požadavky na jejich včasný přísun (na př. kolik aut s municí a PHM bude třeba vřadit do prvního sledu týlu, kdy plánovat další přísun ze skladů vlastních nebo nadřízeného a do kterých prostorů nebo míst);
- způsob spojení mezi náčelníkem týlu a zástupcem velitele pro technické věci v přípravném období a za boje.

Tu je třeba zvláště důrazně vyzvednout, že v zájmu nejtěsnější součinnosti mezi náčelníkem týlu a zástupcem velitele pro technické věci je vždy třeba, aby tito dva funkcionáři přednášeli veliteli své informační zprávy ve vzájemné přítomnosti a současně i v přítomnosti náčelníka štábu a aby si všemi prostředky zajistili možnost co nejčastějšího osobního styku i v průběhu boje.

U vyšších jednotek, kde je organizačně stanoven zástupce velitele pro technické věci, je mu přímo podřízen náčelník automobilní a traktorové služby. V tomto případě se rozšiřuje rozsah a náplň uvedených otázek součinnosti

- na odborná nařízení a pokyny (pokud jde o náčelníka týlu, budou to požadavky), pro udržování, opravy, odsuny a náhrady automobilního a traktorového materiálu, podléhajícího přímo náčelníkovi týlu (na př. dopravní prostředky, zdravotnická auta a p.),
- provádění technických opatření ke snížení spotřeby PHM u dopravních i bojových vozidel,
- provádění opatření k zabezpečení nočního provozu motorovými vozidly s použitím zastřených světel nebo bez světel (technické úpravy, vzdálenosti mezi vozidly, rychlost v jednotlivých úsecích používaných cest a p.),
- otázky odborného výcviku řidičů dopravních vozidel.

Tyto otázky je možné projednat buď se zástupcem velitele pro technické věci nebo, a to bude zpravidla výhodnější, přímo s náčelníkem automobilní a traktorové služby.

Mezi týlem a ženijním náčelníkem mohou to dále být otázky, týkající se

- budování, úpravy a udržování přísunových a odsunových cest, příček, jakož i jednotlivých silničních objektů podle požadavků náčelníka týlu, schválených velitelem (stanovení sil a prostředků, lhůty k provedení úkolů a p.),
- zaminování přísunových i odsunových cest ve vlastním týlovém prostoru a způsob jejich používání (na př. v obraně),
- maskování míst na přísunových a odsunových cestách, které je vidět z nepřátelských pozorovatelů,
- při přechodu vodního toku zpracování tabulky přepravy (množství, druh, váha materiálu a týlových zařízení, která nutno přepravit; vyčkávací a výchozí prostory před přepravištěm, způsob a čas jejich zaujetí, pořadí a způsob jejich přepravy atd.),
- doby a způsob odevzdání mostových přepravišť a regulace na nich do péče týlu,
- zdravotnického zabezpečení přepravišť (počet, síly a prostředky obvazišť, hlavní úkoly, dosažení pohotovosti),
- průzkumu a úpravy zdrojů pitné a užitkové vody,
- ženijní výpomoci v týlu (druh, stupeň, materiál, personál), při budování obrany důležitých týlových zařízení a při výcviku příslušníků týlu v některých ženijních pracích.

Mezi týlem a chemickým náčelníkem bude nutno projednat ještě na př.

- přípravu a rozvinutí odmořovacích míst pro odmořování osob, zvířat a materiálu zasaženého bojovými chemickými látkami (zvláštními bojovými prostředky) a vybavení těchto míst potřebnou zálohou výstroje,
- způsoby vyhlášení chemického poplachu (kým budou dána znamení o začátku a o ukončení) a činnost vojsk při takovém poplachu a po něm,
- způsob a dobu provádění instruktáže a výcviku všech týlových příslušníků k ochraně a obraně osob, zvířat a proviantu a všeho ostatního materiálu před účinky nových bojových chemických látek a zvláštních bojových prostředků užívaných nepřítelem.

S náčelníkem spojení, a to v soulase s rozhodnutím velitele a pokyny náčelníka štábu o zabezpečení spojení s týlem, bude třeba podrobně řešit

- rozmístění a plánovaná místa pro přemístění druhého velitelského sledu a týlových zařízení, s nimiž nutno vybudovat telefonní spojení (na př. se zdravotnickými obvazišti, s dělostřeleckými sklady a p.),
- místo a doba činnosti týlové podací stanice, jakož i její vybavení potřebným počtem spojek (motocyklistů, cyklistů a p.),
- způsob odesílání nařízení a hlášení, jakož i opatření zabezpečující včasnost jejich dodání,
- jak bude možno použít velitelské spojovací sítě k dodávání důležitých týlových hlášení (rozkazů),

— opatření k zabezpečení utajení hovorů vedených pomocí technických pojítek (stanovení čísel funkcí náčelníků služeb, volacích znaků a významů radiových signálů) a p.

U všech vyšších jednotek, kde nebude organizačně stanoven politický zástupce náčelníka týlu, musí být náčelník týlu stále v těsném styku se zástupcem velitele jednotky pro politické věci, a to:

- v otázkách politické výchovy všech příslušníků týlu,
- v otázkách politického zabezpečení úspěšného plnění úkolů týlu,
- v otázkách výchovy všech příslušníků jednotky v hospodárném zacházení s materiálem a s jeho využíváním jak pro život, tak i pro boj,
- v otázkách péče o neustálé zlepšování materiálních podmínek všech příslušníků jednotky,
- v otázkách přísunu, ukládání, evidence a rozdělování politicko-osvětového materiálu.

Součinnost uvnitř štábu týlu. Na práci štábu týlu (organizačně plánovacího oddělení) v mnohých případech závisí úspěšné řízení celé činnosti týlu. Štáb týlu připravuje náčelníkovi týlu podklady pro jeho rozkazy a nařízení k uskutečňování materiálního zabezpečení boje, usměrňuje a uvádí v soulad práci jednotlivých služeb, vyžaduje od nich různé a včasné plnění rozkazů a nařízení, vydaných velitelem a náčelníkem týlu, jakož i včasné podávání potřebných hlášení o jejich splnění. Zároveň však je štáb týlu povinen včas informovat tyto náčelníky o vývoji situace a nadřízené štáby, jakož i operační štáb své jednotky o organizaci vlastního týlu a o stavu materiálního zabezpečení vojsk. Jedině tento způsob práce štábu týlu dává záruku, že operační štáb může plnit jednu ze základních svých povinností, t. j. „prověřovat materiální a technické zabezpečení vojsk“ (Řád polní služby Sovětské armády, čl. 108).

Ve štábu týlu musí jednotliví náčelníci služeb vždy a včas nalézt všechny potřebné informace a zprávy o úkolech, o skutečné činnosti a rozmístění vlastních vojsk, o činnosti nepřítele a p. To je ovšem možné jen tehdy, jestliže operační štáb včas a soustavně dodává štábu týlu všechny nutné a důležité zprávy o stavu vojsk, rázu budoucí činnosti a o změnách v situaci.

I tu, mezi štábem týlu a štábem operačním může být rozsah a náplň součinnosti se zřetelem k úkolu, k celkovým bojovým podmínkám a k situacím, jakož i k celkovému stavu týlu různý.

Všeobecně však mohou být předmětem součinnosti z jedné anebo druhé strany otázky:

s operačním oddělením:

- průběh a změny v taktické a týlové situaci,
- rozmístění vlastních vojsk a rozmístění hlavních týlových prostředků,
- místo a doba vydání rozhodnutí velitele,
- seznamy a počty posilových prostředků, doba a místo jejich příchodu do svazku jednotky, prostor jejich rozmístění v sestavě jednotky nebo jejich činnosti, jakož i doba jejich odchodu ze svazku jednotky,
- předvídané přesuny vojsk v týlovém prostoru jednotky a doba jejich provedení,
- časové vymezení uvolnění komunikací v týlu pro přesuny vojsk,
- organizace regulace na komunikacích při přesunech vojsk (prostředky velení, úkoly regulačních orgánů, dosažení jejich pohotovosti, jejich materiální zabezpečení, do jaké míry bude využito týlových regulačních orgánů a p.),

- jak a kde budou umístěny síly a prostředky proti nepřátelským výsadbám (způsob spojení s nimi, jejich hlavní úkoly a způsoby plnění, úprava velení v boji proti výsadbám, jak se týlové útvary a zařízení účastní boje proti výsadbám, opatření k zesílení ochrany týlových štábů a ostatních prostředků, bojové zajištění přísunových a odsunových cest a p.),
- opatření k likvidaci zbytku nepřítele v týlovém prostoru,
- jakých nových druhů zbraní nepřítel používá, jak mohou ohrozit i činnost týlu a jak je třeba organisovat ochranu a obranu týlu proti nim (včasné varování týlu před hrozícím nebezpečím, plánování zásahu bojových jednotek proti nepříteli, který pronikl do týlu, využití terénu těžko dostupného tankům pro rozmístění týlu a p.),
- přidělení potřebných sil a prostředků k uskutečnění nakládacích a vykládacích prací a p.;

se zpravodajským oddělením:

- požadavky na získání zpráv o rozmístění týlových prostředků a materiálních zásobách nepřítele, zpráv o zdravotnické, hygienicko-epidemiologické a veterinární situaci nepřítele, jakož i civilního obyvatelstva z území obsazeného nepřítelem (na př. jaká zvláštní oddělení jsou rozvinuta na jeho obvazích, jaké ochranné prostředky jsou vojákům vydávány, proti jakým nemocem jsou očkováni), zprávy o zdrojích vody a jiných místních zdrojích (jak jich nepřítel využívá, opatření k jejich ničení), zpráv o chemických, biologických a zvláštních bojových prostředcích,
- zprávy o komunikacích, jejich stavu, způsobu udržování, o důležitých silničních a jiných komunikačních objektech a o přípravách k jejich ničení,
- umístění shromaždišť válečných zajatců a organizaci jejich dalšího odsunu (odsunové cesty, způsoby odsunu, péče o raněné a nemocné zajatce a p.);

se spojovacím oddělením budou v širším rozsahu a konkrétně rozvedeny otázky uvedené jako předmět součinnosti mezi náčelníkem týlu a náčelníkem spojení;

s organizačním oddělením:

- vzájemné informace o organizaci, počtech a evidenci ztrát osob, koní, materiálu,
- otázky doplňků osob, koní a materiálu;

s šifrovacím oddělením:

- nařízení pro kodování map a pro jejich správné používání,
- seznamy krycích jmen terénních předmětů,
- kontrola dodržování všech ustanovení o utajení,
- zvláštní opatření proti záškodníkům, proti cizímu zpravodajství, proti nepřátelsky smýšlejícímu obyvatelstvu a p.,
- hlášení o ztrátách tajných písemností a o nedodržování nařízení pro utajené velení jak při vedení dokumentace, tak při hovorech technickými pojičky atd.

Velmi důležitou a významnou úlohu pro úspěšnou organizaci a činnost týlu jednotky, která vystřídává v přípravném období nebo i za boje jinou jednotku a přebírá její dosavadní týlový prostor, má správně a

včas zjednaná a do největší šíře rozvinutá součinnost mezi týlem obou těchto jednotek. Jejím cílem je získat od střídané (překračované) jednotky všechny údaje o týlovém prostoru a o všech zvláštních podmínkách, které mají podstatný vliv na organizaci a činnost týlu a s nimiž se i týl nové jednotky ve své činnosti setká.

Bude proto pravidlem, že tato součinnost bude uskutečňována osobně náčelníky týlu obou jednotek. Podle potřeby, času, situace a naléhavosti jiných úkolů mohou se současně s náčelníkem týlu nové jednotky tohoto jednání účastnit i další týloví funkcionáři, jako na př. náčelník zdravotnické služby, náčelník veterinární služby, náčelník proviantního zásobování, nejméně jeden důstojník ze štábu týlu (organizačně plánovacího oddělení) a p., kteří pak podle své odbornosti podrobně projednají jednotlivé otázky s příslušnými náčelníky střídané jednotky. V určitých případech může být navázání této součinnosti předvídáno plánem týlového průzkumu a orgány týlového průzkumu při jeho provádění i uskutečněno.

Předmětem součinnosti mezi týlem obou takových jednotek mohou být na př. tyto otázky:

- prostory napadené často nepřátelskou minometnou a dělostřeleckou palbou, jakož i jinými druhy zbraní,
- zjištěné pokusy nebo příznaky příprav k použití zvláštních bojových prostředků na území obsazeném dosavadní jednotkou,
- stav cest, možnosti jejich využití pro denní a noční provoz, jakož i zásoby materiálu na jejich obnovu a udržování (na př. místní lomy, zásoby stavebního dříví a p.),
- podmínky regulace na přísunových a odsunových cestách,
- prostory (místa) vhodné pro těžení z místních zdrojů s údaji o druhu, množství, jakosti materiálu a podmínkách provádění těžby,
- podmínky pro organizaci ochrany a obrany týlu,
- informace o místním obyvatelstvu (jeho smýšlení, chování, poskytovaná pomoc, organizace místních správních orgánů a jejich obsazení, záškodnické činy a p.).

Jedním z hlavních výsledků této součinnosti musí být zjištění celého způsobu života a celého systému organizace a činnosti týlu střídané jednotky tak, aby týl nové jednotky jiným způsobem své běžné denní činnosti, kterou nepřítel s určitou pravděpodobností u odcházející jednotky již zjistil, neprozradil svůj příchod. Takovými skutečnostmi mohou být na př. dodržování pravidelnosti v pohybech vozidel po určitých cestách a v určitou dobu, dodávání stravy jednotkám v první linii v určitou dobu a p.

Plnění společných úkolů vyššími jednotkami armádního sboru v sestavě vševojskové armády rovněž vyžaduje, aby mezi nimi byly sjednoceny a ujasněny takové základní otázky materiálně technického zabezpečení, které v tom nebo onom období bojové činnosti dovoluují i zabezpečují sladění organizace a činnosti jejich týlu tak, jak toho je v dané situaci třeba. Takové případy mohou nastat na př. při použití mechanisované divise jako druhého sledu armádního sboru v útočném boji, při zasazení armádní rychlé skupiny v útočném pásmu armádního sboru, při použití vyšších jednotek k provedení protiúderu v pásmu některého armádního sboru a p.

V těchto případech bude příslušný nadřízený náčelník týlu (na př. náčelník týlu armádního sboru) hlavním organizátorem součinnosti mezi

náčelníky týlu divisi, v jejichž pásmu bude takové vyšší jednotky, na př. mechanisované divise, v boji použito, a mezi náčelníkem týlu této vyšší jednotky.

Přesto však náčelníci týlu divisi prvního sledu a náčelník týlu mechanisované divise nemohou čekat jen na iniciativu a podněty nadřízeného náčelníka týlu, t. j. v daném případě náčelníka týlu armádního sboru. Jim konec konců musí jako základ k navázání a provádění takové součinnosti plně postačit úkol armádního sboru, úkoly vyšších jednotek prvního a druhého sledu armádního sboru a týlový rozkaz nadřízeného.

Jaké otázky mohou být předmětem jejich součinnosti?

Předmětem jejich součinnosti, kterou musí navázat ihned, jakmile jsou jim známy úkoly vlastních jednotek v rámci úkolu armádního sboru a týlový rozkaz nadřízeného, a kterou musí neustále udržovat a postupně prohlubovat jak v přípravném období, tak i za boje, bude ujasnění řady důležitých otázek, řešených nezbytně v širším rámci též plánem materiálně technického zabezpečení armádního sboru, jako na př.

- používání společných přísunových a odsunových cest, jejich úprava a udržování, a to se zvláštním zřetelem na únosnost důležitých silničních objektů;
- úprava pořadí a rozsahu jejich používání v jednotlivých obdobích se zřetelem na konkrétní úkoly přísunu a odsunu jejich společných uživatelů;
- úprava regulace dopravy a dopravní kázně na společných přísunových a odsunových cestách (rozmístění regulačních orgánů, jejich sestavení nebo určité změny v jejich základní sestavě podle požadavku mechanisované divise);
- pomoc, kterou v otázkách materiálně technického zabezpečení mohou mechanisované divisi poskytnout jednotky prvního sledu (na př. využití zdravotnických zařízení, dílenských a vyprošťovacích prostředků a p.). Přitom je třeba konkrétně stanovit, jaká zařízení to budou, kde budou v době zasazení mechanisované divise rozmístěna nebo kde je jejich rozmístění plánováno, rozsah pomoci, s kterou možno od nich počítat, a po jakou dobu;
- prostory pro rozvinutí jednotlivých týlových zařízení nebo týlových sledů mechanisované divise v týlovém prostoru jednotky prvního sledu, a to v přípravném období i předvídané pro využití za boje;
- místa rozmístění druhých velitelských sledů obou těchto vyšších jednotek a plán jejich předvídaného přemísťování za boje;
- jakým způsobem může být uskutečňováno spojení mezi jejich druhými velitelskými sledy (přímé spojení bude řídkým zjevem, ale je třeba si vždy vyjasnit, jak bude možno dosáhnout takového spojení, na př. využitím velitelské sítě);
- otázky společného postupu při organisování a uskutečňování ochrany a obrany týlu, a to jak v přípravném období, tak i za boje;
- jakým způsobem bude vzájemně oznamován výsledek týlového průzkumu a p.

Projednání této poslední otázky bude zvláště důležité pro období, kdy mechanisovaná divise překročí jednotky prvního sledu, aby rozvinula jejich úspěch a vedla boj s nepřítelem v hloubce jeho obrany. Budou to na př. informace o zdravotnické a hygienicko-epidemiologické situaci, o válečné kořisti, o místních zdrojích, o zaminovaných anebo zamoře-

ných prostorech, kterých by mohlo být využito k rozmístění týlových prostředků, o stavu cest a stupni jejich poškození nepřítelem nebo působením vlastních zbraní a p.

Z á v ě r

Organisace součinnosti, jak nás učí stalinské vojenské umění, je jedním ze základních činitelů v boji a má ve všech obdobích bojové činnosti jednotky přímý vliv na úspěch boje.

Sovětská armáda ve Veliké vlastenecké válce rozvinula v nejširším měřítku otázky součinnosti mezi všemi druhy vojsk, mezi jejich týly i uvnitř týlů, plně je uplatňovala a lze právem říci, že i tato skutečnost nemála přispěti ke zdárnému výsledku všech jejich vítězných bojů a operací.

V rozkaze pro bojovou a politickou přípravu ve výcvikovém roce 1953 až 1954 stanovil ministr národní obrany generál armády Alexej Čepička jako jeden z úkolů věnovat hlavní zřetel organisaci součinnosti a v tomto směru zdokonalovat návyky velitelů a štábů v uskutečňování a udržování součinnosti za všech období boje.

Pokusil jsem se rozebrat anebo alespoň naznačit některé z hlavních otázek, které mohou být podkladem pro organisování a provádění týlové součinnosti. Je však třeba si uvědomit, že hlavními základy, z nichž musí jednotliví funkcionáři při organisování a provádění této součinnosti vycházet, vždy jsou a budou:

- úkol jednotky,
- týlový rozkaz nadřízeného,
- zámysl a rozhodnutí velitele,
- vývoj bojové a týlové situace.

Bez dokonalého rozboru a hodnocení všech těchto základních prvků ve vzájemné jejich spojitosti a souvislosti nebude nikdy součinnost, i když bude prováděna sebeintensivněji, reálná, tvůrčí a nebude odpovídat potřebám vyplývajícím ze skutečné bojové situace.

P r a m e n y :

Oper-I-1, Týl-I-1, Pom-oper-I, 3, 11, Vojenská mysl čís. 1/52, 6/53, J. V. Stalin, „O Veliké vlastenecké válce Sovětského svazu“.

OPERAČNÍ A BOJOVÁ PŘÍPRAVA

JAK ZLEPŠIT POUŽÍVÁNÍ POMŮCEK PRO KODOVÁNÍ

Major Václav Háza

Není dnes již jistě ani jednoho příslušníka naší armády, natož příslušníka velitelského sboru, který by nechápal význam ochrany státního a vojenského tajemství před nepřítelem, který by s rozhořčením neodsoudil každý sebemenší pokus nebo nedbalost napomáhající nepříteli k dosažení státního nebo vojenského tajemství. A jistě každý příslušník naší armády si také plně uvědomuje současnou mezinárodní situaci a spolu s ní i to, že mluvení o bdělosti a ostrážitosti, že vyzývání k nejprísnejší ochraně všech skutečností státního a zejména vojenského rázu nesmí být pro nás jen prázdnými hesly, protože nejde jen o nějakou průpravu v bdělosti a ostrážitosti pro čas války, ale že jde v této situaci již dnes o tvrdý boj, který je veden se skutečným a zákeřným nepřítelem. Musíme mít stále na paměti, že američtí imperialisté, kteří věnují stamilionové částky dolarů na financování špiónů, vrahů a záškodníků, vysílaných do Sovětského svazu a do zemí lidové demokracie, plánovitě a intenzivně usilují o získání všech důležitých státních tajemství týkajících se zejména ozbrojených sil zemí socialistického tábora.

Je již dnes celkem správně chápán význam ochrany důležitých a tajných dokumentů, význam bdělosti a opatrnosti na příklad při hovorech s nepovolanými osobami a p. V tomto směru, i když ještě někdy příliš mechanicky a pasivně, projevuje se správná opatrnost a někdy až úzkostlivost v dodržování zásad utajení. Naproti tomu přes všechnu uvědomělost i dobrou vůli je ještě nedokonale chápán význam utajení při velení vojskům pomocí technických pojítek, ať při běžném denním služebním styku nebo při různých cvičeních. Tento nedostatek pramení převážně z nedostatečného chápání významu pomůcek pro kodování. Přes to, že velitelé a štáby jinak plně chápou všeobecný význam utajení při používání pomůcek pro kodování na technických pojítkách, je jejich bdělost podvědomě zeslabována a zatlačována vlivem ostatních objektivních příčin a okolností, jako jsou na př. časové termíny, soustředěný zájem jen o odborné splnění daného úkolu a p. V návalu odborných vojenských i vševojskových úkolů odsunují často štáby věci týkající se utajení na vedlejší kolej. Děje se tak proto, že zejména při cvičeních je pohlíženo na utajení velení jako na každý jiný učební úkol, při čemž je opomíjen faktor skutečného a i při cvičeních existujícího nepřítele. Za takového stavu dochází pochopitelně k porušování zásad utajení velení a k faktickému napomáhání nepříteli. Přitom je často na omluvu používáno argumentů pramenících z nezdravého názoru, že pomůcky pro kodování zatěžují velení, že je zpomalují a činí nepružným. Tento názor je pohříchu hodně rozšířen a je velmi nebezpečný, protože vede k tomu, že se pomůcek pro kodování nepoužívá soustavně a že právě v nejkritičtějších okamžicích je čas a snaha o rychlé zvládnutí úkolu stavěna výše než zájem utajení velení; pomůcek pro kodování se používá nedokonale anebo se pomíjejí vůbec.

Je samozřejmou snahou dát vojskům do používání vždy pomůcky pro kodování takové, které by velení nijak nezatěžovaly, ovšem je třeba si zároveň uvědomit, že určitý vliv na rychlost velení, kodování zpráv má. Tento vliv nelze však v žádném případě úplně vyloučit a je nutno s ním reálně počítat. Na druhé straně však většina potíží při použití pomůcek pro kodování nepramení jenom ze samé jejich existence, nýbrž především z neznalosti jejich používání samými používateli, z malé zručnosti a pružnosti, vyplývající z toho, že příprava a výcvik v používání pomůcek pro kodování jsou podceňovány.

Zásadně je třeba si uvědomit podstatný rozdíl v účelu a významu používání pomůcek pro kodování ve válce, v boji a mírovém velitelském styku ať již přímo v posádkách, ve výcvikových prostorech nebo při různých cvičeních.

V době války vtiskuje skutečné střetnutí s nepřítelem použití pomůcek pro kodování naprosto odlišný ráz od použití pomůcek pro kodování v míru. Ve válce a v boji je účelem pomůcek pro kodování zajistit, aby zprávy jimi zakodované byly pro nepřítele alespoň na určitý čas nesrozumitelné, t. j. aby odposlechem zachycené zprávy nemohl odkodovat nebo rozluštit a vyhodnotit v tak krátké době, kdy by ještě mohl na základě jejich obsahu provést účinná protipatření. To znamená, že v boji nám ve většině případů nebude na závalu, jestliže se nepříteli teprve po delší době podaří rozluštit některé kodované zprávy, na příklad za pět nebo více dní, protože za takovou dobu již nebude mít jejich obsah pro nepřítele význam, neboť situace už bude zcela jiná a opatření, která měla být podle obsahu zprávy provedena, budou již zpravidla dávno uskutečněna. Pomůcky pro kodování musí umožňovat především účelnou a rychlou manipulaci, někdy i na úkor jejich kryptologické bezpečnosti.

Naproti tomu dnes v mírovém velitelském styku mezi posádkami, ve výcvikových prostorech i při různých cvičeních vyžaduje situace, aby pomůcky pro kodování utajily zprávy dodávané technickými pojítky tak dokonale, aby nepřítel vůbec nemohl využít zachycených zpráv k vyhodnocení a získání jakýchkoliv informací o stavu naší bojové připravenosti.

Je nezbytně třeba, aby si právě dnes všichni naši velitelé a příslušníci armády jasně uvědomovali skutečnost, že na západních hranicích našeho státu stojí nepřítel, který se odposlouchavacími zařízeními i agenturní činností snaží získávat zprávy. Z toho vyplývá nutnost používat složitějších pomůcek pro kodování v míru než ve válce. V míru musí být používáno pomůcek pro kodování s daleko větší důsledností, a mají-li úplně utajit obsah hovorů, musí být dokonalé a po stránce kryptologické bezpečné. Má-li být tato podmínka splněna, nelze se nikdy vyhnout i složitějším a těžším systémům kodování. Z těchto důvodů není ani možno vždy při našich cvičeních plně využívat ustanovení Polního řádu o používání otevřené řeči, abychom nepříteli nedali možnost získat důležité poznatky o naší armádě. Tyto odchylky od ustanovení Polního řádu jsou vždy řešeny zvláštními nařízeními vydávanými před každým cvičením.

Je proto třeba počítat s tím, že pomůcky pro kodování používané dnes, v míru, budou někdy složitějších systémů a že práce s nimi bude náročnější. Jakmile si však uvědomíme onu naprostou nutnost používat jich za dané situace, nesmí v žádném případě dojít k tomu, aby jejich použití bylo považováno za ztěžování nebo zpomalování velení. Naopak

tato skutečnost musí nás všechny vést k tomu, aby byly radikálně odstraněny všechny příčiny, které stavějí použití pomůcek pro kodování do takového světla.

K zlepšení použití pomůcek pro kodování je třeba vymýtit některé zásadní chyby, které se při kodování nejčastěji vyskytují, a ukázat na jejich příčiny.

Nejvíce se tyto chyby projevují při používání základních pomůcek pro kodování, t. j. zejména hovorových tabulek, po případě tabulek kodů.

Všimněme si nyní některých běžných problémů používání hovorových tabulek, které jsou příčinou jejich špatného a v některých případech i nepřipustného používání a které pak někdy skutečně vedou k falešným názorům na používání těchto i jiných pomůcek pro kodování.

Jedním z nejzávažnějších nedostatků, které pramení právě z onoho podceňování významu utajení velení a všeho, co s ním souvisí, je nesprávný přístup důstojníků k důkladnému osvojení a poznání hovorových tabulek. K dokonalému seznámení s hovorovou tabulkou nestačí jenom pochopit její kodovací systém, po případě grafickou a technickou úpravu, ale je třeba daleko hlubšího prostudování, hlavně její slovní náplně, protože jedině toto studium umožní správné a účelné využití slovního fondu každé hovorové tabulky při sestavování zpráv. To je jednou z hlavních podmínek správného a rychlého využití hovorové tabulky a jedině to může dopomoci k rychlému a vhodnému sestavování a k podávání zpráv pomocí hovorových tabulek. Už jenom splněním tohoto základního požadavku dosáhne uživatel náležité jistoty a důvěry v hovorovou tabulku, které jsou předpokladem k další, rychlé a pružné manipulaci s ní. V opačném případě, při zanedbání tohoto požadavku, dochází k řadě dalších chyb a těžkostí. Uživatel, který dobře nezná obsahovou část tabulky, musí dlouho a pracně výrazy vyhledávat nebo přistupuje k hláskování výrazů, i když jsou tyto výrazy v tabulce obsaženy. To pochopitelně způsobuje velké ztráty času při sestavování, podávání i přijímání zpráv a dává možnost vzniku chyb při zakodování a dodávání takovýchto dlouhých zpráv. Na neposledním místě je dlouhými zakodovanými zprávami ohrožována i bezpečnost hovorové tabulky samé, neboť zbytečně velké množství kódů, z nichž je složena jedna zpráva, usnadňuje nejen luštění zprávy, ale bývá příčinou i prozrazení kodovacího systému.

Je tedy nutno znovu zdůraznit, že znalost obsahové části hovorových tabulek umožňuje přímo snadné a rychlé sestavení (přípravu) zprávy před jejím kodováním. To znamená, známe-li dobře možnosti využití slovního obsahu hovorové tabulky, můžeme kteroukoli zprávu určenou k zakodování upravit tak, aby bylo použito co nejvíce slov nebo i celých řčeních uvedených v hovorové tabulce. Takový způsob použití hovorových tabulek vede ke stručnému, konkrétnímu a jasnému sestavování zpráv. Přizpůsobování (příprava) zprávy podle možností hovorové tabulky nesmí však být prováděno násilně a musí být dbáno toho, aby smysl zprávy byl přesně zachován a nepřipouštěl jiného výkladu. Některé nové hovorové tabulky jsou dokonce upraveny k vhodnému využití slovního obsahu tím, že jsou v nich uvedeny kmeny nejčastěji se vyskytujících slov, které je možno upravit připojením příslušných koncovek podle potřeby.

Další důležitou podmínkou správného používání hovorových tabulek je odesílání a přijímání zakodovaných zpráv ať již formou hovorů nebo telegramů na technických pojítkách. Nejrychlejší a nejvýhodnější způ-

sob odesílání zpráv pomocí hovorové tabulky je umožněn přímým vedením kodovaného hovoru, to znamená, když odesílatel odesílá sám kodovanou zprávu přímo adresátovi. Jedině tento způsob přímého odesílání kodované zprávy může zabránit chybám vzniklým dopravou, zbytečným dotazům a dodatečným vysvětlováním a jediné takto je zaručeno rychlé odeslání kodované zprávy. Zakodovaná zpráva musí být odesílána tak rychle, takovým tempem, aby příjemce stačil zakodovaný text nejen zachycovat, ale současně odkodovávat. Potvrzením převzetí kodované zprávy příjemce musí současně potvrdit, že porozuměl otevřenému znění zprávy. Byl by na omylu ten, kdo by se domníval, že snad tento postup odesílání nebo přijímání zakodovaných zpráv je zdoluhavý, a zejména, že zatěžuje velitele a snadno by se mohl někdo domnívat, že dosáhne úspory času tím, že zprávu zakóduje a odevzdá ji k odeslání jako fonogram nebo telegram další osobě nebo přímo obsluze technického pojítka. Při použití tohoto způsobu odesílání kodovaných zpráv vypadá však namnoze skutečnost tak, že čas, který odesílatel takto pro sebe získal, je draze zaplacen opožděným doručením zprávy, která k tomu ještě bývá často zkomolena dopravními chybami. Nemohou-li velitelé za určitých okolností sami odesílat zakodované zprávy, je nutné, aby pověřili jejich odesláním některého z důstojníků svého štábu. Tento důstojník pak zprávu osobně zakodovává a odesílá a veliteli za správné a včasné odeslání osobně odpovídá. Vlastní odeslání zprávy může se pak uskutečňovat dvojím způsobem. Buďto čtením přímo z hovorové tabulky, kterýžto způsob vyžaduje větší praxe a zběhlost, anebo je-li dost času, tak, že zprávu převedeme do kódů nejprve na papír, znovu přezkoušíme správnost zakodování a pak ji teprve odesíláme. První způsob je ovšem rychlejší a musí být snadno každého důstojníka štábu, aby se k němu soustavným výcvikem a praxí dopracoval. Při přijímání zakodovaných zpráv dopouštějí se někteří příslušníci štábů ještě té chyby, že zakodovanou zprávu nejprve zachytí v kódech a teprve po ukončení hovoru ji převádějí do otevřené řeči. Tento způsob byl již příčinou mnoha nepřijemností, když totiž příjemce teprve dodatečně zjistil chybu v zakodování, zprávy nemohl odkodovat a nové spojení s odesílatelem nemohl pro obsazení pojítek dosáhnout.

Už jenom z uvedených nedostatků je vidět, že jde vesměs o nedostatky poměrně snadno odstranitelné a že jejich likvidováním musí být naprosto vymýcen názor, že jenom pomůcky pro kodování samy o sobě jsou břemenem nebo brzdou při velení. Vidíme, že ve skutečnosti je jen třeba důsledným výcvikem a neustálou praxí prováděnou při každé příležitosti nabývat zručnosti, jistoty a samozřejmosti v ovládání hovorových tabulek i ostatních pomůcek pro kodování a že je při tom třeba si neustále uvědomovat, že soustavné a uvědomělé používání pomůcek pro kodování je přímým a účinným projevem bdělosti a ostražitosti. Je při tom třeba samozřejmě počítat s počátečními těžkostmi při výcviku, které je však nutno překonat. Je samozřejmé, že zakodování a odeslání prvních deseti zpráv pomocí hovorové tabulky bude u každého jednotlivce těžší než zakodování a odeslání dalšího sta zpráv.

Je jisté, že nakonec i forma, kodovací systém a slovní, obsahová část hovorových tabulek hraje důležitou úlohu při jejich používání. Aby hovorové tabulky byly dokonalým, účelným a jednoduchým prostředkem pro odesílání zpráv technickými pojítky zastřenou formou, je nutné, aby velitelé a funkcionáři štábů, uživatelé těchto hovorových tabulek více uplatňovali své požadavky a připomínky při zpracovávání hovorových

tabulek, zejména co se týče slovní náplně a obsahu. Velitelé a příslušníci štábů mají sami nejvíce zkušeností v tom, které výrazy se při velení nejčastěji vyskytují a které najdou v hovorové tabulce největší uplatnění. Při sestavování jednotných hovorových tabulek, které slouží k vedení kodovaných hovorů mezi všemi druhy vojsk a služeb bez rozdílu, je třeba, aby zejména operační oddělení štábů uplatňovala své požadavky na doplnění potřebných výrazů. U tabulek pomocných (speciálních), které slouží k odesílání zpráv uvnitř jednotlivých druhů vojsk a služeb, musí návrhy na jejich slovní náplň ve vlastním zájmu zpracovávat štáb příslušného druhu vojska nebo služby. Jen takovým chápáním součinnosti při sestavování nových hovorových tabulek je možno vytvořit předpoklady k tomu, aby se zvýšila jejich účelnost, aby se upevnila důvěra v jejich spolehlivost a správnost a aby se tím podstatně zlepšilo i jejich používání.

Další příčinou, která má za následek velké časové ztráty při velení vojskům na cvičeních, zejména tehdy, kdy je procvičována dynamika boje, je to, že štáby dosud v malé míře používají možností, které jim skýtají tabulky kodů. Tabulky kodů jsou velmi výhodné pomůcky pro kodování, neboť urychlují odesílání rozkazů, nařízení a zpráv, zejména během vedení boje. Jejich velická výhoda — značná úspora času při velení — je v tom, že jsou sestavovány na základě plánu boje, a mohou proto obsahovat ucelené rozkazy, nařízení i hlášení, které jsou v průběhu boje předpokládány a mohou být takto odesílány i jedním kódem. Hlavním požadavkem pro vydávání tabulek kodů je tedy co nejvhodnější výběr kodových textů, které bude s největší pravděpodobností možno použít. To vyžaduje těsné součinnosti zejména operačního oddělení se šifrovacími orgány. Je třeba, aby se tyto tabulky kodů co nejvíce vžily, a to je podmíněno opět zvýšeným zájmem velitelů a štábů o utajení velení.

Při používání ostatních pomůcek pro kodování, tedy kodované mapy, krycích jmen terénních předmětů, pseudonymů, volacích znaků a čísel funkcí, se v celku podstatné chyby nevyskytují. Je jen třeba pamatovat, aby vzájemné spojování všech těchto pomůcek pro kodování během hovorů, bylo vždy správně a účelně prováděno, neboť jejich vzájemným spojováním je možno na jedné straně dosáhnout rychlejšího a snazšího zakodování i dodání zpráv, ovšem na druhé straně při nesprávném spojování, může dojít k prozrazení té nebo oné pomůcky. Na př. nevhodným spojováním krycích jmen terénních předmětů s údaji kodované mapy a p.

Aby bylo zajištěno utajení při velení technickými pojítky, musí být kodovací systémy a jednotlivé pomůcky pro kodování v nepravidelných časových intervalech měněny. Kodovací systémy nesmějí být nikdy chápány staticky, jako neměnné věci. Setrvávat na jedněch, stálých a dlouhou dobu používaných kodovacích systémech, by bylo sice pro uživatele pohodlné, ale jistě by nebyl splněn hlavní účel pomůcek pro kodování — nebylo by plně zajištěno utajení odesílaných zpráv.

Jsou-li zaváděny nové kodovací systémy, je třeba, aby se rychle a úplně vžily. Ukázali jsme si, že používání pomůcek pro kodování je vždy jen otázkou výcviku a uvědomělého chápání jejich účelu. Proto je jen na uživateli, aby se snažili pochopit nové kodovací systémy vždy bez jakýchkoli předsudků a aby se jim naučili v nejkratší možné době. Tím, že se velitelé a štáby seznamují s různými kodovacími systémy, dosahujeme toho, že se jejich celková připravenost, pokud jde o pružnost a hbitost v používání pomůcek pro kodování, neustále zvyšuje.

šuje. Je třeba, aby všichni velitelé a funkcionáři štábů vždy pochopili, že změny kodovacích systémů a jednotlivých pomůcek pro kodování ztěžují a znesnadňují nepříteli jeho snahu o získání zpráv o naší armádě tím, že vylučují jakoukoli pravidelnost i vžitě zvyklosti při zastírání zpráv a tím hlavně nedovolují nepříteli, aby průzkumem technickými pojítky získal zpravodajský užitek.

Nakonec je ještě třeba zdůraznit, že pro rychlost kodovaného dorozumívání má velký význam kromě důkladné znalosti používání pomůcek pro kodování i důkladná znalost používání technických pojítek. Proto je třeba neustále provádět výcvik v používání pomůcek pro kodování při současném použití telefonu a radia i za ztížených podmínek (slabá slyšitelnost, rušení a p.). Jedině tímto způsobem získají velitelé a funkcionáři štábu potřebnou praxi ve velení technickými pojítky a splní tak jeden ze základních úkolů, který jim byl uložen rozkazem soudruha ministra pro letošní výcvikový rok. Čím lépe budou velitelé a funkcionáři štábů ovládat používání pomůcek pro kodování již dnes, tím lépe a rychleji budou schopni jich používat za války a tím lépe a důsledněji bude plněna i vojenská přísaha, pokud jde o ochranu a střežení státního a vojenského tajemství.

POZNATKY Z VELITELSKÝCH CVIČENÍ — NUTNÁ ZNALOST OPERAČNÍ ADMINISTRATIVY

Nadporučík Jaroslav Skopový

Na úspěch provedení velitelských cvičení má vliv řada činitelů. Jedním z nich je znalost operační administrativy, nezbytné to součásti zabezpečení velení v boji.

Hlavní úkoly operační administrativy jsou:

1. rychlé a přesné rozmnožování operačních písemností a jejich doručování,
  2. rychlý pohyb a přesná evidence přijatých písemností uvnitř štábu,
  3. ostrážitost a stálá ochrana všech operačních písemností.
- Spolehlivou oporou velitele k zajištění všech těchto úkonů je dobře připravená, vybavená a vzorně vedená pomocná kancelář.

Je třeba přiznat, že naše štáby nevěnují vždy operační administrativě tolik péče, aby její hlavní úkoly byly a mohly být plněny. Vyskytuje se řada nedostatků, na něž chci v tomto pojednání upozornit, aby mohly být postupně odstraňovány.

Ve Vojenské mysli čís. 5/1953 se dotkl major Ján Husík v článku „Význam návyků v práci štábu“ některých nedostatků v práci štábů. Chci navázat na jeho článek a poukázat na další nedostatky v práci štábů, které se nejčastěji vyskytují v operační administrativě při cvičeních vyšších velitelství.

Zkušenosti ze cvičení nám ukazují, že máme v tomto směru hodně co dohánět. Někteří příslušníci štábů se mylně domnívají, že operační administrativa je věc čistě kancelářská a že je to věc spisovenského orgánu nebo orgánu pověřeného vedením operační administrativy.

Z neznalosti základních ustanovení předpisu Adm-II-2, stati 27, Oper-II-1, hlavy I a Příručky takticko-technických dat (část „Služba štábu“) dochází k nedostatkům, které by mohly mít vážné následky a v boji by mohli způsobit zbytečné ztráty na lidských životech.

Je třeba znát věci, které se zdají na první pohled samozřejmé a malicherné. Při jednom větším cvičení se stalo, že z jednoho oddělení štábu byla dodána podací stanici k odeslání důležitá bojová písemnost v zalepené obálce, na níž na místě, kde se má psát adresát, byl napsán odesílatel. Příjemací orgán podací stanice si tohoto nedopatření nevšiml a potom nevěděl, komu má písemnost odeslat. O věci neinformoval ani svého nástupce, který ho krátce na to vystřídal ve službě. Odesílatel dokumentu netrpělivě očekával odpověď na odeslaný rozkaz, která stále nepřicházela. Vzniklo z toho zbytečné rozčilování a telefonování a teprve příští den byl zjištěn omyl, který způsobil více než 24hodinové zdržení v odeslání důležité písemnosti. Co by takový omyl mohl způsobit za války, je možno si snadno představit.

Má-li být spis správně a rychle doručen, musí být také správně adresován a označen správnou serií. To se však neděje. Na písemnostech adresovaných přímo jednotlivým složkám štábu vyšší jednotky je účelné v adrese uvést přímo, v kterém sledu štábu je adresát. Stalo se, že poža-

davek týkající se dělostřeleckého zásobování byl označen na obálce jen zkratkou „Děl“ a místo na druhý sled přišel na první sled. Požadavek munice pak přišel opožděně.

Další zbytečné zdržování nastává tím, že na obálce chybí mnohdy z nedbalosti správná adresa nebo je tvořena libovolná zkratka a nezbyvá nic jiného než obálku otevřít a zjistit správného adresáta. Používat zkratk lze jenom běžných a všeobecně známých, jinak, zejména na obálkách, je nutno uvádět adresy v plném znění, čímž se zabrání různým omylům a nedopatřením. Někdy lze těžko zjistit odesílatele i ze samé bojové písemnosti. Není dodržováno ustanovení předpisu Adm-II-2, přílohy 22, kde je vzor bojové písemnosti. Dosti často je nutno zjišťovat odesílatele jen podle jména podpisujícího. Bojové písemnosti jsou někdy sestavovány nejednotně a podle uvážení jednotlivců.

Nově zpracovaný předpis Adm-II-2 bude obsahovat přesné vzory bojových písemností. Než bude vydán, doporučuji, aby do záhlaví bojových písemností byly psány údaje, z nichž je na první pohled patrné, kdo spis odesílá, komu a pod jakým číslem jednacím se zasílá.*)

VELITELSTVÍ 10. ARMÁDY

Operační oddělení

Pořad. čís. II-5

Přísně tajné

Serie „G“

Výtisk čís. . . . .

VELITELI 14. AS

Bojový rozkaz číslo . . .

(další úprava podle přílohy 22 Adm-II-2)

Dalším nedostatkem při zpracování bojových písemností jsou různé názory na označení času. V některých štábech je uváděna na bojových písemnostech hodina, kdy bylo započato psaní písemnosti, a pak se stává, že mezi hodinou uvedenou na dokumentu a hodinou, kdy spis byl doručen nadřízenému nebo podřízenému funkcionáři, je neuvěřitelně velký časový rozdíl. Na bojových písemnostech je však třeba uvádět čas, kdy byl čistopis schválen a podepsán odpovídajícím velitelem.

Včasně odesílání písemností a správné označování serií má při velení značný význam. Stává se velmi často, že odesílatelé označují i méně důležité bojové písemnosti serií „G“, i když by úplně stačila serie „K“ nebo „B“. Tím se stává, že podací stanice nestačí včas odeslat všechny zásilky serie „G“, neboť spojky jsou stále na cestách, plýtvá se pohonnými hmotami a spis správně označený serií „G“ je mnohdy doručen později než spis méně důležitý označený stejnou serií.

*) V nově zpracovaném předpise Adm-II-2 bude vypuštěna část „Úřadování v poli“. Místo toho se připravuje vydání zvláštního předpisu, který bude obsahovat jen otázky administrativy v poli. (Poznámka redakce.)

V boji je třeba, aby byl dodržován rozsah odesílání bojových písemností pohyblivými pojiťky. Vidíme často, že tomu tak není. Velitelé a funkcionáři jejich štábů zůstávají často dlouho mimo VS a nemají pak dostatek času na zpracování písemností v stanovené lhůtě. Ztrátu času pak dohánějí odesíláním písemností mimo pořadí, ačkoli kursy podacích stanic jsou přizpůsobeny lhůtám určeným pro hlášení nadřízenému štábu.

Dosud bylo doručování bojových písemností také částečně zdržováno podacími stanicemi, které došlou poštu zapisovaly do svých pomůcek. Nyní byla tato zbytečnost odstraněna a zvolen jednodušší, pružnější způsob.

Předpisy Oper-II-1 i Adm-II-2 kladou důraz na utajení při velení jednotkám. Z toho důvodu musí být všechny písemnosti evidenčně podchyceny. To se však u štábů často neprovádí, zejména u spisů doručovaných styčnými důstojníky. V tom případě náčelníci oddělení nebo jejich orgány zapomenou vypracovaný rozkaz, hlášení nebo zprávu před odesláním evidenčně podchytit v příslušném svazku. Rovněž nejsou vždy označovány pořadovými čísly svazků a evidenčně podchyceny průsvitky, grafikony přesunů, graficky znázorněná rozhodnutí a p. Jsou-li přílohami rozkazů mapy nebo průsvitky, je třeba na nich přesně označit, ke kterému rozkazu nebo hlášení přísluší.

Z uvedených příkladů a poznatků je třeba vyvodit správné závěry, aby se zlepšila úroveň operační administrativy. Je to nejen věcí administrativních orgánů, kteří vedou evidenci bojových písemností a spolupracují při doručování, ale věcí všech důstojníků štábu. Je prokázáno v uvedených příkladech, že neznalost operační administrativy způsobuje těžkosti při velení a že případné nepořádky jsou vítanou příležitostí k usnadnění činnosti třídního nepřítel. Přes to, že účinnost předpisu Adm-II-2 je stanovena dnem 1. ledna 1951, neznají někteří důstojníci ani ta nejzákladnější ustanovení a pravidla, jak ukazuje příklad, který jsem uvedl na začátku.

Zlepšení může nastat, bude-li věnováno trochu času školení důstojníků a bude-li při štábních cvičeních požadováno, aby byly dokumenty a písemnosti úplné i s hlediska administrativního. Největší pomocí pak je odborné školení personálu podacích stanic, písařek a u těch oddělení, která nemají v poli vlastní kanceláře, školení orgánů (pomocníků) pro vedení evidence operačních (bojových) písemností.

*

Článek 159 Oper-II-1 úvodem říká: „Přemístění štábu z jednoho místa na druhé musí být organisováno tak, aby nebylo porušeno velení.“

Dosavadní zkušenosti ze cvičení nám ukazují, že se stále vyskytuje dosti chyb, které narušují průběh přemístění VS a které je třeba odstraňovat.

Při jednom větším cvičení se stal případ, který by měl být poučením všem funkcionářům, kteří budou organisovat přesun VS a odpovídat za přesun.

Pod tlakem nepřítel se prováděl odchod a přemístění VS asi 50 km zpět. Asi mezi 20. až 21. hodinou, kdy orgán pověřený vedením bojových písemností rozmnožoval operační rozkaz, oznámil rozhodčí, že VS bylo napadeno nepřátelským letectvem. Příslušníci štábu odjeli v nejkratší

době osobními auty na nové VS, aniž bylo zajištěno odeslání operačního rozkazu. Orgán, který dokončoval rozmnožení operačního rozkazu, zůstal na starém VS úplně sám, se všemi písemnostmi a zařízením části VS (stoly, židle, bedny a p.).

Přemístění zbytku VS se pak provádělo v noci, neorganizovaně, živelně. Ukončeno bylo až ke 24. hodině. Operační rozkaz byl doručen se zpožděním 4 hodin. Tento případ při přesunu a přemísťování VS není ojedinělý. Uvedu další případ, kde se rovněž vyskytla řada chyb a nedostatků při jiném přemísťování VS. V tomto případě se štáb přesunoval dopředu, nepřítel ustupoval. Přesun se prováděl v noci, kolem 23. hodiny. Tentokrát se přesun prováděl tak klidně, že nikdo ani nepozoroval, že se zapomnělo na pomocnou kancelář se zařízením a bojovými písemnostmi. Náčelník pomocné kanceláře, který v době přemísťování VS byl zaměstnán odesíláním bojových písemností, vyžádal příležitostnou spojku-motocyklistou dopravní prostředek na novém VS, vzdáleném asi 50 až 60 km. Pomocná kancelář se zařízením a písemnostmi se přemístila za štábem až druhý den odpoledne se zpožděním asi 14 hod.

Co je příčinou těchto nedostatků a jak je jim třeba čelit?

1. Je třeba vypracovat a včas doručit všem složkám štábu přesný a konkrétní rozkaz pro přesun, který nesmí nikdo podle svého přání měnit.

2. V rozkaze musí být jasně uvedeno, jak bude přesun proveden, v kolika sledech.

3. Účelně přidělit, označit a využít vozidla pro jednotlivé složky štábu. Dbát, aby předměty a zařízení každého oddělení byly naloženy pohromadě, aby se po přesunu nemusely shledávat a snášet mnohdy z míst od sebe značně vzdálených.

4. Stanovit přesně doby nakládání a pamatovat na složky štábu, které je třeba zařadit až jako poslední.

5. Přidělit spolehlivý personál (nakládací oddíl) s velitelem a určit pořadí nakládání. Toto pořadí a přidělená vozidla dodržovat a bez závažných důvodů je neměnit.

6. Určit důstojníka, který odpovídá za řádný a klidný průběh přistavování vozidel, nakládání a odjezd. V této funkci jej ponechat do provedení přemístění na nové VS, kde hlásí provedení.

Je zcela přirozené, že to, co jsem uvedl, je jen několik bodů technického rázu pro organizaci přesunu štábu. Je třeba dalších konkrétnějších nařízení příslušných funkcionářů, aby přesun a přemístění VS za každé situace a za všech okolností probíhal hladce, organizovaně a bez závad. Je třeba určit dílčí úkoly, kontrolu a dozor, aby pak při nakládání a přemísťování VS, hlavně v noci, nevznikal zmatek. Rovněž je třeba mít na mysli, že cvičení v terénu nekončí oznámením rozhodčích anebo odtroubením, nýbrž teprve návratem do mírové posádky. Je třeba všechen písemný materiál ze cvičení a majetek vojenské správy dopravit v neporušeném stavu na své původní místo.

Likvidaci písemností z každého cvičení je třeba provést komisionálně a o zničených písemnostech poříditi zápis, který zůstane uložen v tajné spisovně.

Operační administrativě a vypracování bojových a operačních písemností je v Sovětské armádě věnována velká pozornost.

Snažme se, abychom i my organizační školení a dobrou znalostí operační administrativy přispívali k zvýšení úrovně práce štábů a tím i ke zvýšení bojeschopnosti naší armády.

Poznámka redakce:

Redakce vítá příspěvek nadporučíka J. Skopového, v němž se správně poukazuje na nedostatky v operační administrativě. Podceňování požadavků přesného plnění operační administrativy má zpravidla za následek zdržení dodání rozkazů a hlášení, což by mělo v boji často vážné následky.

Během letošního roku vyjde nový Řád polní služby štábů, který také přispěje k odstranění mnohých dosavadních nejasností v otázkách administrativy v poli.

INFORMACE O CIZÍCH ARMÁDÁCH

BUDOVÁNÍ ZÁPADONĚMECKÉ ARMÁDY

Major Albert Holouš

Redakce Vojenské mysli otiskuje článek jako doplněk k četným informacím, které jsou uveřejňovány v denním a jiném tisku. Obnovování německého militarismu v západním Německu americkými imperialisty má zvlášť pro nás — přímé sousedy západoněmeckého revanšistického státu — mimořádně velký význam a je proto nutno neustále a pozorně všechny otázky s tím souvisící sledovat.

Redakce

V 1. čísle letošního ročníku časopisu „Lidová armáda“ byl otištěn článek poručíka Svatoslava Gosmana „Útočná osa Washington—Bonn a budování nové Wehrmacht“.

Článek objasňuje taktiku Spojených států amerických při uskutečňování jejich světovládných imperialistických plánů, pozadí a smysl Schumannova plánu, Bonnské generální smlouvy, Evropského obranného společenství a plány budování západoněmecké armády.

Údaje o počtu a síle plánovaných jednotek, které zde uvádí poručík Gosman, se liší od údajů, které byly uveřejněny v západoněmeckém tisku v poslední době.

Proto otiskuje redakce Vojenské mysli článek „Budování západoněmecké armády“ jako doplněk uvedeného pojednání nadporučíka Gosmana.

*

Přípravou a plánováním výstavby západoněmecké armády byla již v roce 1952 pověřena t. zv. „úřadovna Blank“ (Dienststelle Blank), která je umístěna v Bonnu a po ratifikaci smlouvy o „Evropském obranném společenství“ má být přeměněna na „ministerstvo obrany“ Německé spolkové republiky.

Úřadovna již v současné době je vlastně ministerstvem války se všemi organizačními a plánovacími úřady i s generálním štábem skrývajícím se v t. zv. „vojenském odboru“ Blankovy úřadovny.

Blank je pověřencem spolkového kancléře pro otázky souvisící se zvyšováním počtu spojeneckých jednotek a jeho úřadovna má čtyři odbory:

1. kádrový a administrativní,
2. vojenský,
3. právní a hospodářský a
4. odbor starající se o otázky spojeneckých jednotek.

Vojenský odbor vede bývalý generál Heussinger, který byl v hitlevské wehrmacht náčelníkem operačního oddělení generálního štábu pozemní armády. Oddělení vojenského odboru jsou vedena plukovníky bývalé hitlerovské armády.

Podle plánu výstavby uváděného v západoněmeckém tisku má mít armáda Spolkové německé republiky 450 až 500 tisíc mužů, z nichž má připadnout

na pozemní vojsko	asi 360 000
na letectvo	asi 120 000 a
na námořnictvo	asi 25 000 mužů.

Z pozemních jednotek je plánováno postavit 12 divisí, z nichž bude 6 pěších motorisovaných (v každé 60 až 80 tanků),

4 tankové po 280 až 300 tancích,

2 mechanisované po 160 až 180 tancích.

Průměrný početní stav každé divise má být asi 13 000 osob.

Dále je plánováno postavení přiměřeného počtu sborových jednotek dělostřeleckých, minometných, protiletadlových, ženijních a spojovacích.

Výstavba je plánována v pěti obdobích:

1. Po podepsání smlouvy o „Evropském obranném společenství“ má být zahájen výcvik instruktorů, v kterém projdou dobrovolníci — bývalí důstojníci wehrmacht — technickými a politickými kursy.

2. Po ukončení kursů má být započato tvoření důstojnických kádrů.

3. V dalších měsících mají být povoláváni dobrovolníci — bývalí příslušníci wehrmacht, kteří podepsali dlouhodobý závazek.

4. Potom má být zahájen nábor dobrovolníků z ročníků, které dosud nesloužily.

5. Poněvadž se v té době předpokládá již dostatek dobrovolníků s pokročilým výcvikem, bude moci být vyhlášen zákon o povinné vojenské službě.

Podle připravovaného zákona o všeobecné branné povinnosti má se německá armáda skládat z vojenských úřadů, z aktivních vojenských jednotek, z pomocných jednotek a z t. zv. „Národní gardy“.

Národní garda má být postavena na miličním systému a zahrnovat t. zv. „Technickou pomocnou službu“ (Technisches Hilfsweg) a Červený kříž. Technická pomocná služba je obdobou bývalé „Technische Not-hilfe“.

Poněvadž smlouva o „Evropském obranném společenství“ nebyla dosud všemi zúčastněnými státy ratifikována, jsou zatím přípravy na výstavbu západoněmecké armády zaměřeny na ideologickou přípravu, výběr kádrů, návrhy branných zákonů a na návrhy a objednávky výzbroje a výstroje.

Ideologická příprava

Ideologická příprava je zaměřena hlavně na bývalé příslušníky wehrmacht, jejichž fašistická ideologie je ožívána na sjezdech (Treffen) pořádaných spolky bývalých příslušníků jednotek wehrmacht nebo jednotlivých druhů vojsk.

Program sjezdu zahajuje obyčejně vzpomínka na padlé a na ty, kteří jsou dosud ve vězení. V dalších projevech jsou pak účastníci přesvědčováni, že ve válce neudělali nic špatného, protože konali jen svoji povinnost, a zdůrazňováním jejich společného boje s bývalými satelity „osy“ je podněcován fašistický revanšismus a jsou ožívány názory na uspořádání „sjednocené“ Evropy.

Na všech těchto sjezdech jsou kromě příslušníků bývalých útvarů a velitelů vždy přítomni zástupci „úřadovny Blank“, která ve skutečnosti je jejich vedoucí složkou.

Sjezdy jsou svolávány na dlouhou dobu dopředu, aby bylo zajištěno, že všichni účastníci budou včas uvědoměni. V přítomné době byly na příklad v časopise „Die Deutsche Soldatenzeitung“ z 11. 2. 1954 svolány sjezdy Spolku bývalých ženistů na 6. 3. 54 do Neu Ulmu, příslušníků oddílů samohybného dělostřelectva na 1. a 2. 5. do Volkmarsenu u Kasselu, příslušníků 3. tankové divise na stejnou dobu do Krefeldu a ještě některé další do různých měst v západním Německu.

Kromě těchto sjezdů jsou obnovovány i jiné organizace bývalých vojáků, jako „Svaz německých vojáků“ (Deutscher Soldatenbund), „Stahlhelm“, vedený bývalým maršálem Kesselringem, „Freikorps Deutschlands“ a p.

Úkolem všech sjezdů a spolků je připravit účastníky a členy spolků na obnovu německé armády a získat je pro vstup do ní.

V ý b ě r k á d r ů

Nábor k získávání aktivních důstojníků a poddůstojníků byl zahájen ihned po ratifikaci smlouvy o „Evropském obranném společenství“ spolkovým sněmem v květnu 1953.

Do konce roku 1953 bylo podle zpráv z veřejných pramenů zaznamenáno přes 100 000 přihlášek. Z tohoto počtu bude prý vybráno 20 tisíc důstojníků a 80 tisíc poddůstojníků.

Podle časopisu „Der Frontsoldat“ bude z přihlášek vybráno pro obsazení velitelských a štábních funkcí 40 generálů, 250 plukovníků, 2000 majorů, 6300 kapitánů a 12 300 poručíků.

K zastávání velitelských funkcí byli prý již vybráni důstojníci bývalé wehrmacht, z nichž má být 18 velitelů divisi, 4 až 6 velitelů sborů „Evropské armády“ a 8 až 10 důstojníků vyškoleny pro štáb Atlantického paktu.

Poněvadž k přeškolení starých a k výcviku nových důstojníků nemají západoněmečtí militaristé dosud vhodné podmínky, bude školení pravděpodobně probíhat na vojenských školách v USA, po případě ve školách okupačních jednotek v západním Německu. Nasvědčují tomu zprávy o jednání Adenauerově a Blankově při jejich návštěvě ve Spojených státech amerických, kde prý jim to bylo ochotně přislíbeno.

K získání co největšího počtu vhodných kádrů bylo v poslední době zahájeno hromadné osvobozování až dosud uvězněných nacistických zločinců, zvláště těch, s kterými je počítáno při obnově západoněmecké armády.

Potíže se projevují jen ve vyhledávání nových kádrů pro funkce velitelů čet a rot, protože většina důstojníků, kteří tyto funkce v bývalé wehrmacht zastávali, jsou již přestárlí. Na nižší velitelské funkce budou musit být převážně školeni noví důstojníci.

N á v r h y b r a n n ý c h z á k o n ů

V roce 1953 byly připraveny návrhy zákona o povolávání dobrovolníků a o branném doplňku ústavy.

Oba zákony měly být projednávány již na prvních zasedáních nového spolkového sněmu.

Návrh zákona o povolání dobrovolníků stanoví rozdělení dobrovolníků na tři skupiny:

- důstojníky z povolání,
- poddůstojníky z povolání, kteří se zaváží na 4, 8 nebo 12 let služby,
- příslušníky mužstva se závazkem čtyřleté služební doby.

Kromě vojáků z povolání mohou být přijímáni i „vojáci na určitou dobu“, kteří budou povoláni na cvičení ve zbraní.

Jak uvedl západoněmecký tisk, je v návrhu stanoveno, že vojáci z povolání mohou být mimo službu politicky činní, nesmějí se však ve stejnokroji účastnit žádných politických projevů. Mají mít aktivní i pasivní volební právo a místo přísahy se zaváží, že jako vojáci německé armády budou „věrně, statečně a poslušně sloužit a jsou připraveni položit život za vlast a země evropského společenství“.

V návrhu je též stanoveno, že jim musí být během služby dána příležitost k přípravě na pozdější civilní zaměstnání a že po splnění závazku mají přednost při zařazování do civilního zaměstnání.

Zákon má nabýt účinnosti dnem schválení smlouvy o „Evropském obranném společenství“.

Návrh zákona o branném doplňku ústavy uvádí jednotlivá doplňující ustanovení a stanoví, kdy zákony nabudou platnosti. V návrhu jde v podstatě o doplnění ústavy v těchto hlavních bodech:

1. základní občanská práva, vyžaduje-li toho obrana země, mohou být omezena,
2. spolkový stát má právo vydávat i branné zákony,
3. má být objasněna otázka vrchního velení a pravomoc spolkového prezidenta v otázkách vojenských,
4. tato ustanovení neodporují ujednání o uzákonění podepsaných smluv,
5. ústava může být změněna jen zákonem, který znění ústavy výslovně mění nebo doplňuje,
6. ustanovení za 4. a 5. nabudou platnosti se zpětným datem k 1. březnu 1953 (t. j. před schválením zákonodárnými sbory), ostatní články dnem jejich vyhlášení.

Výzbroj a výstroj

Přestože většina výzbroje, hlavně těžké zbraně, jak prohlásili Adenauer i Blank zástupcům tisku po svém návratu ze Spojených států amerických, mají být dodány Spojenými státy, svědčí některá opatření spolkové vlády o tom, že se západní Německo snaží získat výzbroj pro své ozbrojené složky i v jiných státech a že hlavně němečtí monopolisté usilují o výrobu zbraní ve svých továrnách.

Podle zprávy švýcarského listu Neue Züricher Zeitung bylo u švýcarské továrny Hispano Suiza v roce 1953 objednáno 34 protiletadlových kanonů pro „Spolkovou ochranu hranic“ (Bundesgrenzschutz). Švýcarsko sice tuto zakázku odmítlo, ale továrna ji postoupila k realizaci své pobočce ve Španělsku.

Zakázka na dodávku motorových vozidel pro armádu byla již podle zpráv z veřejných pramenů zadána továrně Magirus v Ulmu a jsou zkoušeny spojovací přístroje německé výroby továren Telefunken, Blaupunkt a Rhode a Schwarz, které v současné době tyto přístroje vyrábějí pro „Spolkovou ochranu hranic“.

Blankovou úřadovnou byly již vypracovány i návrhy na stejnokroje, podle nichž má každý voják dostat polní a služební stejnokroj; vycház-

kový stejnokroj mají z příslušníků mužstva dostat jen ti, kteří se zaváží k delší služební době.

V současné době jsou v západním Německu i polovojenské organizace „pomocných služeb“, organizované okupačními armádami a ozbrojené sbory ke střežení státních hranic a k udržování pořádku uvnitř země.

V britském pásmu jsou podle oznámení časopisu Times pracovní jednotky (German Service Organisation — GSO) organizovány v prapory, složené i s veliteli z Němců a jen dozorem na jednotlivé prapory jsou pověřeni britští důstojníci. Celkový početní stav těchto jednotek je asi 70 000 mužů.

V americkém pásmu je podle Berliner Tagblattu pracovní služba (Labor Service) rozdělena na tři skupiny podle určení a výcviku a tvoří ji:

1. strážní jednotky určené ke střežení vojenských skladů a objektů,
2. speciální jednotky jako zdravotnické, spojovací a p.,
3. výcvikové jednotky umístěné ve výcvikových táborech.

Celkový počet dosahuje podle údajů 60 000 mužů.

Podobně je i ve francouzském okupačním pásmu celkem asi 15 000 Němců zařazeno v pracovních a strážních jednotkách.

Přestože tyto jednotky mají za úkol konat pomocné práce za okupační jednotky a umožnit jim tak plně se věnovat výcviku, jsou i ony vojensky organizovány a provádějí výcvik.

Z bezpečnostních sborů jsou nejvýznamnější „Spolková ochrana hranic“ (Bundesgrenzschutz), která má asi 10 000 mužů. Spolkový sněm se rozhodl v polovině minulého roku jeho početní stav zvýšit na 20 000 mužů a jeho rozhodnutí bylo komisaři západních okupačních mocností schváleno. Sbor je, jak uvádí „Der Deutsche Soldaten-Kalender“, podřízen spolkovému ministerstvu vnitra a je organizován ve tři oblastní velitelství (Bundesgrenzschutzkommando) a ve svaz námořní obrany hranic (Seegrenzschutz).

Oblastní velitelství Sever je umístěno v Hannoveru, Střed v Kasselu a Jih, jehož jednotky jsou dislokovány proti naší hranici, v Mnichově.

Oblastní velitelství mají po čtyřech praporech s počtem asi 600 mužů. Sbor je plně motorisován a vyzbrojen lehkými pěchotními zbraněmi německé výroby a obrněnými vozidly.

Další významnou bezpečnostní složkou s vojenskou organizací je zemská pohotovostní policie (Bereitschaftspolizei). Na rozdíl od sboru ochrany hranic podléhá ministerstvům vnitra jednotlivých spolkových zemí. Spolkový ministr vnitra má však právo nařídit soustředění pohotovostní policie v prostorech zvláště ohrožených. Maximální počty pohotovostní policie byly povoleny do 30 000 mužů, kterých zatím dosud nedosáhla. Její výzbroj a organizace je obdobná jako u sboru spolkové ochrany hranic.

Význam těchto dvou bezpečnostních složek je však i v úloze, kterou zastávají ve výcviku velitelských kádrů pro západoněmeckou armádu. Výcvik velitelských kádrů je prováděn v policejních školách, jejichž počet neustále vzrůstá.

Další ozbrojenou složkou je t. zv. pohraniční policie (Grenzpolizei), jejímž úkolem je střežit státní hranice do hloubky 30 km. Je zřizována jednotlivými spolkovými zeměmi a vyzbrojena karabinami a samopaly.

Zemská policie (Landespolizei) a obecní policie (Gemeindepolizei) jsou složky určené k udržování vnitřního pořádku a jsou značně decentralisovány. Zemská policie má asi 90 000 mužů, obecní policie asi 30 000 mužů. Vyzbrojeny jsou jen pistolemi.

Celkem je v ozbrojených složkách spolkové republiky a v jednotlivých spolkových zemích asi 160 000 mužů, z nichž asi 20 000 až 25 000 může být bez dalšího zdokonalovacího výcviku použito k případnému zorganizování do vojenských jednotek.

Výstavba západoněmecké armády je plánována celkem asi na dvě léta. Potvrdil to sám Adenauer novinářům v květnu 1953, když řekl, že k postavení 12 divisí bude potřeba 1½ roku až 2 let. Po této době mají být německé jednotky úplně vycvičeny a v pohotovosti.

Za jednání Blankova při jeho návštěvě v USA bylo mu, jak hlásila západoněmecká agentura v červenci 1953, naznačeno, že odpor Francie proti výstavbě západoněmecké armády bude co nejrychleji zdolán a že výstavba bude po případě zahájena nezávisle na ratifikaci smlouvy o „Evropském obranném společenství“ již v roce 1953 tak, aby postavení, vyzbrojení a vycvičení plánovaných dvanácti divisí mohlo být ukončeno v roce 1955.

Z á v ě r

Výstavbou západoněmecké armády jsou sledovány útočné cíle nejen Spojených států amerických, ale i cíle západoněmecké buržoasie získat vojenskou převahu v celé západní Evropě, a tím vytvořit podmínky pro uplatnění revanšistické politiky. Hospodářsky hraje západní Německo rozhodující úlohu v Montanní unii (západní Německo, Itálie, Belgie, Holandsko, Lucembursko) již od roku 1952, kdy se podílelo na těžbě uhlí 51,5% a ve výrobě surové oceli 37%.

Skutečnost, že smlouva o Evropském obranném společenství nebyla do dnešního dne ratifikována dvěma hlavními členskými státy, t. j. Francií a Itálií, má za následek, že se západoněmecká vláda snaží tajně uskutečnit všechny potřebné a možné přípravy, aby v případě ratifikace smlouvy měla ideologicky zpracované masy branců, vybrané kádry velitelů a instruktorů, připraven zbrojní průmysl a podobně.

Skutečný stav příprav na výstavbu budoucí nové Wehrmacht je uměle zahalován různými prohlášeními jednotlivých vedoucích činitelů západoněmecké republiky a zprávami uveřejňovanými čas od času v západním tisku, které se od sebe často liší v podrobnostech a počtech uvedených zbraní nebo jednotek, aby tak působily dojmem, že nejsou dosud stanoveny přesné počty a připraveny plány.

Přípravy Spojených států amerických i západního Německa pro postavení západoněmecké armády jsou však pravděpodobně již na takovém stupni, že ani podepsání smlouvy o Evropském obranném společenství vládou Francie není rozhodující, jak o tom veřejně mluví Adenauer.

Významným činitelem, který oddaluje postavení prvních německých divisí, je mírové úsilí Sovětského svazu a zemí lidové demokracie, i odpor pracujících v kapitalistickém světě a v západním Německu zvláště. Odpor pracujících západního Německa má být zlomen širokou ideologickou výchovou v nacistických tradicích, jejíž výsledky nejsou pro Adenauera dosud uspokojivé.

Tak pro odpor pracujících musil Adenauer odložit schválení zákona o branném doplňku ústavy až na dobu po berlínské konferenci. I jeho

cesta do Řecka a Turecka sledovala vedle uplatnění hospodářského vlivu západního Německa v jihovýchodní Evropě propagaci německého militarismu a navázání vojenské spolupráce.

Jakou úlohu sehraje armáda západního Německa v Evropě, o tom nebudou rozhodovat jen američtí a západoněmečtí monopolisté.

Tábor míru vedený Sovětským svazem prosazuje politiku sloužící zájmům pracujících celého světa — politiku míru, státní, národnostní i osobní svobody a nezávislosti, politiku osvobození pracujících od vykořisťování, která získává stále větší počet bojovníků za mír. Naproti tomu tábor imperialismu a války slábne a ani západoněmecká armáda nezmění rozhodujícím způsobem poměr sil mezi táborem míru a táborem války.

HLAVNÍ RYSY TAKTIKY AMERICKÉ ARMÁDY V KOREJI

(Volný překlad z čínského pramene)

Operace na korejské frontě vzhledem k horskému terénu měly ráz bojů za zvláštních podmínek. Na sklonku podzimu r. 1951, po rozdrčení podzimní nepřátelské ofensivy, začalo období posílení války. Po dobu delší než jeden rok se fronta ustálila na 38. rovnoběžce. Poněvadž obranné období trvalo delší dobu, zakončily obě strany, využívající horského terénu, vybudování systému připravené obrany. Jak obranné, tak i útočné operace obou stran se opíraly a byly vedeny z opevněných postavení.

A. Hlavní rysy taktiky útoku americké armády v současné době

1. Před útokem provádí americká armáda pečlivou přípravu. Organisuje-li taktický útok nebo útočnou operaci ve velkém měřítku, provádí americká armáda po řadu dní, někdy po dva až tři měsíce před zahájením operace tato přípravná opatření: vysílá do našeho týlu vyvědače, shazuje je jako výsadky z letounů, soustřeďuje na svých obranných postaveních dostatečné množství palebných prostředků, munice a proviantu, staví silnice k našim postavením, zřizuje telefonní spojení a provádí průzkum jednotkami v síle družstva nebo čety. Potom provádějí zesílené pěší jednotky v součinnosti s tanky průzkum bojem na stanoveném úseku fronty, aby zjistily uskupení našich sil a systém paleb. V období příprav k útoku provádějí pěší jednotky v hloubce svých postavení několikrát bojová cvičení. Velitelé v letounech a v tancích se přibližují k našim postavením a provádějí rekonoskaci.

Dělostřeleckou palbou a letectvem blokuje komunikace vedoucí k našim postavením; průzkumné letouny ve skupinách tři až pěti provádějí denně lety nad našimi postaveními. Uvedená opatření svědčí o přípravě americké armády k útoku.

2. Několik dní před útokem provádí americká armáda silný úder palbou dělostřelectva a letectvem na celé frontě, aby oklamala naši armádu a utajila hlavní směr útoku; při tom postřeluje granáty se zpožděným účinkem naše opevnění a palebná ohniska, aby je zničila. Aby americké letectvo zmařilo naše přípravná obranná opatření, bombarduje a postřeluje v noci komunikace v hloubce našich postavení. Zabraňovací palba na komunikační uzly a soutěsky trvá často celou noc. Někdy nastává před útokem na celé frontě klid, který má za účel oklamat naše vojska, jindy začíná útok ihned po přípravě.

3. Za útoku soustřeďuje americká armáda síly na rozhodujících směrech a vytváří na nich převahu letectva, dělostřelectva a tanků; provádí palebnou přípravu a též organisuje dýmové clony, aby zastřela postup pěchoty.

Palebná příprava trvá dosti dlouho, dvě až tři hodiny, palba je vedena nepřetržitě. Za postupu k přednímu okraji střílejí tanky na palebná ohniska přímou palbou za krátkých zastávek. Pod ochranou palby tanků, minometů, bezzákluzových děl a kulometů zahajuje pěchota postupně za sebou jdoucí zteč. Současně se soustředěná palba přenáší do hloubky našich postavení a na křídla, aby je blokovala a znemožnila podporu

napadeného úseku našim druhým sledem. Zároveň s tím se Američané pokoušejí izolovat obranné síly našich postavení a podnikají prudký útok, aby se zmocnili našich postavení.

4. Volba doby nepřátelského útoku. Soustředění sil se obvykle uskutečňuje v noci, avšak útok začíná za svítání, aby byl boj s našimi silami veden ve dne a aby bylo využito převahy vlastní palby dělostřelectva, letectva a tanků, a také proto, že je třeba dosáhnout ukončení boje do setmění, aby se vojska mohla během noci opevnit na nových postaveních a tak zabezpečit jejich obranu. Opevnění na dobytém terénu se zřizují z materiálu již dříve připraveného, ze speciálních železných štítů, dále z pytlů s pískem a z jiného materiálu.

5. Síly zasazované do útoku. Nepřítel soustřeďuje k útoku převahu sil. Někdy měly jeho síly v útoku až šestinasobnou převahu nad našimi silami. Nepřítel soustřeďuje obvykle k útoku celé vyšší jednotky. Jestliže se útok nezdařil, okamžitě vypouští dýmovou clonu, aby umožnil vlastním jednotkám ustoupit do východiště útoku a organizovat znovu útok. Podařilo-li se Američanům dobýt našich postavení, ihned je opevňují, zaminovávají, zřizují drátěné zátarasy a také určují značné síly k jejich obraně. Aby nepřítel mohl čelit protiútokům našich sil, mají obvykle jeho jednotky bránící tato postavení pětinasobnou početní převahu. Nepřítel rozmisťuje své síly takto: menší část sil zaujímá postavení na hřebenu a hlavní síly se rozmisťují na zadnějších přivrácených svazích. Když naše jednotky přejdou po mohutné odvetné palbě k útoku, přecházejí hlavní síly nepřítele do protiútku.

Síly útočícího nepřítele se zpravidla skládají z několika útočných sledů (nebo oddílů) — úderného, ženijního, dopravního, obranného a jiných, které mají samostatné úkoly, ale které vedou útok v těsné součinnosti.

Úkolem úderného oddílu posíleného samočinnými zbraněmi, je provádět útoky a zteče a dobývat postavení. Úkolem ženijního oddílu je zabezpečit ženijními prostředky vybudování a opevnění dobytých postavení ihned, jakmile je úderné oddíly obsadí. Tento oddíl buduje také během boje systém opevnění. Úkolem dopravního oddílu je zásobovat útočící jednotky municí a proviantem. Úkolem obranného oddílu je bránit lehkými a těžkými kulomety a samočinnými zbraněmi dobytá postavení.

Úderný oddíl se skládá z několika úderných skupin. Jakmile první úderná skupina přešla na zteč, zaujme druhá úderná skupina východiště první úderné skupiny; jestliže se zteč první úderné skupiny nezdařila a skupina ustoupila do východiště, přechází na zteč druhá úderná skupina a třetí úderná skupina zaujímá postavení druhé úderné skupiny. Úderné skupiny bojují v těsné součinnosti; doba mezi jednotlivými postupnými ztečemi je velmi krátká.

6. Útok se provádí současně na několika směrech. Útočí-li americká armáda na jeden z úseků naší obrany, útočí současně v několika směrech jen částí svých sil. Hlavními silami se Američané zpravidla pokouší obejít naše postavení a dostat se do týlu. Bojová sestava americké armády je zpravidla učenena ve tvaru trojúhelníka úhlem vpřed, to znamená, že menší část je v prvním a větší část v druhém sledu. Síla útoku postupně narůstá. Útok a zteče se provádějí postupně za sebou. Jejich účelem je rozvrátit a vyčerpat naše síly a pak přejít do všeobecného útoku. Během dne provádějí více než

deset postupných útoků. První útok se zpravidla provádí malými silami, které se postupně zvětšují, při čemž dopoledne útočí méně početné jednotky, odpoledne jednotky větší. Síla a počet jednotek se postupně zvětšuje. Tímto způsobem se opakují útoky každý den. Když se ani poslední útok na sklonku dne nezdaří, jednotky se stahují do východiště. V noci se tanky soustřeďují na předním okraji, aby zesílily obranu; světlomety a osvětlovací balony po celou noc osvětlují naše postavení; nepřátelské letectvo a dělostřelectvo znepokojuje neustále svými palbami obránce a zabraňuje tak naší armádě budovat a obnovovat opevnění. Kromě toho se nepřítel připravuje na druhý den, aby mohl pokračovat v útoku.

7. Je třeba zdůraznit, že jakmile nepřítel vyrazí, je jeho palba při útoku velmi silná; nepřítel vytváří početní převahu v živé síle a zhušťuje bojovou sestavu, ale při rovných nebo při menších silách americké jednotky špatně bojují. Americké armádě v boji zblízka chybí rozhodnost a odvaha. Druhý sled se zasazuje do boje příliš brzy, a proto se na začátku projevuje velká prudkost útoku, která však později ochabuje.

8. Některé způsoby ničení našich podzemních objektů americkou armádou.

Vzhledem k tomu, že čínští lidoví dobrovolníci vytvořili systém obranných postavení, jejichž základem jsou podzemní objekty spojené s polními opevněními, vypracovala americká armáda četné způsoby jejich boření, a to:

- za podpory palby z hloubky postavení organisují americké jednotky střelbu z chemických minometů, lehkých (rotních) minometů a těžkých kulometů k blokování a ničení vchodů do našich podzemních objektů,
- používají plamenometů, benzinu a jiných snadno zápalných látek k vytvoření ohňů přímo u vchodů do podzemních objektů,
- používají i bojových chemických látek k zamoření podzemních objektů,
- shora a se stran svahů se snaží uzavřít vchody do podzemních objektů pytli s pískem nebo kamením nebo zatarasit vchod ostnatým drátem a rohatkami,
- shora často hloubí trhací štoly k zničení podzemních úkrytů,
- budují spojovací zákopy zakončené palebnými postaveními proti vchodům do podzemních úkrytů, aby mohli blokovat vchody přímou střelbou z děl.

9. Během boje a operace doplňuje stále nepřítel své jednotky na plné počty, aby zabezpečil další útok. Tuto metodu doplňování a výcviku jednotek uskutečňuje zvláštní organisace, která byla vytvořena ještě v míru. Pro výcvik nováčků se určují z bojových jednotek starší vojáci za velitele družstev a u každého družstva jsou dva nebo tři starší vojáci jako instruktoři. Výcvik trvá zpravidla tři měsíce a má za účel připravit jednotky pro boj. Tímto způsobem nepřítel doplňuje početní stavy a zabezpečuje bojeschopnost svých jednotek.

B. Hlavní rysy obranné taktiky pěší divise americké armády

Mezi východním a západním pobřežím Koreje soustředil nepřítel 16 divisí a rozmístil je podél 38. rovnoběžky. Divise americké armády vedou obranu na široké frontě. Na příklad první pěší divise americké

armády brání nejširší úsek fronty v délce 28,8 km, naproti tomu 6. divise lisynmanovské armády brání velmi úzký úsek fronty v délce 9 km. Po celé frontě brání americké a lisynmanovské divise průměrné úseky po 13,7 km, pluk průměrně 6,6 km, prapor 3 km, rota 1500 m. Nepřítel se opírá o horský terén a organizuje svoji obranu systémem opěrných bodů. Podkladem tohoto systému jsou podzemní a polopodzemní štolové objekty, podzemní opevnění a úkryty, které jsou spojeny zákopy a spojovacími zákopy s vybudovanými okopy. Touto methodou organizuje nepřítel obranu také v hloubce. Obranné rajony praporů jsou hlavními články, z nichž se tvoří hlavní pásmo obrany divise. Za hlavním pásmem obrany v hloubce od 10 do 30 km se organizují až tři obranná postavení označovaná krycími jmény. Na hlavních směrech se zřizují železobetonové pevnůstky, pozorovatelný a velitelská stanoviště všech stupňů, stabilní spojovací zařízení a komunikace. Celý tento systém je druhým pásmem obrany nepřítele a současně strategickou obrannou čarou, o níž se nepřítel hlavně opírá za útoku a při ústupu.

Hlavní rysy obranného systému divise prvního sledu americké armády jsou tyto:

1. Nepřítel buduje obranu opěrnými body. Jednotlivé opěrné body se mohou samostatně bránit a vzájemně podporovat.

Velká pozornost se věnuje zabezpečení obrany styků. Obranné pásmo divise se skládá ze dvou linií: v první linii jsou dva pluky, jejichž obranné postavení je hlavní. Prapor (rota nebo zesílená rota) opírající se o dominující výšinu, tvoří praporní uzel obrany (opěrný bod roty). Čelní rota (zesílená četa), četa (zesílené družstvo) se určuje jako bojové zajištění a obsazuje výhodný terén v úseku praporu (rotu) a organizuje kruhovou obranu. Jednotky bojového zajištění si poskytují vzájemnou podporu. Nepřítel staví svoje bojové zajištění proti našim opevněním.

Hlavní postavení rot a praporů americké armády jsou pod ochranou několikapatrového obranného palebného systému a opěrných bodů. Tvoří úplný a do hloubky organicky spojený obranný systém. Každý jeho opěrný bod je důležitým článkem obranného systému nepřítele; takového bodu lze dobýt, jen když ztratil značný počet živé síly při několikerém přecházení z rukou nepřítele do rukou našich. Postavení divisních záloh je záložním postavením divise s rajonem palebných postavení dělostřelectva. Dělostřelecká postavení jsou zpravidla rozmístěna v otevřených polních opevněních. Postavení divisních záloh není vybudováno tak důkladně jako hlavní, je v něm méně minových, drátěných a jiných zátarasů a velmi mnoho pomocných zařízení.

2. Bojová sestava divise se skládá ze dvou sledů. Hlavní síly jsou rozmístěny v hlavním obranném postavení divise. Zpravidla se všechny útvary divise člení do sledů. K boji se používá dvou třetin sil, to znamená, že divise zasadí do prvního sledu dva pluky, pluk dva prapory; ostatní síly zůstávají v záloze velitelství, které jich použije podle situace.

Divise má v záloze jeden pluk nebo dva prapory. Útočí-li naše armáda na jeden nebo na několik nepřátelských opěrných bodů, klade nepřítel houževnatý odpor opírající se o podzemní opevnění a úkryty. V téže době organizuje nepřítel pod ochranou letectva, dělostřelectva a tanků soustavné protiútoky; ze začátku malými silami, pak se síly

postupně zvětšují. Během boje nepřítel své jednotky stále doplňuje, a proto jsou bránící se jednotky dlouho schopné boje a silné.

3. Když byla vybudována hlavní obranná zařízení a obrana se ustálila, přistoupila americká armáda k upevnění palebných postavení a dělostřeleckých pohotovostních úkrytů. Na předním okraji se umísťují 155mm houfnice a 203,2mm kanony a také se zesiluje strategické dělostřelectvo (dělostřelectvo daleké činnosti). Na příklad v pásmu 1. pěší divise americké armády bylo vybudováno 33 dělostřeleckých postavení pro houfnice ráže větší než 105 mm. V sestavě americké divise se počet houfnic ráže 105 mm téměř zdvojnásobil a počet 155mm houfnic se zvýšil šestkrát. Organizace systému paleb se provádí velmi pečlivě. Jsou vypracovány plány zabezpečení palbou za jakékoli situace a také jsou přesně určeny hlavní cíle. Výsledky palby jsou dosti přesné. Podpora palbou se poskytuje včas. Přenos palby je rychlý. Nepřítel soustřeďuje rychle vlastní palbu na hlavní směr. Při útoku naší armády soustřeďuje nepřítel palbu na místo útoku za 15 až 30 minut.

Palebný systém divise se zpravidla dělí na tři linie. První linii tvoří zbraně pluku: 60mm minomety, 57mm až 75mm bezzákluzová děla, 81mm minomety, 106mm minomety, 30 až 50 lehkých nebo těžkých kulometů, samočinné a poloautomatické pušky a karabiny.

Tyto zbraně tvoří palebné pásmo před předním okrajem nepřátelského postavení. Tanků se v první linii zpravidla používá jako pohyblivých palebných ohnisek. Plukovní dělostřelecké skupiny bývají vzdáleny od předního okraje 500 až 1500 m.

V druhé linii palebného systému divise je divisi dělostřelectvo, které se skládá převážně ze 105mm kanonů. K dosažení nejúčinnější podpory pěchoty a tanků v celém pásmu divise jsou tato dělostřelecká postavení vzdálena od předního okraje 2000 až 2500 m. Těžká děla divise a armády ráže 155 mm a 203,2 mm jsou v třetí linii palebného systému a mají za úkol blokovat důležité křižovatky cest, přepravy a naše dominující výšiny v hloubce obrany. Vedou také palby k umlčení našeho dělostřelectva a do hloubky naší obrany. Palebná postavení tohoto dělostřelectva jsou vzdálena od předního okraje 3000 až 3500 m. Zvláště pečlivě je organizován systém paleb na stycích. Kromě zesílení styků obrannými objekty zajišťují se styky palbou sousedních divisí, které si poskytují vzájemnou podporu.

4. Většina obranných postavení nepřítele a polopodzemních objektů a úkrytů byla vybudována dobře. Obranná postavení však se neustále zesilují. Objevily se dobře vybudované podzemní galeriové objekty. Při našem útoku může se nepřítel ukrýt před silnou palbou a může klást silný odpor i do té doby, než ho bude s to plně podporovat jeho vlastní dělostřelectvo a než budou přisunuty posily. Nepřítel zpravidla buduje dvě opevněné linie: jednu na přivrácených svazích a druhou na hřebenu nebo na odvrácených svazích. Jakmile naše dělostřelectvo zahájí palbu, hlavní síly nepřítele se stáhnou do postavení na odvrácených svazích.

Když naše dělostřelectvo přeneše palbu k podpoře jednotek, které přecházejí do útoku, nepřítel ihned zaujímá postavení na hřebenu, aby mohl klást odpor.

5. Nepřítel věnuje velkou pozornost zátarasům. Před každým postavením na úpatí hory staví nepřítel drátěné třístěnné nebo čtyřstěnné zátarasy. Ostnatý drát se natahuje na kolíky po jedné nebo po obou

stranách do tvaru drátěného válce nebo do kolmých nebo vodorovných sítí a p. Na hlavních směrech a v mezerách mezi opěrnými body se zřizují sedmiřadové až desetiřadové drátěné ploty. Před zátarasy z ostnatého drátu se kladou minová pole. Miny bývají protitankové, protipěchotní, osvětlovací a napalmové. V noci umisťuje nepřítel ve svých postaveních světlomety a osvětlovací prostředky. Terén se osvětluje pomocí světelných raket z letounů a pozemních prostředků.

6. Hlídkováním malými skupinami nepřítel bděle chrání přístupy ke svým postavením. Pod ochranou palby provádí z léček náhlé přepady a protiútoky. Nepřítel také vysílá na náš přední okraj skupiny pro odposlouchávání telefonních hovorů pomocí naslouchacích přístrojů.

7. Je-li na frontě intenzivní bojová činnost, zesiluje nepřítel taktickou podporu postavení v první linii letectvem.

Nepřítel podporuje boj divise letectvem a bombardováním zdržuje naše útočící jednotky; zvláště maří přesuny a přípravu dalších sledů k útoku. Bombarduje také komunikace, velitelská stanoviště a týlová zařízení v hloubce. V noci bombardují noční letouny těžkými pumami naše postavení a dopravní spoje k první linii.

Poznámka redakce:

Čtenáře žádáme o shovívavost při posuzování srozumitelnosti překladu. Je třeba uvážit, že překlad nebyl pořizován z originálu a že redakce nemá možnost porovnat méně jasná místa textu s originálem.

Otisknutím tohoto překladu vyhovuje redakce požadavkům mnohých čtenářů Vojenské mysli, aby byly do časopisu dále zařazovány stati o zkušenostech z války v Koreji.

I když čínský autor této stati, napsané v dubnu 1953 říká, že stať je prvním shrnutím hlavních rysů taktiky americké armády na základě bojových zkušeností z války v Koreji a že proto není úplná, pokládá ji redakce za cenný přínos k studiu současných způsobů boje americké armády.

Jako doplněk k tomuto článku připojuje redakce Vojenské mysli dvě obrazové přílohy názorně naznačující ráz terénu, v kterém probíhaly obranné boje v Koreji a schema systému americké obrany. Obrázky byly otištěny v americkém obrázkovém časopise „Life“.

Redakce Vojenskéjisti byla některými čtenáři požádána, aby otiskla fotografie nebo obrázek ukazující systém americké obrany v Koreji.

Prostředím nelze říst a otiskovat dokumentární fotografie. Aby bylo přání čtenářů alespoň zčásti vyhověno, zařazuje rukce do tohoto čísla reprodukce dvou náčrtů organizace americké obrany v Koreji, které byly čteny v americkém obrázkovém časopise.

První obraz ukazuje obranu amerického pěšího pluku v Koreji, bránícího se na úseku asi 2,4 km širokém.

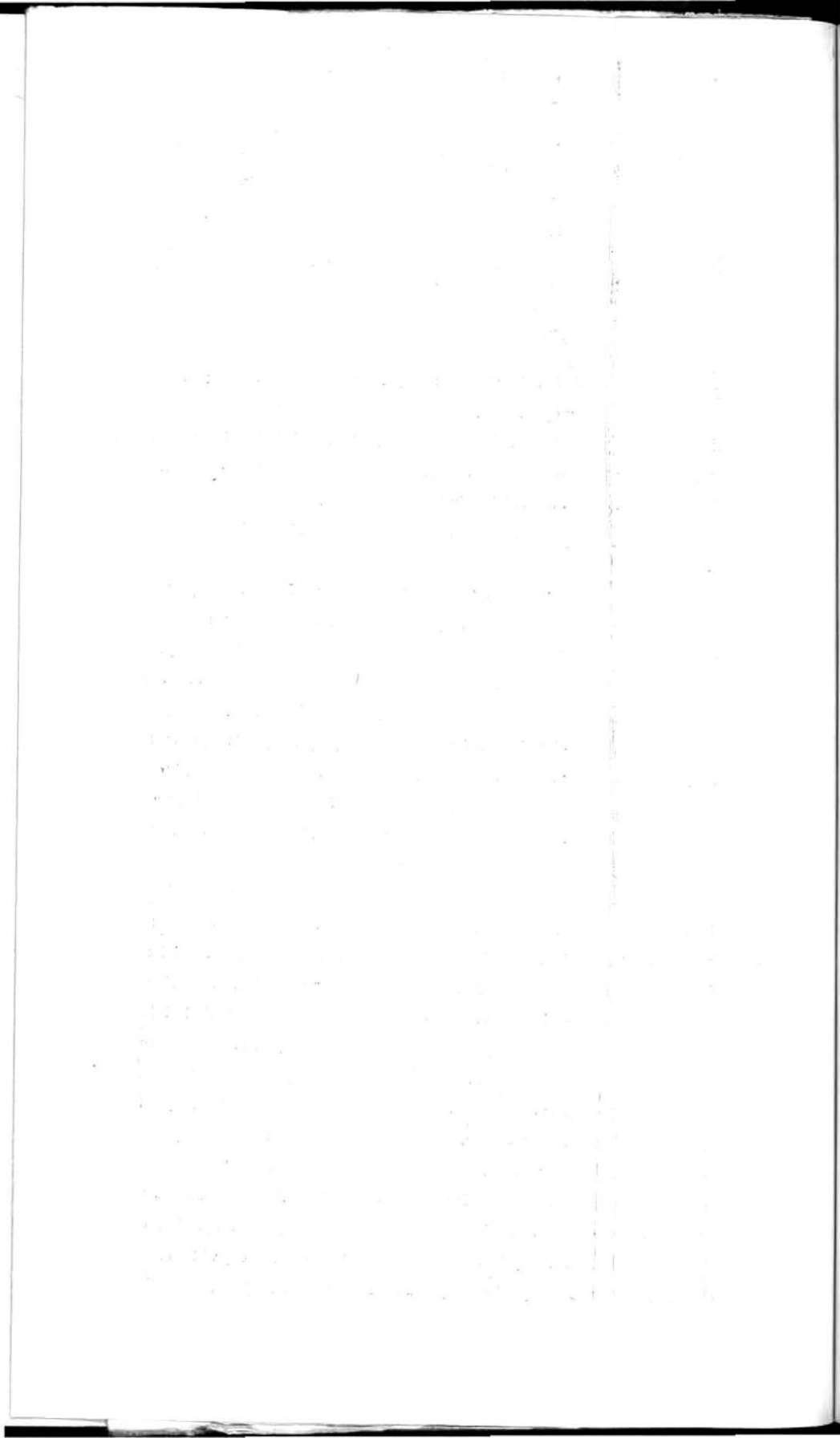
Přední okraj hlavního obranného pásma probíhá po hřebtu v popředí (v náčrtu je vyznačen silnou přerušovanou čarou) před ním na přivrácených svazích jsou bojová postavení přímého zajištění. Obranné rajony prapů prvního sledu jsou vybudovány ke kruhové obraně a jsou vyztuženy tanky, které podporují boj činnou palbou. Palebná postavení praporečnických a částí plukovních minometů jsou umístěna za hřbetem ižte předního okraje, aby bylo využito jejich dohledu.

Část plukovních minometů a dělostřelectvo přímé podpory má palebná postavení v hloubce obrany, aby mohlo ve palby i dovnitř postavení. Tanková rota prvního praporu, která je v záloze velitele pluku, je umístěna centrálně, aby mohla zasáhnout do ohrožených směrů. Praporeční obvažník je umístěn u hlavní příčnové silnice v blízkosti velitelství praporu. V blízkosti této silnice je v hloubce obrany také umístěn předsumový zásobovací sklád a za ním v údolí velitelské stanovisko pluku a divise.

Na druhém náčrtu je znázorněno obranné pásmo sboru o všech divizích s šířkou fronty asi 29 km při pohledu z hloubky obrany. Sbor má všechny tři divise v prvním sledu. Tyto divise mají v prvním sledu po dvou plucích. Krajin divise mají čtyři pluk v záloze a křídly sboru, čtyři pluk střední divise tvoří zálohu sboru a j. umístěn centrálně blízko komunikačního uzlu, aby mohl zasáhnout do pásmu všech tří divisi. Pluky prvního sledu brání přední okraj, který je umístěn na vrcholech hřbetů, dvěma prapory v prvním sledu, kdežto čtyři prapor je v druhém sledu a přetíná komunikace vedoucí od praporů prvního sledu se hřbetu do údolí. Za svahy jsou umístěna palebná postavení divizioní dělostřelectva a v hloubce poblíž komunikací velitelské stanovisko divisi s přistávacími plochami pro divizioní spojovací letouny. V hloubce obrany, přibližně na výši sborové zálohy, jsou palebná postavení sborového dělostřelectva. V údolí řeky, kde se sbíhají komunikace od všech divisi, je pak umístěno VS sboru a blízko komunikací jsou rozmístěny: přistávací plocha pro spojovací a dělostřelectkové letouny sboru, zbrojní dílny, municiční sklád, polní chirurgická nemocnice s přistávací plochou pro vrtulníky používané k odsumu raněných. Ženíjní sklád a automobilní park jsou umístěny v blízkosti zásobovacího nádraží. Dále je pak sklád pohonných hmot a proviantu a shromážděné zajištění.

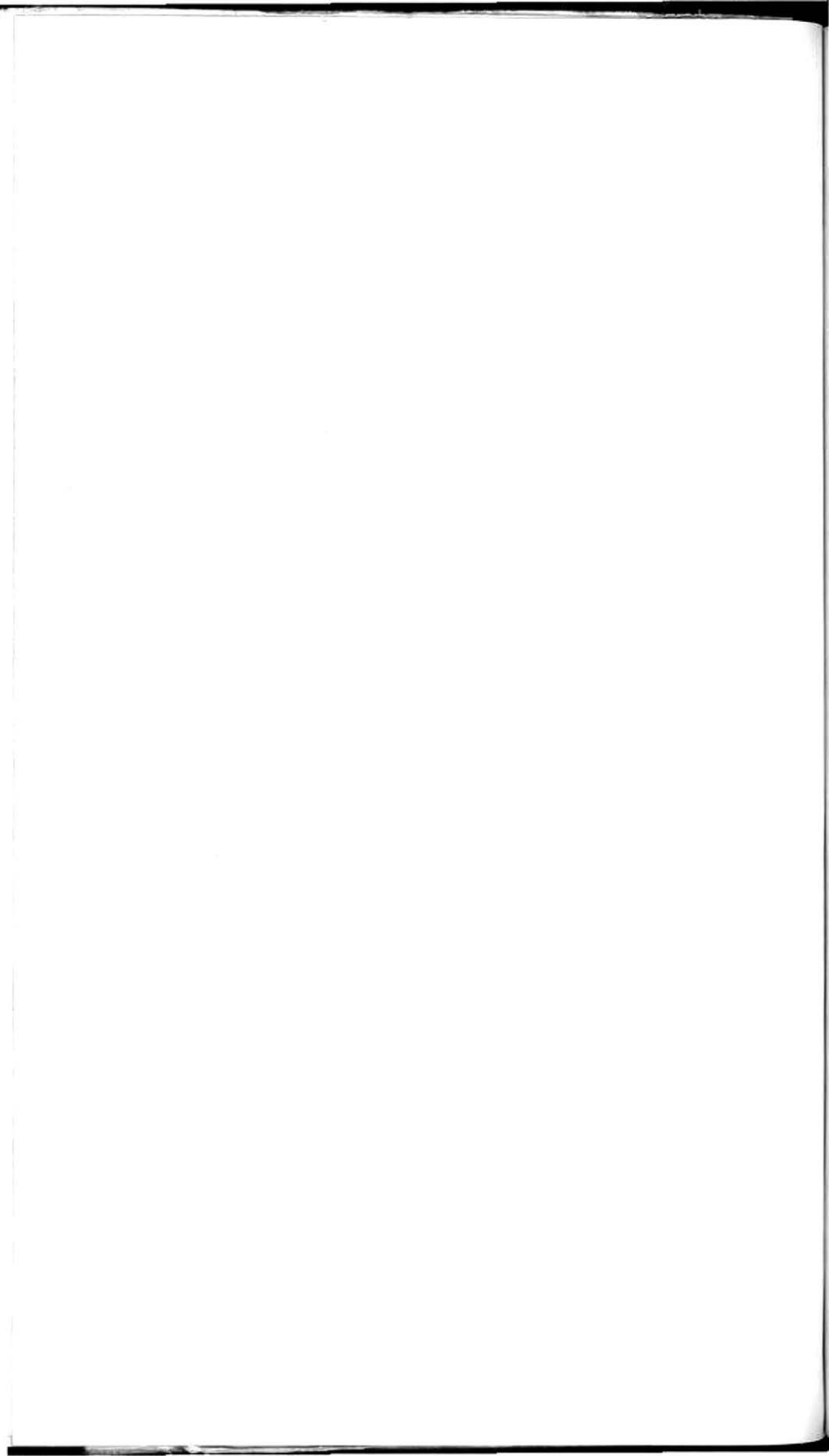

Obr. 1. Panoramatický náčrt znázorňující obranu pěšího pluku americké armády v horském terénu v Koreji

Obr. 2. Panoramatický náčrt obranného úseku jednoho amerického armádního sboru v obraně v horské části korejské fronty

---

VOJENSKO-HISTORICKÁ ČÁST

ROZDRČENÍ NĚMECKÉ SKUPINY ARMÁD „STŘED“ NA BÍLÉ RUSI ROKU 1944

(Pátý drtivý úder Sovětské armády r. 1944)

Plukovník Vojtěch Sokol

Uprostřed roku rozhodujících vítězství, v červnu a červenci roku 1944, zasadila sovětská vojska německé armádě nejtěžší ránu, která ji mohla stihnout: dvěma drtivými údery, které se ve své konečné fázi rozvinuly v jednu obrovskou bitvu od Rigy po Karpaty, rozdrtila celý střed německé fronty a stanula na hranicích Východního Pruska a na Visle, aby se připravila k posledním úderům na hlavním strategickém směru Moskva—Berlín.

Tyto dvě velké bitvy, v nichž byly rozbity německé armády na Bílé Rusi a v západní Ukrajině, nazýváme pátým a šestým drtivým úderem. Z této dvojice vyniká svým rozmachem a významnými vojenskými a politickými výsledky zvláště pátý úder. Po stránce operační je cenným pramenem poučení, jak organisovat a provádět průlom, operační pronásledování a obklíčení velkých nepřátelských uskupení. Obohatil vojenské umění Sovětské armády dalšími zkušenostmi, jak koordinovat činnost velkých operačních svazů, neboť byl proveden čtyřmi fronty: 1. pobaltským, 3., 2. a 1. běloruským frontem a v konečné fázi v součinnosti s 2. pobaltským frontem (na severu) a 1. ukrajinským frontem (na jihu).

Situace ve středu sovětsko-německé fronty na začátku léta 1944 a německý plán pro léto 1944

(Viz náčrt obr. 1)

Průběh fronty na Bílé Rusi v prostoru Vitebsk, Mogilev byl v jádru výsledkem všeobecné ofensivy po bitvě u Kurska roku 1943, kdy Sovětská armáda osvobodila Smolensk, vstoupila do oblasti pripětských bažin a vytvořila velké předmostí u Kyjeva. V prosinci osvobodila něvelskou operaci Něvel, čímž obchvátla Vitebsk od severu. V lednu a únoru 1944 pronikla v prvním drtivém úderu na břehy Čudského a Pskovského jezera. Němci budovali na jih od Vitebska usilovně obranu na čáře Vitebsk, Orša, Mogilev, tedy zčásti na horním Dněpru, chráněnou pásmem obrany v dotyku, které tvořilo mírný oblouk až 45 km na východ. Toto postavení na horním Dněpru utrpělo proniknutím sovětských vojsk do prostoru Rogačev v zimě 1943/44. Celý střed německé fronty byl však povážlivě ohrožen v únoru až březnu 1944 vítěznou ofensivou sovětských vojsk na pravobřežní Ukrajině, to jest druhým drtivým úderem, jímž byly německé jednotky vrženy daleko na západ, takže, opíraje se o bažiny podél Pripeti, udržely s napětím všech sil Kovel a na jih od něho se zachytily na čáře Brody, Stanislav a v předhoří Karpat na západ od Kolomyje.

Ve frontě na sever od Karpat se tak vytvořily dva výběžky: běloruský výběžek, obrácený k východu, a západoukrajinský, směřující na západ.

Běloruský výběžek měl velký význam operačně strategický. Německá skupina armád „Střed“, která jej bránila, chránila strategický směr Moskva, Varšava, Berlín, důležitý operační směr do Východního Pruska a tvořila oporu skupině armád „Sever“, zasazené v operačně citlivém prostoru pobaltských sovětských republik, a na jih skupině armád „Severní Ukrajina“ (dříve „Jih“), která byla právě v reorganizaci.

I když zdánlivě dával běloruský výběžek německé armádě možnost ofensivního zásahu na jih, do boku a týlu sovětských vojsk v západní Ukrajině, nebyla německá armáda schopna větší útočné akce a bažinatý terén velmi znesnadňoval každý útok ve směru severojižním. Bok a tyl sovětských vojsk na jih od Pripeti byl však v dosahu německého letectva, jehož základny v běloruském výběžku skýtaly možnost pokoušet se dokonce o nálety až do prostoru Moskvy, jen 450 km vzdálené.

Porážka německé skupiny armád „Střed“ otvírala tedy sovětským vojskům uvedený strategický směr, výhodné operační směry do Východního Pruska a do Polska a nadto přinášela možnost udeřit do boku skupiny armád „Sever“ i „Severní Ukrajina“.

Důležitost běloruského prostoru byla německému vrchnímu velení známa; proto vybavilo skupinu armád „Střed“ bohaté vojsky i materiálem a uložilo jí udržet běloruský výběžek stůj co stůj. Nepovažovalo za pravděpodobné, že tam bude Sovětská armáda útočit počátkem léta roku 1944.

Nejbližší sovětská ofensiva byla očekávána na směru, který byl pro Německo v té chvíli nejnebezpečnějším, t. j. Lvov, Krakov. Proto a vzhledem na možnost sovětské ofensivy do Rumunska drželo své hlavní zálohy na jih od Pripeti. Z 22 tankových divisí, které mělo na celé východní frontě, mělo 17 divisí na jih od čáry Luck, Krakov, tři divise na směru Kovel, Cholm, jednu divisi v prostoru skupiny armád „Střed“ na sever od Pripeti a jednu divisi v prostoru skupiny armád „Sever“.

Uskupení německých sil

Skupina armád „Střed“ měla ve své sestavě tři vševojskové a jednu tankovou armádu: 3. tankovou armádu, 4., 9. a 2. armádu.

3. tanková armáda (tanková jen podle jména) v sestavě deseti divisí a dvanácti samostatných pluků bránila pásmo od Polocka po Boguševsk, široké 150 km, směr Vitebsk, Vilnius (Vilno); hlavní síly měla v prostoru Vitebsk.

4. armáda v sestavě deseti divisí (z toho dvě motorisované) a osmi samostatných pluků bránila pásmo Boguševsk, Bychov, široké 225 km; hlavní odpor položila na směr Orša, Minsk.

9. armáda v sestavě dvanácti divisí a tří samostatných pluků bránila pásmo mimo Bychov po Petrikov široké 220 km; hlavní odpor měla na nejkratším směru na Minsk v prostoru Bobrujsk.

2. armáda v sestavě dvanácti divisí (z nich jedna maďarská) a pěti samostatných pluků byla v obraně na široké frontě na řece Pripet v pásmu 370 km od Petrikova po Kovel vto; hlavní síly měla v prostoru Kovel.

V záloze velitele skupiny armád „Střed“ (plní maršál Busch, od července r. 1944 plní maršál Model) bylo devatenáct divisí.

Do skupiny armád „Střed“ tedy patřilo 63 divisí (v tom jedenačtyřicet pěších, tři motorisované, čtyři tankové, sedm policejních, jedna divise letecké pěchoty, sedm lehkých pěších divisí), kromě toho jedna pěší brigáda, dvacet osm samostatných pěších pluků a dvaadvacet samostatných tankových praporů a oddílů samohybných děl, celkem 1 036 760 vojáků (z toho v bojovém sledu 560 000 vojáků), 10 080 děl, 1330 tanků a samohybných děl a 1000 až 1300 letounů.

Němci měli v hlavním pásmu obrany asi třicetpět divisí, na druhém pásmu nebo v druhém sledu armád devět divisí.

Operační a taktická hustota německé obrany:

Armáda	Šířka pásma km	Počet divisí	Počet samostatných p. pluků	Průměrná hustota	
				operační	taktická
3. TA	150	10	12	15 km na divisi	0,2—0,4 pěšího praporu na 1 km fronty
4. A	225	10	8	22 km na divisi	
9. A	220	12	3	18 km na divisi	
2. A	370	12	5	30 km na divisi, v prostoru Kovel 12 km na divisi	mimo pripetšskou frontu

Největší taktická hustota byla v prostoru Vitebsk, dále v prostoru Orša (podél dálnice Smolensk, Minsk) a v prostoru Bobrujsk.

Ze zálohy velitele skupiny armád „Střed“ muselo být dvanáct divisí (v tom i maďarský sbor) zasazeno na ochranu komunikací před útoky partyzánů a jen sedm divisí, t. j. $\frac{1}{3}$ zálohy a jen 14% celkového počtu divisí skupiny armád bylo k dispozici jako operační záloha při šířce fronty 965 km a na důležitém směru.

Z těchto sedmi divisí byly dvě pěší, jedna motorisovaná a čtyři tankové; z nich byly tři tankové divise umístěny na směru Kovel, Cholm, tedy na jih od Pripeti.

Systém německé obrany tvořilo celkem pět obranných pásem a postavení systému zákopového i ohniskového.

Hlavní obranné pásmo na čáře dotyku mělo hloubku 5 až 7 km, na některých důležitějších úsecích 10 až 15 km. Jeho první obranné postavení bylo vybudováno v pásch střeleckých zákopů, z nichž přední byly průběžné. Obranný pilíř obou pásem byl na severu opevněný rajon Vitebsk, na jihu Bobrujsk.

Druhé obranné pásmo nazvané „Vaterland“ bylo vybudováno na čáře Vitebsk, Orša, Mogilev, Bychov a z části využívalo řeky Dněpr.

Třetí obranné pásmo se opíralo na severu o tok Západní Dviny (v prostoru Polock), dále na jih o řeku Druť.

Čtvrté obranné pásmo bylo vybudováno na Berezíně.

Páté obranné pásmo bylo připraveno na čáře Vidzdy, Smorgoň, Baranoviči, Pinsk.

Mimo hlavní pásmo obrany bylo nejlépe vybudováno druhé a třetí pásmo.

Na výhodných čarách bylo mezi obrannými pásmy ještě několik nesouvislých mezilehlých obranných postavení.

Města Vitebsk, Orša, Mogilev, Žlobin, Bobrujsk, Borisov, Minsk, Baranoviči byla vybudována k obraně.

Celková hloubka obrany byla 250 až 270 km, při čemž se opírala o opevněné prostory Vitebsk, Orša, Bobrujsk.

Nejhlubší obrana byla organisována na směrech Smolensk, Orša, Minsk a Žlobin, Minsk.

Fronta mezi Petrikovem a Kovelem nebyla souvislá ani s německé, ani se sovětské strany. Ráz krajiny, silně zalesněné území s neprůchodnými močály, protékané několika řekami, nedovoloval větší bojovou činnost.

Opevněný prostor Kovel byl spojovacím článkem s obranou na západní Ukrajině, budovanou skupinou armád „Severní Ukrajina“, ale sovětská vojska jej svírala pevně se tří stran. Další německé obranné pásmo se opíralo o Západní Bug. Těžiště německé obrany mezi Pripetí a Karpatami bylo v prostoru Brody, Rava Russkaja, Lvov. Na lvovském směru byly také zálohy této skupiny armád i velká většina záloh německého vrchního velitelství.

Německá obrana běloruského výběžku byla vybudována co nejdůkladněji do velké hloubky a dostatečně vybavena silami a prostředky. Spojovacím článkem s obranou na západní Ukrajině byl v hlavním pásmu obrany opevněný prostor Kovel a v hloubce obrany opevněný prostor Brest (Brest Litovsk). Záloh však bylo málo a téměř všechny tankové divise byly na směru kovelském a jižně, tedy mimo hlavní bojiště.

Popis bojiště

Jevištěm operací Sovětské armády v pátém úderu bylo území Běloruské sovětské socialistické republiky, část Litevské a Lotyšské sovětské socialistické republiky, západní část Ukrajiny a východní část Polska. Lze ji ohraničit čarou Velikije Luki, Riga, Varšava, Jozefów na Visle, Kovel, Žlobin.

Je to všeobecně rovina, již prostupuje od severovýchodu k jihozápadu jako pokračování Smolensko-moskevské vyvýšeniny Běloruská vyvýšenina, široká až 180 km, průměrné výšky okolo 200 m n. m., jen v prostoru Minska přesahující výšku 300 m. U Volkovysk přechází do viselské nížiny.

Na sever i na jih od této vyvýšeniny se rozkládají bažinatá území, na severu jezernatý prostor jižně Pskova, na jihu zalesněné Polesí s Pripetí a jejími přítoky. Z nich vyniká svou šířkou 100 až 150 m řeka Západní Dvina, pak Dněpr a Pripet'. Ostatní řeky v Běloruské vyvýšenině větší pramenící, zasahují do bojiště jen svým horním tokem. Mimo Pripet' a část toku Západní Dviny a Němenu tekou řeky většinou směrem poledníkovým.

Jeviště operací ohraničovala na západě řeka Visla, u Varšavy široká 600 až 1000 m a hluboká až 5 m, se svými přítoky Wieprzem a Západním Bugem, který teče z jihu a přijímá zprava Narev s Bobrem, odvodňujícím Mazurská jezera.

Území je pokryto z celé jedné třetiny lesy, jež tvoří v bažinatém Polesí podél Pripeti rozsáhlý, souvislý a těžce prostupný lesní masiv, sahající téměř ke spojnici měst Osipoviči, Sluck, Baranoviči, Brest, Kovel.

Velmi úrodná půda Bílé Rusi umožnila intenzivní zemědělskou výrobu, takže Bílá Rus v posledních letech před válkou v množství tržního obilí předstihla Ukrajinu, tradiční „obilní komoru“ Sovětského svazu a celé Evropy. Udržení tohoto území bylo pro Němce důležité i s tohoto hlediska, ačkoli výnos nedosahoval zdaleka německých předpokladů.

Počet obyvatelstva Bílé Rusi, v r. 1939 již 10 500 000, značně klesl následkem válečných událostí a odvlékáním pracovníků do Německa. Města byla na 80 až 90% zničena a z největší části vyhlazena (Minsk měl r. 1939 240 000 obyvatel, Vitebsk 167 000, Mogilev 100 000, Bobrujsk 84 000).

Od začátku Veliké vlastenecké války se na Bílé Rusi a v pobaltských republikách organizovalo masové partyzánské hnutí. V létě 1944 bylo v partyzánských oddílech na 240 tisíc občanů. Mnoho obyvatel vesnic i měst se vystěhovalo do lesů a žilo tam podle sovětských řádů pod ochranou partyzánů.

Partyzánské oddíly kontrolovaly také všechny komunikace, jak železnice, tak silnice. Z železnic to byly hlavně tratě:

(Smolensk), Baranoviči, Brest, (Varšava),
(Velikije Luki), Polock, Molodečno, Bělostok,
(Pskov), Vilnius, Grodno, Bělostok,
(Mozyr), Luninec, Pinsk, Brest,

jakož i tratě rokádní, na př. Vitebsk, Orša, Mogilev, Bychov a Vilnius, Baranoviči, Luninec.

Nejdůležitější silniční komunikací byla dálnice Orša, Minsk, část to dálnice Moskva, Minsk.

Střed běloruského prostoru se tedy jevil pro útočnou operaci ve směru východ—západ vhodnějším jen v prostoru Běloruské vyvýšeniny, i když vojska musela překračovat Dněpr, Druť, Berezinu a Němen a bažinaté prostory. Jezernaté a bažinaté území na severu a zejména zalesněné a bažinaté Polesí na jihu kladlo vojenským operacím mnoho překážek, ztěžujíc zvláště použití tankových a mechanisovaných jednotek, které byly někde vázány na úzké pruhy podél komunikací.

Tyto terénní podmínky usnadňovaly obranu a bylo jich nepřítelem plně využito. Vážnou hrozbou v týlu nepřítele byla však bojová činnost sovětských partyzánů běloruských a litevských.

Plán sovětského hlavního velitelství

Průběh střední části sovětsko-německé fronty a celková situace na frontě umožňovala a vyžadovala přistoupit k další velké bitvě, která měla politický cíl osvobodit Bílou Rus, pokračovat v osvobozování pobaltských sovětských republik, začít s osvobozením Polska a připravit podmínky k přenesení války do Východního Pruska, na území nepřítele.

Tento politický cíl určoval strategický úkol operací, t. j. rozdrtit nejsilnější německou skupinu vojsk na celé sovětsko-německé frontě.

Sovětské velitelství plánovalo provést zamýšlené operace skupinou čtyř frontů: 1. pobaltským, 3., 2. a 1. běloruským ve vzájemné součinnosti ve třech obdobích:

V 1. období: rozdrtit nepřítele v prostoru Vitebska, Orši a Bobrujska — bližší úkol skupiny frontů;

v 2. období: obklíčit a zničit nepřátelskou skupinu minsko-mogilevskou a osvobodit Minsk — další úkol skupiny frontů;

v 3. období: pronásledovat nepřítele a dosáhnout západních hranic Sovětského svazu.

Při řešení úkolu přihlédlo sovětské hlavní velitelství také k průběhu fronty, tvořící velký oblouk dlouhý — od Vitebska po Petrikov — skoro 500 km, s menším výběžkem vitebským na severu širokým 60 km a větším bobrujským, plošším, širokým 170 km. Bylo možné na samém začátku bitvy obklíčit a zničit dvě důležitá křídelní uskupení vojsk, vitebské a bobrujské, oboustrannými obchvatnými operacemi. Současně bylo třeba prolomit německou obranu ve středu oblouku podél dálnice na Oršu a ve směru na Mogilev. Už několikrát se prokázalo, že se takovým prolomením nepřátelské obrany na několika směrech dostatečně od sebe vzdálených dosáhne rozdrobení nepřátelských sil a nepříteli se znemožní soustředěné použití záloh.

Proto se plánovalo zasadit do širokých průlomů vzniklých vyvrácením křídelních pilířů nepřátelské obrany velké rychlé skupiny, které za podpory velkých leteckých sil budou moci úspěšně rozvíjet úspěch do hloubky a rovnoběžným pronásledováním za současného pronásledování čelního obklíčit a pak zničit nepřátelská vojska v prostoru Minsk, Mogilev, t. j. jádro 4. německé armády.

Toto obklíčení mělo být uskutečněno na rozdíl od Stalingradu a Korsuně Ševčenkovského nikoli poblíže předního okraje, nýbrž ve velké operační hloubce nepřátelské obrany, 200 km od předního okraje.

Dne 31. května dostali velitelé 1. pobaltského, 3., 2. a 1. běloruského frontu směrnice hlavního velitelství o přípravě a provedení těchto velkých operací, které ukládaly:

Veliteli 1. pobaltského frontu generálu Bagramjanovi: V součinnosti s 3. běloruským frontem rozdrtit nepřátelské vitebsko-lepelské uskupení tím, že údernou skupinou frontu prolomí nepřátelskou obranu na severozápad od Vitebska, ovládne prostor Bešankoviči a částí sil spolu s vojsky 3. běloruského frontu obklíčí nepřátelskou skupinu vitebskou; potom se zabezpečit ve směru na Polock a útočit hlavními silami na Lepel.

Veliteli 3. běloruského frontu generálu Čerňachovskému: V součinnosti s vojsky 1. pobaltského frontu a s 2. běloruským frontem rozdrtit vitebsko-oršské nepřátelské uskupení; proto prolomit pravou údernou skupinou nepřátelskou obranu na jih od Vitebska a spolu s vojsky levého křídla 1. pobaltského frontu obklíčit a zničit vitebskou skupinu nepřítele; současně udeřit levou údernou skupinou podél minské dálnice a pak proniknout do prostoru Borisov.

Veliteli 2. běloruského frontu generálu Zacharovovi: Udeřit na směru Dribin, Mogilev, zmocnit se Mogileva a útočit dále na směru Mogilev, Berezino, Smiloviči.

Veliteli 1. běloruského frontu generálu Rokossovskému: Rozdrtit bobrujské nepřátelské uskupení a pak proniknout hlavními silami do prostoru Puchoviči, částí sil do prostoru Sluck; průlom obrany provést

dvěma údery: ve směru Rogačev, Bobrujsk a ve směru Pariči, Staryje Dorogi (hlavní úder).

V druhém období měla vojska 3. a 1. běloruského frontu jako další úkol vytrvale pronásledovat svými hlavními silami nepřítele, obchvátit 4. německou armádu s obou stran, zmocnit se prostoru Minsk a obklíčit a zničit minsko-mogilevské nepřátelské uskupení; tuto operaci zabezpečit údery vnějších křídel: 3. běloruský front na Molodečno, 1. běloruský front na Sluck a Baranoviči.

1. pobaltský front zabezpečoval operace na hlavním směru útokem ve všeobecném směru na Svencjany.

V třetím období se předvíдалo pronásledování nepřítele na západ k hranicím Sovětského svazu.

Sovětské hlavní velitelství usměrnilo k podpoře příprav a provedení sovětských operací také partyzánské hnutí: partyzánské oddíly dostaly úkol zesílit údery na týla a komunikace nepřítele a upoutat zálohy skupiny armád „Střed“.

Příprava vojsk k ofenzivě

Velitelé frontů soustředili na směrech úderů, které připravovali na úzkých úsecích, maximum sil a prostředků, takže dosáhli nad nepřítelem velké převahy po všech stránkách.

Tak na př. 3. běloruský front dosáhl u levé úderné skupiny (směr Rabinoviči, Borisov) převahy v pěchotě 4,2násobné, v minometech 5,3násobné, v dělových hlavních 5,4násobné, v tancích a samohybných dělech, 5,3násobné, v letectvu 6násobné.

U hlavní úderné skupiny 1. běloruského frontu byla převaha sil a prostředků ještě větší.

Pro rozvíjení útoku do hloubky a rychlé dosažení úkolu měli velitelé frontu připraveny velké rychlé skupiny z tankových a mechanisovaných a jezdeckých vyšších jednotek, které měly být zasazeny až po dokončení průlomu obrany, t. j. 2. až 3. den operací.

Veškeré přípravy byly s naprostým utajením ukončeny 22. června. Zároveň zesílily sovětské partyzánské oddíly své útoky na určené komunikace. V době od 20. do 26. června zničily na příklad 47 000 kolejnic, čímž desorganisovaly německou dopravu právě v době vyražení sovětské ofensivy.

První období bitvy 23. až 28. června 1944. Rozdrcení nepřátelských vojsk v prostoru Vitebsk, Orša, Bobrujsk a dosažení Berezíny v prostoru Borisov

Vojska 1. pobaltského frontu zahájila boj večer 22. června průzkumnými oddíly, které pronikly na severozápad od Vitebska do hloubky 4 až 7 km. 23. června ráno po silné dělostřelecké a letecké přípravě vyrazil útok hlavní úderné skupiny frontu, která první den útoku prolomila hlavní obranné pásmo v šířce asi 20 km. Druhého dne rozšířila průlom na 90 km do šířky a 25 až 30 km do hloubky, dosáhla západní Dviny v prostoru Bešenkoviči v šíři 55 km a z chodu se zmocnila několika menších předmostí na jižním břehu, která byla 25. června po odražení protiútoků dvou nepřátelských divisí spojena v jedno předmostí. Následující den vyrazila tanková a mechanisovaná vojska frontu ve směru na Lepel a dosáhla ho 28. června. Část sil úderné skupiny

útočila na Gnězdilovič a v noci na 25. června se setkala s vojsky 3. běloruského frontu a tak uzavřela obkličovací kruh kolem vitebského nepřátelského uskupení, v němž byly zbytky pěti divisí a velitelství armádního sboru.

Vojska 3. běloruského frontu prolomila 23. června svou pravou údernou skupinou nepřátelskou obranu na jih od Vitebska na úseku 25 km a částí sil uzavřela 25. června obklíčení vitebského uskupení. Již 24. a 25. června byla ve dvou sledech zasazena do průlomu ve směru na Boguševsk rychlá vojska frontu (tankové, mechanisované a jezdecké jednotky) a pronikla do konce 25. června do hloubky 60 km. 28. června odrazila protiútok tankové divise přisunutě tam až z kovelského směru a zjedнала dotyk s nepřátelským postavením na Berezíně.

Útok vojsk 3. běloruského frontu ve směru na Oršu podél dálnice na sever a na jih od Dněpru musel lámat urputný odpor nepřítele v silně vybudovaných postaveních. 25. června však byl nepřítel přinucen k ústupu i ve směru na Borisov, kam již pronikala rychlá skupina frontu. Orša padla 27. června.

Mezitím jednotky, vyčleněné k zničení vitebského uskupení, rozťaly obklíčenou skupinu úderem z jihu na dvě části — v městě a na západ od něho — a rozdělené skupiny zničily do večera 27. června.

Vitebská operace je vzor obkličovací operace s oboustranným obchvatem bez použití vyšších tankových jednotek. Jí byl vyvrácen severní pilíř německého obranného systému „Vaterland“.

Vojska 3. běloruského frontu svým proniknutím do prostoru Borisova začala obchvacovat zasazenou 4. německou armádu, která chránila oršský a mogilevský směr.

Vojska 1. běloruského frontu vyrazila k útoku po zvláště mohutné dělostřelecké přípravě o den později, 24. června, a již první den prolomila hlavní úderná skupina na směr Pariči, Staryje Dorogi nepřátelské hlavní pásmo obrany v šířce 30 km. Do průlomu byly ráno druhého dne zasazeny rychlé tankové, mechanisované a jezdecké skupiny frontu a rozvíjely útok na Petroviči a na severozápad na Glussk. Dne 27. června obešly tankové jednotky Bobrujsk od západu a zmocnily se železniční stanice Miradino na severozápad od Bobrujska. Tím přetály nepříteli ústupové cesty na západ a položily tak základ k obklíčení bobrujského nepřátelského uskupení.

Vojska frontu, která útočila na pomocném směru Rogačev, Bobrujsk, narazila na silný odpor. První den útoku dobyla jen 1. a 2. zákopu. Dne 25. června obnovila útok, prolomila hlavní pásmo obrany v šířce 12 km a zlomila 26. června odpor nepřítele na dalším obranném postavení na řece Dobrici. Tanková vojska pak pronikla v poledne 27. června k Bobrujsku od východu a dokončila obklíčení hlavních sil 9. německé armády, t. j. zbytků devíti divisí, neboť sovětská vojska útočila již na celé frontě a nedovolovala nepříteli se odpoutat.

Bližší úkol frontu byl tak splněn za pouhé tři a půl dne.

K likvidování obklíčeného nepřítele byla ponechána část sil; hlavní tankové síly frontu útočily ve směru na Minsk, zatím co jezdeckvo rozvíjelo úspěch na západ na Sluck.

Obklíčené nepřátelské uskupení bylo zprvu rozděleno za součinnosti s letectvem a říční flotilou na dvě části: větší část na východ od Bereziny a menší část v opevněném městě Bobrujsk. Východní skupina se pokoušela probít podél Bereziny na sever, byla však rozprášena letectvem a pak v pozemním boji dne 28. června likvidována. Skupina v Bob-

rujsku se snažila v noci na 29. června probít se na severozápad na Minsk. Po zuřivých útocích, při nichž utrpěli Němci velké ztráty, podařilo se větší části této skupiny probít se do lesa na západ od Bobrujska, tam však byla znovu obklíčena a ve dvoudenním boji zničena. Bobrujsk byl osvobozen 29. 6. Tyto boje způsobily nepříteli zvláště krvavé ztráty; jen na mrtvých ztratil 50 000 vojáků.

Tato operace, při níž se dosáhlo obklíčení nepřátelských sil oboustranným obchvatem do hloubky 60 km, byla provedena v šesti dnech za širokého použití rychlých jednotek.

Současně s vojsky 1. běloruského frontu vyrazila 24. června vojska 2. běloruského frontu. Po těžkých bojích prolomila obranu před Mogilevem v pásmu 24 km, rozšířila průlom na 75 km a do 26. června likvidovala německou obranu před Dněprem. Ve dvoudenních bojích pak prolomila nepřátelské postavení na Dněpru v celé šíři od Orše po Bychov a začala s čelním pronásledováním nepřítele k řece Druť, nutíc ho k neustálému boji na široké frontě.

V prvním období bitvy, trvajícím šest dní, prolomila vojska čtyř frontů nepřátelskou obranu na šesti od sebe vzdálených úsecích, obklíčila a zničila vitebské a bobrujské uskupení; vytvořila v nepřátelské obraně široké průlomy operačního významu, jimiž proudily rychlé skupiny frontů k dosažení dalšího úkolu. Německá obrana byla rozdělena na několik částí a obě křídla německé 4. armády byla obchváćena. Byly připraveny podmínky k soustředným úderům do prostoru Minska. Německé ztráty překročily počet 210 tisíc vojáků a nepřítel byl donucen zasadit do boje všechny zálohy skupiny armád „Střed“, aniž měl vliv na vývoj situace.

Druhé období 29. června až 4. července: Obklíčení německých vojsk na východ od Minska a dosažení čáry Polock, Molodečňo, Stolbey

Sovětské hlavní velitelství přikročilo k obklíčení a zničení německých sil v prostoru Minska a od něho na východ.

Velitelé frontů dostali 28. a 29. června směrnice, které upřesňovaly jejich úkoly v dalším období:

1. pobaltský front: Ovládnout prostor Polock a Glubokoje a zabezpečit tak minskou obklíčovací operaci ze severu.

3. běloruský front: Z chodu přejít Berezinu, pronásledovat nepřítele ve směru na Minsk, zmocnit se ho a v součinnosti s 1. a 2. běloruským frontem obklíčit 4. německou armádu na východ od Minska. Pravým křídlem dobýt Molodečňo.

2. běloruský front: Pronásledovat čelně nepřítele ve směru Mogilev, Minsk, nedovolit nepříteli odpoutat se a organisovat plánovitý ústup.

1. běloruský front: Udeřit pravým křídlem na Minsk a zmocnit se ho v součinnosti s 3. běloruským frontem a tak obklíčit německou 4. armádu z jihu. Ostatními silami útočit ve směru na Sluck, Baranoviči.

Úkoly byly splněny úspěšně přes to, že německé vrchní velitelství zasadilo do boje v prostoru Minska nové jednotky, stažené z jiných částí fronty.

Vojska 1. pobaltského frontu pronikla částí sil do prostoru Polock a dále po obou březích Západní Dviny. Hlavními silami zničila nepřítele v prostoru Glubokoje a pronásledovala nepřítele ve směru na západ.

3. běloruský front prolomil v bojích 29. a 30. června nepřátelské postavení na Berezíně, 1. července se zmocnil Borisova a hlavními silami útočil na Minsk, zdolávaje urputný odpor a protiútoky Němců. Rychlá vojska pravé skupiny dobyla 2. července Vilejky a přefala v prostoru na jih od Molodečna železnici a silnici Minsk, Vilnius. Dne 3. července pronikly tankové jednotky na směr hlavního úderu k Minsku a ještě téhož dne bylo hlavní město Běloruské republiky osvobozeno za součinnosti s tankovým a mechanisovaným vojskem 1. běloruského frontu, útočícím od Osipoviči.

1. běloruský front, který pomohl rychlým úderem dokončit obklíčení nepřítele u Minska, útočil hlavními silami přes Sluck, jehož se zmocnil 30. června, ve směr na Baranoviči. Jezdecké části frontu přerušily 30. července železnici z Minska na Baranoviči a Stolbcey.

2. běloruský front útokem na celé frontě zlomil nepřátelský odpor na Druti i na dalších postaveních a vytrvalým pronásledováním na mnoha směrech nedovolil nepříteli odpoutat se a ustoupit spořádaně přes Minsk na západ.

3. července byl uzavřen vnitřní obkličovací kruh okolo německých sil natěsnaných v prostoru asi 30×20 km na východ od Minska.

Vojska 3. a 1. běloruského frontu rozšiřovala dále vnější obkličovací kruh, který den po uskutečnění obklíčení byl už na čáře Smorgoň, Molodečno, Rakov, Stolbcey, na nejužším místě vzdálen 30 km od vnitřního obkličovacího kruhu.

V obklíčení byly jednotky 4. německé armády, ale také některé části 9. armády, ba i 3. tankové armády, které tam byly zahrnány. Byly to zbytky osmnácti pěších divisí, tři motorisovaných a jedné tankové, dvou protiletadlových, jedné úderné a jedné policejní divise, které patřily ke třem armádním sborům a jednomu tankovému sboru.

Na operacích se významnou měrou podíleli partyzáni, kteří se zmocňovali přepravišť na řekách, sloužili předsunutým oddílům sovětských vojsk jako průvodci a vodili je do týlu nepřítele. Mnoho partyzánských oddílů se v této době přímo včlenilo do Sovětské armády.

Při obkličování tak velkých nepřátelských sil použilo levé křídlo 3. běloruského frontu a pravé křídlo 1. běloruského frontu rovnoběžného pronásledování, zatím co 2. běloruský front pronásledoval nepřítele na široké frontě čelně. Za vynikající součinnosti tří frontů bylo dosaženo obklíčení velkého nepřátelského uskupení v hloubce 200 km od předního okraje za 11 dní od začátku ofensivy. Velký podíl na rychlém provedení mělo vysoké tempo sovětských rychlých jednotek, které v druhém období urazily za 1 den za bojů až 40 km; vševojskové vyšší jednotky se snažily udržet s nimi krok: jejich průměrné denní tempo bylo od 23 do 29 km.

Druhé období bitvy skončilo pevným obklíčením největší části sil 4. armády; po zničení vitebské a bobrujské skupiny bylo tak dokončeno vyřazení hlavních sil německé skupiny armád „Střed“ z boje.

Tím vznikla v německé frontě ohromná mezera přes 400 km široká, která se nedala rychle uzavřít, protože zálohy německého vrchního velitelství byly z největší části už vyčerpány.

Sovětské armádě se naskýtal široké možnosti pronásledovat nepřítele k západním hranicím státu.

Třetí období 5. až 15. července: Zničení obklíčeného nepřátelského uskupení u Minska a pronásledování nepřítele

Dne 4. července vydalo sovětské hlavní velitelství velitelům frontů nové směrnice, v nichž se nařizovalo částí sil likvidovat obklíčené minské uskupení a ostatními silami pronásledovat nepřítele ve směru k západním hranicím Sovětského svazu.

1. pobaltský front: Udeřit hlavními silami ve směru Glubokoje, Svencjany, nejpozději do 10. až 12. července dosáhnout čáry Daugavpils (Dvinsk), Podbrodže, poté hlavními silami útočit ve směru na Kaunas (Kovno) a částí sil ve směru Panevežis, Šaulaj.

3. běloruský front: Útočit hlavními silami ve směru Molodečno, Vilnius (Vilno), nejpozději do 10. až 12. července se zmocnit prostorů Vilnius a Lida, kde nepřítel budoval nové postavení, pak dosáhnout Němenu mezi Kaunas a Druskeniki a vytvořit na jeho západním břehu předmostí.

2. běloruský front: Likvidovat částí sil obklíčeného nepřítele u Minska, hlavními silami útočit ve směru hlavního úderu Minsk, Volkovysk, částí sil ve směru pomocného úderu na Grodno; do 12. až 15. července dosáhnout řeky Němenu na jih od Lidy a rozvíjet dále útok do hloubky.

1. běloruský front: Hlavními silami udeřit ve směru Baranoviči Brest, částí sil ve směru Petrikov, Pinsk, Luninec, nejpozději 10. až 12. července se zmocnit prostoru Baranoviči, Slonim, dále prostoru Brest a vytvořit na západním Bugu předmostí; levým křídlem frontu se zmocnit Kovelu a útočit ve směru Kovel, Lublin.

Hlavní velitelství dalo součinnosti frontů jinou formu. Jestliže v prvním a druhém období tři běloruské fronty (v prvním období částečně i 1. pobaltský front) spolupracovaly na sbíhavých směrech, byly nyní směry hlavních úderů rozbíhavé s cílem pronásledovat a ničit nepřítele na frontě co nejširší. Současně upravovalo hlavní velitelství součinnost mezi operacemi 1. běloruského frontu a 1. ukrajinského frontu, neboť připravovalo na polovici července ofensivu na západní Ukrajině.

Hlavní síly 1. pobaltského frontu rozdrtily nepřátelský odpor v prostoru Svencjany, před stanoveným termínem ovládly prostor Podbrodže a do konce 14. července pronikly do vzdálenosti 50 km od Panevežis a 30 km od Kaunas. Zato pravé křídlo bojovalo s tuhým odporem nepřítele v prostoru Daugavpils, kam přesunul nepřítel od severu asi jedenáct divísi, aby tak na Západní Dvině chránil jižní bok skupiny armád „Sever“. V této situaci se rozhodlo hlavní velitelství využít úspěchu frontu ve směru na Panevežis, zesílilo jeho operační sled svěžími silami a dalo mu nový úkol: přeložit hlavní úder na směr Panevežis, Šaulaj a proniknout dále na sever k Rižskému zálivu.

Vojska 3. běloruského frontu se těžce probíjela k Vilnius, které hájil nepřítel úporně. Tankové jednotky frontu však město obklíčily ze severovýchodu a z jihovýchodu, zatím co vševojskové vyšší jednotky útočily čelně. Pokusy nepřítele protiútoky od severozápadu obnovit spojení s vojsky ve městě byly odraženy a 13. července bylo Vilnius, hlavní město Litevské sovětské socialistické republiky osvobozeno. Téhož dne dosáhly další síly středu a levého křídla frontu Němenu v prostoru Alitus a Druskeniki a jezdecko-frontu, které urazilo od 5. do 13. července za bojů 210 km, dosáhlo Němenu v prostoru Grodno. Pokusy nepřítele zachytit se na této řece byly zmařeny a do 15. července vytvořila vojska frontu předmostí v šířce 70 km a hluboké až 10 km.

2. běloruský front spolu s některými jednotkami 3. běloruského frontu zničil v době od 3. do 11. července obklíčené nepřátelské uskupení na východ od Minska. Rozbité zbytky nepřátelských vyšších jednotek, smíchané navzájem, byly od začátku neustálými útoky sovětských jednotek, které se vklínily mezi ně, zbaveny možnosti organisovat souvislou obranu. Nepřehledný, zalesněný a bažinatý terén kladl však velké překážky při ničení nepřítele. Tu prokázalo velkou pomoc sovětské letectvo, které zasazovalo obklíčenému nepříteli ničivé údery. Z pokusů o probití, byly největší nepřátelský úder na jihozápad v noci na 8. července a na sever — na Smoleviči — v noci na 9. července. Oba byly odrazeny a zúčastněné nepřátelské jednotky zničeny. 11. července byla likvidována poslední nepřátelská skupina. V minském obklíčení ztratili Němci 72 tisíc mužů na mrtvých a 36 tisíc na zajatých, mezi nimi 12 generálů: 3 velitele sborů a 9 velitelů divisí.

Druhá část sil 2. běloruského frontu mezitím pronásledovala nepřítele na západ, překročila Němen, 14. července se zmocnila Volkovyska a spolu s jezdestvem 3. běloruského frontu osvobodila 16. července Grodno.

1. běloruský front svými hlavními silami prolomil v bojích trvajících tři dni nepřátelské obranné postavení u Baranoviči, jichž dobyl 8. července, postupně se zmocnil v těžkých bojích s nepřítelem, využívajícím výhod, které mu skýtal zalesněný terén, osad podél železnice na jihozápad. Dne 16. července dosáhl čáry žel. st. Svisloč, Pružany. Vojska středu frontu, která útočila podél železnice Mozyr, Brest, zmocnila se 14. července za pomoci dněperské říční flotily města Pinsk a 16. července železniční stanice Janova.

Levé křídlo 1. běloruského frontu se zmocnilo náhlým útokem dne 6. července Kovelu a připravilo se k útoku ve směru na Cholm v součinnosti s vojsky 1. ukrajinského frontu, která zahájila 13. července ofensivu ve všeobecném směru na Lvov a Přemyšl (šestý drtivý úder Sovětské armády roku 1944).

Výsledek třetího období bitvy bylo zničení obklíčeného nepřítele u Minska, čímž přestala vlastně 4. německá armáda existovat, vytvoření širokého předmostí na Němenu, na severu úspěšné rozvíjení pronásledování do týlu německé skupiny armád „Sever“, na jihu ohrožení brestské nepřátelské skupiny. Byla osvobozena Bílá Rus téměř zcela, dále část Litevské a Lotyšské republiky a k hranicím Východního Pruska zbývalo jen 70 km.

Vojska frontů postoupila v neustálých bojích za 11 dní o 140 až 200 km; vojska střední skupiny 1. běloruského frontu dokonce za 12 dní o 270 km, a to v lesnatém a bažinatém terénu.

Úkol, který uložilo hlavní velitelství frontům pro třetí období, byl téměř splněn ve středu pásma skupiny frontů; na severu umožňoval veliký úspěch, jehož dosáhla vojska 1. pobaltského frontu, útok v novém, ještě účinnějším směru. Na jihu však vojska 1. běloruského frontu do prostoru Brest — byl to jejich další úkol — nepronikla.

Čtvrté období 16. až 31. července: Dokončení osvobození Bílé Rusi — dosažení Řížského zálivu a řeky Visly

Sovětské hlavní velitelství zasadilo nové síly na křídlech skupiny frontů — v pásmu 1. pobaltského frontu, největší část však v pásmu 1. běloruského frontu, a to v jeho levokřídelní skupině. Tím jednak dodalo těmto křídelním skupinám průraznosti, jednak rozšířilo celkovou

frontu ofensivy. Přitom úspěch na jihu zabezpečilo koordinováním činnosti 1. běloruského a 1. ukrajinského frontu.

Úkoly frontům stanovilo takto:

1. pobaltský front: Zmocnit se prostoru Šauljaj a rozvíjet útok ve směru na sever k Řížskému zálivu.

3. běloruský front: Zničit nepřítele před sebou a dosáhnout hranic Východního Pruska od východu.

2. běloruský front: Zmocnit se prostoru Bělostok a dosáhnout východopruských hranic z jihovýchodu.

1. Běloruský front: Pokračovat v pronásledování nepřítele v dosavadních směrech; udeřit hlavními silami na svém levém křídle ve směru Kovel, Lublin, postupně se zmocnit prostoru Brest a Lublin a dosáhnout v součinnosti s vojsky 1. ukrajinského frontu na široké frontě řeky Visly.

Tak připravilo sovětské hlavní velitelství přerůstání bitvy na Bílé Rusi v ohromnou bitvu, která sahala na severu až k Řížskému zálivu, na jihu až ke Karpatům. V útoku byla zasazena v této době v druhé polovině července vojska šesti frontů: 2. a 1. pobaltského, 3., 2. a 1. běloruského a 1. ukrajinského.

Německé vrchní velení se snažilo zvládnout situaci zasazením posledních záloh vzatých na celé frontě k obnovení celistvosti fronty a k provádění prudkých protiúderů. Záleželo mu zejména na tom, aby udrželo těsný styk armád v pobaltských zemích s opevněným prostorem Východního Pruska a aby byla udržena Visla, na níž připravovalo obranu.

Zatím co boj s německými vojsky v prostoru Daugavpils převzaly jednotky 2. pobaltského frontu, přeskupil 1. pobaltský front svá vojska, v bojích od 17. do 31. července rozdrtil nepřítele v prostoru Panevežis, Šauljaj, Jelgava (Mītava) a svými tankovými a mechanisovanými jednotkami pronikl začátkem srpna v prostoru na sever od Tukums k Řížskému zálivu. Tím velmi ztížil situaci německých vojsk, která se bránila na území lotyšském a estonském.

Vojska 3. běloruského frontu odrazila prudké útoky nepřítele na německá předmostí, obnovila 28. července útok, zmocnila se 1. srpna Kau-nasu a pronikla na široké frontě na západ do vzdálenosti 8 až 10 km od hranic Východního Pruska, čímž vstoupila do předpolí opevněného rajonu Východní Prusko.

Vojska 2. běloruského frontu zničila nepřítele v Bělostoku a do konce července postoupila na řeku Bobr a Narew.

1. běloruský front provedl úspěšně brestsko-lublinskou operaci. Dne 18. července zahájila vojska na levém křídle frontu (v jejích sestavě byla také 1. polská armáda), útok ve směru na Kovel, Cholm. V třídenních bojích prolomila německou obranu, rozšířila průlom do šířky asi 100 km, dosáhla řeky Západní Bug a přešla ji z chodu s takovou rychlostí, že Němci nestačili zničit mosty a obsadit připravené postavení na řece. 21. července rozvinula vojska frontu útok třemi směry. Část sil útočila na sever k obvodu Brestu od západu. Za součinnosti s vojsky frontu, která útočila od severovýchodu a východu, byla tato modernisovaná pevnost 28. července vzata. Druhá část sil po dobytí Cholmu (22. července) vedla úder přes Luków na Siedlce a porazila tam skupinu vybraných německých pěších a tankových divisí SS. Tankové jednotky hlavní skupiny se za jediný den po dobytí Cholmu zmocnily Lublina, vzdáleného 60 km na západ, zatím co vševojskové jednotky ničily nepřítele, který

se pokoušel zatarasit cestu k Visle na řece Wieprz. Dne 26. července dosáhla vojska 1. běloruského frontu po dobytí Deblina řeky Visly. Část sil vyčlenila k zjednání styku s pravým křídlem 1. ukrajinského frontu, který se přibližoval k Visle na jih od Juzefowa, hlavními silami pronikala na severozápad k Varšavě, ničíc nepřítele, organisujícího narychlo na východním břehu Visly velké předmostí. Dne 31. července stála již vojska frontu na Visle na frontě přes 160 km, ba dobyla už dvou menších předmostí na levém břehu řeky, v prostoru Magnuszew a Pulawy; byla v dotyku s nepřítelem, který hájil Pragu, blízké předmostí Varšavy. Společně s vojsky 2. běloruského frontu pronikala v srpnu přes Západní Bug k řece Narew a utvořila si na něm také několik předmostí.

Ve čtvrtém období dokončila sovětská armáda osvobození Bílé Rusi, pokračovala v osvobozování pobaltských republik a osvobodila značnou část Polska. Nepříteli se podařilo na severu jen s velkými ztrátami v bojích, které trvaly téměř celý srpen, zatlačit čela 1. pobaltského frontu od mořského pobřeží o 30 km na jih a udržet tak dočasně úzký koridor na západ od Rigy.

Politické a vojenské výsledky operací pátého stalinského úderu a operačně taktické závěry

Význam pátého úderu po stránce vojenské a politické byl ohromný.

Sovětská vojska úplně osvobodila Běloruskou sovětskou socialistickou republiku, velkou část Litevské a Lotyšské sovětské socialistické republiky, část území západní Ukrajiny a velkou část Polska.

Německá skupina armád „Střed“ byla roztržena a její jádro zničeno. Nejtěžší ztráty utrpěla německá 4. armáda, 3. tanková armáda a 9. armáda. Jen za první měsíc bojů — od 23. června do 22. července — ztratil nepřítel na padlých přes 380 tisíc vojáků, na zajatých 158 tisíc, to jest přes půl milionu lidí; mezi zajatci bylo 22 generálů. Nepřítel ztratil dále 2375 tanků a samohybných děl, 8702 polních děl, 5695 minometů, 631 letounů, přes 57 000 aut a sta skladů. Němci si sami nazvali porážku u Minska „třetím Stalingradem“.

Operace pátého úderu byly jednou ze základních částí strategického plánu deseti drtivých úderů roku 1944. Přinutily nepřítele k velkému přeskupení vojsk, čímž se usnadnilo provedení dalších úderů, zejména šestého, osmého (v Pobaltí), ale i sedmého (do Rumunska). Vytvořily výhodné podmínky pro dvě velké bitvy roku 1945: pro východopruskou bitvu a bitvu mezi Vislou a Odrou.

Bitvy na Bílé Rusi se zúčastnilo z německé strany všech 63 divisi skupiny armád „Střed“ a ke dvaceti divisím ze záloh německého vrchního velitelství a skupiny armád „Sever“. To je více co do počtu a mnohem více co do hodnoty, než zasadili Němci na celé západní frontě, kde měli — ve Francii, v Itálii a na Balkáně — okolo 75 divisí, z největší části podřadných. Sovětská armáda prokázala pátým a šestým úderem nejlepší pomoc svým západním spojencům, kteří tehdy těžce bojovali na normanském pobřeží. A při srovnání obkličovacích operací, které uskutečnila sovětská vojska v těchto bitvách, s nepodařenou obkličovací operací anglo-americkou u Falaise je zřejmé, jak vysoko stojí sovětské vojenské umění nad anglo-americkým, nad vojenským uměním buržoasním.

Operace prvního období pátého úderu ukazují příklad průlomů nepřátelské obrany na několika úsecích daleko od sebe vzdálených, jenž zbavuje nepřítele možnosti soustředit zálohy a čelit jimi úderům útočníka.

Operace tohoto úderu jsou příkladem Němci obávané sovětské taktiky obchvatu nepřátelských boků, pronikání do týlu, obklíčení a ničení velkých nepřátelských uskupení. Každé obklíčení bylo tu provedeno jinak než předešlé. Nejenže podmínky byly jiné, ale sovětské velení řešilo každý případ novým, originálním způsobem: k uzavření obklíčení vitebského uskupení použilo vševojskových jednotek, nikoli rychlých jednotek a místo jejich styku volilo tak, aby skupině 1. pobaltského frontu bylo umožněno nerušené další pronikání do hloubky, zatím co na město samo útočily hlavně jednotky 3. běloruského frontu; při obklíčení bobrujského uskupení ihned při uzavření vnitřního obklíčovacího kruhu rozdělilo — za použití říční flotily — obklíčenou skupinu na dvě části; obklíčení minsko-mogilevského uskupení provedlo kombinací rovnoběžného pronásledování vojsky 3. a 1. běloruského frontu na sbíhavých směrech za současného čelního pronásledování vojsky 2. běloruského frontu; toto poslední obklíčení bylo uskutečněno ve velké operační hloubce, 200 km od předního okraje obrany; — na rozdíl od obklíčení u Korsuně Ševčenkovského (v 2. stalinském úderu roku 1944) nezůstával vnější obklíčovací kruh na místě, nýbrž odrážel nepřátelské pokusy osvobodit obklíčené síly za neustálého útoku vpřed.

Operace pátého úderu vynikají rozmachem a současně vysokými tempy. Jestliže začaly na frontě okolo 400 km, končily na frontě 650 km a v hloubce 550 až 600 km od východiště. Za 23 dní operací (první tři období) pronikla sovětská vojska 500 km na západ při průměrném tempu 21 km za den a levé křídlo 1. běloruského frontu dosáhlo (ve čtvrtém období bitvy) tempa 23 km za den.

Pátý úder je příkladem bitvy plánované a provedené za těsné součinnosti operujících vojsk s partyzánskými oddíly, které se z velké části do vojsk vřadily.

Je důkazem vysokého mistrovství sovětského hlavního velitelství v plánování a přípravě operací. Pátý úder byl plánován — podobně jako druhý úder — jako jedna z hlavních bitev roku 1944. Byly vybrány účinné směry hlavních úderů a vybaveny dostatečně silami a prostředky. Byly zvoleny nejúčinnější formy manévru a provedeny originálním způsobem. Operace byly zabezpečeny organizováním těsné součinnosti frontů.

Pátý úder je důkazem vysokého mistrovství sovětského hlavního velitelství v řízení operací: vývoj situace sledovalo svými zástupci přímo na bojištích a průběh pružně řídilo jak směrníci vydávanými velitelům frontů, jimiž upřeshňovalo úkoly nebo dávalo úkoly nové, tak zasazováním svých záloh, jimiž dosahovalo růstu tempa operací v rozhodujících směrech.

Pátý úder přinesl tedy další obohacení sovětského vojenského umění po mnoha stránkách.

O vítězství se zasloužila všechna vojska, která ve vzorné součinnosti všech druhů vojsk překonala terénní překážky i dlouho budovaná opevnění a drtila nepřátelské odpory. Vševojskové jednotky docházely na určené cíle brzo po rychlých jednotkách. Sovětští velitelé a všichni vojáci prokazovali velkou iniciativu a dovednost při ničení nepřátelských skupin v nepřehledném bažinatém terénu.

Při operacích do velké hloubky vystupuje do popředí činnost týlových jednotek. Sovětské týly držely krok s útočícími jednotkami, které nikdy nemusely svůj postup zvolňovat.

Velké vítězství na Bílé Rusi není však dílem jen operujících armád, ale i všeho sovětského lidu, pracovníků v zápolí, kteří dodali vojskům zbraně a vše potřebné.

Byl to další triumf sovětské vojenské vědy. A byl to další čin Komunistické strany Sovětského svazu, která tato vítězství organizovala.

Třežba dějiště páteho Stalinského úderu nesouviselo přímo s územím Československa, měla drtivá porážka fašistických armád na Bílé Rusi značný vliv na povzbuzení revoluční odbojové činnosti i na území okupovaného Československa, na tvoření partyzánských skupin, zejména na Slovensku.

Literatura:

- J. V. Stalin, „O Veliké vlastenecké válce Sovětského svazu“ (Naše vojsko, Praha 1953).
 Plukovník M. M. Minasjan, „Razgrom centralnoj grupy armij němcev i osvoboždenije Belorussiji letom 1944 goda“ (přednáška Vojenské akademie Frunzeovy v Moskvě z r. 1950).
 M. Minasjan, „Poběda v Bělorussii“ (Vojennoje izdatelstvo, Moskva 1952).
 Zamjatin, Vorobjov, Artěmjev, Parot'kin, „Deset drtivých úderů“ (Naše vojsko, Praha 1953).
 Veliká sovětská encyklopedie.

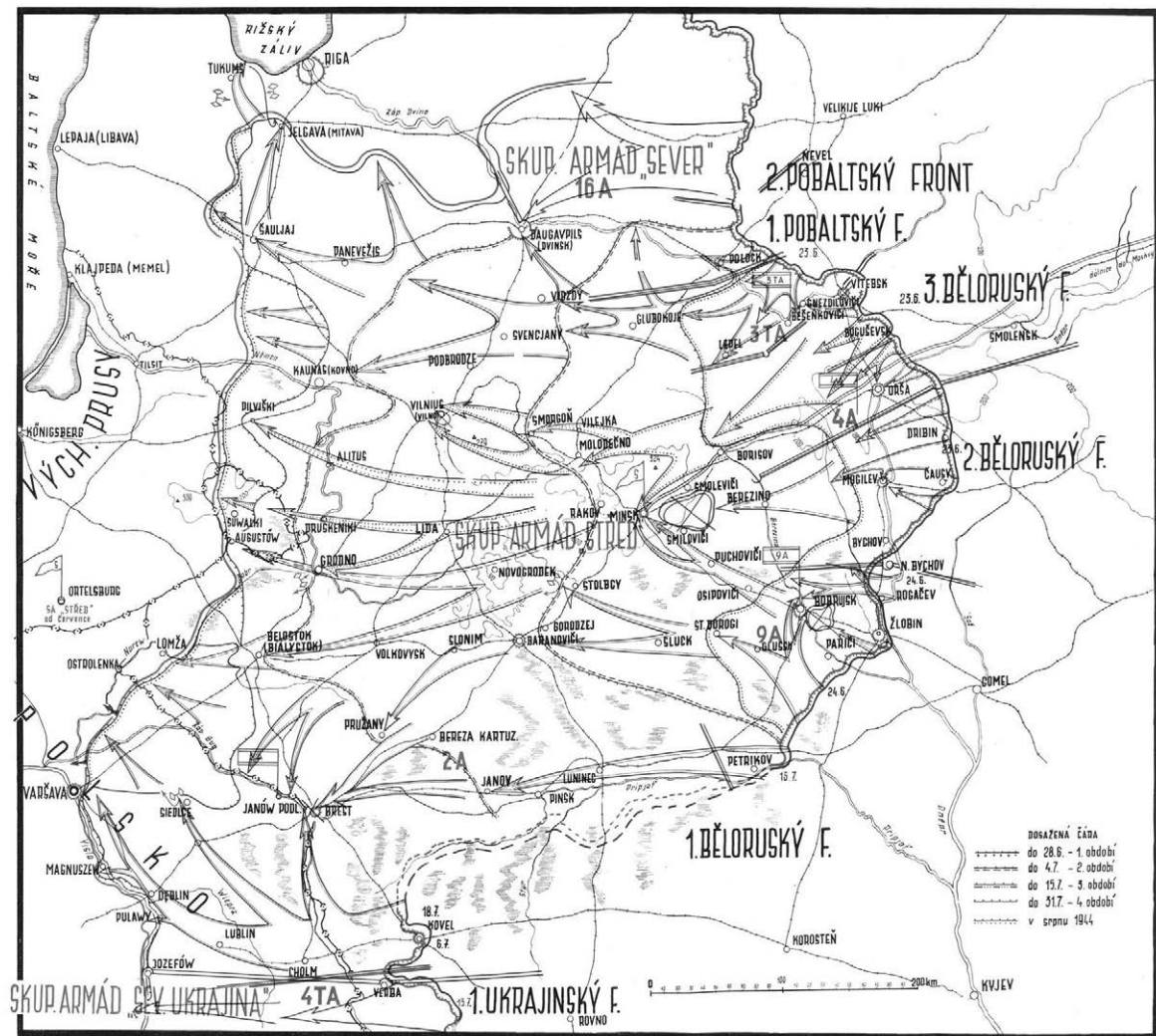
Poznámka autora:

1. Podrobný popis obklíčení a zničení nepřítele u Vitebska, Bobrujska a Minska je obsažen v knize „Obklíčení a zničení nepřítele“ (Naše vojsko, Praha 1946) a v knize „Stalinské údery“ (Naše vojsko, Praha 1951).
2. Při zpracování tohoto článku bylo použito jako pramenu k určení průběhu předního okraje německé obrany a rozmístění německých divíí prvního sledu jediného německého dokumentu z příslušného období Veliké vlastenecké války, který byl k dispozici — situační mapy německého vrchního velitelství z 26. 6. 1944.

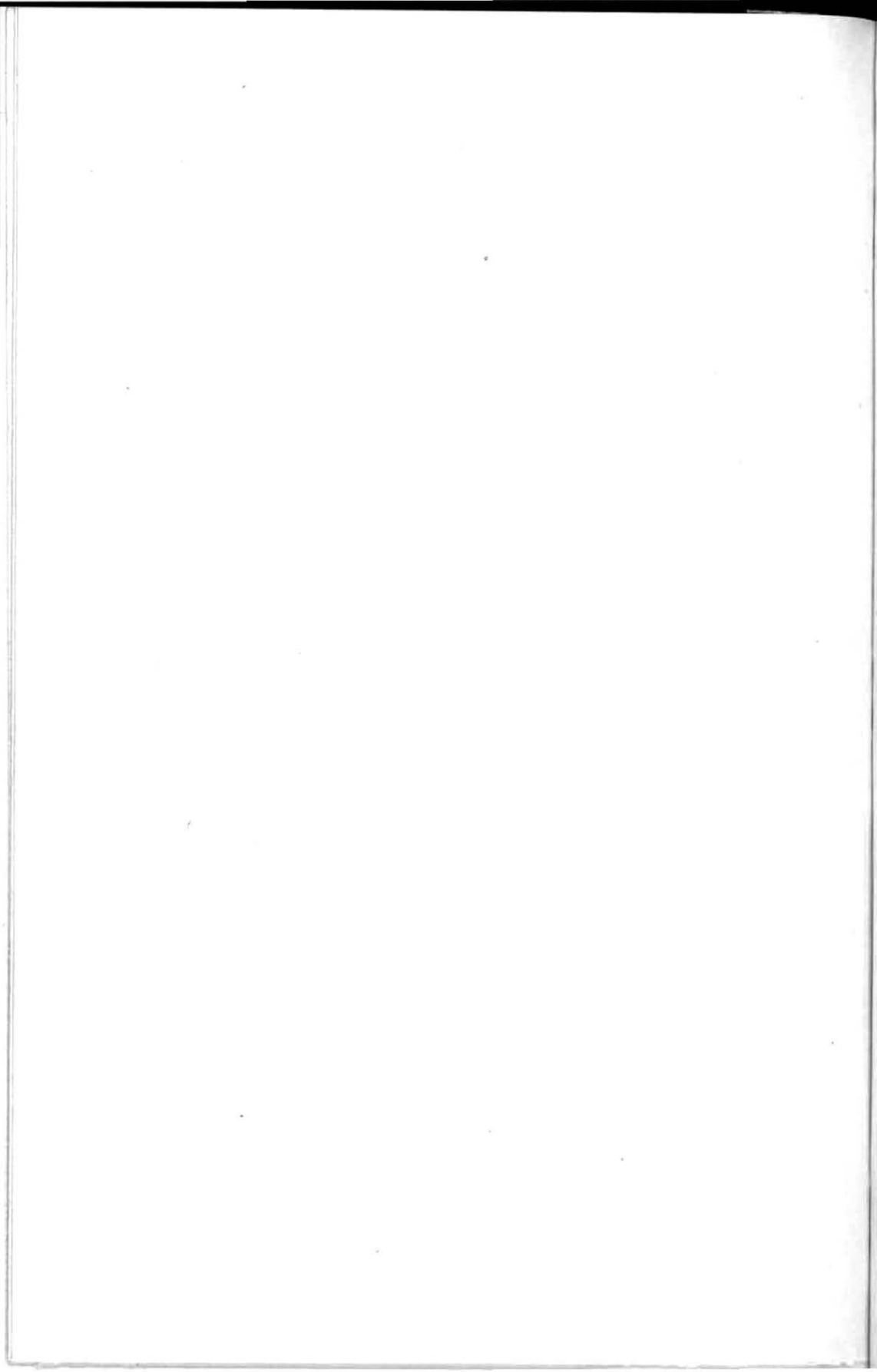
Poznámka redakce:

Žádáme čtenáře Vojenské mysli, kteří mohou upozornit na dokumentární materiál z druhé světové války (situační mapy, rozkazy a p.), který nebyl dosud odevzdán archivu Vojenského historického ústavu, aby podali o něm zprávu na adresu: Vojenský historický ústav, Praha X.

Obr. 1. Pátý úder Sovětské armády r. 1944

Informace o obsahu zahraničních vojenn. odborných časopisů

Turecko, předmostí amerického imperialismu na Blízkém Východě

(Podle rumunského vojenského odborného časopisu „Cultura militara“

číslo 2 z roku 1953)

Američtí imperialisté spojení s tureckými vedoucími reakčními kruhy přeměňují Turecko na předmostí agrese proti SSSR, proti zemím lidových demokracií a proti národně osvobozenkému boji národů Blízkého Východu. K takovým vyloženě agresivním cílům dala turecká vláda k dispozici vlastní území. Turecký tisk vyzdvihuje mezinárodní význam Turecka jako „velmi důležité základny pro úder proti nepříteli“, čímž vlastně tlumočí slova Wall Streetu.

Američtí imperialisté zamýšlejí použít Turecka jako hlavní síly útočného protisovětského bloku na Blízkém a Středním Východě. Za tím účelem byl vypracován plán, podle něhož má Turecko postavit armádu o 2 milionech mužů.

Turecký tisk poukazuje na to, že Turecko zaujímá první místo co do počtu divisí pro „evropskou armádu“. Při tom píše, „... naše pravidelná armáda je větší než armáda dánská, holandská, norská, belgická a lucemburská dohromady“.

Američtí imperialisté využili již v minulosti Turecka jako odrazového můstku pro svou expanzi do území Blízkého a Středního Východu a na Balkán.

K tomu daly USA Turecku již v roce 1941 k dispozici množství vojenského materiálu, provádějící tak zálučnou politiku vzhledem ke svým spojencům, neboť v té době se všeobecně počítalo s tím, že Turecko poskytne pomoc hitlerovskému Německu. Současně s tím byla Turecku poskytnuta částka 90 milionů dolarů na rekonstrukci letišť, válečných přístavů, komunikací, železnic a jiných vojenských důležitých objektů.

V letech 1947 až 1949 bylo k tomu účelu věnováno dalších 175 milionů dolarů podle zásad známé Trumanovy doktriny. Podle „Marshallova plánu“ byla dále poskytnuta 1 miliarda dolarů.

V tomto období vydávala turecká vláda usměrněná americkými imperialisty na vojenské účely zhruba 60% národního důchodu.

Zároveň s militarizací Turecka upravení američtí imperialisté turecké přístavy na americké námořní základny a „po-

važují“ turecké námořnictvo za „součást svého námořnictva“.

Nejdříve byly přizpůsobeny přístavy Iskanderun (Alexandretta), Mersin (Icel), Amasra, Inebalu, Izmir, Istanbul, Sam-sun a j.

Na uskutečnění těchto prací dali američtí imperialisté-monopolisté k dispozici 12,5 milionů dolarů. Turecká vláda investovala do těchto prací z vlastních peněz 76 milionů tureckých lir.

Práce při úpravě přístavů řídí američtí „specialisté“. Jmenované přístavy byly dány k dispozici přímo americkému loďstvu.

V téže době jsou na území Turecka budována četná vojenská letiště, kterých bude používat americké letectvo. Američané poskytli také další částku 4 a půl milionu dolarů na úpravu letišť vybudovaných již v r. 1947 v Ankaře, v Istanbulu a v Seyhanu (Adaně). Přitom jsou ve východní a západní části Anatólie budována letiště pro těžké bombardovací letouny velké rychlosti. Turecká vláda poskytla na to ze státní pokladny 45 milionů tureckých lir.

Pro přípravu války proti Sovětskému svazu a zemím lidových demokracií zřizuje Turecko zvlášť ve východní části Anatólie podél sovětských hranic širokou síť vojenských strategických komunikací, na kterou již v období let 1948 až 1951 bylo určeno 150 milionů lir. Rovněž tyto práce jsou řízeny americkými „odborníky“.

Organisace a bojová příprava turecké armády se provádí podle směrnic americké vojenské misie.

Asi 1500 amerických „specialistů“ pracuje pro uvedené účely a zvlášť při budování vojenských strategických komunikací a jiných staveb v pásmu podél sovětských hranic. Je zajímavé sledovat, že při vydržování těchto 1500 „odborníků“, turecká vláda vydává ročně dvaapůlkrát víc, než předvídal státní rozpočet na rok 1953 pro veškeré potřeby ministerstva veřejných prací.

¹⁾ Anatólie je maloasijská část Turecka (pozn. red.).

Militarizace Turecka ještě zesílila po začlenění Turecka do útočného „Severoatlantického paktu“.

Co se týká vnitřního života v Turecku, je v něm pozorovat americký vliv více než na Blízkém Východě. Na cestách jezdí americká auta, v novinových prodejnách jsou americké časopisy, v hotelových halách zní americká angličtina a pod.

Tato vojensko-strategická expanze je doprovázena expanzí hospodářskou. Četných, vředu již vzpomenutých půjček není používáno k přebudování Turecka, nýbrž hlavně k odbytu amerických výrobků. Američtí monopolisté využívají nerostného bohatství Turecka, hlavně nafty, uhlí, mědi, cinu, manganu a j.

Americká expanze a protinárodní politika vládnoucí třídy zavinila neblahou hospodářskou situaci v Turecku. Jen v důsledku „pomoci“ podle Marshallova plánu bylo na příklad v Turecku zavřeno 412 průmyslových podniků. Celková průmyslová produkce Turecka se v posledních letech snížila o 50 až 80%. Je pochopitelné, že se úměrně s tím snížila i celková životní úroveň tureckého lidu tak, že je v některých případech katastrofální. Uvedu několik příkladů. Ceny životních potřeb stouply roku 1951 v průměru o 400 až 600% proti roku 1938. V roce 1952 byly v Turecku 2 miliony nezaměstnaných.³⁾ Jen v samém Istanbulu zahynulo v roce 1952 190 lidí z bídy a hladu.

Zvlášť velká bída je v zemědělství, kde více než 500 tisíc osob opustilo své pracoviště a hledalo práci v jiném odvětví.

„Na území Anatolie je těžko najít člověka staršího nad 40 let. Lidé umírají dříve, než dosáhnou tohoto věku,“ napsal turecký deník „Akšan“. Skoro polovina obyvatelstva trpí tuberkulózou. 50% narozených dětí umírá. V zemi je 16,6 milionů negramotných. Desetitisíce nevinných lidí je vězněno. O svobodě tisku není možno mluvit. Připravil se plán na 10 let, ale na „budování věznic“.

Čím větší je útlak pracujících v důsledku americké expanze a vykořisťování vládnoucí tureckou reakční klikou, tím víc roste odpor pracujících Turecka. Dělníci i část pracující inteligence, profesori, advokáti a j. připojují se k utlačovanému lidu a bojují po jeho boku.

Pracující lid je připraven bránit mír a znemožnit uskutečnění zločinných válečných plánů amerických imperialistů a jejich přísluhovačů v Ankaře.

Příkazy amerických imperialistů nesaňají však jen do Ankary, ale i do Athén a Bělehradu.

Při podpisu útočného paktu mezi třemi fašistickými klikami (Tureckem, Řeckem a Jugoslávií) v únoru 1953 byl v Ankaře přítomen sám americký admirál Carney, vrchní velitel vojenských sil Atlantického paktu v jižní oblasti Evropy a vyslanec USA v Bělehradě Georg Aden.

Uzavření útočného paktu fašistických klik na Balkáně má zabezpečit potravu pro děla v připravované třetí světové válce.

(Zpracoval podplukovník Jan Balaž)

³⁾ Turecko mělo v r. 1950 20 935 000 obyvatel (pozn. red.).

Obsah 1. čísla polského vojenského odborného časopisu „Myśl wojskowa“ 1954

Generál-plukovník S. Poplawski, Palebná součinnost válečného loďstva s pobřežním křídlem pozemních vojsk.

V článku jsou probrány zvláštnosti v názvu uvedené palebné součinnosti, která může být epizodická nebo i systematická.

Podplukovník A. Lauďański, Charakteristické rysy organizace vedení útoku s plánovitou přípravou násilného přechodu vodní překážky.

Přechody vodních toků jsou součástí téměř každé útočné operace.

V článku jsou probrány metody násilných přechodů, druhy přeprav, roz-

místění vojsk ve východišti k útoku, faktory, na nichž závisí úspěch přechodu a boje na nepřátelském břehu, bojové sestavy vojsk a způsob určování úkolů vyšším jednotkám a útvarům.

Dále jsou rozebrány — činnost velitele před přijetím rozhodnutí a organizace součinnosti, otázky velení a spojení, řízení přepravy vojsk a regulace pohybu, použití dělostřelectva, tanků, protitankových prostředků, ženijního vojska, letectva, zadýmování, organizace průzkumu, protitankové a protiletectkové obrany, maskování a přímé obrany přeprav.

V poslední části je v článku popsán průběh plánovitého násilného přechodu a dynamika boje na nepřátelském břehu.

Major A. Karpiński a major Č. Plecha, Některé otázky organizace bojového zabezpečení za útoku.

V úvodu se poukazuje na to, že formy bojového zajištění boje se rozvíjejí a zdokonalují s rozvojem techniky a s vytvářením nových způsobů vedení boje. Potom autoři rozebírají zvláštnosti organizace jednotlivých článků bojového zabezpečení vojsk v útočném boji.

V části věnované průzkumu rozebírají autoři organizaci pozorování, činnost průzkumných skupin, činnost jednotek provádějících výpady a léčky, vedení průzkumu bojem a průzkumu druhů vojsk.

Potom je popsán způsob organizace bojového zajištění vojsk, protitankové a protiletectvé obrany, protichemické ochrany a zajištění křidel a styků.

Kapitán W. Keller, O protiletectvé obraně v obranném boji.

Nejprve autor zdůrazňuje velký význam protiletectvé obrany v soudobých podmínkách, její úkoly a základní prvky. Pak se zabývá úkoly a způsoby činnosti hlásné služby.

V další části rozbírá prostředky protiletectvé obrany a způsoby stíhacího letectva, protiletadlového dělostřelectva, velkorážních kulometů DSK, automatických a ručních zbraní jednotek pěchoty a raketometů.

Pak ukazuje způsoby maskování, ženijního zabezpečení, protichemické a »protinapalmové« obrany a také zdravotnického a veterinárního zabezpečení v systému protiletectvé obrany.

Nakonec se zabývá otázkami součinnosti jednotlivých prostředků protiletectvé obrany jak mezi sebou, tak s chráněnými vojsky.

Kapitán J. Gogol, Ženijní zabezpečení obrany v hornatém a zalesněném terénu.

V úvodní části ukazuje autor, jaký má hornatý a zalesněný terén všeobecně vliv na ženijní zabezpečení obrany.

Potom probírá zvláštnosti ženijního vybudování obrany v jednotlivých obranných postaveních, příčkách, vybudování palebných postavení, úkrytů pro živou sílu a techniku, velitelských stanovišť a pozorovatelů.

V další části jsou uvedeny zvláštnosti budování zátarasů, zřizování a ničení cest v hornatém a zalesněném terénu.

Potom se autor zabývá zvláštnostmi organizace a vedení ženijního průzkumu a otázkami ženijního zabezpečení protivysádkové a protipožární obrany.

V poslední části jsou vyloženy zvláštnosti ženijního zabezpečení obranného boje.

Plukovník O. Weiss, Úvahy o povinnostech velitele a náčelníka štábu při řízení činnosti náčelníka spojení.

Na příkladu organizace a přípravy útočného boje ukazuje autor, v čem konkrétně spočívá řízení práce náčelníka spojení velitelem a náčelníkem štábu.

Autor dále hovoří o účasti náčelníka spojení při velitelském průzkumu a ukazuje, kdy a jakým způsobem dává náčelník štábu náčelníkovi spojení pokyny pro organizaci spojení a jaké otázky mají být obsaženy v těchto pokynech.

V závěru rozebírá otázku účasti náčelníka spojení při organizaci součinnosti, prováděné vševojskovým velitelem.

Podplukovník S. Rajewski, Suvorov — velký strateg a nepřemohitelný taktik.

Článek hodnotí vojenské umění slavného ruského vojevůdce z druhé poloviny 18. století.

V rubrice o cizích armádách je zajímavá recenze americké knihy »Atomové zbraně v pozemním boji« (Atomic Weapons in Land Combat) zpracovaná podplukovníkem J. Sokolowskim.

V první části jsou uvedeny názory autorů citované knihy na využití atomových zbraní v útočném boji. Jsou to zejména:

- otázky vlivu atomových zbraní na formy manévru v útočném boji,
- výběr cílů pro útok atomovými zbraněmi,
- organizační struktura jednotek vybavených atomovými zbraněmi,
- kdo má právo rozhodovat o použití atomových zbraní v útočném boji,
- příprava specialistů, kteří by mohli být poradci velitelů oprávněných rozhodovat o použití atomových zbraní,
- vliv atomových zbraní na průběh útočného boje.

V další části jsou ukázány názory autorů na použití atomových zbraní v obraně, pokud jde o úkoly atomových zbraní v obraně, způsoby jejich použití v obraně, způsoby protiatomového zabezpečení vlastních vojsk a týlů, v případě použití atomových zbraní protivníkem.

Autoři knihy vyjadřují v závěru názor, že v nedaleké budoucnosti mohou být atomovou zbraní vyzbrojena vojska do

divise včetně; v souvislosti s tím nakonec autoři uvažují o otázkách, které bude třeba řešit v rámci pěší divise.

V rubrice »Diskuse a polemika« je článek »O formách a methodách

přípravy důstojníků« — navažující na stať podplukovníka W. Wydry »O druzích, účelu, obsahu a organizaci válečných her«, otiskem v Mysli wojskowej, číslo 6/1953.

Obsah 1. čísla bulharského vojenského odborného časopisu »Vojenna mysl« 1954

Plukovník Jelazar D., Velitel — jednonáčelník i v politické výchovné práci.

Plukovník Dobrav Chr., Základní otázky plánování soudobé útočné operace.

Podplukovník Batalski G., Použití druhého sledu armádního sboru za útoku.

Major Apostolov K., Organizace velení v pěší divisi za pronásledování.

Major Krystev Chr., Ochrana rychlé skupiny protiletadlovým dělostřelctvem.

Plukovník Pejčev Chr., Organizace součinnosti mezi bitevní leteckou divisi a armádním sborem v útočném boji.

Plukovník Kirov G., Organizace spojení v pěší divisi při násilném přechodu řeky.

Plukovník Veržchovskij D., Historický vývoj prostředků a způsobů protitankové obrany.

Obsah 1. čísla maďarského vojenského odborného časopisu »Katonai figyelő« 1954

Plukovník Solt Lajos, Některé otázky poměru vojny a hospodářství.

Podplukovník Gráber György, Některé základní otázky pro přeskupení a vystřídání vojsk.

Podplukovník Zentai Gyula, Organizace protiútoku v obranné operaci.

Generál-major Berceli Béla, Zabezpečení spojení v útočném boji.

Podplukovník Szöllös Sándor, Práce štábu ženijního náčelníka armády v moderní obranné operaci (současné).

Obsah 1. čísla rumunského vojenského odborného časopisu »Cultura militara« 1954

Úvodník, Sovětská armáda — zástita miru a bezpečnosti národů.

Války epochy imperialismu a proletářských revolucí.

J. Manda a M. Vetu, Porážka německo-fašistických vojsk pod Leningradem v lednu až únoru 1944.

J. Din, Rozvinutí rumunského vojenského umění ve 14., 15. a 16. století.

P. Popescu, Pochod Petra Raresa v Ardeal.

P. Popescu, Některé otázky využití tanků v pěší divisi armády USA.

P. Popescu, Organizace zajištění amerických vojsk v obraně.

Obsah 1. čísla rumunského vojenského odborného časopisu »Problème de Arta militara« 1954

Major Grosu Pavel a st. poručík Moșanu Georghe, Přeskupení vojsk armády s jejich převozem po železnici.

Podplukovník Joan Leonida a major Manole Mihal, Protiútok v obranné operaci armády.

Major Popescu Georgie, Součinnost letectva a pozemních vojsk v operaci a v boji.

Major Popescu Georgie, Blatenská operace.

Podplukovník Spirae Nicolae, Některé otázky souvisící s obranou na široké frontě podle názorů titovských teoretiků.

Informace o obsahu nových služebních knih a pomůcek

Informace o obsahu služební pomůcky Pom-oper-10, „Obrana pěší divise v lese“

(Pomůcka byla vydána v březnu 1954 a má 19 stran textu)

Tato služební pomůcka je překladem přednášky profesora sovětské Frunzeovy vojenské akademie plukovníka B. H. Ledněva »Oborona strelkovoj divisi v lese« z r. 1950.

Ve všeobecné části pojednává pomůcka o vlivu lesa na bojovou činnost vojsk a uvádí, že nejmenší lesní masiv, který má vliv na činnost pěší divise, má takovou rozlohu, že zaujímá celé nebo větší část pásma obrany divise.

Na činnost druhů vojsk má vliv stáří lesa, jeho hustota. Pomůcka uvádí konkrétní čísla o průchodnosti různých druhů lesa jednotlivými druhy vojsk.

Močálovitý terén mohou překonat jen menší jednotky pěchoty; pro dopravní prostředky je třeba zřizovat hafové cesty. Jako hlavní taktické vlastnosti lesních masivů jsou uvedeny.

1. nesnadná přístupnost lesů pro bojovou činnost vojsk, která se odráží v omezených možnostech použití velkých vyšších jednotek a zvláště velkého množství bojové techniky, v pomalém tempu rozvíjení bojové činnosti, v možnosti bojové činnosti jenom na určitých směrech a v odloučenosti vojsk bojujících na těchto směrech;

2. omezený výhled a výstřel a možnost vést boje jenom na krátkou vzdálenost, obtížná orientace, vyhledávání cílů a pozorování bojové činnosti vojsk; v těchto podmínkách má zvláštní význam palba z pěchotních zbraní, jakož i přímá palba dělostřelectva, tanků a samohybných děl;

3. složité velení a zvláště složitá organizace součinnosti a udržování spojení;

4. výhoda skrytého rozmístění a nedostatek činnosti vojsk.

Na podkladě zkušeností z Veliké vlastenecké války je vyvozeno, že vojska bránící les jsou ve výhodě proti útočícím vojskům.

Na podkladě taktických vlastností lesních masivů je uváděno, kdy a kterých druhů vojsk se dá v obraně s výhodou použít.

Za obrany pěší divise v lesním masivu jsou pro obranu nejdůležitější výběžky lesa na předním okraji, mýtin, křižovatky cest a průseků, osady a výšiny.

Bojová sestava pěší divise se skládá jako v normálních podmínkách z bojových sestav pluků, které jsou umístěny zpravidla vedle sebe, z dělostřeleckých skupin a ze záloh. Hlavní důraz se klade na udržení hlavního obranného postavení na předním okraji lesa.

Všeobecná záloha divise je určena k vytvoření hloubky obrany a k provádění protiútoků.

Velké části dělostřelectva a minometů se používá k zesílení pěších praporů bránících prostory, na nichž závisí odolnost obrany divise.

Tanků se používá v malých jednotkách k protiútokům, v léčkách nebo k palbě s místa podél cest a průseků, na stycích a bocích.

Zenijní úprava je prováděna podle stejných zásad jako v otevřeném terénu.

Přední okraj hlavního pásma se buduje buď před lesem nebo hlouběji v lese a využívá se co nejvíce přirozených překážek. V pomůcce jsou uvedeny okolnosti, které mají vliv na volbu místa předního okraje obrany.

Hlavním obranným postavením hlavního pásma obrany jsou opěrné body a uzly obrany v praporech rajonech obrany. Na rozdíl od obrany v otevřeném terénu na normální frontě mohou být mezi obrannými rajony praporů mezery 1 až 1,5 km, které jsou zabezpečovány jen palbou.

Všeobecné zálohy pluků a divise tvoří v hloubce samostatné rajony obrany přehrazující důležité směry.

Při obraně lesa se první zákop buduje obyčejně souvisle. Další zákopy jsou souvislé jen v praporech rajonech a uzlech obrany. Na důležitých směrech se v mezerách mezi rajony praporů budují souvislé zákopy. V mezerách mezi praporemi rajony jsou umísťovány menší pěší jednotky s kulomety.

Na křižovatkách cest a průseků se budují kruhové pevnůstky.

V lesích s vysokou hladinou spodní vody se místo zákopů budují dřevěné ohrady obložené hlinou.

Velmi často se používá závalů, záseků opletených ostnatým drátem, zesílených minami, a ostnatého drátu propleteného mezi stromy.

Při obraně lesa nesmí být zapomenuto na úpravu cest pro pohyb záloh a na úpravu výstřelu a výhledu.

S plánem protipožárního opatření musí být seznámeno všechno mužstvo.

Systém palby v lese spočívá na součinnosti paleb všech druhů, největší význam mají však pěchotní zbraně a děla pro přímou střelbu.

V hloubce obrany musí být organizována kruhová obrana a všechny průseky a mýtiny musí být pod podélnou i boční palbou pěchotních zbraní. Někdy se provádí i umělé průseky k svedení útočnicka do míst vhodných k jeho zničení.

Protitanková obrana záleží v protitankových uzlech a rajonech. Na prostory pravděpodobného východiště nepřátelských tanků jsou připraveny dělostřelecké palby a nenadále dělostřelecké přepady. Zvláštní pozornost se věnuje výběžkům lesa.

Dělostřelecké skupiny se umisťují na tankových směrech.

Protitanková záloha se rozmisťuje na křižovatkách cest a průseků. Při protitankové obraně jsou nejlepší závaly a záseky zesílené minovými zátarasy zabezpečené palbou.

Organisace manévru a protiútoků podle rázu lesa má své zvláštnosti a velitel jim musí přizpůsobit své rozhodnutí. Úspěch protiútoků záleží v překvapení a v rozhodnosti provedení.

Zvláštností velení při obraně lesa je, že je třeba delšího času k přípravě rozhodnutí než v terénu otevřeném, neboť jednotky jsou umístěny na široké frontě a pozorování je velmi omezeno.

Čas ke splnění úkolů se prodlužuje a organisace součinnosti je složitější. Osobní styk velitelů s vojsky je ztížen obtížností přesunu. Nabývá významu zdvojení pojítek a udržování spojení prostřednictvím důstojníků štábu.

Politická práce se musí víc zaměřovat na výchovu vojáků k úporné a odolné obraně, k samostatné činnosti a iniciativě k hledání nejlepších způsobů k oklamání nepřítele.

Je nutné přidělit politické pracovníky ke všem jednotkám a skupinám, které plní samostatné úkoly.

V stati vedení obranného boje jsou popsány zvláštnosti boje a je ukázáno, jak neúčelněji vést boj v lesních masivech.

Pro nepřehlednost terénu uplatňují se i malé jednotky, které s překvapením a s několika stran podnikají protiútok na proniklého nepřítele.

V závěru se shrnují všechny dříve uvedené zvláštnosti boje v lese a znovu se připomíná, že největší pozornost musí být věnována vybudování kruhové obrany opěrných bodů, součinnost paleb, orientaci v boji a včasné přípravě manévru a protiútoků.

Informace o obsahu služební pomůcky Pom-oper-12, „Zvláštnosti obrany armádního sboru v hornatém, zalesněném terénu“

(Služební pomůcka byla vydána v březnu 1954 a má 33 stran textu)

Je to překlad přednášky »Osobnosti oborony strelkového korpusa v gorno-lesistoj městnosti«, kterou vydala Vorošilova Nejvyšší vojenská akademie v roce 1950.

Obsah služební pomůcky je rozdělen na dvě hlavní části:

1. Vliv hornatého terénu na ráz obrany.

2. Zvláštnosti organisace obrany v hornatém zalesněném terénu.

Hornatý a hornatý zalesněný terén omezuje hromadné použití tanků, dělostřelectva, a letectva. Zpravidla tu bývá řídká a špatná komunikační síť, budování dělostřeleckých palebných po-

stavení vyžaduje rozsáhlejších ženijních prací, terénní vlny omezují výhled a výstřel děl s plochou drahou střely, je málo vhodných letišť, jsou tu časté mlhy a bouřky.

V hornatém terénu zvyšuje se důležitost pěchoty, neboť na ní nemá terén a povětrnost takový vliv jako u ostatních druhů vojsk.

Obrana se buduje podél horských hřebců (AS brání cesty a stezky k průsmykům). Přední okraj hlavního pásma obrany je na přivrácených svazích a je lomený, což dává výhodné podmínky pro tvoření palebných pytlů. Nepřítel nemá možnost určit přední okraj obrany.

Při budování obrany napříč horským hřebenem přehrazují se hlavně údolí, soutěsky a úžlabí vedoucí od nepřítele.

V náhorním prostoru se obrana organizuje na několika mezilehlých čarách, aby se nepřítel vyčerpal.

Obrana na velké náhorní rovině se buduje podle stejných zásad jako v rovině. Tam, kde to půda nedovolí, budují se jen okopy pro krytí živé síly a palebných prostředků.

Hloubka obrany se zvětšuje v horských průsmycích a údolích, t. j. na směrech, kde nepřítel může hromadně použít tanků a dělostřelectva.

Hlavní pásmo obrany může být 8 až 10 km hluboké a přední okraj druhého pásma obrany může být 20 až 25 km vzdálen od předního okraje hlavního pásma obrany.

Základem úspěšné obrany je dovedné využití vlastností hornatého terénu, hospodárné využití živé síly a spojení všech druhů palby s umělými i přirozenými překážkami.

Charakteristickou zvláštností obrany AS (divise) v hornatém terénu je široká, nesouvislá fronta a velmi nerovnoměrná taktická hustota.

V příkladech z Veliké vlastenecké války jsou uvedeny šířky pásma různých armádních sborů.

Lze však počítat s tím, že v hornatém zalesněném terénu bude pásmo obrany sboru široké až 60 km, divise až 30 a plukovního úseku až 10 km a praporečného rajonu obrany až 5 km.

Volba předního okraje hlavního pásma obrany. Hlavní pásmo obrany AS musí pevně bránit takticky i operačně důležité objekty, musí mít daleký výhled a výstřel. Čáru předního okraje obvykle určuje velitel armády, ale velitel sboru ji upřesňuje do všech podrobností. Obvykle se volí na svazích přivrácených k nepříteli, odkud je možno kontrolovat všechny přístupy a cesty, které vedou od nepřítelů. Pás terénu před předním okrajem obrany do hloubky 400 m musí být pod palbou všech zbraní.

Je-li přední okraj obrany na svazích odvrácených od nepřítelů, je na přivrácených svazích bojové zajištění a za ním se organizuje zesílené pozorování.

Osady na svazích se upravují ke kruhové obraně. Osady v údolích nemají pro obranu velkého významu, a proto jen přístupy k nim jsou pod křížovou palbou všech zbraní.

Bojová sestava. V těžko dostupném terénu rozmisťuje AS a divise bojovou sestavu více do šířky a méně do hloubky. Druhý sled se rozmisťuje mezi prvním a druhým pásmem obrany na místě, odkud může podnikat proti-

útoky. Divise prvního sledu může mít sestavu v jednom sledu.

V terénu, kde nepřítel může hromadně použít tanků, dělostřelectva i pěchoty, člení se bojová sestava více do hloubky než do šířky. Pěší divise v prvním sledu AS brání obvykle jeden směr (automobilní silnice nebo údolí s dobrou cestou). Jádro obrany tvoří praporeční rajony obrany zesílené dělostřelectvem, tanky, samohybným dělostřelectvem, ženisty.

Používání druhých sledů a záloh. Druhé sledy a zálohy armádního sboru (divise) se rozmisťují v prostorech komunikačních uzlů a na křižovatkách cest. Zálohy pluků a praporů se umísťují na výšinách. Včas provedené náhlé protiútoky do boků a týlu nepřítelů mají dobré výsledky. Nejvýhodnější jsou protiútoky shora dolů, podél hřebců a v údolích.

Organisace systému palby.

Základem systému palby je palba minometů a dělostřelectva. Zvláštní význam nabývají 82mm minomety, které se mohou pohybovat v libovolném terénu a mohou zaujímat palebná postavení i v malých úvalech, a dokonce i na svazích přivrácených k nepříteli.

Daleké palby dělostřelectva mají v hornatém terénu větší účinek než v rovinách. Zvlášť výhodné je zřizování dělostřeleckých zástit pro ničení útočníka přímou palbou a pak tvoření palebných pytlů.

V hornatém terénu místo manévru pohybem plánuje se manévr palbou.

Uskupení dělostřelectva. Velení dělostřelectvu mimo v mírně členitém terénu a náhorní rovině nebo širokém údolí je decentralisováno. Armádní dělostřelecká skupina se netvoří. Sborová dělostřelecká skupina se tvoří jen při normální šířce pásma obrany, a prochází-li obranou hlavní směr. Sborovým dělostřelectvem se zesilují divise a plukovní dělostřelecké skupiny, které se na důležitých místech tvoří vždy. Palebná postavení dělostřelectva se rozmisťují podél cest do 8 až 10 km hloubky.

Používání tanků a samohybných děl. Při obraně v hornatém a zalesněném terénu používá se tanků jako nepohyblivých palebných ohnisek k zesílení předního okraje a k dosažení hloubky obrany.

V soutěskách, průsmycích, osadách a v zalesněných úsecích se používá tanků v léčkách. Velitel divise si vytváří tankovou zálohu.

Zenijní zabezpečení obrany je v hornatém terénu zpravidla ztíženo, neboť půda bývá kamenitá. Je třeba více času, mechanických prostředků a trhavin. Spotřeba ženijního nářadí je vysoká. Nebude možno vždy budovat souvislé zákopy, nýbrž okopy pro družstva nebo čety. Často je možno zřizovat jen nasypané okopy nebo skládací objekty. Využívá se skalních rozvalin jako úkrytů. Je-li čas, budují se železobetonové a ocelové kupole.

Velký význam mají v hornatém terénu ženijní zátarasy a ničení komunikací, pro něž jsou četná vhodná místa.

Zenisté budují k přemostění strží lanové dráhy (jsou uvedeny druhy a jejich takticko-technická data) a připravují cesty k manévru druhých sledů a záloh. Na hřebtech bývá nedostatek vody — ženisté musí organisovat zásobování vodou.

Protitanková obrana. V hornatém terénu nebude v pásmu obrany AS mnoho tankových směrů. To usnadňuje organizaci protitankové obrany. Je však obtížný manévr dělostřeleckými protitankovými prostředky a pohyblivým oddílem zatarasovacím. V hornatém terénu je ztíženo kopání protitankových příkopů; používá se hlavně minových zátarasů a protitankových ježků. V sestavě sboru a divisi se tvoří tanková, dělostřelecká protitanková záloha a POZ.

Protiletadlová obrana. Omezený počet cest a nahromadění vojsk v údolích vytváří výhodné podmínky pro útoky nepřátelského letectva. Protiletadlová obrana se bude proto soustřeďovat hlavně na komunikace, horské průsmyky, křižovatky cest a údolí, mosty a přepravy tak, aby bylo chráněno hlavní uskupení vojsk.

Manévr protiletadlovými prostředky je v hornatém terénu značně ztížen. Tvoří se i divisi protiletadlové skupiny.

Protivýsadková obrana. Možnosti použití letadlových výsadků jsou v hornatém zalesněném terénu velmi omezeny, ale shazování padákových výsadků není nijak zvlášť ztíženo a nepřítel jich bude používat proti důležitým bodům systému obrany a dopravy. K boji s výsadky se vytvářejí protivýsadkové zálohy umístěné na vhodných křižovatkách.

V hornatém terénu se velmi dobře uplatní vlastní výsadkové vyšší jednotky (útvary), které je možno rychle zasadit na libovolný ohrožený směr.

Velení vojskům je v hornatém a zalesněném terénu velmi ztíženo. Línková pojítka jsou lehce zranitelná a dosah radiových stanic se zmenšuje přibližně na polovinu. Využití pohyblivých pojítek a osobního styku velitelů je ztíženo.

Rízení obranného boje v horách vyžaduje širokou síť pozorovatelů. Není výhodné umisťovat pozorovatelny na dominujících výšinách. V hornatém a zalesněném terénu je zvlášť důležitá ochrana a obrana velitelských stano-
višť. Pozorovatelny se umisťují vždy v bojové sestavě jednotek.

Vedení obranného boje.

V hornatém terénu je velmi účinné použití dalekonosného dělostřelectva a letectva v době, kdy nepřítel přisunuje síly po komunikacích. Velký účinek může mít v hornatém terénu protipříprava na nejdůležitějších směrech. K vedení úporného obranného boje je hornatý terén příznivý. Využitím výhodných terénních podmínek lze obklíčit a zničit vniklívšího se nepřítele.

(Pomůcka se nedotýká otázky použití mechanisované divise při vedení obranného boje v hornatém terénu; je v ní jen zmínka o použití druhého sledu sboru k protiútokům.)

Týl a materiálně technické zabezpečení.

Týlové útvary a ústavy se umisťují podél cest, v údolích a v širokých úžlabinách. Rozdělují se podle počtu směrů tak, aby byly jednotky na každém směru týlově zabezpečeny. Příručka uvádí data pro plánování přísunů a odsunů (rychlosti a únosnosti dopravních prostředků) v hornatém terénu.

Možnost proniknutí nepřátelských skupin do týlu vyžaduje, aby byla věnována zvláštní pozornost ochraně a obraně cest, týlových útvarů, štábů a letišť. Všechny týlové útvary musí být vyzbrojeny a cvičeny k plnění bojových úkolů. Dilenské převozy dostávají jako doprovod zvláštní jednotky. Zvlášť pečlivě musí být v hornatém a zalesněném terénu organisována silniční a regulační služba, cesty je třeba vybavit výstražnými tabulkami a bílými značkami pro usnadnění pohybu v noci bez světla. Na obtížných úsecích se umisťují pomocné prostředky (tažná vozidla, sněhové pluhy, zásoba písku, zřizují se ohřívací a stravovací stanice, stanice technické pomoci pro motorová vozidla, výdejny pohonných hmot a mazadel). V závěru je naznačena organizace regulační služby.

Vydává MNO. Řídí redakční rada: Jaroslav Dočkal, Jaroslav Kučera, Václav Voneš,
Josef Haman, Jaromír Vyhnánek, Zdeněk Malý, František Houra, Ján Lipový,
Eduard Ureš, Josef Slabý, Ing. Jan Bělohoubek, Jaroslav Hruška,
Karel Pavelka (redaktor).

Adresa redakce: Redakce časopisu „Vojenská mysl“ Praha, pošt. úřad 190, poštovní
příhrádka 19120/T. — Vydává MNO v Našem vojsku, vydavatelství, n. p., Praha. —

Tiskne Naše vojsko, tiskárna, n. p. — V roce 1954 vyjde šest čísel.

Časopis nelze předplácet, přiděluje se jen služebně.

